

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilkums L-SVEJK1

Atvērts: 2007.06.25 11:49
Slēgts: 2007.11.11 03:55
Versija: 2018.09.05 22:24

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2018

ISBN

Jaroslavs Hašeks. «Šveiks»

© public domain

«Šveika» pirmā latviešu izdevuma vāks (1927)

Jaroslavs Hašeks

ŠVEIKS

I daļa

Tulkojusi Anna Bauga

Jozefa Ladas ilustrācijas

Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2018

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Vekordijas autora Ievads

2007.11.07 13:14 trešdiena

Jaroslavs Hašeks jaunībā
(20 g.v. bankas «Slāvija» kalpotājs¹)

Jaroslava Hašeka nemirstīgais «Šveiks» Vekordijā tiek publicēts pēc Annas Baugas tulkojuma 1957.gada Rīgas izdevumā (pēc «Oranžās grāmatas»), no kura tas ieskenēts. Tekstā ir modernizēta pareizrakstība, tajā skaitā čehu īpašvārdu latviskā rakstība ir pieskaņota to izrunai oriģinālvalodā. Baugas tulkojuma teksts ir salīdzināts ar čehu oriģinālu (un šādi tādi izteicieni šeit doti arī oriģinālvalodā zemsvītras piezīmēs) un salīdzināts arī ar krievu tulkojumu (kurš tāpat tiek publicēts Vekordijā – galvenokārt tādēļ, lai arī lasītājam būtu iespēja pašam izdarīt šādu salīdzināšanu); vietām uz krievu tulkojumu no šī teksta tiek dotas hiperteksta norādes.

Annai Baugai piemita vienreizēja, nepārspējama stila izjūta; viņas tulkojums stilistiski ir labāks par visiem iepriekšējiem latviskajiem «Šveika» tulkojumiem, labāks par krievu tulkojumu, vietām pat labāks par čehu oriģinālu un, protams, daudz daudz labāks par Vinifreda Krauča tā saucamo «literāro redakciju» «Jumavas» 1998–1999. gadu izdevumā. Annas Baugas teksts ir, tā sakot, «kanoniskais» «Šveika» teksts latviešu valodā (kuru es šeit arī sniedzu «Šveika» latviešu lasītājiem un mīļotājiem).

Mans izdevums nav domāts tiem, kas «Šveiku» lasa pirmoreiz. Tas ir domāts tādiem, kuri pašu «Šveika» tekstu

jau nu pazīst, bet te var dabūt vēl krietnu devu papildu informācijas klāt.

Bez šī Baugas 1957.gada izdevuma (no kura es skenēju) man ir vēl zināmi sekojoši «Šveika» izdevumi latviešu valodā:

1) Pirmoreiz «Šveiks» latviski iznāca 1927–1929. gadā Jāņa Grota tulkojumā² (titullapās nav norādīts, no kādas valodas tulkots, bet, spriežot pēc tā, kā Grots raksta vietvārdus, tulkots ir ne no čehu, bet no vācu valodas). Grāmata ir bez ilustrācijām; nav arī Hašeka priekšvārda un pēcvārda Pirmajai daļai.

2) Otrreiz «Šveiku» latviski sāka izdot vēl kara laikā (ar acīm redzami propagandisku nolūku). Pirmā daļa Paula Melnā tulkojumā parakstīta iespiešanai (tātad bijusi ne vien pilnīgi gatava, bet arī cenzūras pārbaudīta) 1945.gada 5.maijā – trīs (vai četras) dienas pirms kara beigām³; otrā un trešā daļas iespiestas 1946. gadā, bet pēdējā – 1947. gadā, un tās vairs nav Paula Melnā, bet gan jau Annas Baugas

¹ Jaroslava Hašeka tēvs Jozefs Hašeks bija matemātikas un fizikas skolotājs, taču viņš nebija nokārtojis otro izlaiduma eksāmenu un tāpēc nevarēja mācīt valsts ģimnāzijās, bet tikai privātās, kur alga bija mazāka; vēlāk naudas dēļ viņam izdevās iekārtoties par apdrošināšanas statistiķi bankā «Slāvija». 1896.gada gripas epidēmijas laikā viņš saslima, zaudēja nieri un drīz nomira. Tēva piemiņas dēļ un ar mātes rūpēm 19,5-gadīgo Jaroslavu pieņēma darbā bankā «Slāvija» 1902.gada oktobrī. 1903.gada pavasarī, saņēmis prēmiju par virsstundām, Jaroslavs aizbēga klaiņot pa Slovākiju. Mātei izdevās viņu atrast, atvest atpakaļ uz banku un panākt, lai direkcija viņam piedod. 1903.gada 30.maijā viņš aizbēga otrreiz, un banka viņu padzina galīgi.

² Jaroslavs Hašeks. «Droširdīgā kareivja Šveika piedzīvojumi». Romans. Tulkojis Jānis Grots. Rīgā, «Kultūras balss», 1927. Grāmatu spiestuve «Nākotne», Rīgā, Marijas ielā Nr.72. (Tā ir atsevišķa grāmatiņa, kas satur «Šveika» Pirmo daļu – lai gan titulā tas nav norādīts. Otrā un Trešā daļa Grota tulkojumā iznāca 1928.gadā, bet Ceturtā daļa – 1929.gadā).

³ Jaroslavs Hašeks. «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā». No čehu valodas tulkojis Pauls Melnais. Valda Grēviņa redakcija. VAPP grāmatu apgāds, Rīgā, 1945. Atbildīgais redaktors A. Grigulis. Parakstīts iespiešanai 1945.g. 5.maijā. Metiens 10'000. Iespiests VAPP poligrāfijas tresta Tipogrāfijā № 8, Rīgā, Marijas ielā 16. Maksā rbļ. 11,-.

tulkojums (vēl gan nedaudz atšķirīgs no vēlākā «kanoniskā»). Šim izdevumam jau ir Hašeka priekšvārds un pēcvārds Pirmajai daļai, kā arī Ladas melnbaltās ilustrācijas.

3) Nākošais bija «Šveika» izdevums Sidnejā, Austrālijā 1954.gadā Emīla Apra tulkojumā; es šo izdevumu neesmu rokā turējis un pagaidām nezinu tā īpatnības.

Anna Bauga⁴

4) Tad nāca «kanoniskais» Annas Baugas tulkojuma izdevums Rīgā 1957.gadā («Oranzā grāmata»⁵). Paša Hašeka tekstam te bija pievienots pēc Hašeka nāves Vaņeka rakstītais Ceturtās daļas nobeigums. (Vaņeks ir uzrakstījis arī Piekto daļu, taču tā latviešu izdevumos nav iekļauta)⁶.

5) Tālāk iet «Šveika» izdevums Ņujorkā 1966.gadā.⁷ Tulkotājs nav norādīts. Virsraksts sakrīt ar Jāņa Grota 1927.gada izdevuma virsrakstu, bet teksts nē (atšķiras ļoti stipri). Teksts nesakrīt arī ne ar vienu citu tulkojumu, ko esmu redzējis (varbūt sakrīt ar Sidnejas izdevumu?). Tomēr teksts visvairāk ir līdzīgs Anas Baugas tekstam, un vietām sakrīt ar to pilnīgi. Ņujorkas izdevums ir saīsināts.⁸ Izdevumā ietilpst arī Vaņeka ceturtās daļas teksts, pie kam tas nav nodalīts no Hašeka teksta, kā tas bija padomju izdevumos, un tādējādi Vaņeka rakstītais tiek uzdots par Hašeka tekstu. Nav Hašeka priekšvārda un pēcvārda Pirmajai daļai. Visas četras daļas ir vienā sējumā.

6) Nākošais bija «kanoniskā izdevuma» atkārtojums 1983.gadā Rīgā.⁹ Salīdzinot ar «Oranzo izdevumu», šis ir ekonomiskāks: plānāks papīrs, blīvāks teksts, mazāk izdaiļojumu, taču tekstuālā ziņā ekvivalents.

7) Beidzot pēdējais līdz šim brīdim «Šveika» izdevums latviski – «Jumava» 1998–1999.¹⁰ Tajā ir ieviesta pareiza čehu īpašvārdu rakstība (vai visos gadījumos un vai konsekventi, to nepārbaudīju), taču teksts ir vulgarizēts un daudzos gadījumos ļoti pasliktināts, salīdzinot ar Annas Baugas tekstu. «Literārajam redaktoram» Vinifredam Kraučam nav bijis tās stila izjūtas, kas piemita tulkotājai, un nav bijis arī izpratnes par to vai citu vārdu un izteicienu statusu un skanējumu čehu un latviešu valodās. Bauga, protams, tulkojot ir nedaudz mīkstinājusi Hašeka «stipros izteicienus», un viņas teksts ir mazliet pieklājīgāks nekā paša Hašeka teksts. Toties Kraučs visus šos izteicienus ir devis «tiešā tulkojumā», neizprotot, ka tas, kas čehiski skan ar tādu vieglu rupjību, Krauča «redakcijā» latviski skan jau ārkārtīgi rupji. Tur, kur Hašeks lamuvārdus dod ne čehu valodā (bet vāciski, serbiski, poliski vai ungāriski – un tā tad atsvešināti un attālināti no lasītāja dzimtās valodas), tur Kraučs tos nezin kādēļ tulko latviski, tādējādi kropļodams ne tikai Baugas tulkojumu, bet arī pašu Hašeka oriģinālu – un kropļodams

⁴ BAUGA Anna – tulkotāja. Dzimusi 1905. gada 13. martā Blīdenes pagastā. 1927. gadā beigusi Jelgavas skolotāju institūtu, strādājusi par skolotāju Iecavā (1927–1933), Dobelē, Rīgā, privātskolotāja Uzbekijā. Pēc kara atgriezās Rīgā un nodarbojās ar grāmatu tulkošanu. Tulkojusi Hašeku, Dikensu, Konanu Doilu, Golsvertiju u.c. rakstnieku darbus. Mirusi 1991. gada 16. janvārī Rīgā. Literatūra: Latviešu rakstniecība biogrāfijās, R., 1992.g.

⁵ Jaroslavs Hašeks. «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā». Latvijas valsts izdevniecība Rīgā, 1957 (visas četras daļas divos sējumos 1957.gadā). Ilustrējis Jozefs Lada. No čehu valodas tulkojusi Anna Bauga. Redaktore V. Kļumele. Nodota salikšanai 1957.g. 14.maijā. Parakstīta iespiešanai 1957.g.15.augustā. Metiens 40'000 eks. Maksā 14 rbļ. 85 kap. LVI Rīgā, Padomju bulv. 24. Iespiesta Izdevniecību, poligrāfiskās rūpniecības un grāmatu tirdzniecības Galvenās pārvaldes 3. tipografijā Rīgā, Ļeņina ielā 137/139. (Pirmā grāmata: I–II daļas; Otrā grāmata ar III–IV daļu: redaktore V. Kļumele. Nodota salikšanai 1957.g. 29.maijā. Parakstīta iespiešanai 1957.g. 27.jūlijā. Metiens 40'000 eks. Maksā 14 rbļ. 95 kap. Iespiesta Izdevniecību, poligrāfiskās rūpniecības un grāmatu tirdzniecības Galvenās pārvaldes 2. tipografijā «Sovetskaja Latvija» Rīgā, Dzirnau ielā 57).

⁶ Manā izdevumā viss Vaņeka teksts ir atmests, jo tas vairs nav TAS «Šveiks», ko mēs mīlam; es reproducēju tikai pašu Hašeka tekstu.

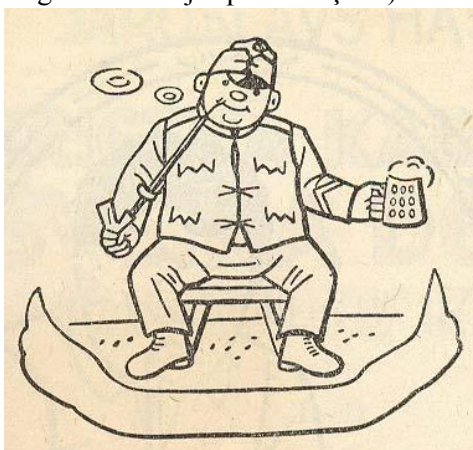
⁷ Jaroslavs Hašeks. «Drošsirdīgā kareivja Šveika piedzīvojumi». Romāns. Grāmatu Draugs, 1966, b.v. (pēc LAB kataloga: Ņujorka). Ilustrējis Jozefs Lada. © by Grāmatu Draugs.

⁸ Acīmredzot reliģisku apsvērumu dēļ ir izlaisti lieli gabali teksta, piemēram, Otrās daļas beigas; Pirmajā daļā – pilnībā viss nodaļu XII un XIII teksts (pie kam četrpadsmitā nodaļa nekaunīgi pārdēvēta par divpadsmito utt.). Nav norādīts, ka izdevums būtu saīsināts; šis fakts ir noslēpts.

⁹ Jaroslavs Hašeks. «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā». Divās grāmatās. 3.izdevums. Rīga, Liesma, 1983. No čehu valodas tulkojusi Anna Bauga. Ilustrējis Jozefs Lada. Redaktore G. Ramosa. Pirmā grāmata. Nodota salikšanai 17.08.82. Parakstīta iespiešanai 13.01.83. Metiens 80'000 eks. Cena 2 rbļ. 50 kap. Izdevniecība «Liesma» Rīgā, Padomju bulv. 24. Iespiesta Latvijas PSR Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa», 226011 Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40.

¹⁰ Jaroslavs Hašeks. «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā». No čehu valodas tulkojusi Anna Bauga. Vinifreda Krauča literārā redakcija. Jumava, XX gadsimta romāns. Jozefa Ladas ilustrācijas. Pirmā grāmata: © Izdevums latviešu valodā, apgāds «Jumava», 1998 (Otrā grāmata izdota 1999.g.). Apgāda «Jumava» realizācijas daļas adrese: Rīgā, Jēzusbaznīcas ielā 7/9, tālr. 7221970. Izdevējs apgāds «Jumava», Aspazijas bulvārī 24, Rīgā LV 1050. Iespiests a/s «Rīgas Paraugtipogrāfija», Vienības gatvē 11, Rīgā LV 1004.

vulgaritātes un rupjības virzienā.¹¹ (Ar vārdu sakot, «Jumava» ar savu izdevumu ir pilnīgi izgāzušies, un šo grāmatu riebjas pat rokā ņemt).

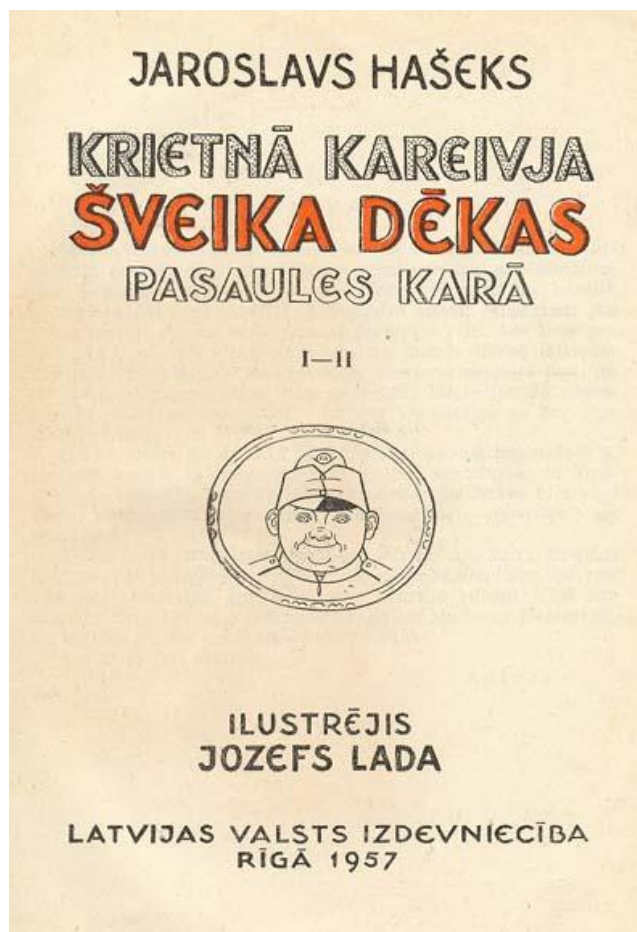

Un tā, manā izdevumā ir dots labākais un atbilstošākais «Šveika» latviešu teksts, kāds vien uz šo brīdi pastāv (Annas Baugas gaumīgais tulkojums ar moderizētu pareizrakstību un pareizu čehu vārdu transkripciju).

Šeit ir saglabātas visas «Oranžā izdevuma» zemsvītras piezīmes; tām ir pievienotas manis paša piezīmes (kuras tālāk atzīmētas ar «V.E.:»); tajās es parādu, kā viens vai otrs vārds un izteiciens izskatās čehu oriģinālā, kā arī paskaidroju dažus apstākļus par autoru, par romāna personām un notikumiem, ciktāl man šie apstākļi ir zināmi. Pievienoti krāsaini Ladas zīmējumi (latviešu izdevumos ir bijuši tikai melnbaltie).

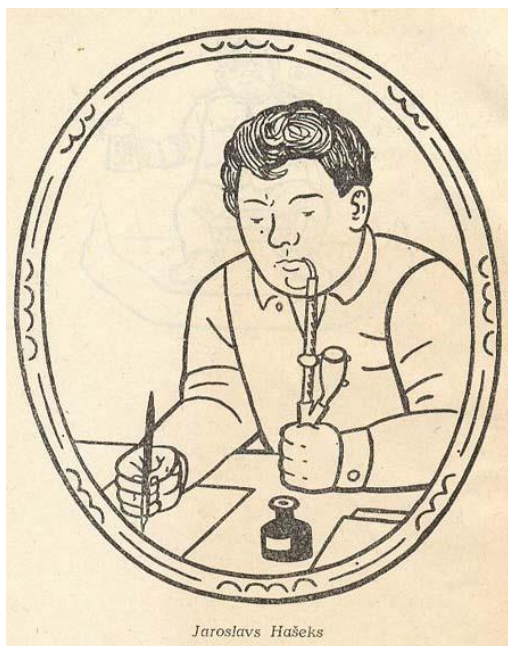
Valdis Egle

2007.gada 7.novembrī

«Oranžā izdevuma» titullapa

¹¹ Piemērs: pēdējais teikums Otrajā daļā. **Baugai:** «Un, atšifrējis šos skaitļus, virsleitnants Lukašs smagi nopūtās: – Kaut velns to visu parautu!». **Kraučam:** «Izlobīdams šajos skaitļos slēpto tekstu, virsleitnants Lukāšs smagi pūta: – Lai velns to visu jāpakaļā!». **Hašekam:** «Luště tyto šifry povzdech! si nadporučík Lukáš: «Der Teufel soll das buserieren»». Nav šeit vārda «skaitlis», nav šeit vārda «teksts», un nav šeit vārda «smagi». Hašekam teikums skan ritmiski, gandrīz kā dzejolis; burtiskākais tulkojums būtu apmēram tāds: Redzot šito šifru, nopūtās sev nadporučīks Lukāšs: «Der Teufel soll das buserieren». Bauga saglabā Hašeka ritmu, vācu tekstu aizstāj ar latvisku, bet tā, lai rupjības līmenis būtu apmēram tāds pats, kā Hašekam lietojot svešvalodas izteicienu. Kraučam par valodas ritmu sajēgas nav, vācu tekstu viņš pārtulko latviski, novāc Hašeka ielikto citvalodas atsvešinātību un tādējādi padara tekstu daudz rupjāku nekā tas ir autoram.

Priekšvārds

Dižens laikmets prasa diženus cilvēkus. Taču pasaulē ir arī neatzīti, kautri varoņi, ko vēsture nemin un kas nav iemantojuši Napoleona slavu, kaut gan rūpīga viņu darbu analīze aptumšotu pat Maķedonijas Aleksandra slavu. Mūsdienās jūs varat sastapt Prāgas ielās trūcīgi ģērbušos vīru, kas pats nemaz nenojauš, cik viņam liela nozīme jaunā, diženā laikmeta vēsturē. Viņš pieticīgi iet savu ceļu, nevienam neapgrūtinot, un arī žurnālisti neapgrūtinā viņu un nelūdz intervijas. Ja viņam jautātu, kā viņu sauc, viņš atbildētu vientiesīgi un bez lepņības: «Mani sauc Šveiks...»

Un patiešām šis klusais, kautrais vīrs apvalkāts drēbēs ir tas pats vecais, krietnais kareivis Šveiks, varonīgais un drošsirdīgais karotājs, kura vārds Austroungārijas laikos bija visu čehu ķēniņvalsts pilsoņu mutē¹² un kura slava nenorietēs arī republikā.

Es no sirds mīlu krietno kareivi Šveiku¹³ un, darot zināmas lasītājiem viņa dēkas pasaules karā, esmu pārliecināts, ka viņi visi jutīs simpātijas pret šo kautro, neatzīto varoni. Viņš nav aizdedzinājis dievietes templi Efesā kā tas stulbenis Hērostrats¹⁴, lai iekļūtu avīzēs un skolu hrestomātijās.

Un ar to jau pietiek.

Autors
1921.gadā

¹² V.E.: Tas «Šveiks», kuru mēs tagad pazīstam, ir Hašeka trešais mēģinājums rakstīt par «krietno kareivi Šveiku». Pirmais mēģinājums notika 1911.gadā, kad Prāgas bohēmā uzvirvoja antimilitārisks kaislības sakarā ar tiesas prāvu pret dažiem anarhistiem, kas bija atteikušies dienēt armijā; Hašeks tad publicēja trīs stāstus par Šveiku žurnālā «Karikatūras» un vēl dažus žurnālā «Dobra kopa» («Pļāpa»). Šis, pirmais, Šveiks bija stulbenis, kurš par katru cenu raujas dienēt armijā un, kad viņu grib atbrīvot veselības dēļ, dezertē no hospitāļa, lai atgrieztos pulkā. Otrs Hašeka mēģinājums rakstīt par Šveiku notika 1917.gadā Kijevā, kur laikrakstā «Čehoslovan» viņš publicēja feļetonu un vēlāk šī laikraksta pielikumos izlaida brošūriņu. Šis, otrais, Šveiks ir jau humoristiski ironisks, bet pirmā Šveika stulbums pāriet pie vācieša Hugo Verdera. Trešais mēģinājums sākas 1921.gada februārī atkal dzimtenē, tomēr arī tā sākumā Šveiks vēl nav tas, kurš vēlāk kļūs pasaulslavens. Nemirstīgais Šveiks dzimst tikai tad, kad Hašeks nolemj viņu savienot ar Františekū Strašlipku. (Romāna sižetā tas ir brīdis, kad Šveiks pāriet dienēt no feldkurāta Kaca pie virsleitnanta Lukāša; ar šo brīdi ir apvienoti trīs agrīnie Šveiki ar groteski attēlotu Lukāša reālo kalpotāju, un Šveiks iegūst pilnu to īpašību komplektu, kuram pasaule vairs nespēs pretoties).

¹³ V.E.: «Šveiks» ir reāls čehu uzvārds, un «Jozefs» – izplatīts vārds. Viens Jozefs Šveiks (Jozef Švejks) bija Austroungārijas parlamenta deputāts no agrārās partijas, ievēlēts Kutna Horas (Kutna Kalna) vēlēšanu iecirknī. Otrs Jozefs Šveiks Hašeka bērnības laikā dzīvoja tajā pašā mājā, kur Hašeki, Sokala prospekta un *Na boišti* ielas stūrī. Vēlāk viņš kļuva par sētnieku tajā mājā, kur atradās restorāns «Pie Kausa». Hašeks 1911.gadā (kad radās pirmais «Šveiks»), draudzējās ar sētnieka dēlu – arī Jozefu Šveiku. Tā kā pirmais, 1911.gada Šveiks bija stulbs, tad Hašeks, acīmredzot, bija sadusmojies uz savu paziņu, ja iedeva šādam varonim viņa vārdu.

¹⁴ V.E.: *Hērostratos*, 09645.gadā, gribēdams kļūt slavens, nodedzināja Artemīdas templi Efesā, Mazāzijā – vienu no t.s. septiņiem pasaules brīnumiem (gadskaitlis Naturālajā sistēmā; skat. {[R-VIEWS.511](#)}).

Pirmā daļa. Aizmugurē

I. Krietnais kareivis Šveiks iejaucas pasaules karā

– Tad nomušījuši gan mums to Ferdinandu, – teica kalpone Šveika kungam, kas jau kopš gadiem bija pametis karadienestu, kad militārā medicīniskā komisija bija galīgi atzinusi viņu par plānprātiņu, un tagad pārtika, pārdodot suņus, nejaukus, pretīgus jaukteņus, kuru ciltskokus viņš viltoja.

Bez šās nodarbošanās viņš vēl sirga ar reimatismu un pašlaik ieberzēja ceļgalus ar opodeldoku.

– Kuru Ferdinandu, Millera kundze¹⁵? – Šveiks atsaucās, joprojām masēdams ceļgalus. – Es pazīstu divus Ferdinandus. Viens kalpo pie droģista Prūša un nesen aiz pārskatīšanās bija tam izdzēris pudeli ar matūdeni. Tad es vēl pazīstu Ferdinandu Kokošku¹⁶, kas vāc suņu izkārņījumus. Ne par vienu, ne par otru nav liela bēda.

– Nē, cienīts kungs, erchercogu Ferdinandu, to no Konopištes,¹⁷ to resno un dievbijīgo...

– Jēzus Marija! – Šveiks izsaucās. – Tas nu gan ir joks. Kur tad tas tā noticis ar to erchercoga kungu?

– Viņu nolaiduši no kājas Sarajevā, cienīts kungs, ar revolveri, zināt. Tur viņš ar savu erchercogieni¹⁸ braucis automobilī.

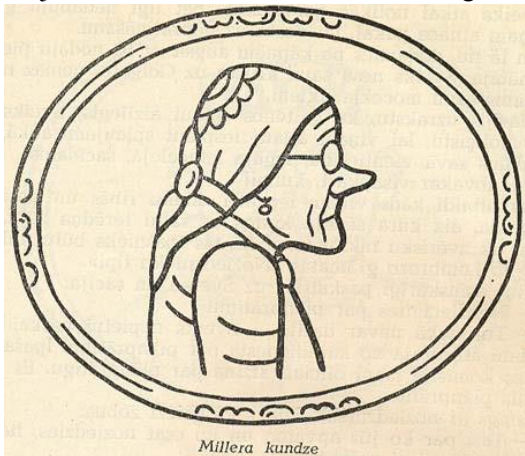
¹⁵ V.E.: Čehiski – *paní Müllerová*. 1907.gada 1.maijā anarhisti, kuru presē 24-gadīgais Hašeks tolaik darbojās, sarīkoja demonstrāciju. Tajā piedalījās ap 40 cilvēku, arī Hašeks. Divi policisti mēģināja saukt demonstrantus pie kārtības (nav īsti zināms, ko tieši anarhisti darīja, jo cenzūra ir svītrojusi avīzē viņu darbību aprakstu). Hašeks uzsauc «bei!» («sit!»), un viens no anarhistiem iesita policistam Šnirdlam ar nūju pa galvu. Arestēja vairākus, tajā skaitā Hašeku. Hašeks policijā apgalvoja, ka esot klieudzis «hei!», bet tas viņam nepalīdzēja, un viņu notiesāja uz 1 mēnesi cietumā, ko viņš nosēdēja no 1907.gada 18.augusta līdz 16.septembrim. Pēc cietumā pavadītā mēneša Hašeks pārtrauca sakarus ar anarhistiem. Marija Millerova, Žižkovas drēbnieka sieva, bija anarhistu laikraksta redaktora Kahas draudzene un mēģināja policijā kā lieciniece aizstāvēt Hašeku, apgalvojot, ka viņš klieudzis «hei!» un vispār neesot vainīgs. Pēc 14 gadiem Hašeks piešķīra viņas vārdu Šveika kalponei (un namamātei).

¹⁶ V.E.: Kokoška kopā ar Ferdinandu parādās Hašekam arī citā epizodē; skat. {L-SVEJK2, 90.lpp.}.

¹⁷ V.E.: Čehiski: *pana arcivévodu Ferdinanda, toho z Konopiště*. Erchercogs Francis Ferdinands, kaut gan dzimis Austrijā, dzīvoja Čehijā, kur bija iegādājies un labiekārtojies Konopištas pili (šī pils un tās krāšņie dārzi vēl tagad ir ekskursantu iemīļots objekts). Tāda pārcelšanās uz Čehiju nebija nejauša. Lai gan Ferdinands bija troņmantnieks, viņam bija sliktas attiecības ar Vīnes galmu, un viņš atradās pret to opozīcijā (gan savas nesaticīgās dabas, gan «sievass jautājuma», gan «slāvu jautājuma» dēļ). Savu tēvabrāli imperatoru Franci Jozefu I un viņa padomniekus Ferdinands sauca par «mūmiju kabinetu».

¹⁸ V.E.: Tas nav taisnība. Sofija Hoteka bija erchercoga sieva, bet nebija erchercogiene. Sofijas vectēvs grāfs Hoteks bija «īsts čehs», taču tālākajās paaudzēs viņu dzimta pārvācojās. Sofija bija dzimusi Štutgartē, Vācijā, bet vēlāk dzīvoja Čehijā. Čehu valodu viņa prata, taču ne sevišķi labi. Viņas tēvs bija Vīnes galma «galvenais staļļmeistars»; pati viņa bija erchercogienes Izabellas galma māma, kad 1894.gadā 26 g.v. kādā ballē Prāgā iepazinās ar 30-gadīgo erchercogu Ferdinandu, kurš tajā laikā bija ģenerālmajors un komandēja brigādi Čehu Budejovicē (uz kuru vēlāk dosies Šveiks savā «anabāzē»). Ferdinands tad bija troņmantnieka dēls, tātad arī potenciāls troņmantnieks, un viņa romāns ar Sofiju izsauca skandālu Habsburgu galmā, jo viņa, lai gan grāfiene, bija «pārāk zema» priekš Habsburgiem. Taču abu mīlestība bija patiesa, un Ferdinands atteicās no visiem citiem piedāvājumiem, kategoriski uzstādams, ka precēsies ar Sofiju. Tikmēr viņa tēvs, imperatora jaunākais brālis un troņmantnieks Kārlis Ludvigs devās svētceļojumā uz Palestīnu, padzērās Jordānas upes svēto ūdeni, saslima ar tīfu un nomira. Ferdinands tādējādi kļuva par troņmantnieku, un tagad Habsburgi vēl kategoriskāk aizliedza viņam

– Ak automobilī, Millera kundze? Jā, tāds kungs var to prieku atļauties, un viņam prātā nenāk, cik nelaimīgi var beigties tāds brauciens. Un turklāt Sarajevā, tā taču ir Bosnijā, Millera kundze. To varbūt būs izstrādājuši turki. Nevajadzēja mums vis ņemt viņiem nost to Bosniju un Hercegovinu.¹⁹ Tā ja, Millera kundze. Tad nu erchercoga kungs jau atdusas dieva klēpī. Diezin vai ilgi mocījies?

Millera kundze

– Erchercoga kungs bijis uz vietas pagalam, cienīts kungs. Jūs jau zināt, ka ar revolveriem nav nekādi joki. Nesen kāds kungs pie mums Nuslē tāpat vien kaitējās ar revolveri un taču apšāva visu ģimeni un vēl šveicaru, kurš bija gājis skatīties, kas tur šaudās pa trešo stāvu.

– Dažs labs revolveris nesprāgst ne sitams, Millera kundze. Tādu sistēmu ir bez sava gala. Bet erchercoga kungam viņi būs nopirkuši pašu to labāko,²⁰ un es varu derēt, Millera kundze, ka tas šāvējs būs bijis smalki uzcirties. Šaut uz erchercogu – tas, zināt, nav nekāds vieglais darbs. Tas pavisam kas cits nekā klaidonim šaut uz mežsargu. Pats grūtākais – kā tikt viņam klāt, jo tādām kungam skrandaiņi lai tuvumā

nerādās. Tur jāliek cilindrs galvā, citādi policists var vēl grābt ciet.

– Stāsta, ka viņu bijis vesels bars, cienīts kungs.

– Pats par sevi saprotams, Millera kundze, – Šveiks atbildēja, beigdams masēt ceļgalus. – Ja, piemēram, jūs gribētu nošaut erchercogu vai mūsu kungu un ķeizaru, tad noteikti ar kādu apspriestos. Vairāk galvu, vairāk prātu. Viens ieteic šo, otrs to, un «tā mums darbi labi veicas», kā sacīts mūsu himnā. Pats galvenais – notrāpīt īsto brīdi, kad tāds kungs brauc garām. Vai atceraties Lukeni²¹ kungu, kas nodūra mūsu nelaiķa Elizabeti ar vīli? Abi gāja kopā pastaigāties. Ticiet nu vēl cilvēkiem: kopš tā laika neviena ķeizariene neiet vairs pastaigāties. Un tāds liktenis gaida vēl daudzus. Gan redzēsiet, Millera kundze, ka pienāks kārtā arī caram un carienei un, nedod dievs, arī mūsu kungam un ķeizaram, ja jau viņi sākuši ar šā tēvocī²². Viņam daudz ienaidnieku, tam vecajam kungam. Daudz vairāk nekā Ferdinandam. Nesen traktierī kāds kungs stāstīja, ka pienākšot laiks, kad ķeizari kritīšot cits pēc cita, un

precēties ar Sofiju Hoteku. Konfliktā tika iesaistīts pat Romas pāvests, un beigās tika pieņemts šāds kompromiss: Ferdinandam paliek troņmantnieks un būs imperators; viņš precas ar Sofiju, taču Sofijas bērni nekad nemantos troni; Sofijai tiek piešķirts hercogienes (un nevis erchercogienes!) tituls; Ferdinandam ir aizliegts oficiālās runās un rakstos jebkad pieminēt savu sievu; viņam ir aizliegts parādīties sabiedrībā kopā ar sievu kaut kur Vīnē (tāpēc viņi arī labprātāk dzīvoja Čehijā, kur tāds aizliegums nebija spēkā). Ferdinandam un Sofijai salaulājās Vīnē, Habsburgu galma baznīcā 1900.gada 28.jūlijā. Viņu laulība bija laimīga, un viņiem bija trīs bērni. Teksts oriģinālā: *Jel tam s tou svou arcikněžnou v automobilu.* (Nezinu, kādu īsti titulu čehiski apzīmē «arhikņežna»).

¹⁹ V.E.: XV gadsimtā, kad turki mācās virsū Eiropai, Bosnija, pēc tam arī Hercegovina – slāvu kņazistes (vēlāk karaliste) – nonāca turku varā. 1875.gadā tur sākās slāvu sacelšanās pret turkiem, lai atbrīvotos tāpat, kā to iepriekš bija izdarījusi Serbija; turki sarīkoja provincē asinspirti, un 1878.gadā pēc Berlīnes kongresa lēmuma Austroungārija ievēda tur savu karaspēku, lai asinsizliešanu pārtrauktu. 30 gadus Bosnija un Hercegovina (BuH) skaitījās Osmāņu impērijas sastāvdaļa, bet faktiskā vara tur piederēja Austrijai. Pēc «jaunturku revolūcijas» un sultāna gāšanas Turcijas jaunā vara kategoriski pieprasīja atdot viņiem BuH atpakaļ, un vienlaicīgi Serbija centās to nepieļaut un prasīja atdot BuH viņiem. Tādos apstākļos Austrija 1909.gadā nolēma nedot ne vieniem, ne otriem, bet (nu jau oficiāli) pievienot BuH Austroungārijai. Troņmantnieks Ferdinandam izstrādāja plānu pārveidot Austro-ungāriju no divsavienības (austrieši + ungāri) par trejsavienību (austrieši + ungāri + slāvi), kur trešajā elementā apvienotos horvāti, bosnieši, čehi un slovāki. Ja Ferdinandam būtu kļuvis par monarhu, šis plāns tiktu realizēts, un tad Serbija zaudētu cerības iegūt BuH. Tāpēc tieši Ferdinandam, slāvu labvēlim un precēties ar čehieti, bija serbu nacionālistisko teroristu galvenais mērķis.

²⁰ V.E.: Erchercogu un viņa sievu nošāva ar Amerikā ražotu *Browning* sistēmas pistoli.

²¹ 1898.g. 10.septembrī Lukeni nogalināja Austrijas ķeizarieni Elizabeti, Franča Jozefa I sievu. V.E.: Slepkaivība notika Šveicē, Ženēvā uz ielas; Luidži Lukeni bija Parīzē ārlaulībā dzimis un Itālijā audzis 25 g.v. itāļu anarhists un bija ieradies Ženēvā, lai noslepkavotu Orleānas princi, taču neatrada viņu, un tad nolēma uzbrukt jebkuram aristokrātam, ko sastaps; redzēja bagātu aristokrātisku sievieti (61 g.v.), diennakti viņu izsekoja un tad kārtējās pastaigas laikā, iesaukdamsies «Lai dzīvo anarhija!», nodūra viņu ar uzasinātu vīli, jo «visiem ir jāstrādā». Lukeni tika piespriests mūža ieslodzījums (Ženēvā nāvessods bija atcelts), taču mūžs iznāca 12 gadi, jo naktī uz 1910. gada 19.oktobra Lukeni cietumā pakārās. Francis Jozefs, kurš ļoti mīlēja savu sievu, pēc šīs slepkavības vairākus mēnešus nerunāja gandrīz ne vārda, bet pēc tam atlikušo dzīves daļu nepiedalījās nekādās izklaidēs.

²² V.E.: Čehiski: *...když už to začli s jeho strýcem.* Ferdinandam bija ķeizaram brāļadēls, nevis tēvocis. *Strýc* čehiski patiešām ir tēvocis. Hašeks liek Šveikam stāstīt visu otrādi.

nekāda valsts prokuratūra viņiem nevarēšot līdzēt. Vēlāk izrādījās, ka viņš nevar samaksāt tēriņu, un traktierniekam vajadzēja atsaukt policiju, bet viņš traktierniekam iecirta vienu pļauku un policistam divas. Tad viņu aizveda grozā²³, lai atjēdzas. Jā, Millera kundze, tagad notiek trakas lietas! Tas ir atkal zaudējums Austrijai. Kad es vēl biju karadienestā,²⁴ tur kāds kājnieks nošāva kapteini. Bija pielādējis šauteni un iegājis kancelejā. Viņam saka: jums te nav ko darīt, bet šis tikai daudzina savu, ka viņam jārunā ar kapteini. Kapteinis iznācis un iegriezis viņam arestu kazarmā, bet šis kā paceļ šauteni, tā – blaiķš! – kapteinim taisni sirdī. Lode bija izskrējusi kapteinim cauri un turklāt nodarījusi lielu postu kancelejā: sašķaidījusi tintes pudeli, un visi dienesta papīri aplijuši ar tinti.

– Un kas notika ar to kareivi? – pēc brītiņa iejautājās Millera kundze, kamēr Šveiks gērbās.

– Viņš pakārās bikšturos, – Šveiks atbildēja, spodrinot savu cieto platmali. – Un tie bikšturi nemaz nebija viņa. Viņš tos bija aizņēmis no profosa²⁵, – sak, bikses krītot nost. Vai lai viņš būtu gaidījis, kamēr viņu nošauj? Tas jau zināms, Millera kundze, ka tādā situācijā cilvēkam galva vairs neklausā. Profosu atlauda no darba un viņam piesprieda sešus mēnešus. Viņš gan tos nenosēdēja. Aizlaidās uz Šveici un tagad tur esot sludinātājs nez kādā baznīcā. Šais laikos maz godīgu cilvēku, Millera kundze. Es tā domāju, ka erchercogs Ferdinanda kungs arī būs vīlies tai cilvēkā, kas viņu Sarajevā nošāva. Viņš varbūt ieraudzīja to un nosprieda, sak, kārtīgs vīrs, ja jau mani apsveic, bet tas uzreiz gāž virsū. Vienu lodi iešāvis vai vairākas?

– Avīzes raksta, cienīts kungs, ka erchercogs bijis vienos caurumos. Tas salaidis viņā iekšā visas patronas.

– Jā, Millera kundze, tas izdarāms ātri, trakoti ātri. Es šādām vajadzībām nopirktu brauniņu. Tas izskatās pēc rotaļlietiņas, bet ar to divās minūtēs var nošaut divdesmit erchercogu, tievu vai resnu. Starp mums runājot, Millera kundze, resnā erchercogā gan vieglāk trāpīt nekā tievā. Jūs jau vēl atceraties, kā tie tur Portugālē nošāva savu ķēniņu²⁶. Tas arī bija brangi resns. Skaidrs, ka ķēniņš nekāds liesais vis nebūs. Es tagad iešu uz traktieri «Pie kausa»; ja kāds atnāk pēc tā žurku suņa, par kuru saņēmu rokasnaudu, tad pasakiet, ka tas atrodas uz laukiem manā suņu audzētavā un ka tam nesen apgrieztas ausis, bet, kamēr ausis nesadzīs, to nevar pārvadāt, lai nesaukstētu. Slēdzeni nododiet sētniecei!

Traktierī «Pie kausa»²⁷ sēdēja viens vienīgs viesis. Tas bija slepenpolicijas aģents Bretšneiders.²⁸ Traktiernieks Palivecs²⁹ mazgāja traukus, un Bretšneiders vēltīgi pūlējās uzsākt ar viņu nopietnu sarunu.

Palivecs bija pazīstams ar savu rupjumu. Sarunā viņam gandrīz vai katrs otrais vārds bija «iepūtiet man» vai «sūds».³⁰ Turklāt viņš bija daudz lasījis un visiem ieteica iepazīties ar to, ko par šo priekšmetu sacījis Viktors Igo, iztīrādams Napoleona vecās gvardes pēdējo atbildi angļiem kaujā pie Vaterlo³¹.

– Nu gan ir jauka vasara, – Bretšneiders uzsāka savu nopietno sarunu.

– Sūds vien no viņas ir, – atbildēja Palivecs, kraudams traukus skapī.

²³ Austrijas monarhijas laikā piedzērušos Prāgā veda uz policiju pītos rokas ratiņos, kurus sauca par «grozu».

²⁴ **V.E.:** Pats Hašeks miera laikā nekad netika bijis karadienestā. Šveika pastāvīgā atsaukšanās uz karadienestu (manevriem utt.) pirmskara periodā acīmredzot ir mājienu uz Hašeka 1911.gada stāstiem par Pirmo Šveiku.

²⁵ Cietuma uzraugs (*čeh.*).

²⁶ Portugāles ķēniņš Kārlis I tika nošauts Lisabonā 1908. g.

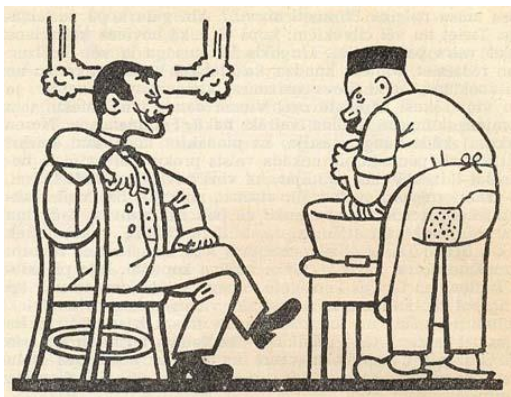
²⁷ **V.E.:** Čehiski: *V hospodě U kalicha*. Reālajā Prāgā «Pie Kausa» bija restorāns un publiskais nams «Na bojišti» ielā pie Fīgnera laukuma, kur līdzās dzemdību namam un trakonamam atradās apmēram 20 krodziņi, viesnīcas, restorāni un kafejnīcas, kas atvērās un aizvērās dažādos laikos tā, ka dzērāji varēja augu diennakti staigāt no viena otrā. Taču «Pie Kausa» nebija paša Hašeka un viņa draugu iemīļotais krodziņš. No restorāna «Pie Kausa» Hašeks ir paņēmis tikai nosaukumu un adresi, bet faktiski romānā ir aprakstīts Šolca krodziņš turpat netālu Sokala prospekta un Fīgnera laukuma stūrī, kur Hašeks ar draugiem vislabprātāk dzēra.

²⁸ **V.E.:** Čehiski: *civilní strážník Bretschneider*.

²⁹ **V.E.:** Čehiski: *hostinský Palivec*. (*Palivo* čehiski ir degviela). Paliveca prototips ir Jozefs Šolcs. Jaunībā viņš bija strādnieku kustības aktīvis, tad apprecējās ar krodznieka meitu un mantoja sievastēva krodziņu, bet saglabāja simpātijas pret visādiem anarhistiski noskaņotiem rakstītājiem, tādiem kā Hašeks, deva viņiem dzert uz parāda un arī pats dzēra kopā ar viņiem. Šolca krodziņš tad arī bija Hašeka un viņa draugu iemīļotā vietiņa. Kad nošāva erchercogu Ferdinandu, Šolcs izplatīja šo ziņu saviem apmeklētājiem, un policija (kurai pašai tas vēl nebija zināms), viņu arestēja par baumu izplatīšanu, aizveda uz iecirkni un nopratināja, bet kad izrādījās, ka Ferdinands patiešām nošauts, tad atbrīvoja. Šo epizodi Hašeks tad arī ir hipertrofētā veidā attēlojis «Šveika» grāmatas sākumā.

³⁰ **V.E.:** Čehiski: *...každé jeho druhé slovo byla zadnice nebo hovno*. (Tātad nevis «iepūtiet», bet «pakaļa»).

³¹ Napoleona gvarde uz angļu priekšlikumu padoties atbildēja: «Merde (sūds)! Gvarde mirst, bet nepado-das».

alu, es viņam to ieleju, bet visādas Sarajevas, politika un nelaiķa erchercogs – tā nav mūsu darīšana. Tas ož pēc Pankrāca³².

Bretšneiders aplusa un vīlies lūkojās apkārt tukšajā telpā.

– Tur kādreiz karājās kunga un ķeizara ģimete, – viņš pēc brīža atkal uzsāka, – taisni tur, kur tagad spogulis.

– Jums taisnība, – Paliveca kungs atbildēja, – tur tā karājās, bet mušas bija viņu briesmīgi noķēzējušas, tāpēc es to uznesu bēniņos. Jūs zināt, kāds varētu vēl izteikt kādu piezīmi, un tad es iekultos nepatikšanās. Kam tas vajadzīgs?

– Sarajevā gan laikam bija nelāga jušanās, traktiernieka kungs.

Uz tādu tiešu viltīgu jautājumu Palivecs atbildēja neparasti uzmanīgi:

– Ap šo laiku Bosnijā un Hercegovinā ir traki karsts. Kad es tur dienēju pulkā, mums vajadzēja likt savam obrļajntantam ledu uz galvas.

– Kādā pulkā jūs bijāt, traktiernieka kungs?

– Tādus sīkumus es neatceros, ar tādiem sūdiem es galvu nepiebāžu, tie mani nekad nav interesējuši, – Paliveca kungs atbildēja. – Pārlika ziņkāre ir kaitīga.

Slepenpolicists Bretšneiders galīgi aplusa, un viņa drūmā seja mazliet atplauka tikai tad, kad ieradās Šveiks un, pasūtījis tumšo alu, sacīja:

– Arī Vīnē šodien sēras.

Bretšneidera acīs iemirdzējās cerība, un viņš īsi piebilda:

– Konopištē izkārti desmit melni karogi.

– Vajadzēja izkārt divpadsmit, – Šveiks, iedzēris malku alus, sacīja.

– Kāpēc tad divpadsmit? – jautāja Bretšneiders.

– Lai būtu apaļš skaitlis, ducis, – tā vieglāk aprēķināt, un pa dučiem viss iznāk lētāk, – Šveiks paskaidroja.

Iestājās klusums, ko pats Šveiks pārtrauca ar nopūtu:

– Tad nu viņš ir debesu valstībā, lai dievs kungs mielo viņa dvēseli. Nesagaidīja vis, kamēr kļūs par ķeizaru. Kad es vēl biju pulkā, kāds ģenerālis nokrita no zirga un pavisam mierīgi nositās. Citi gribēja palīdzēt viņam tikt zirgam mugurā, uzsēdināt viņu, bet pēkšņi redz, ka šis galīgi beigts. Un viņam bija izredzes tikt par feldmaršalu. Tas atgadījās karaspēka parādē. Tādas parādes nekad labi nebeidzas. Sarajevā jau arī bijusi kāda parāde. Atceros, ka vienreiz tādā parādē manam mundierim trūka divdesmitās pogas un tāpēc mani iesēdināja uz četrpadsmit dienām tuptūzī, bet divas dienas es nogulēju, sasiets ragā kā Lācars. Disciplīnai karaspēkā jābūt, citādi katrs darīs to, kas viņam ienāks prātā. Mūsu obrļajntants Makovecs – tas mums vienmēr lika pie sirds: «Disciplīnai jābūt, jūs stulbeņi, citādi jūs sāksiet rāpties kokos kā pērtiķi. Karadienests iztaisīs no jums cilvēkus, jūs aitasgalvas». Un vai nav tiesa? Iedomājieties kādu parku, teiksim, Karela laukumā, un katrā kokā sēž kareivis bez disciplīnas. No tā es vienmēr esmu visvairāk baidījies.

– Tie būs serbi, kas to izstrādājuši Sarajevā, – Bretšneiders atsāka.

– Maldāties, – Šveiks atbildēja, – tas ir turku darbs. Par Bosniju un Hercegovinu. – Un Šveiks izklāstīja savus uzskatus par Austrijas ārpolitiku Balkānos. Turki 1912.gadā zaudējuši karu ar Serbiju, Bulgāriju un Grieķiju. Viņi gribējuši, lai Austrija tiem palīdz, bet, kad tā nav ielaidusies, tad nošāvuši Ferdinandu.

– Vai tev patīk turki? – viņš uzrunāja traktiernieku Palivecu. – Vai tev patīk tie pagānu suņi? Skaidrs, ka ne.

³² Cietums politiskajiem ieslodzītajiem Prāgā, Pankrāca rajonā.

– Viesis paliek viesis, kaut arī turks, – Palivecs sacīja. – Mums, traktierniekiem, nav nekādas daļas gar politiku. Samaksā par savu alu, sēdi traktierī un tarkšķi, ko gribi. Tas ir mans princips. Vai to mūsu Ferdinandu nokniebis serbs vai turks, katolis vai muhamedānis, anarhists vai jaunčehs³³, tas man viens pīpis.

– Labi, traktiernieka kungs, – pārtrauca Bretšneiders, atkal zaudējis cerību piespiest kādu no abiem runātājiem pie sienas, – bet jums taču jāatzīst, ka Austrijai tas liels zaudējums.

Traktiernieka vietā atbildēja Šveiks:

– Skaidrs, ka zaudējums, kas to noliegs. Briesmīgs zaudējums. Ferdinanda vietā kuru katru stulbeni nevar likt. Tikai viņam vajadzēja būt vēl resnākam.

– Ko jūs ar to gribat teikt? – Bretšneiders atplauka.

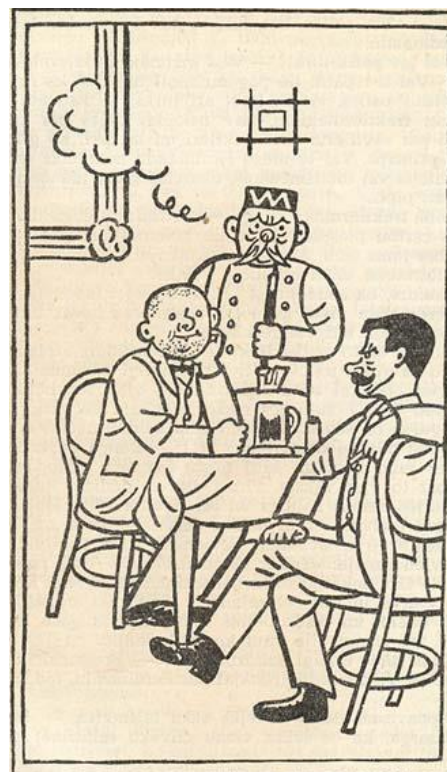
– Ko es gribu teikt? – Šveiks mierīgi pārjautāja. – Tikai to vien: ja viņš būtu bijis resnāks, viņu sen būtu ķerusi trieka, kad viņš Konopištes mežos trenkāja vecenes, kas tur lasīja žagarus un sēnes, un tad viņam nebūtu nācies mirt tādā kauna pilnā nāvē. Iedomājieties vien – kunga un ķeizara tēvocis, un viņu ņem un šauj nost. Tas taču skandāls, visas avīzes par to vien raksta. Pirms dažiem gadiem Budejovices tirgū gadījās neliels kautiņš un tur nodūra kādu lopu tirgoni, Bržetislavu Ludviku. Tam palika dēls Bohuslavs, un, kad nu tas ieradās tirgū ar sivēniem, neviens negribēja no viņa pirkt. Visi tā vien runāja: «Tas ir tā nodurtā dēls. Tāds pats blēdis vien būs!» Cits nekas neatlika nabadziņam kā mesties Krumlovā no tilta Vltavā, un tad vēl vajadzēja viņu vilkt ārā, atdzīvīnāt, izsūknēt ūdeni, un beidzot viņš tomēr izlaida garu ārsta rokās, kad tas viņam bija kaut ko iešļircinājis.

– Jums tādi ērmīgi salīdzinājumi, – Bretšneiders zīmīgi nosacīja. – Vispirms jūs runājat par Ferdinandu, tad par lopu tirgoni.

– Nepavisam ne, – Šveiks sāka taisnoties, – lai dievs mani pasarga, ka es sāktu vienu cilvēku salīdzināt ar otru. Traktiernieka kungs mani pazīst. Vai nav tiesa, ka es neko nekad neesmu salīdzinājis? Es tikai negribētu būt tās erchercoga atraitnes ādā. Ko viņa iesāks? Bērni bāreņi, muiža Konopištē bez saimnieka. Iziet pie kāda jauna erchercoga? Kas tur par labumu? Aizbrauks atkal uz Sarajevu un paliks otrreiz atraitnē. Piemēram, Zlivā pie Hlubokas kādreiz dzīvoja mežsargs ar tādu neglītu uzvārdu – Piņģuris.³⁴ Viņu nošāva malu mednieki, un palika viņam atraitne ar diviem bērniem, un tā pēc gada apprecēja atkal mežsargu, Pepiku Šavlovicu no Midlovariem,³⁵ nu, bet to tāpat nošāva. Viņa izgāja trešo reizi pie vīra, atkal pie mežsarga, un saka: «Visas labas lietas trīs. Ja nu man tagad nelaimēsies, tad gan nezinu, ko darīt». Protams, ka nošāva arī to, bet viņai no šiem mežsargiem bija jau apaļos skaitļos seši bērni. Viņa aizgāja sūdzēdamās līdz pašai firsta kunga kancelejai Hlubokā un gaudās, ka ar tiem mežsargiem iekūlusies tādā ķezā. Tur viņai ieteica precēt Ražices dīķa sargu Jarešu.³⁶ Un ko jūs teiksiet, – to noslīcināja zvejojot, un viņa no tā arī bija piedzīvojusi divus bērnus. Tad viņa apņēma rūniķi no Vodņaniem, un tas kādu nakti bija nositis viņu ar cirvi un pats labprātīgi pieteicis policijā. Un, kad viņu Pīsekā apgabaltiesa kārusi, viņš nokodis mācītājam degunu un teicis, ka itin nekā nenozēlojot, un vēl kaut ko pavisam nelabu sarunājis par mūsu kungu un ķeizaru.

– Vai jūs nezināt, ko viņš īsti sarunājis? – Bretšneiders ievaicājās cerību pilnā balsī.

– To es jums nevaru pateikt, jo to neviens neiedrošinājās atkārtot. Bet tas esot bijis kaut kas tik briesmīgs un šausmīgs, ka tiesas padomnieks, kas tur bijis klāt, sajucis prātā, un viņu vēl līdz šim

³³ Čehu buržuāziskās tautas partijas progresīva spārma loceklis.

³⁴ V.E.: Čehiski: *Pindd'our*.

³⁵ V.E.: Midlovaros bija dzimis Hašeka tēvs un tur bija zemnieku saimniecība viņa vectēvam.

³⁶ V.E.: Antoņins Jarešs bija Hašeka mātes tēvs (rakstnieka mātei pirmslaulību uzvārds bija Jarešova). Viņš jaunībā apsargāja firstu Švarcenbergu laukus un zivju dīķus Pīsekas apkaimē. Jozefs Hašeks (rakstnieka tēvs) jaunībā dzīvoja pie Jarešiem un tādējādi iepazinās ar savu nākamo sievu Kateržinu. Vecumdienās pēc sievas nāves Jarešs pārcēlās pie meitas uz Prāgu, vadāja savu mazdēlu, nākošo rakstnieku, pastaigāties un stāstīja viņam par savām dzimtajām vietām. Pēc šiem stāstiem ir uzrakstītas daudzas agrīnās Hašeka humoreskas, un arī «Šveikā» Jareši figurē vairākkārt dažādos kontekstos, kas saistīti ar vectēva stāstiem. (Piemēram, šajā sējumā Jareši parādās atkal, kad Šveiks sarunājas ar pulkveža Krausa kalponi, lai nozagtu suni; sk. arī {SVEJK2, 14.lpp.}).

turot stingrā izolācijā, lai nekas netiktu zināms. Tas neesot tas parastais kunga un ķeizara apvainojums, ko izdara dzērumā.

– Kā tad dzērumā mēdz apvainot kungu un ķeizaru? – Bretšneiders taujāja.

– Kungi, runājiet par ko citu, – traktiernieks Palivecs pārtrauca. – Man tā nepatīk. Samuldēsiet vēl sazin ko, un man būs nepatīkšanas.

– Kā dzērumā apvaino kungu un ķeizaru? – Šveiks atkātoja. – Visādi. Pietempieties un lieciat spēlēt Austrijas himnu, tad redzēsiet, ko sarunāsiet. Jūs sagvelzīsiet tik daudz, ka viņš būtu sablamēts uz visu mūžu, ja kaut puse no tā būtu patiesība. Bet to tas vecais kungs patiešām nav pelnījis. Padomājiet pats: dēlu Rūdolfu viņš zaudēja pašos spēka gados jaunības spara pilnu, sievu Elizabeti viņam nodūra ar vīli, tad viņš pazaudēja savu brāli Janu Ortu, bet otro brāli, Meksikas ķeizaru, nošāva sazin kādā cietoksnī pie sienas. Un nu, vecuma dienās, viņam nošauj tēvoci. Vai tur nav vajadzīgi dzelzs nervi? Un tad viņš iekrīt prātā kādam piedzērušam plēguram, un tas sāk viņu zākāt. Nē, ja tagad kas sāksies, es iestāšos par brīvprātīgo un kalpošu kungam un ķeizaram, kamēr man miesa turēsies pie kauliem!

Šveiks iedzēra pamatīgu malku un turpināja:

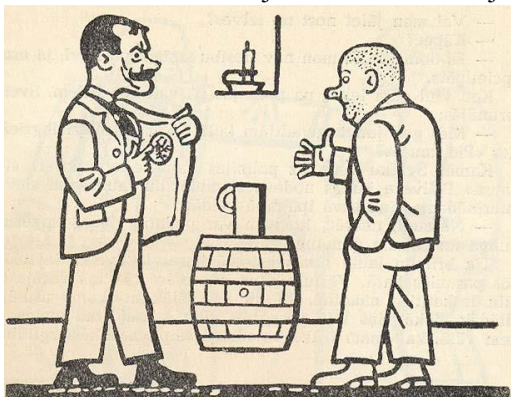
– Vai domājat, ka kungs un ķeizars to tā pametīs? Tad jūs viņu nepazīstat. Karš ar turkiem būs noteikti. Jūs man nošāvāt manu tēvoci, tad dabūsiet pa kaklu. Karš ir neizbēgams. Serbija un Krievija mums šai karā palīdzēs. Tā būs kaušanās uz nebēdu.

Šveiks bija skaists šai pravietošanas brīdī. Viņa vientiesīgā seja mirdzēja sajūsmā kā pilns mēness. Viņam viss bija skaidrs.

– Var jau būt, – viņš tēloja tālāk Austrijas nākotni, – ka mums uzbrūk vācieši, ja sākam karu ar turkiem. Vācieši ar turkiem ir uz vienu roku. Otrus tādus neģēļus kā viņus pasaulē vairs neuzies. Bet mēs varam noslēgt savienību ar Franciju, kurai kopš septiņdesmit pirmā gada zobš uz Vāciju. Tad mums viss ies kā pa taukiem. Karš būs, vairāk es jums nekā neteikšu.

Bretšneiders piecēlās un svinīgi noteica:

– Vairāk jums arī nekas nav jāsaka. Iznāciet man līdzī ārā, tur es jums ko pateikšu.

Šveiks sekoja slepenpolicistam gaitenī, kur viņu gaidīja mazs pārsteigums, kad viņa pudeles brālis parādīja viņam ērgli zem atloka un paziņoja, ka Šveiks esot arestēts un tikšot tūlī aizvests uz policijas pārvaldi. Šveiks centās ieskaidrot, ka kungs maldoties, ka viņš, Šveiks, esot pilnīgi nevainīgs, jo neesot izrunājis neviena apvainojoša vārda. Taču Bretšneiders apgalvoja, ka Šveiks pastrādājis vairākus noziegumus, starp kuriem esot arī valsts nodevība.

Tad abi atgriezās traktierī, un Šveiks sacīja Palivecam:

– Es izdzēru piecus kausus alus un apēdu radziņu ar desiņu. Ielejiet man vēl mēriņu slivovicās,³⁷ un tad es iešu, jo esmu apcietināts.

Bretšneiders parādīja Palivecam savu ērgli, mirkli raudzījās traktierniekā un tad jautāja:

– Vai esat precējies?

– Jā.

– Un vai jūsu sieva varētu vadīt saimniecību, ja jūs nebūtu?

– Varētu.

– Tad viss kārtībā, traktiernieka kungs, – Bretšneiders jautri noteica. – Pasauciet savu sievu, nododiet tai visas lietas, un vakarā mēs atbrauksim jums pakaļ.

– Nav ko uztraukties, – Šveiks viņu mierināja, – mani arestē tikai par valsts nodevību.

– Bet ko es esmu nodarījis? – Paliveca kungs gaudās. – Es taču biju tik uzmanīgs!

Bretšneiders nosmīnēja un paziņoja uzvaras priekā:

– Jūs sacījāt, ka mušas apķēzījušas kungu un ķeizaru. Gan jums to kungu un ķeizaru izdauzīs no galvas.³⁸

Un Šveiks slepenpolicista pavadībā pameta traktieri «Pie kausa» un, kad abi atradās uz ielas, labsirdīgi smaidot, ievaicājās:

³⁷ V.E.: Čehiski: *jednu slivovici*.

³⁸ V.E.: Čehiski: *Za to, že jste řekl, že sraly mouchy na císaře pána. Oni vám už toho císaře pána vyženou z hlavy.*

– Vai man jāiet nost no ietves?

– Kāpēc?

– Es domāju, ka man nav tiesību staigāt pa ietvi, ja esmu apcietināts.

Kad viņi gāja iekšā pa policijas pārvaldes vārtiem, Šveiks ierunājās:

– Mēs gan jauki pavadījām laiku! Vai jūs bieži iegriežaties «Pie kausa»?

Kamēr Šveiku veda uz policijas kanceleju, traktierī «Pie kausa» Paliveca kungs nodeva saimniecību raudošajai sievietei, mierinādams viņu savā īpatnējā veidā:

– Neraudi, nebrēc, ko man var padarīt vienas apķēzītas kunga un ķeizara ģimenes dēļ?

Tik brīnum jauki sākās krietnā kareivja Šveika iejaukšanās pasaules karā. Vēsturniekus interesēs, kā viņš varēja tik tālu ieskatīties nākotnē. Ja nu arī vēlāk notikumi risinājās citādāk, nekā viņš bija pareģojis «Pie kausa», tad mums jāņem vērā, ka viņam trūka vajadzīgās diplomātiskās izglītības.

II. Krietnais kareivis Šveiks policijas pārvaldē

Sarajevas atentāts bija piepildījis policijas pārvaldi ar neskaitāmiem upuriem. Tos veda iekšā citu pēc cita, un vecais inspektors, sagaidot tos arestēto pieņemšanas istabā, labsirdīgi sacīja:

– Šitas Ferdinands jums dārgi maksās!

Kad Šveiku ieslēdza vienā no daudzajām pirmā stāva kamerām, tur jau atradās seši cilvēki. Pieci sēdēja ap galdu, bet sestais – kāds pusmūža vīrs – kaktā uz lāviņas, it kā vairīdamies no citiem. Šveiks tūliņ sāka apvaicāties, par ko viņi ieslodzīti. No pieciem, kas sēdēja ap galdu, viņš saņēma gandrīz vienādas atbildes:

– Sarajevas dēļ.

– Ferdinanda dēļ.

– Erchercoga noslepkavošanas dēļ.

– Par Ferdinandu.

– Tāpēc, ka Sarajevā nošāvuši erchercoga kungu.

Sestais, kas turējās no pieciem pārējiem atsevišķi, paskaidroja, ka negribot ar tiem ielaisties, lai uz viņu arī nekrīstu aizdomas, – viņš te atrodoties tikai tāpēc, ka mēģinājis aplaupīšanas nolūkā nogalināt kādu Holičas saimnieku.

Šveiks piesēdās pie sazvērniekiem, kas jau desmito reizi stāstīja cits citam, kā viņi te iekļuvi.

Visi, atskaitot vienu, bija arestēti vai nu traktierī, vai vīna pagrabiņā, vai kafejnīcā. Izņēmums bija neparasti resnais, brillainais kungs ar saraudātām acīm, kuru arestējuši dzīvoklī, jo divas dienas pirms Sarajevas atentāta viņš samaksājis tēriņu diviem serbu studentiem-tehniķiem «Pie Brejška» un vēlāk viņu slepenpolicists Brikss redzējis šo studentu sabiedrībā krietni ieskurbušu Ržetiža ielas «Monmartrā», kur viņš tiem atkal izmaksājis, ko pats ar savu parakstu apliecinājis protokolā.

Iepriekšējā izmeklēšanā policijas komisariātā viņš uz visiem jautājumiem atbildēja ar vienām un tām pašām vaimanām:

– Man pieder rakstāmlietu veikals!

Viņam tāpat atbildēja vienu un to pašu:

– Tas nav nekāds attaisnojums.

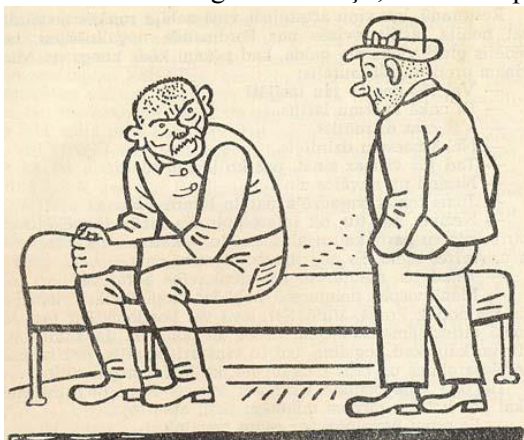
Otrs, neliela auguma kungs, ko arestējuši vīna pagrabiņā, bija vēstures skolotājs un klāstījis pagrabiņa īpašniekam dažādu atentātu vēsturi. Viņu bija arestējuši tieši tobrīd, kad viņš noslēdza atentātu psiholoģisko analīzi ar vārdiem:

– Atentāta ideja ir tikpat vienkārša kā Kolumba ola.

– Tikpat vienkārši ir arī tas, ka jūs gaida Pankrācs, – policijas komisārs nopratināšanā papildināja viņa slēdzienu.

Trešais sazvērnieks bija Hodkovičku labdarības biedrības «Labmīlis»³⁹ priekšsēdētājs. Atentāta dienā biedrība sarīkojusi dārza svētkus ar koncertu. Žandarmu vahtmistrs⁴⁰ pieprasījis, lai svētku dalībnieki izklīst, jo Austrijā izsludinātas sēras, bet biedrības priekšsēdētājs labsirdīgi atbildējis:

– Uzgaidiet brītiņu, kamēr nospēlēs «Hei, slāvi».⁴¹

Nu viņš sēdēja, nokāris galvu, un bēdējās:

– Augustā vēlēs jaunu valdi, un, ja manis nebūs mājās, var gadīties, ka mani vairs neievēlē. Un es jau desmit gadus no vietas esmu bijis priekšsēdētājs. Tādu kaunu es nepārdzīvošu.

Pavisam dīvaini nelaiķis Ferdinands bija izjokojis ceturto sazvērnieku, cilvēku ar nevainojamu raksturu un neaptraipītu slavu. Veselas divas dienas viņš bija noturējies, nemieminējis Ferdinandu, bet vakarā, spēlējot kafēnīcā «marijažu» un sitot krusta ķēniņu ar trumpas kārava septiņaci, noteicis:

– Septiņas lodes kā Sarajevā.⁴²

Piektajam vīram, kas, pēc paša vārdiem, sēdēja tāpēc, ka «Sarajevā nošāvuši erchercoga kungu», vēl tagad

mati un bārda bija stāvus aiz bailēm, tā ka viņš pēc izskata atgādināja pinčeri. Restorānā, kur viņu arestējuši, viņš nebija runājis ne vārda, pat nebija lasījis avīzēs par Ferdinanda nogalināšanu, bet sēdējis gluži viens pie galda, kad pēkšņi kāds kungs nosēdies viņam pretī un aši jautājis:

– Vai jūs par to jau lasījāt?

– Es nekā neesmu lasījis.

– Vai esat dzirdējis?

– Nekā neesmu dzirdējis.

– Tad jūs vismaz zināt, par ko ļaudis runā?

– Nezinu un nevēlos zināt.

– Jums tomēr vajadzēja par to interesēties.

– Nezinu, kas tur tik interesants. Es labāk izsmēķēju cigāru, izdzeru pāris kausu alus, paēdu vakariņas un avīzes nelasu. Avīzes melo. Es negribu bojāt savu omu.

– Tātad jūs neinteresē pat slepkavība Sarajevā?

– Mani vispār neinteresē nekādas slepkavības, vienalga, vai tās notiek Prāgā, Vīnē, Sarajevā vai Londonā. Par tām jādomā attiecīgām instancēm, tiesai un policijai. Ja kādu kaut kur un kaut kad nogalina, tad to viņš arī pelnījis, ja nav pratis piesargāties un bijis tāds lupata, ka ļāvies nogalināties.

Tie bija viņa pēdējie vārdi šai sarunā. Kopš tā brīža viņš tikai pēc katrām piecām minūtēm skaļi atkārtoja:

– Es esmu nevainīgs, es esmu nevainīgs!⁴³

Tā viņš sauca, ienākdams pa policijas pārvaldes vārtiem, šos vārdus viņš atkārtos Prāgas krimināltiesā, un ar šiem vārdiem viņš ieies sava cietuma kamerā.

Noklausījis šos drausmīgos sazvērnieku stāstus, Šveiks uzskatīja par vajadzīgu noskaidrot ieslodzītajiem viņu bezcerīgo situāciju.

– Mūsu stāvoklis ir pavisam draņķīgs, – tā viņš sāka savus mierināšanas vārdus. – Tas nav tiesa, ka jums un mums visiem nekas par to nebūs. Kāpēc tad jums ir policija, ja ne tāpēc, lai sodītu mūs par mutes palaišanu? Ja pienākuši tādi traki laiki, kad šauj uz erchercogieni, tad nav ko brīnīties, ja kādu stiepj uz policiju. To visu dara fasona pēc, lai Ferdinandu labi izreklamētu pirms apbedīšanas. Jo vairāk ļaužu te savāks, jo mums būs labāk: taču jautrāk. Kad es vēl kalpoju armijā, tad dažkārt puse mūsu rotas sēdēja ūķī. Un cik daudzi cilvēki, notiesāti nevainīgi – ne tikai karadienestā, bet arī tiesās. Atceros, reiz notiesāja kādu sievieti par to, ka viņa nožņaugusi savus jaunpiedzimušos dvīnīšus. Lai gan viņa zvērēja, ka dvīnīšus nav varējusi nožņaupt, jo dzemdējusi tikai vienu meitiņu, ko izdevies nožņaupt bez kādām sāpēm, viņu tomēr notiesāja par divkāršu slepkavību. Vai atkal tas nevainīgais čigāns Zābehlicē, kas bija ielauzies siktirgotavā pašā ziemsvētku vakarā. Viņš gan zvērēja, ka iegājis tikai

³⁹ V.E.: Čehiski: *Dobromil v Hodkovičkách*.

⁴⁰ V.E.: Čehiski: *Četnický strážmistr*.

⁴¹ V.E.: Čehiski: *Počkají chvíli, než dohrajou Hej, Slované*.

⁴² V.E.: Gavriilo Princip Sarajevas atentātā izšāva divas reizes: vienu lodi erchercogam un otru viņa sievai. Abi šāvienī bija nāvējoši. Sofija nomira praktiski uzreiz, bet Ferdinands pēc 10 minūtēm.

⁴³ V.E.: Čehiski: *Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej*.

sasildīties, bet tas neko nelīdzēja. Ja jau kāds nokļuvis tiesas nagos, tad labi vairs nav. Labi nav, bet neko nevar darīt. Iespējams, ka visi cilvēki nav tādi neģēļi, kā par viņiem varētu domāt, bet kā lai atšķir godīgu cilvēku no nelieša, it īpaši tik nopietnā laikā, kad pat Ferdinandu kniebj nost? Pie mums, kad es vēl biju karadienestā Budejovicē, mežā aiz apmācības laukuma kāds bija nošāvis kapteiņa suni. Kad kapteinis to dabūja zināt, tad sasauca visus kopā, sastādīja ierindā un pavēlēja, lai katrs desmitais panāk uz priekšu. Skaidrs, ka es arī iegadījos desmitais. Stāvam pēc komandas «mierā» un «acis nemirkšķināt». Kapteinis skraida mums priekšā un brēc: «Jūs plukatas, blēži, nelieši, plankumainās hiēnas! Ādu pār acīm es jums noraušu tā suņa dēļ! Gabalos sakapāšu! Apšaušu! Ragā saliekšu! Ar mani jūs jokus nedzīsiat! Visiem divas nedēļas kazarmas aresta!» Redziet, toreiz bija runa par nieka šuneli, bet tagad par pašu erchercoga kungu. Tāpēc visiem jāiedzen bailes, lai sēras pēc kaut kā izskatītos.

– Es esmu nevainīgs, es esmu nevainīgs, – izspūrušais vīrs atkārtoja.

– Kungs Jēzus arī bija nevainīgs, – Šveiks atbildēja, – bet viņu tomēr sita krustā. Nekad nekur neviens nav raizējies, kas notiks ar nevainīgu cilvēku. *Maul halten und weiter dienen!*⁴⁴ – tā mums mēdza teikt karadienestā. Tas ir tas labākais.

Šveiks izstiepās uz lāviņas un mierīgi iemiga.

Tikmēr ieveda divus jaunus. Viens no tiem bija bosnietis. Viņš staigāja pa kameru, grieza zobus un pēc katra vārda daudzina «jebemtidušu»⁴⁵. Viņš mocīja domas, ka policijas pārvaldē kāds pievāks viņa sīkpreču kastī.

Otrs jaunpienācējs bija traktiernieks Palivecs, kas, ieraudzījis savu paziņu Šveiku, uzmodināja to un traģiskā balsī iesaucās:

– Es arī esmu te!

Šveiks sirsnīgi pakratīja viņam roku un sacīja:

– Es no tiesas priecājos par to. Es zināju, ka tas kungs turēs vārdu, kad viņš solījās atbraukt jums pakaļ. Tāda noteiktība ir ko vērts.

Taču Paliveca kungs atcirta, ka tāda noteiktība esot sūda vērtā, un paklusām apvaicājās, vai pārējie arestētie neesot zagļi, jo tas viņam kā veikalniekam varētu nākt par ļaunu.

Šveiks paskaidroja, ka visi, atskaitot to, kas sēžot par mēģinājumu aplaupīšanas nolūkā nogalināt kādu Holicas saimnieku,⁴⁶ piederot pie viņu sabiedrības, jo sēžot erchercoga dēļ.

Paliveca kungs jutās aizvainots un sacīja, ka viņš neesot vis arestēts kāda stulbeņa erchercoga, bet paša kunga un ķeizara dēļ. Tā kā visus pārējos tas ieinteresēja, tad viņš pastāstīja, ka viņam mušas noķēzējušas kungu un ķeizaru.

– Tā nocūkoja viņu, maitas, ka noveda mani cietumā, – viņš nobeidza savu stāstu un draudīgi piebilda: – Nu, to es tām mušām nepiedošu!⁴⁷

Šveiks atkal nolikās garšļaukus, bet ilgi nedabūja gulēt, jo viņam atnāca pakaļ, lai vestu uz nopratināšanu.

Un tā nu, dodamies pa kāpnēm augšā uz III nodaļu pie nopratinātāja, Šveiks nesa savu krustu uz Golgātu, nemaz nenojauzdams savu mocekļa likteni.

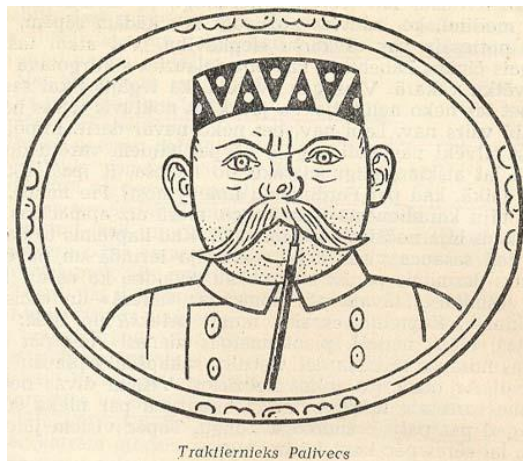
Izlasījis uzrakstu, ka gaitenā spļaut aizliegts, Šveiks palūdza policistu, lai viņam atļauj iesplaut splaujamtraukā, un, starodams savā vientiesībā, iegāja kancelejā, sacīdams:

– Labvakar visapkārt, kungi!

Par atbildi kāds viņam iegrūda dunku ribās un nostatīja pie galda, aiz kura sēdēja kungs ar saltu ierēdņa seju, kas pauda tik zvērisku niknumu, it kā tās īpašnieks būtu nule iznācis no Lombrozo grāmatas «Noziedznieku tipi».

Viņš asinskārīgi paskatījās uz Šveiku un sacīja:

– Neizliecieties par plānprātiņu!⁴⁸

⁴⁴ Turēt muti un kalpot tālāk (vāc.).

⁴⁵ Rupjš serbu lamu vārds. **V.E.:** Čehu tekstā: «*Jebem ti dušu*» (ar «m»).

⁴⁶ **V.E.:** ...*který je tu pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic.* (Pareizi būtu latviski sacīt: ...no Holicēm).

⁴⁷ **V.E.:** Čehiski: «*Zaneřádily mně ho, bestie, a nakonec přivedly mne do kriminálu. Já to těm mouchám neodpustím*».

– Tur nekā nevar darīt, – Šveiks nopietni paskaidroja. – Mani atbrīvoja no karadienesta par plānprātību, īpaša pārbaudes komisija mani oficiāli atzina par plānprātīgu. Es esmu oficiāls plānprātis.

Kungs ar noziedznieka seju sāka griezt zobus:

– Tas, par ko jūs apvaino un ko esat noziedzies, liecina, ka jums visi pieci prāti mājās.

Un viņš tūliņ uzskaitīja Šveikam veselu virkni dažādu noziegumu, sākot no valsts nodevības un beidzot ar viņa majestātes un valdošā nama locekļu apvainošanu. Šais noziegumos ietilpa arī atzinības izteikšana par erchercoga Ferdinanda nogalināšanu, no šās atzinības izrietēja jauni noziegumi, starp kuriem spilgti mirdzēja musināšana uz dumpi, jo viss taču bija norisinājies publiskā vietā.

– Ko jūs par to teiksiet? – uzvaroši jautāja kungs ar neganto seju.

– Ar to pilnīgi pietiek, – Šveiks nevainīgi atbildēja. – Kas pāri par mēru, tas no ļauna.

– Redzat nu, jūs pats atzīstaties.

– Es atzīstu visu, jo stingrībai jābūt, bez stingrības mēs nekur netiksim. Tāpat toreiz, kad vēl biju karadienestā...

– Muti ciet! – policijas komisārs uzbrēca. – Runājiet tikai tad, kad jums ko jautā! Saprotat?

– Kā nu nesapratīšu, – Šveiks atbildēja. – Padevēģi ziņoju, ka saprotu un varu orientēties visā, ko jums labpatīkas sacīt.

– Ar ko jūs saejaties?

– Ar savu kalponi, jūsu godība.

– Vai jums nav kādas pazišanās vietējās politiskās aprindās?

– Kā nu ne, jūsu godība, es pārku pēcpusdienas avīzi «Nārodnī Politika», tā saucamo «kucīti»⁴⁹.

– Ārā! – kungs ar zvērisko izskatu uzblāva.

– Ar labu nakti, jūsu godība! – Šveiks atsaucās, kad viņu veda laukā no kancelejas.

Atgriezies kamerā, Šveiks paziņoja citiem arestētajiem, ka tāda pratināšana esot jautrs gabals:

– Pakliedz, pakliedz tādu nieku un beigās izdzen laukā.

– Agrākos laikos, – viņš turpināja, – bija nesalīdzināmi sliktāk. Es lasīju kādā grāmatā, ka apsūdzētajiem nācies staigāt basām kājām pa nokaitētu dzelzi un dzert kausētu svinu, lai pierādītu savu nevainību. Un, kas nav gribējis atzīties, tam kājās uzvilkti spāniešu zābaki vai pats uzrauts pie kāķa, vai svilināti sāni ar ugunsdzēsēju lāpu, kā to darījuši ar svēto Janu Nepomuku. Tas, stāsta, esot tik briesmīgi brēcis kā uz iesma uzdurts un ātrāk nerimies, kamēr viņu iebāzuši maisā, kas nelaiž cauri ūdeni, un iemetuši upē no Elizabetes tilta. Tādu gadījumu bez sava gala, un tad vēl cilvēkus cirtuši četros gabalos vai uzsēdinājuši uz mieta kaut kur muzeja tuvumā. Ja tādu noziedznieku iemetuši tikai bedrē, lai nomirst badā, tad viņš juties kā no jauna piedzimis. Nē, tagad sēdēt cietumā ir tīrais prieks, – Šveiks jūsmoja, – nekādas ciršanas gabalos, nekādu spāniešu zābaku. Lāviņas mums ir, galds ir, soli ir, vietas pietiek, zupa mums pienākas, maizi dod, ūdeni pienes, ateja tepat deguna galā. Visur redzams progress. Tiesa, līdz nopratināšanai patālāk jāiet – pa trim kāpnēm nākamā stāvā, toties kāpnēs spodrība un daudz publikas apgrozās. Vienu ved šurp, otru turp, – jaunus un vecus, vīriešus un sievietes. Taisni prieks, ka cilvēks nejūtas viens. Un katrs mierīgi iet savu ceļu bez kādām bailēm, ka viņam kancelejā pateiks: «Mēs nospriedām, ka rīt pēc paša izvēles jūs vai nu sacirtīs gabalos, vai sadedzinās». Tā būtu grūta izvēle, kungi, un es domāju, ka daudzi no mums tādā brīdī būtu pilnīgi kā bez galvas. Jā, tagad apstākļi mums par patīšanu stipri uzlabojušies.

Šveiks tikko kā bija beidzis savu aizstāvības runu mūsdienu cietumu labā, kad uzraugs atvēra durvis un sauca:

– Šveik, apģērbieties un nāciet uz nopratināšanu!

– Tūliņ apģērbšos, – Šveiks atsaucās, – pret to man nav nekādu iebildumu, tikai baidos, vai te nav kāds pārpratoms, jo mani jau vienreiz izmeta ārā no nopratināšanas. Un tad es vēl baidos, ka tie

⁴⁸ V.E.: Čehiski: *Netvařte se tak blbě*. (Nominatīvs: «blb» – bez patskaņiem; radniecīgs krievu vārdam «балбес»).

⁴⁹ «Nārodnī Politika» – «Nacionālā Politika», čehu buržuāzijas avīze, kas savas pielīšanas politikas dēļ bija tautā izpelņījusies ironisko apzīmējumu «kucīte». V.E.: Čehiski: *čubička*.

pārējie kungi uz mani nenoskaišas, jo es eju uz nopratināšanu jau otro reizi, bet viņi šovakar vēl ne reizi nav saukti. Viņi var sākt mani apskaut.

– Nāciet ārā un negvelziet niekus! – skanēja atbilde uz Šveika džentlmenisko aizrādījumu.

Šveiks atkal nokļuva pie kunga ar noziedznieka seju, kurš viņam bez kādiem aplinkiem stingri un nelokāmi noprošāja:

– Vai atzīstaties visos noziegumos?

Šveiks pievērsa nepielūdzamajam vīram savas labsirdīgās, zilās acis un lēnīgi atbildēja:

– Ja jūs vēlaties, lai es atzītos, jūsu godība, tad es atzīšos, man tas neko nekaitēs. Bet, ja jūs man teiksiet: «Šveik, neatzīstieties neparko!» – tad es visādi mēģināšu izlocīties, kaut vai pēdējā stundiņā klāt.

Bargais kungs kaut ko ierakstīja aktos un, pasniegdams Šveikam spalvu, lika viņam parakstīties.

Un Šveiks parakstījās zem Bretšneidera ziņojuma un šāda papildinājuma:

«Visi pret mani celtie apvainojumi atbilst patiesībai.

Jozefs Šveiks»

Parakstījies viņš uzrunāja bargo kungu:

– Vai vēl kas jāparaksta? Jeb vai man jāierodas no rīta?

– Rīt jūs aizvedīs uz krimināltiesu, – skanēja atbilde.

– Kādā laikā, jūsu godība? Lai es neaizguļos, dievs pasarg!

– Ārā! – jau otro reizi viņpus galda atskanēja rēciens.

Atgriezies atpakaļ savā aizrestotajā mājoklī, Šveiks sacīja uzraugam:

– Viss iet kā smērēts.

Tikko aizcirtās durvis, kameras kaimiņi apbēra Šveiku ar dažādiem jautājumiem, uz kuriem Šveiks skaidri un gaiši atbildēja:

– Nupat atzinos, ka laikam es būšu nonāvējis erchercogu Ferdinandu.

Seši vīri šausmās noslēpās zem utainajām segām, tikai bosnietis noteica:

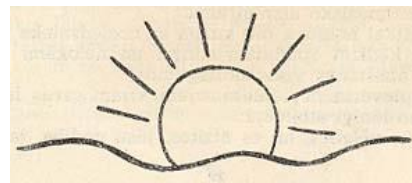
– Labu laimi!

Likdamies gulēt, Šveiks piebilda:

– Muļķīgi gan, ka mums nav modinātāja pulksteņa.

No rīta viņu pamodināja bez kāda pulksteņa un aizveda «zaļajā Antonā» uz apgabala krimināltiesu.

– Kurš putniņš agri ceļas, agri slauka deguntiņu,⁵⁰ – Šveiks sacīja saviem ceļabiedriem, kad «zaļais Antons» izbrauca pa policijas pārvaldes vārtiem.

III. Šveiks tiesas ārstu priekšā

Apgabala krimināltiesas tīrās, mājīgās istabiņas radīja Šveikam vislabvēlīgāko iespaidu: izbalsinātas sienas, melni nospodrinātas restes un resnais Demartini kungs – izmeklēšanas nodaļas vecākais uzraugs ar mēļām zīmotnēm un mēļu formas cepures apmalī. Mēļa krāsa likumā paredzēta ne tikai šeit, bet arī baznīcas ceremonijās Pelnu dienā un Lielajā piektdienā.

Nu atkārtojās tas pats slavenais notikums kā romiešu kundzības laikā Jeruzalemē. Arestētos izveda ārā un nogādāja lejā pagrabā 1914. gada Pilātu tiesas priekšā, un izmeklēšanas tiesneši, šolaiku Pilāti, nemazgāja vis godīgi rokas nevainībā, bet lika sev atnest no Teisiga restorāna gulašu ar turku pipariem un Plzenas alu un sūtīja uz valsts prokuratūru vienu apsūdzību pēc otras.

Te lielāko tiesu izgaisa jebkura loģika un uzvarēja paragrāfs, žņaudza paragrāfs, gvelza muļķības paragrāfs, sprauslāja paragrāfs, ņirgājās paragrāfs, draudēja paragrāfs, nonāvēja paragrāfs un nekad nepiedeva. Te mājoja likuma žonglieri, nedzīvā likuma burta augstie priesteri, cilvēkēdāji, Austrijas džungļu tīģeri, kas aprēķināja savu lēcienu uz apsūdzēto saskaņā ar paragrāfa skaitli.

Izņēmums bija daži cilvēki (tāpat kā policijas pārvaldē), kas neuztvēra likumu tik nopietni. Arī pelavās šad tad atrodami graudi.

⁵⁰ V.E.: Čehiski: *Ranní ptáče dál doskáče*. (Burtiski: Agrs putniņš tālu lēkās). Krievi tulkojuši tā: {[R-SVEJK1](#)}: «Поздняя птичка глаза продирает, а ранняя носок прочищает».

Šveiku atveda nopratināt pie viena šāda kunga. Tas bija labsirdīgs pusmūža vīrs, kas, pratinot pazīstamo slepkavu Valešu, nekad nebija piemirsis atgādināt: «Lūdzu piesēsties, Valeša kungs, te taisni ir viens brīvs krēsls».

Kad ieveda Šveiku, viņš parastajā laipnībā uzaicināja to apsēsties un sacīja:

– Tad jūs esat Šveika kungs?

– Es domāju gan, ka man tam jābūt, – Šveiks atbildēja, – jo mans tētiņš bija Šveiks un māmiņa Šveika kundze. Tādu kaunu es viņiem nedarīšu, ka noliegšu savu vārdu.

Izmeklēšanas tiesneša sejā pavīdēja laipns smaids:

– Jūs gan esat izstrādājis smalkus jokus!

Jums daudz kas uz sirdsapziņas.

– Man vienmēr daudz kas uz sirdsapziņas, – Šveiks apstiprināja, smaidīdams vēl laipnāk par tiesneša kungu, – varbūt vēl daudz vairāk nekā jums, jūsu godība.

– Tas redzams no protokola, ko esat parakstījis, – tiesnesis tikpat laipni turpināja. – Varbūt policijai jūs piespieda to darīt?

– Nē jel, jūsu godība. Es pats viņiem jautāju, vai man tas jāparaksta, un, kad man lika parakstīt, es paklausīju. Neba man jākaujas sava paša paraksta dēļ. No tā man nekāds labums neatlēktu. Kārtībai taču jābūt.

– Vai jūs jūtaties pilnīgi vesels, Šveika kungs?

– Ka pilnīgi vesels, to nevar teikt, jūsu godība tiesneša kungs. Man ir reimatisms, es ieberzējos ar opodeldoku.⁵¹

Vecais kungs atkal laipni pasmaidīja.

– Ko jūs sacītu, ja mēs nosūtītu jūs pie tiesas ārstiem?

– Es domāju, ka mans stāvoklis nav tik bēdīgs, lai šie kungi tērētu manis dēļ savu laiku. Policijas pārvaldē mani kāds ārsts jau izmeklēja, vai man nav triperis.

– Zināt, Šveika kungs, pamēģināsim tomēr ar šiem tiesas ārstiem. Sastādīsim kārtīgu komisiju, jūs tikmēr paliksiet iepriekšējā apcietinājumā un labi atpūtiesieties. Vēl viens jautājums. Saskaņā ar protokolu jūs esot izplatījis baumas, ka drīzumā izcelšoties karš.

– Lūdzu, jūsu godība padomnieka kungs, tas izcelsies visai drīz.

– Vai jūs neslimojat ar krītamo kaiti?

– Atvainojiet, nē, kaut gan vienreiz pakritu gan, kad uz Karela laukuma man gandrīz uzskrēja virsū kāds automobilis, bet tas jau sen atpakaļ.

Ar to nopratināšana beidzās, Šveiks atvadoties sniedza tiesas padomnieka kungam roku un, atgriezies savā kamerā, sacīja kaimiņiem:

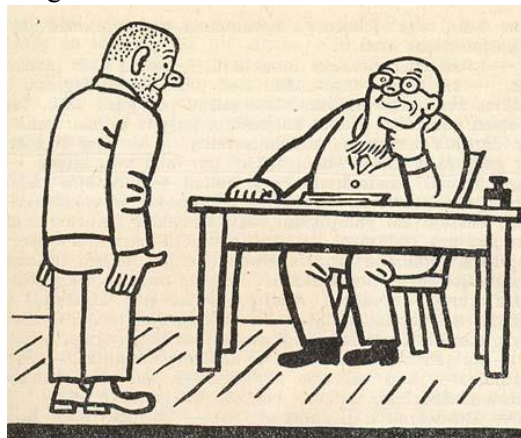
– Mani šās erchercoga Ferdinanda nogalināšanas dēļ izmeklēsot tiesas ārsti.

– Mani arī izmeklēja tiesas ārsti, – sacīja kāds jauns cilvēks, – tas notika toreiz, kad man par paklāju zagšanu bija jāstājas zvērināto priekšā. Mani atzina par garā vāju. Tagad es esmu noblēdījis tvaika kuļmašīnu, un par to man nekā nevar darīt. Vakar mans advokāts teica: ja es esot reiz atzīts par garā vāju, tad tas man nāksot par labu visu mūžu.

– Es tiem tiesas ārstiem gan neticu, – ierunājās kāds inteligenta izskata vīrs. – Kad es nodarbojos ar vekseļu viltošanu, tad katram gadījumam sāku apmeklēt Dr. Heveroha⁵² lekcijas, un, kad mani pieķēra, simulēju paralītiķi taisni tā, kā viņus aprakstīja Dr. Heveroha kungs. Kādam tiesas komisijas ārstam es iekodu kājā, izdzēru tinti no tintnīcas un, lūdzu kungus atvainot, izdarījos sevis pēc komisijas acu priekšā. Bet par to, ka biju vienam komisijas loceklim iekodis ikros, mani atzina par pilnīgi veselu, un beigas man bija.

– Es gan nemaz nebīstos no šādām pārbaudēm, – Šveiks paziņoja. – Kad vēl biju karadienestā, tad mani izmeklēja kāds veterinārārsts, un viss beidzās ļoti labi.

– Tiesu ārsti ir pēdējie neliēši! – atsaucās kāds neliels, sakumpis vīriņš. – Nesen manā tīrumā nejauši uzraka skeletu, un tiesas ārsti paziņoja, ka šis cilvēks nogalināts pirms četrdesmit gadiem ar kāda neasa priekšmeta sitienu pa galvu. Man tikai trīsdesmit astoņi gadi, bet mani apcietināja, kaut gan man ir kristāmzīme, izraksts no metrikas un izziņa no dzīves vietas.

⁵¹ V.E.: Paracelsa ieteikts augu sulas līdzeklis reimatisma ārstēšanai.

⁵² Dr. Antons Heverohs (1869.–1928.) – psihiatrijas profesors.

– Es domāju, – Šveiks sacīja, – ka mums uz visu jālūkojas objektīvi. Katrs var kļūdīties, un, jo ilgāk par kaut ko domā, jo vairāk iespējams kļūdīties. Tiesas ārsti tie paši cilvēki vien ir, un katram cilvēkam ir savas vājības. Tā kādreiz Noslē, taisni pie tilta pāri Botičai, kad es naktī nācu mājās no «Banzeta»⁵³, pie manis pieskrēja kāds kungs un iegāza man ar pletni pa galvu. Kad es jau biju garšļauku, viņš paspīdināja lukturīti, apskatīja mani un noteica: «Pārskatīšanās, tas nav viņš». Un šī pārskatīšanās viņu tā nokaitināja, ka viņš iegāza man vēlreiz pa dibenu. Tāds ir cilvēka liktenis, ka viņam jāklūdas līdz savai pēdējai stundiņai. Tā gadījās tam kungam, kas nakti bija atradis pa pusei nosalušu traku suni, atnesis mājās un ielicis gultā pie sievas. Kad suns sasildījies un atzirdzis, tad sakodis visu ģimeni, bet pašu mazāko saplošījis šūpulī un aprijis. Vai atkal, par piemēru, tāds gadījums ar kādu virpotāju no mūsu nama: viņš atslēdzis Podolas baznīciņu, jo iedomājies, ka pārnācis mājās; izģērbies sakristejā, domādams, ka tā ir virtuve, apgulies uz altāra, noturēdams to par gultu, apsedzies ar visādām sedziņām, uz kurām izšūti svēti izteicieni, un palicis pagalvī spilvena vietā evaņģēliju un citus svētus rakstus. No rīta viņu tur atradis baznīcas sargs, un virpotājs viņam paziņojis labā omā, ka iekļuvis te aiz pārskatīšanās. «Labā pārskatīšanās», sargs saka, «kad mums tās dēļ būs par jaunu jāiesvētī baznīca». Tad šis virpotājs nonāca tiesas ārstu rokās, un tie viņam pierādīja, ka viņš bijis skaidrā prātā un pie pilnas apziņas, jo dzērumā nebūtu trāpījis ar slēdzeni baznīcas atslēgas caurumā. Vēlāk viņš nomira Pankrācā. Vai atkal cits piemērs, kā Kladno kļūdījās pazīstamā rotmistra Roterā mācītais vilku suns. Rotmistrs Roters dresēja suņus un apmācīja tos, laizdams klaidoņiem pa pēdām, tā ka no Kladno aprīnča aizbēga visi klaidoņi. Tad Roters pavēlēja žandarmiņiem sameklēt kādu šaubīgu cilvēku, lai tur lūst vai plīst. Šie tad nu atveduši arī tīri pieklājīgi ģērbusos cilvēku, kas sēdējis Lanās mežā uz celma. Roters tūliņ licis nogriezt viņam svārku stērbeli, devis to paostīt saviem suņiem, tad šo cilvēku aizveduši ārpus pilsētas uz kļēģeļnīcu un palaiduši suņus pa viņa pēdām. Suņi viņu atraduši un atveduši atpakaļ. Tad šim cilvēkam likuši rāpties pa trepēm uz bēniņiem, kāpt pāri žogam, lēkt diķī, un suņi visur dzinušies viņam pakaļ. Beidzot noskaidrojās, ka šis cilvēks bijis radikāļu deputāts, kas izbraucis zaļumos uz Lanās mežiem, kad viņam apnicis sēdēt parlamentā. Tāpēc es saku, ka cilvēki maldās un kļūdās, vienalga, vai tas ir mācīts vīrs vai kāds laukis bez jebkādas izglītības. Pat ministri kļūdās.

Tiesas ārstu komisija, kurai bija jāizšķir, vai Šveikam, ja ievēro viņa garīgo līmeni, var uzlikt atbildību par visiem tiem noziegumiem, kādos viņu apvaino, sastāvēja no trim neparasti nopietniem kungiem, kuru uzskati nesaskanēja ne par mata tiesu, jo viņi pārstāvēja trīs dažādas skolas un psihiatrijas novirzienus.

Ja gadījumā ar Šveiku šīs trīs pretējās zinātniskās nometnes nāca pie vienota slēdziena, tad tas izskaidrojams tikai ar to milzu iespaidu, kāds radās visai komisijai, kad Šveiks, ienācis telpā, kur vajadzēja pārbaudīt viņa garīgas spējas, un ieraudzījis pie sienas Austrijas ķeizara ģīmetni, skaļi izsauca:

– Kungī, lai dzīvo ķeizars Francis Jozefs II!

Viss bija pilnīgi skaidrs. Pateicoties Šveika spontānajai manifestācijai, atkrita vesela virkne jautājumu un palika tikai daži vissvarīgākie. Atbildēm uz tiem vajadzēja apstiprināt pirmo iespaidu par Šveiku, kas bija radies uz psihiatrijas doktora Kallersona⁵⁴, Dr. Heveroņa un angļa Veikinga sistēmas pamata.

– Vai rādijs ir smagāks par svinu?

– Atvainojos, es tos neesmu svēris, – Šveiks ar mīlīgu smaidu atbildēja.

– Vai jūs ticat pasaules galam?

– Vispirms man vajadzētu to galu redzēt, bet skaidrs, ka rīt tas vēl nepienāks, – Šveiks nevērīgi atteica.

– Vai jūs varētu aprēķināt zemeslodes diametru?

– Atvainojos, to es nevarētu, – Šveiks atbildēja, – bet es jums, kungī, gribētu uzdot mīklu: trīsstāvu māja, katrā stāvā astoņi logi, uz jumta divi bēniņu lodziņi un divi skursteņi. Katrā stāvā divi īrnieki. Un nu pasakiet, kungī, kurā gadā nomira sētnieka vecmāmiņa!

⁵³ Restorāns Prāgā.

⁵⁴ V.E.: Nezinu, vai tāds psihiatrs ir pastāvējis. Internetā viņš ir atrodams tikai saistībā ar Šveiku: Hašeka grāmatā vai rakstos par to; tāpat arī Veikings («Šveika» čehu un angļu tekstos – Weiking) un Heverohs (Heveroeh).

Tiesas ārsti zīmīgi saskatījās, tomēr viens vēl riskēja ar šādu jautājumu:

– Vai nezināt, kāds ir lielākais dziļums Klusajā okeānā?

– Atvainojos, to es nezinu, – skanēja atbilde, – bet domāju, ka tur droši vien būs dziļāk nekā Vltavā zem Višehradas klints⁵⁵.

– Pietiks? – komisijas priekšsēdētājs īsi jautāja, bet viens komisijas loceklis izlūdās vēl šādu jautājumu:

– Cik ir 12897 reiz 13863?

– 729, – Šveiks atbildēja, ne acu nepamirkšķinājis.

– Man šķiet, ka nu pilnīgi pietiek, – komisijas priekšsēdētājs noteica. – Vediet apsūdzēto atpakaļ!

– Pateicos, kungi, – Šveiks pieklājīgi sacīja, – man arī pilnīgi pietiek.

Kad Šveiks bija izvests, trīs vīru kolēģija vienojās, ka viņš ir galīgs plānprātnis un idiots saskaņā ar visiem augsti mācīto psihiatru atklātajiem dabas likumiem.

Izmeklēšanas tiesnesim iesniegtajā komisijas ziņojumā bija starp citu rakstīts:

«Apakšā parakstījušies tiesas ārsti vienojas savā spriedumā par augšminētās komisijas izmeklēšanai nodotā Jozefa Šveika pilnīgo gara trulumu un iedzimto kretinismu, kas pierādīts ar viņa vārdiem: «Lai dzīvo ķeizars Francis Jozefs I», ar ko pilnīgi pietiek, lai atzītu Jozefu Šveiku par galīgu idiotu. Tāpēc apakšā parakstījušies komisija ieteic 1) izbeigt izmeklēšanu pret Jozefu Šveiku, 2) nosūtīt Jozefu Šveiku uz psihiatrisko slimnīcu novērošanai, lai noskaidrotu, cik tālā viņa garīgais stāvoklis ir bīstams viņa apkārtnei».

Kamēr uzrakstīja šo ziņojumu, Šveiks skaidroja saviem cietuma biedriem:

– Par Ferdinandu viņiem nosplauties, viņi runāja ar mani par vēl lielākām aplamībām.

Beidzot mēs viens otram pateicām, ka mums pilnīgi pietiek ar visu sarunāto, un šķīrāmies.

– Es neticu nevienam, – piezīmēja mazais, uzkumpušais vīrelis, kura tūrumā bija atrakts skelets, – visi viena blēžu banda vien ir.

– Arī tādai pasaulē jābūt, – Šveiks noteica, likdamies uz salmu maisa. – Ja cilvēki to vien darītu kā rūpētos cits par cita labklājību, tad vēl jo drīzāk apsistu cits citu.

IV. Šveiku izmet no vājprātīgo nama

Kad Šveiks vēlāk attēloja savu dzīvi vājprātīgo namā, tad viņš nespēja vien to pietiekami cildināt.⁵⁶

– Patiešām nezinu, kāpēc tie vājprātīgie dusmojas, ka viņus tur ievieto. Tur cilvēks var rāpot pliks pa grīdu, gaudot kā šakālis, plosīties un kost. Ja kāds tā uzvestos uz ielas, visi brīnītos, bet tur tā ir parasta parādība. Tur ir tāda brīvība, kāda sociālistiem nav pat sapņos rādījusies. Katrs var dēvēties, par ko grib, – par dievu tēvu, par jaunavu Mariju, par pāvestu, par Anglijas karali, par kungu un ķeizaru vai par svēto Vāclavu (tas gan bija sasiets un gulēja visu laiku pliks viennīcā). Bija tur arī tāds, kas brēca, ka esot arhibīskaps, tas gan neko citu nezināja kā tikai pierīties un darīt kaut ko tādu, kas, ar atvairošanu, rīmējas ar vārdu «kūti», bet tur gan neviens par to nekaunas. Kāds cits dēvējās par svēto Kirilu un Metodiju reizē, lai dabūtu divas porcijas. Kāds kungs bija grūtniecības stāvoklī un aicināja visus uz kristībām. Tur bija bez sava gala šahistu, politiķu, maksšķerņieku, skautu, pastmarku kolekcionāru un amatieru fotogrāfu. Kāds vīrs bija te nokļuvis vecu podu dēļ, kurus viņš sauca par urnām. Kādu citu visu laiku turēja trako krekļā, lai viņš nevarētu aprēķināt, kad pasaulei pienāks gals. Es tur

⁵⁵ Pati dziļākā vieta Vltavas upē, kas tek cauri Prāgai.

⁵⁶ **V.E.:** Visa Šveika epopeja ar policijas iecirkni, no kura viņš nonāk vājprātīgo namā un pēc tam tiek no tā izmests, atspoguļo paša Haašeka 1911.gada piedzīvojumus. 9.februārī ap pulksten 5 vakarā viņš, (jādomā, dzeršanas sakarā) sastrīdējies ar sievu Jarmilu, piedraudēja viņai, ka izdarīs pašnāvību un pameta māju. Kad viņš neatgriezās līdz naktij, sieva sāka meklēt viņu pa policijas iecirkņiem (ko parasti nedarīja, ja viņš vienkārši kaut kur dzēra krogos). Ap 2:45 naktī, stipri sadzēries, viņš pārkāpa Karela tilta margas un grasījās ielēkt Vltavā, bet garāmgājējs, Nacionālā teātra frizieris Eduards Broijers, padzīvojis cilvēks, viņu satvēra, pēc cīņas atvilka atpakaļ un beigās nodeva virspolicistam Františekam Meleham. Tā kā Hašeks policijas iecirknī uzvedās ļoti nemierīgi, un policisti viņa stāvokli uzskatīja par bīstamu gan sabiedrībai, gan viņam pašam, tad viņš virspolicista Henriha Hlinkas pavadībā tika nogādāts Čehijas zemes psihiatriskajā institūtā, kur pavadīja 18 dienas līdz 27.februārim. Iepriekšējā dienā, 26.februārī, kā ierakstīts slimības vēsturē, viņš bija izteicis vēlēšanos palikt psihiatriskajā slimnīcā ilgāk, lai «atradinātos no alkohola». Taču tā kā neviena no «lielajām psihozēm» viņam nebija konstatēta, tad viņa lūgumu neapmierināja, un viņu izrakstīja.

iepazīnos ar vairākiem profesoriem. Viens man pastāvīgi staigāja pakaļ un stāstīja, ka čigānu šūpulis atradies Krkonošu kalnos, bet otrs skaidroja, ka zemeslodes iekšienē esot vēl viena cita, daudz lielāka lode.

Katrs varēja runāt, kas tik gadījās uz mēles, taisni kā parlamentā. Reiz tur sāka stāstīt pasakas, bet saplūcās, kad kādai princesei bija nogājis greizi. Pats nevaldāmākais bija kāds kungs, kas nosaucās par Oto enciklopēdiskās vārdnīcas sešpadsmito sējumu un stājās visiem virsū, lai viņu atverot un uzmeklējot vārdu «kartonāžas šuvēja», citādi viņam gals klāt. Viņš aprimās tikai tad, kad viņu iegērba trako kreklā. Tad viņš priecājās, ka iekļuvis grāmatsējēja spiedē, un lūdza, lai viņam moderni apgriezot malas. Vispār tur dzīve kā paradīzē. Tur var kliegt, brēkt, dziedāt, raudāt, blēt, kviekt, lēkāt, skaitīt pātarus, mest kūleņus, iet četrrāpus, lēkt uz vienas kājas, skraidīt apkārt, dejot, auļot, tupēt augu dienu uz vietas vai līst augšā pa sienu. Neviens nenāks klāt un neteiks: «Tā nedrīkst darīt, kungs, tas nav glīti, kā jums nav kauna, jūs tak esat labi audzināts cilvēks». Taisnību sakot, tur bija arī pavisam rāmi vājprātīgie. Piemēram, tur bija kāds mācīts izgudrotājs, kas visu laiku urbināja degunu un tikai vienreiz dienā noteica: «Es nupat izgudroju elektrību». Kā jau sacīju, tur bija ļoti jauki, un tās pāris dienas, ko tur pavadīju, pieder pie visjaukākajām dienām manā mūžā.

Un patiešām – jau pati uzņemšana, kāda Šveiku sagaidīja vājprātīgo namā, kur viņu aizsūtīja pārbaudei no apgabala krimināltiesas, pārspēja visas viņa cerības. Vispirms viņu izģērba kailu, iedeva halātu un veda mazgāties, pie kam sanitāri laipni turēja viņu zem rokas un kavēja laiku, stāstīdami ebreju anekdotes. Vannas istabā viņu ielika siltā ūdenī, pēc tam nostādīja zem aukstas dušas. To atkārtoja trīs reizes un tad apvaicājās, kā viņam tas patīcis. Šveiks atbildēja, ka te esot vēl labāk nekā pirtī pie Karela tilta un ka viņam ļoti patīkot mazgāties.

– Ja jūs man vēl apgriezīsiet nagus un matus, tad es jutīšos kā septītās debesīs, – viņš, mīļi smaidot, piebilda.

Viņa lūgumu izpildīja, pēc tam viņu pamatīgi noberza ar sūkli, ietina palagā un aiznesa uz pirmo nodaļu. Tur viņu ielika gultā, apsedza un palūdza aizmigt.

Šveiks vēl tagad ar prieku atceras tos laikus:

– Iedomājieties, viņi mani nesa, aiznesa līdz pašai gultai. Tobrīd es jutos kā paradīzē.

Gultā viņš aizmīga svētlaimīgā miegā. Vēlāk viņu uzmodināja, lai piedāvātu krūzi piena un baltmaizi. Maize jau bija sagriezta mazos gabaliņos, un, kamēr viens sanitārs turēja Šveiku aiz abām rokām, otrs mērcēja maizi pienā un baroja viņu, kā zosis mēdz barot ar ķilķeniem. Kad viņš bija paēdināts, viņu aizveda uz klozetu un palūdza nokārtot savas lielās un mazās vajadzības.

Arī par šo jauko mirkli Šveiks stāsta ar lielu pacilātību, un mums nemaz nevajag atkārtot viņa vārdus par to, ko pēc tam ar viņu darījuši. Minēsim tikai vienu teikumu:

– Viens no viņiem turēja mani uz rokām.

Tad viņu atveda atpakaļ, apgulēja un palūdza iemigt. Pēc kāda laika viņu uzmodināja un aizveda uz ārstu kabinetu, kur Šveiks, stāvēdams gluži kails divu ārstu priekšā, neviļus atcerējās tos slavenos laikus, kad tika iesaukts karadienestā, un viņam paspruka:

– *Tauglich*⁵⁷.

– Ko jūs teicāt? – kāds ārsts jautāja. – Pasperiet piecus soļus uz priekšu un piecus atpakaļ!

Šveiks paspēra desmit.

– Es taču jums sacīju: piecus soļus, – ārsts aizrādīja.

– Vai nu man pāris soļu žēl.

Tad ārsti lika viņam apsēsties, un viens sāka daudzīt viņam pa ceļgalu, sacīdams otram, ka refleksi esot pilnīgi normāli. Tas pakratīja galvu un sāka pats apstrādāt ceļgalu, kamēr pirmais pacēla Šveikam

⁵⁷ Derīgs (vāc.).

plakstus uz augšu un apskatīja redzokļus. Tad abi aizgāja atpakaļ pie galda un apmainījās ar dažām frāzēm latīņu valodā.

– Klau, vai jūs protat dziedāt? – viens no ārstiem uzrunāja Šveiku. Varbūt jūs varētu uzdziedāt mums kādu dziesmu?

– Kā nu ne, kungi, – Šveiks atbildēja. – Man gan nav ne balss, ne muzikālās dzirdes, bet es labprāt centīšos izpildīt jūsu vēlēšanos, ja jums ienācis prātā pakavēt sev šādā kārtā laiku.

Un viņš laida vaļā:

Ko tas jaunais mūks tur krēslā
Atspiež rokās galvu smago?
Divas sūru as'ru straumes
Viņa bālos vaigus vago.

– Tālāk es nezinu, – Šveiks sacīja. – Ja vēlaties, es uzdziedāšu citu:

Ak, kāds nu smagums spiež manu sirdi,
Un manas krūtis kāds stingums žņaudz!
Sirds, mūžam ceri, acs, tāles tveri,
Turp turpu tālēs man' ilgas sauc!

– Arī to es tālāk neprotu, – Šveiks nopūtās. – Vēl es zinu pirmo pantu no dziesmas «Kur mana dzimtene», tad vēl «Vindišgrecs un karakungi nāca, saulei lecot, niknu karu sāca» un pāris tādas tautas dziesmas kā «Dievs, sargi mūsu ķeizaru», «Kas negrib, lai netic, bet taisnība tā, ka mājvieta šodien mums Jaromeršā» un «Mēs sveicam tevi tūkstoškārt»⁵⁸...

Abi ārsti saskatījās, un viens jautāja Šveikam:

– Vai jūsu gara spējas jau kādreiz pārbaudītas?

– Karadienestā, – Šveiks svinīgi un lepni atbildēja. – Kara ārstu kungi mani oficiāli atzina par pilnīgu idiotu.

– Simulants jūs esat, tā es domāju, – otrs ārsts uzbrēca.

– Nē, kungi, es neesmu nekāds simulants, – Šveiks taisnojās, – es no tiesas esmu idiots. Varat ievākt ziņas 91. pulka kancelejā Čehu Budejovicē vai rezervistu pārvaldē Karlinā.

Vecākais ārsts bezcerīgi atmeta ar roku un sacīja sanitāriem, norādot uz Šveiku:

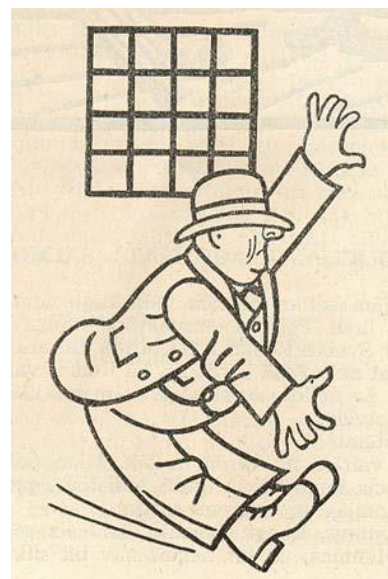
– Atdodiet šim vīram drēbes un aizvediet uz III nodaļu pirmajā gaitenī! Pēc tam lai kāds no jums aiznes viņa dokumentus uz kanceleju. Un pasakiet tur, lai taisās labi ātri no viņa vaļā, citādi viņš vēl ilgi sēdēs mums uz kakla!

Ārsti vēlreiz uzmeta niknu skatienu Šveikam, kas, ievērodams pieklājību, atmuguriski kāpās uz durvju pusi. Kad sanitārs aizrādīja, lai nedzenot velnu, Šveiks atbildēja:

– Es taču neesmu apģērbies, es esmu pavisam plīks, tāpēc negribu pagriezt kungiem pretim to, kas viņiem liktu domāt, ka esmu bezkaunīgs vai nepieklājīgs.

Kopš tā brīža, kad sanitāri saņēma rīkojumu atdot Šveikam drēbes, tie nemaz vairs nerūpējās par viņu, lika saģērbties un aizveda uz III nodaļu, kur Šveiku noturēja vairākas dienas, kamēr kancelejā noformēja viņa izrakstīšanos no vājprātīgo nama, tāpēc Šveikam bija iespēja arī III nodaļā turpināt savus interesantos novērojumus. Pieviltie ārsti izrakstīja viņam apliecību, ka viņš esot «plānprātīgs simulants». Tā kā izrakstīšana no vājprātīgo nama notika pirms pusdienām, tad izcēlās neliela sadursme. Šveiks uzstāja, lai viņam izsniedzot pusdienas, jo arī no vājprātīgo nama nedrīkstot sviest ārā neēdušu.

Sadursmi likvidēja vārtsarga atsauktais policists, kas aizveda Šveiku uz policijas komisariātu Salmovas ielā.

⁵⁸ «Kur mana dzimtene» – čehu himna, «Dievs, sargi mūsu ķeizaru» – Austrijas himna, «Vindišgrecs» un «Kas negrib, lai netic...» – vecas kareivju dziesmas, «Mēs sveicam tevi tūkstoškārt» – baznīcas dziesma.

V. Šveiks policijas komisariātā Salmovas ielā

Pēc jaukajām laimes dienām vājprātīgo namā Šveiku piemeklēja grūti brīži. Policijas inspektors Brauns bija aranžējis sastapšanos ar Šveiku Romas asinskārīgā ķeizara Nerona laiku garā. Un tikpat nelokāmā bardzībā, kā Romas valdnieki mēdza teikt: «Metiet šo nelieša kristīgo lauvām priekšā!» – inspektors Brauns noteica:

– Aiz restēm!

Ne vārda vairāk, ne vārda mazāk. Tikai policijas inspektora kunga acis iemirdzējās īpašā sadistiskā priekā.⁵⁹

Šveiks palocījās un ar cieņu sacīja:

– Esmu gatavs, kungi. Domāju, ka «aiz restēm» nozīmē to pašu, ko viennīca, un tas nemaz nav tik slikti.

– Nesāc nu izrunāties! – policists aizrādīja, uz ko Šveiks atbildēja:

– Es esmu pieticīgs cilvēks un būšu pateicīgs par visu, ko jūs manā labā darīsiet.

Kamerā uz lāviņas sēdēja domās iegrimis vīrietis. Viņa seja pauda pilnīgu apātiju. Redzams, viņam prātā nenāca, ka durvis atver tāpēc, lai izlaistu viņu brīvībā.

– Esiet sveicināts, jūsu godība! – Šveiks uzrunāja viņu, atsēzdamies līdzās uz lāviņas. – Cik tagad varētu būt pulkstenis?

– Pulkstenis man bijis nebijis, – atbildēja domās iegrimušais vīrs.

– Te nemaz nav tik slikti, – Šveiks mēģināja izraisīt sarunu. – Lāviņa ir no ēvelēta koka.

Nopietnais vīrs neatbildēja, piecēlās un sāka ašiem soļiem staigāt pa šauru telpu starp durvīm un lāviņu, it kā steigdamies kaut ko saglābt.

Tikmēr Šveiks ziņkāri pētīja sienās ieskrāpētos ierakstus. Kādā ierakstā nezināms arestants pieteica policijai karu uz dzīvību un nāvi. Teksts skanēja: «Jūs paši to putru dabūsi izstrēbt!» Kāds cits bija ieskrāpējis: «Atslaukiet man dibenu, gaiļa astes!» Trešais vienkārši konstatēja faktu: «Sēdēju te 1913. gada 5. jūnijā, un pret mani izturējās pieklājīgi. Jozefs Marečeks, Vršovices bodnieks». Bija arī kāds ieraksts, kas satricināja ar savu dziļdomību: «Kungs, esi man žēlīgs!» – bet zem tā: «Iepūtiet man d...» Vēlāk gan «d» bija pārsvītrots un blakus iekasīts milzu burtiem: «SVĀRKU ĻIPĀ». ⁶⁰ Turpat līdzās kāda dzejiski noskaņota dvēsele bija uzrakstījusi pantīņu:

Strauta malā skumju prātu sēžu,
Saulīte aiz kalniem lejup slīd;
Acu no tās vietas nenovēršu,
Kur var manu mīļo saskatīt.

Kungs, kas skraidīja starp durvīm un lāviņu, it kā sacenzdamies maratona skrējienā, apstājās, aizsiesies apsēdās vecajā vietā, iespieda galvu rokās un pēkšņi ieaurojās:

– Laidiet mani ārā!

– Nē, viņi mani nelaidīs, – viņš pēc mirkļa sacīja, – neparko nelaidīs. Es te jau sēžu no pulksten sešiem rītā.

Viņam uznāca runāšanas lēkme, viņš piecēlās un vaicāja Šveikam:

– Vai jums gadījumā nav siksna pie rokas, lai vienreiz būtu beigas?

– Ar to es jums mīļuprāt varu pakalpot, – Šveiks atbildēja, noraisīdams siksnu. – Es vēl nekad neesmu redzējis, kā cilvēki viennīcā pakaras siksna.

⁵⁹ V.E.: Hašeks savas pirmskara dzīves laikā tika arestēts neskaitāmas reizes par visvisādu sīko huligānismu (viņš, piemēram, čurāja uz ielas policijas iecirkņa priekšā, šaudījās naktī uz ielas ar bērnu pistoli, kura radīja tādu pašu troksni kā īsti šāvieni utt.), bet parasti otrā dienā tika atbrīvots, piespriežot viņam naudassodu, kuru no viņa nebija iespējams piedzīt, jo viņam nebija nekādas mantas. Taču kara sākumā viņš dabūja nosēdēt mazliet ilgāku laiku, un šī reize tad arī acīmredzot atspoguļojas Šveika dēkās. 1914.gada decembra sākumā viņš apmetās kādā lētā viesnīcā (Valeša «istabās priekš iebraucējiem») un pierakstījās tur kā «Jaroslavs Hašeks, dzimis Kijevā, iebraucis no Maskavas». Nākošajā dienā viņu arestēja un, kad noskaidroja, ka viņš ir tepat vien no Prāgas, tad tomēr noturēja cietumā 5 diennaktis no 7. līdz 12.decembrim.

⁶⁰ V.E.: ...a po straně napsáno velkým literami ŠOS. («Šos» čehiski ir stērbele).

– Vienīgā ķibe, – viņš, apkārt apskatījies, turpināja, – ka te nav neviena kāša. Loga rokturis jūs nenoturēs. Jums atliek tikai nomesties ceļos un pakārties pie lāvas, kā darījis tas jaunais Emausas klostera mūks, kas pakāries pie krucifiksa kādas jaunas ebrejietes dēļ. Man pašnāvnieki ļoti patīk, tāpēc laipni lūdzu.

Drūmais kungs paskatījās uz siksnu, ko Šveiks bija viņam iespiedis rokā, iemeta to kaktā un sāka elstot, iztriepdams asaras ar netīrajām rokām pa visu seju un vaimanādams:

– Man ir bērni, un es esmu te iesēdināts par žūpošanu un netikumīgu dzīvi, Jēzus Marija, mana nabaga sieva, ko par mani teiks darbā! Man ir bērniņi, un es te sēžu par žūpošanu un netiklu dzīvi!

Tā viņš brēca bez sava gala.

Beidzot viņš mazliet aprima, piegāja pie durvīm un sāka tās velēt ar rokām un kājām. Aiz durvīm atskanēja soļi un balss:

– Ko jūs gribat?

– Laidiet mani ārā! – viņš izrunāja tādā balsī, it kā zaudējis pēdējās cerības uz dzīvi.

– Uz kurienu? – otrpus durvīm iejautājās.

– Uz darbu, – atbildēja nelaimīgais tēvs, vīrs, ierēdnis, dzērājs un netiklis.

Gaiņa klusumā atskanēja smieklī, baismīgi smieklī, un soļi atkal attālinājās.

– Rādās, tas kungs jūs neieredz, ja tā smejas par jums, – Šveiks ierunājās, kad viņa kaimiņš, zaudējis cerības, atkal atsēdās viņam blakus. – Ja tāds cietumsargs noskaišas, tad viņš spējīgs daudz ko izdarīt, bet, kad pārskaišas, tad spējīgs izdarīt visu. Sēdiet nu mierīgi, ja jau nedomājat kārties, un gaidiet, kā viss turpmāk iegrozīsies! Ja jūs esat ierēdnis, precēts vīrs un bērnu tēvs, tad es piekrtītu, ka tas ir briesmīgi. Ja nemaldos, jūs pats arī esat pārliecināts, ka jūs padzīs no darba.

– Par to neko nevaru sacīt, – tas nopūtās, – jo pats nezinu, ko īsti esmu izstrādājis. Atceros tikai, ka mani no kaut kurienes izsvieda, bet es par varu gribēju tikt tur atpakaļ, lai izsmēķētu cigāru. Un viss tas sākās tik jauki! Mūsu daļas vadītājam bija vārda diena, un viņš ielūdza mūs viņa pagrabiņā, tad mēs iegājām otrajā, trešajā, ceturtajā, piektajā, sestajā, septītajā, astotajā, devītajā...

– Vai nevēlaties, lai palīdzu jums saskaitīt? – Šveiks piedāvājās. – Man tas nav nekas svešs, es kādu nakti izstaigāju divdesmit astoņus lokālus, taču, gods kam gods nākas, vairāk par trim kausiem alus nedzēru nevienā.

– Vārdu sakot, – turpināja nelaimīgais apakšnieks, kura priekšnieks bija tik spoži nosvinējis savu vārda dienu, – kad bijām apstaigājuši kādu duci visādu krodziņu, tad pamanījām, ka nozudis mūsu priekšnieks, lai gan jau iepriekš bijām piesējuši viņu saitē un vadājām līdzī ka šuneli. Nu mēs devāmies viņu meklēt, bet beigās pazaudējām cits citu, un galu galā es atrados kādā naktis kafejnīcā Vinohrados,⁶¹ – kur dzēru liķieri tieši no pudeles. Ko pēc tam darīju, vairs neatceros, tikai zinu, ka komisariātā, kur mani atveda, abi policisti ziņoja, ka es esot bijis piedzēries, netikli uzvedies, piekāvis kādu dāmu, sa-graizījis ar kabatas nazi svešu platmali, ko pats noņēmis no pakaramā, iztramdījis dāmu kapellu, apvai-nojis virsviesmīli, ka tas nozadzis man divdesmit kronas, pārsitis marmora virsu galdiņam, pie kura sēdējis, un tīšām iesplāvis kādam nepazīstamam kungam pie blakus galda glāzē ar melnu kafiju. Vairāk neko es neesmu izdarījis, vismaz neatceros, ka būtu vēl kaut ko izstrādājis. Bet jūs varat man ticēt, ka es patiešām esmu kārtīgs, inteligēnts cilvēks, kas domā tikai par savu ģimeni, ne par ko citu. Ko jūs par to teiksiet? Es taču neesmu nekāds dauzoņa.

– Vai jums bija daudz jāpūlas, kamēr pārsitāt galdam marmora virsu, jeb vai tā bija pušu uz pirmo cirtienu? – Šveiks ievaicājās atbildes vietā.

– Uz pirmo cirtienu, – inteligēntais kungs atbildēja.

– Tad jūs esat pagalam, – Šveiks domīgi noteica. – Jums pierādīs, ka esat cītīgi trenējies un gatavojies tam. Un vai tā svešā kunga kafija, kurā jūs iesplāvēt, bija ar rumu vai bez ruma?

Un, negaidot atbildi, viņš paskaidroja:

– Ja tā bija ar rumu, tad tas sliktāk, jo tā būs dārgāka. Tiesā visu sīki apsver un apkopo, lai tas vismaz izskatītos pēc nozieguma.

⁶¹ V.E.: Vinohradi ir Prāgas rajons, kur Komenska ielā dzīvoja Maijeru ģimene: viņu meitu Jarmilu Hašeks apprecēja. Maijers bija ģipša rotājumu firmas līdzīpašnieks, strādīgs amatnieks. Viņa dēli, Jarmilas divi brāļi, bija arhitekti.

– Tiesā... – mazdūšīgi nošļupstēja cienījamais ģimenes tēvs un, nokāris galvu, padevās tai nepatīkamajai sajūtai, kad cilvēku sāk rīt sirdsapziņas pārmetumi⁶².

– Vai mājās zina, ka esat arestēts, – Šveiks jautāja, – jeb vai viņi to uzzinās tikai no avīzēm?

– Jūs domājat, ka tas būs avīzēs? – naivi vaicāja sava priekšnieka vārda dienas upuris.

– Tas ir vairāk nekā skaidrs, – skanēja vaļširdīga atbilde, jo Šveiks nebija paradis kaut ko slēpt saviem sarunu biedriem. – Avīžu lasītājiem šis notikums ar jums būs ļoti pa prātam. Es pats ar prieku lasu to nodalījumu, kur rakstīts par dzērājiem un viņu pastrādātājiem nedarbiem. – Nesen traktierī «Pie kausa» kāds apmeklētājs nekā ļauna nebija izdarījis, tikai pārsitis sev galvu ar alus glāzi. Viņš to pasvieda gaisā un pats nostājās apakšā. Viņu pievāca, un no rīta mēs jau par to lasījām avīzēs. Tāpat toreiz, kad Bendlovkā es ievēlu pa ausi kādam lāpnesim no apbedīšanas biroja un viņš man atmaksāja ar to pašu. Mūs abus vajadzēja ietupināt, citādi mūs nevarēja samierināt, un vakara avīzē jau viss bija iekšā. Vai atkal kafejnīcā «Pie miroņa» – tur kāds padomnieka kungs sadauzīja divas tases, un vai jūs domājat, ka viņu kāds žēloja? Otrā dienā avīzē iekšā kā likts. Jums atliek tikai viens: nosūtiet no cietuma avīzei paskaidrojumu, ka minētais ziņojums uz jums nav attiecināms un ka kungs ar šo uzvārdu nav jums ne rada, ne pazīstams, bet uz mājām paziņojiet, lai viņi to rakstu izgriež un uzglabā, tā ka jūs varētu to izlasīt, kad būsiet atsēdējis savu laiku.

– Vai jums salst? – Šveiks līdzjūtības pilns apvaicājās, pamanījis, ka inteligēntais kungs trīc. – Šogad vasaras beigas tādas aukstas.

– Es esmu beigts cilvēks, – elsoja Šveika kaimiņš. – Uz paaugstinājumu man nav ko gaidīt.

– Tas tiesa, – Šveiks ar prieku apstiprināja. – Un, ja jūs pēc atsēdēšanas neņems atpakaļ darbā, tad es nezinu, vai jūs tik drīz sameklēsiet citu vietu, jo visur, pat ja jūs gribētu strādāt pie zelta vedēja, jums prasīs apliecību par labu uzvešanos. Jā, tā mazā izprieca, ko jūs sev atļāvāties, – tā jums dārgi maksās. Un vai jūsu sievai un bērniem ir no ka pārtikt, kamēr jūs sēdēsiet cietumā? Varbūt viņai būs jāiet ubagot un jānāca bērniem visādas blēdības?

Atskanēja raudas:

– Mani nabaga bērniņi, mana nabaga sieva!

Atgriezīgais grēcinieks piecēlās un sāka stāstīt par saviem bērniem:

– Man ir veseli pieci, vecākajam jau divpadsmit gadu, viņš ir skautos, dzer tikai ūdeni un varētu būt labs paraugs savam tēvam, kam pirmo reizi mūžā gadījies tāda liksta.

– Viņš ir skauts? – Šveiks iesaucās. – Par skautiem man patīk klausīties. Kādreiz Midlovaros pie Zlivas, Hlubokas apriņķī, Čehu Budejovices kara apgabalā, taisni tad, kad mūsu 91. pulks bija tur apmācībā, apkārtējie zemnieki rīkoja skautu ķeršanu, jo to bija aplam savairojies ciemata mežā. Noķēra trīs gabalus. Un varat iedomāties, pats mazākais, kad viņu sēja, tā gaudoja un vaimanāja, ka pat mēs, rūdīti karavīri, nespējam to izturēt un pagājām pie malas, bet, kamēr viņus sasēja, šie trīs skauti sakoda astoņus vīrus. Vēlāk, kad viņus pie ciema vecākā kārtīgi nopēra, viņi atzinās, ka visā apvidū neesot nevienas pļavas, ko viņi nebūtu izvāļājuši, gozēdamies saulē, un ka tas labības lauks, kas īsi pirms pļaušanas nodedzis Ražicē, aizsvīlies pavisam nejauši, kad viņi cepuši uz iesma stīrnu, ko ar nažiem nodūruši ciema mežā. Un viņu paslēptuvē meža biežoknī atrada kādu puscentneru apgrauztu mājputnu un meža dzīvnieku kaulu, milzumu ķiršu kauliņu, veselu blāķi negatavu ābolu seržu un daudz ko citu.

Taču nožēlojamais skauta tēvs nekādi nespēja nomierināties.

– Ko es esmu izdarījis! – viņš vaimanāja. – Mana labā slava pagalam.

– Kas tiesa, tas tiesa, – Šveiks apstiprināja savā iedzimtajā vaļširdībā. – Pēc tā, kas noticis, jūsu labā slava pagalam uz visu mūžu; ja par to būs rakstīts avīzēs, tad jūsu paziņas arī šo to vēl pieliks klāt. Tā jau tas mēdz būt, tāpēc labāk neliecieties par to ne zinis. Cilvēku ar aptraipītu un izputinātu reputāciju ir reižu desmit vairāk nekā to, kam tā vēl kārtībā. Tādu ir tīrais nieks.

Gaitenī atskanēja smagi soļi, slēdzene nošķindēja atslēgā, durvis atvērās, un policists sauca Šveiku.

– Piedodiet, – Šveiks bruņnieciski sacīja, – es te atrodos tikai no pulksten divpadsmitiem, bet šis kungs te sēž jau kopš sešiem no rīta. Man nekādas steigas nav.

Atbildes vietā policista stiprā roka izvilka Šveiku gaitenī. Abi mēmā klusumā uzgāja pa kāpnēm otrajā stāvā. Istabā pie galda sēdēja resns moža izskata policijas komisārs, kas uzrunāja Šveiku:

– Tad jūs esat Šveiks? Kā jūs te nokļūvāt?

⁶² Daži rakstnieki mēdz lietot izteicienu: «sirdsapziņas pārmetumi kremt». Manuprāt, šis izteiciens nav pilnīgi atbilstošs. Arī tīģeris cilvēku rīj, nevis kremt. *Autors.*

– Pavisam vienkārši, – Šveiks atbildēja, – es te ierados kāda policista kunga pavadībā, tāpēc ka negribēju pieļaut, lai mani izmet no vājprātīgo nama bez pusdienām. Es taču neesmu nekāds no ielas paķerts skuķis.

– Zināt ko, Šveik, policijas komisārs laipni sacīja, – kāpēc mums te, Salmovas ielā, ar jums jāstrīdas? Vai nebūtu labāk, ja mēs jūs nosūtītu uz policijas pārvaldi?

– Jūs, kā mēdz sacīt, esat stāvokļa kungs, – Šveiks mierīgi atbildēja, – un aiziet pievakarē līdz policijas pārvaldei – tā ir neliela un patīkama pastaiga.

– Cik patīkami, ka mēs esam vienis prātis, – jautri noteica policijas komisārs. – Vienmēr ir labāk, ja cilvēki var saprasties. Vai nav tiesa, Šveik?

– Es arī labprāt apspriežos ar citiem, – Šveiks atbildēja. – Ticiet man, komisāra kungs, es nekad neaizmirsīšu jūsu labo sirdi.

Godbijīgi palocījies, Šveiks nogāja kopā ar policistu lejā sardzes telpās un jau pēc pusstundas atradās Ječnas ielas un Karela laukuma stūrī cita policista pavadībā, kuram padusē bija apjomīga grāmata ar uzrakstu vācu valodā – «Arestantenbuch».

Spalenas ielas stūrī⁶³ Šveiks ar savu padonī sadūrās ar ļaužu pūli, kas drūzmējās ap kādu izkārtu paziņojumu.

– Tas ir kunga un ķeizara manifests par kara pieteikšanu, – policists paskaidroja Šveikam.

– Es taču to pareģoju! – Šveiks izsaucās. – Bet vājprātīgo namā par to nekas vēl nav zināms, kaut gan viņiem vajadzēja to uzzināt no pirmavotiem.

– Kā tad tā? – policists ievaicājās.

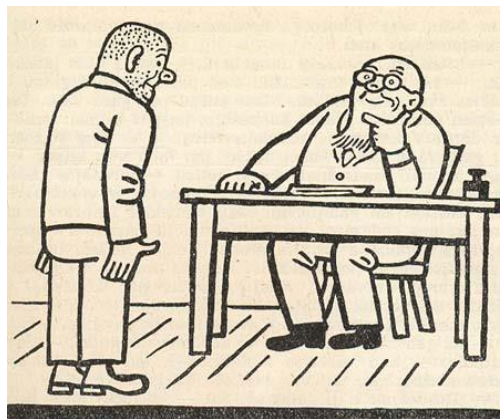
– Tur taču atrodas daudz virsnieku kungu, – Šveiks paskaidroja, un, kad viņi sastapa jaunu pūli, kas drūzmējās ap manifestu, Šveiks skaļi izsaucās:

– Lai dzīvo ķeizars Francis Jozefs I! Šai karā mēs uzvarēsim!

Kāds no sajūsmas pilnā pūļa ar vienu belzienu uzdzina viņam platmali pāri acīm, un šādā izskatā, saskrējūšo ziņkārīgo ielenkts, Šveiks otrreiz iegāja pa policijas pārvaldes vārtiem.

– Šai karā mēs noteikti uzvarēsim, to es jums vēlreiz atkārtāju, kungī! – ar šiem vārdiem Šveiks šķīrās no saviem pavadītājiem.

Šai vēsturiski tālajā laika posmā Eiropu sasniedza patiesība, ka rītdiena sagraus pat šodienas plānus.

VI. Izlauzies no apburtā loka, Šveiks atkal atgriežas mājās

Policijas pārvaldes ēka izdvesa svešas varas garu. Šī vara modri vēroja, cik liela ir iedzīvotāju sajūsma par karu. Atskaitot dažus cilvēkus, kuri nenoliedza savu piederību pie tautas, kam būs jālej asinis svešu interešu labā, policijas pārvalde sastādīja lielisku birokrātisko plēsoņu grupu, kuru acīs tikai cietums un karātavas spēja nodrošināt bezjēdzīgo paragrāfu pastāvēšanu.

Pret saviem upuriem viņi izturējās ar labi apsvērtu, dzelīgu laipnību.

– Man ļoti žēl, ka jūs atkal esat kritis mūsu rokās, – tā uzrunāja Šveiku kāds no šiem melndzeltenajiem⁶⁴ plēsoņām. – Mēs domājam, ka jūs labosieties, bet esam vīlušies.

⁶³ V.E.: Spalenas ielas stūrī atradās kafejnīca «Na Naseste», kur Hašeks 1915.gada februāra vidū atvadījās no draugiem pēdējā vakarā pirms aizbraukšanas uz pulku Čehu Budejovicē. Tur viņš izlikās, ka dzer tikai sodas ūdeni (kamēr īstenībā sarunāts oficiants viņam gaitenī katru reizi atstāja pa glāzītei slivovicas). Sadzēries Hašeks sāka dziedāt kareivju dziesmas, draudēja visus apšaut un stāstīja, ka iešot kājām uz Čehu Budejovici. Kafejnīcas epizode atspoguļojas Šveika uzvedībā, bet runas par iešanu kājām vēlāk pārvērtīsies par Šveika «Budejovices anabāzi».

Šveiks piekrītoši palocīja galvu un rādīja tik nevainīgu seju, ka melndzeltenais plēsoņa uzmeta viņam jautājošu skatienu un skarbi aizrādīja:

– Neizliecieties par muļķi!

Tūliņ gan viņš atkal laipni turpināja:

– Mums patiešām ļoti nepatīkami turēt jūs arestā, sevišķi tāpēc, ka, manuprāt, jūsu pārkāpums nav nekāds lielais. Ievērojot jūsu zemo inteliģenci, nevar būt šaubu, ka esat pavadināts. Sakiet man, Šveika kungs, kas īstenībā uzkūdīja jūs darīt tādas muļķības!

Šveiks nokāsējās un atsaucās:

– Piedodiet, bet es nekā nezinu ne par kādām muļķībām.

– Nu, vai tad tās nav muļķības, Šveika kungs, – runāja māksloti tēvišķīgā balsī, – kad jūs, pēc jūsu pavadoņa policista liecības, izmantojot ļaužu sadrūzmēšanos pie manifesta ielas stūrī, musināt pūli ar kliezieniem: «Lai dzīvo ķeizars Francis Jozefs II! Mēs uzvarēsim!»

– Es nevarēju mierīgi noskatīties, – Šveiks paskaidroja, vērdamies inkvizitorā ar savām labsirdīgajām acīm, – es uztraucos, ieraudzījis, ka ļaudis lasa manifestu par kara pieteikšanu un neizrāda nekādu prieku. Neviena sauciena «lai dzīvo», neviena «urā», vispār itin nekā, padomnieka kungs. Tā, it kā tas nevienu neskartu. Tad es, vecs 91. pulka kareivis, nespēju izturēt un uzsaucu tos vārdus. Jūs manā vietā droši vien būtu rīkojies tāpat. Ja ir karš, tad mums jākaro, kamēr uzvaram, un jāuzsauc augstas laimes kungam un ķeizaram. Lai man neviens nestāsta, ka tā nav!

Šveiks lūkojās ar tādu nevainīgu jēru skatienu, ka sprukās iedzītais melndzeltenais plēsoņa nespēja izturēt, nolaida acis uz tiesas aktīm un sacīja:

– Es pilnīgi saprastu jūsu sajūsmu, ja tā būtu izpausta citos apstākļos. Jūs pats labi zināt, ka jūs veda policists, tāpēc jūsu patriotisma izpausme varēja drīzāk sasmēdināt publiku nekā radīt tanī cildenu noskaņojumu, un, bez šaubām, tā arī notika.

– Iet policista uzraudzība – tas ir smags brīdis ikviena cilvēka dzīvē. Taču, ja cilvēks pat šādā grūtā brīdī neaizmirst, kas jādara, kad pasludināts karš, tad, manuprāt, tāds cilvēks nav nemaz tik slikts.

Melndzeltenais plēsoņa kaut ko noburkšķēja un vēlreiz ieskatījās Šveikam acīs.

Šveiks atbildēja ar nevainīgu, maigu, kautru, lēnīgu un siltu skatienu.

Kādu mirkli viņi cieši lūkojās viens otrā.

– Vācieties pie velna, Šveik, – šis ierēdņa iemiesojums beidzot noteica, – bet, ja mēs jūs vēlreiz notversim, tad es bez kādas pratināšanas nosūtīšu jūs uz kara tiesu Hradčānos. Vai sapratāt?

Iekāms viņš paspēja ko piemētināt, Šveiks pieklupa viņam klāt, noskūpstīja roku un pateicās:

– Lai dievs kungs jums par visu atlīdzina, bet, ja jums ievajagas tīrasiņu sunīša, tad nāciet pie manis. Es tirgojos ar suņiem.

Tā Šveiks atkal tika brīvībā un devās uz mājām.

Ceļā viņš iedomājās, ka vispirms vajadzētu iegriezties traktierī «Pie kausa», un drīz vien atvēra tās pašas durvis, pa kurām nesēn bija iznācis slepenpolicista Bretšneidera pavadība.

Krodziņā valdīja kapa klusums. Telpā atradās pāris apmeklētāju, starp tiem sv. Apolinārija baznīcas sargs. Visi izskatījās sadrūmuši. Aiz letes sēdēja traktiernieka Paliveca sieva un truli raudzījās uz alus krāniem.

– Tā, es nu atkal esmu klāt, – Šveiks jautri sacīja. – Dodiet man glāzi alus! Kur tad Paliveca kungs, vai ir jau mājās?

Atbildes vietā Paliveciene sāka raudāt un, rūgti ieelsodamās pie katra vārda, izvaidēja:

– Viņš – dabūja – desmit – gadu – pirms – nedēļas.

– Re nu, – Šveiks noteica, – tad jau septiņas dienas aiz muguras.

– Viņš bija tik piesardzīgs, – šņukstēja sieva, – viņš pats to vienmēr apgalvoja.

Apmeklētāji stūrgalvīgi klusēja, it kā te joprojām vēl klaiņotu Paliveca gars un mudinātu visus uz jo lielāku piesardzību.

⁶⁴ Austroungārijas karoga krāsas bija melns un dzeltens. **V.E.:** Tas nav precīzi; Austroungārijas karoga krāsas bija sarkans un balts – tāpat kā tagadējās Austrijas karogā. Melns un dzeltens bija **Habsburgu** nama krāsas.

– Piesardzība nav slikta lieta, – Šveiks apstiprināja, piesēdamies pie galda un pievilkdams tuvāk alus glāzi, kur putās bija mazi dobumiņi no Paliveca kundzes asarām, kas tur bija ieritējušas, nesot šurp alu. – Tagad tādi laiki, kad cilvēkam jābūt piesardzīgam.

– Vakar mums bija divējas bēres, – sv. Apolinārija baznīcas sargs mēģināja iegrozīt sarunu citās sliedēs.

– Tad jau būs kāds nomiris, – piezīmēja viens apmeklētājs, bet otrs ievaicājās:

– Vai mirušo veda uz katafalka?

– Interesanti gan, kāda būs apbedīšana karalaukā, – Šveiks ieteicās.

Apmeklētāji piecēlās, samaksāja un klusu izgāja ārā. Šveiks ar traktiernieci palika divatā.

– To gan nedomāju, ka nevainīgu cilvēku notiesās uz desmit gadiem, – Šveiks atsāka sarunu. – Tiesa, kādreiz tādu nevainīgu notiesājuši uz pieciem gadiem, par to esmu dzirdējis, bet uz desmit – tas būtu gan tā kā par daudz.

– Bet manējais taču atzinās, – Paliveciene šņukstēja, – viņš arī policijas pārvaldē un tiesā atkārtoja to, ko bija sacījis par tām mušām. Es tai prāvā biju par liecinieci, bet ko es zināju liecināt, kad man pateica, ka es varot atteikties no liecības, jo esot radniecīgās attieksmēs ar apsūdzēto. Es tā nobijos, ka tikai kaut kas neiznāk no tām radniecīgajām attieksmēm, un atteicos no liecības, bet mans vecais tā paskatījās uz mani, nabadziņš, ka es to līdz nāves stundiņai neaizmirsīšu. Un pēc sprieduma, kad viņu veda projām, viņš gaitenī brēca – tāds dulnums viņam bija uznācis: «Lai dzīvo brīvā doma!»

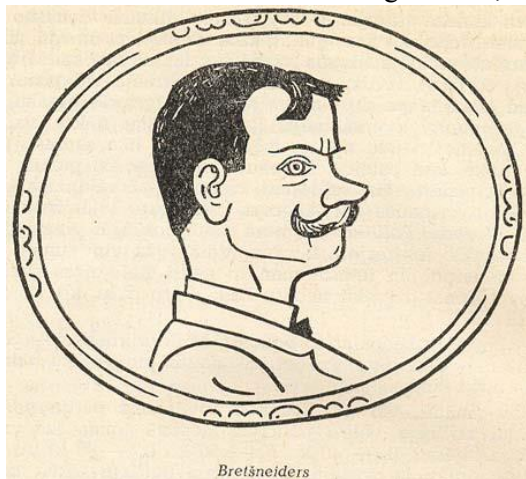
– Vai Bretšneidera kungs te vairs neiegriežas? – Šveiks apvaicājās.

– Pāris reizi ir bijis, – traktierniece atbildēja. – Izdzer vienu vai divus kausus, apjautājas, kas te iegriežas, un klausās, kā apmeklētāji runā par futbolu. Viņi vienmēr runā par futbolu, līdzko ierauga Bretšneideru, bet viņš no tādām runām raustās vien – tā vien liekas, tūliņ būs krampji klāt. Visā šai laikā viņam uzķērās tikai tapsētājs no Pršičnas ielas.

– Viss atkarīgs no ievingrināšanās, – Šveiks piezīmēja. – Tapsētājs laikam nebija diezin cik gudrs.

– Tāpat kā mans vīrs, – saimniece atkal ieraudājās. – Viņam jautāja, vai šis šautu uz serbiem vai ne. Viņš atbildēja, ka nemākot šaut, tikai vienu reizi iegriezies šautuvē un iešāvis tur kronā. Un tad mēs visi dzirdējām, ka Bretšneidera kungs saka, izvilcis piezīmju grāmatiņu: «Ak kronī? Tā ir atkal lieliska valsts nodevība!» Un tad viņš aizveda šo tapsētāju no Pršičnas ielas, un tas nav vairs atgriezies.

– Daudzi vairs neatgriezīsies, – Šveiks sacīja. – Pasniedziet man rumu!

Tieši tobrīd, kad Šveiks pasūtīja otro glāzīti ruma, traktierī ienāca slepenpolicists Bretšneiders. Pārlaidis paviršu skatienu tukšajam traktierim, viņš atsēdās pie Šveika galda un, licis atnest alu, sāka gaidīt, ko Šveiks sacīs.

Šveiks paņēma no uzkaramā avīzi, ieskatījās sludinājumos pēdējā lappusē un ierunājās:

– Paskat nu, kāds Čimpera, kas dzīvo Straškovā Nr. 5, Račineves pasta nodaļa, pārdod savu saimniecību ar 13 morgeniem zemes, skola un dzelzceļš turpat blakus.

Bretšneiders nervozi pabungoja ar pirkstiem pa galdu un tad sacīja:

– Es brīnos, kāpēc jūs interesē šī saimniecība, Šveika kungs.

– Ak jūs tas esat? – Šveiks iesaucās, sniedzams viņam roku. – Es jūs tūliņ nepazīnu, man vāja atmiņa. Pēdējo reizi mēs, ja nemaldos, bijām kopā policijas pārvaldes kancelejā. Kā jums klājies pa šo laiku? Vai bieži iegriežaties te?

– Es šodien te pienācu jūsu dēļ, – Bretšneiders atbildēja. – Policijas pārvaldē man teica, ka jūs tirgojoties ar suņiem. Man vajadzētu glītu žurku suni vai špicu, vai ko tamlīdzīgu.

– To es jums varu pagādāt, – Šveiks apgalvoja. – Vai gribat tīrasiņu suni vai šādu tādu no ielas?

– Es domāju, ka labāk jāizšķiras par tīrasiņu dzīvnieku.

– Bet vai jūs negribētu policijas suni? – Šveiks jautāja. – Tas tūliņ visu uzodīs un uzvedīs jūs uz nozieguma pēdām. Vršovicē kādam miesniekam ir tāds suns; tas velk viņam rateļus. Jāsaka, šis suns vēl nav atradis savu dzīves uzdevumu.

– Man labāk gribētos špicu, – nesatricināmā tiepībā atkārtoja Bretšneiders, – špicu, kas nekož.

– Tātad jūs gribētu špicu bez zobiem? – Šveiks apvaicājās. – Es zinu vienu tādu, tas pieder kādam Deivices traktierniekam.

– Varbūt tomēr labāk žurku suni, – samulsis noteica Bretšneiders, kura zināšanas kinoloģijā bija vēl tapšanas stadijā. Ja viņš nebūtu saņēmis policijas pārvaldes pavēli, tad vispār nekā nebūtu zinājis par suņiem. Tomēr pavēle bija nepārprotama, skaidra un stingra. Tā kā Šveiks tirgojās ar suņiem, tad Bretšneideram vajadzēja ar viņu tuvāk iepazīties uz šās bāzes. Slepenpolicistam bija piešķirta zināma summa suņu pirkšanai un tiesības izraudzīties sev palīgus.

– Žurku suņi ir lielāki un mazāki, – Šveiks sacīja. – Patlaban man zināmi divi mazāki un trīs prāvāki. Visi pieci ļoti mīļīgi lopiņi. Varu jums tos silti ieteikt.

– Tas man būtu pa prātam, – Bretšneiders atteica, – bet cik tāds suns maksā?

– Atkarībā no lieluma, – Šveiks atbildēja, – viss atkarīgs no lieluma. Žurku suns nav teļš, ar žurku suņiem ir tā – jo mazāks, jo dārgāks.

– Es gribētu prāvāku, kas varētu arī māju sargāt, – Bretšneiders ieteicās, baidīdamies pārāk apgrūtināt valsts policijas slepenos fondus.

– Lieliski, – Šveiks uztvēra, – prāvākos es jums pārdošu par piecdesmit kronām, bet tādus sevišķi lielus par četrdesmit piecām. Bet mēs aizmirsām kaut ko svarīgu: vai tiem jābūt kucēniem vai pieaugušiem un tad vēl – suņiem vai kucēm?

– Tas man vienalga, – Bretšneiders atbildēja, juzdams, ka sadūries ar gluži svešām problēmām. – Pagādājiet man vienu, un rīt pulksten septiņos vakarā es ieradīšos pēc tā. Norunāts?

– Norunāts, – Šveiks dzestri atbildēja, – tikai tad es palūgšu jums trīsdesmit kronu rokasnaudas.

– Nav ko runāt, – Bretšneiders sacīja, samaksādams naudu, – un nu iedzersim pa ceturtdaļlitru vīna uz mana rēķina.

Kad viņi izdzēra, Šveiks savukārt pasūtīja tikpat daudz. Bretšneiders sāka iegalvot Šveikam, lai tas nebīstoties no viņa, jo šodien viņš neesot darbā, tāpēc Šveiks varot brīvi runāt par politiku.

Šveiks aizrādīja, ka viņš traktierī nekad nerunājis par politiku un vispār politika esot tikai maziem bērniem.

Bretšneiders turējās pie revolucionārākiem uzskatiem un apgalvoja, ka ikvienai vājai valstij lemts iet bojā, un aptaujājās, kādi Šveikam uzskati šai jautājumā.

Šveiks atbildēja, ka ar valsti viņam neesot bijušas nekādas darīšanas, bet reiz viņš kopis vārgu bernardiešu sugas kucēnu un barojis to ar kareivju sausiņiem, taču kucēns nosprādzis. Kad jau katrs bija izdzēris piekto ceturtdaļlitru, Bretšneiders atzinās, ka esot anarhists, un jautāja Šveikam, kādā organizācijā viņam vajagot pieteikties.

Šveiks pastāstīja, ka reiz kāds anarhists pircis no viņa par simt kronām leonbergu un palicis pēdējo maksājumu parādā.

Dzerot sesto porciju, Bretšneiders sāka cildināt revolūciju un uzstāties pret mobilizāciju, tāpēc Šveiks pieliecies iečukstēja viņam ausī:

– Nupat kā ienāca kāds apmeklētājs, ka vēl neizdzird, tad jums būs nepatīkšanas. Vai redzat, traktierniece jau raud.

Paliveciene patiešām raudāja, sēdēdama aiz letes.

– Kāpēc jūs raudat, traktiernieces kundze? – Bretšneiders jautāja. – Pēc trim mēnešiem mēs uzvarēsim, tad būs amnestija, jūsu vīrs atgriezīsies, un tad mēs gan metīsim, lai galva kūp!

– Varbūt jūs netīcat, ka mēs uzvarēsim? – viņš uzrunāja Šveiku.

– Kāda jēga to pastāvīgi atkārtot! – Šveiks izsaucās. – Mums jāuzvar, un ar to pietiek, bet nu man jāiet uz mājām.

Šveiks samaksāja tēriņu un atgriezās pie savas vecās kalpones Millera kundzes, kas ļoti izbijās, ieraudzīdama, ka tas, kas atslēdz durvis, ir Šveiks.

– Es, cienītais kungs, domāju, ka jūs pārņāksiet tikai pēc kādiem pāris gadiem, – viņa sacīja savā parastajā vaļsirdībā, – tāpēc es aiz līdzietības pieņēmu īrē kādas nakts kafējnīcas šveicaru. Mūs trīs reizes izkratīja, un, kad viņi nekā neatrada, tad teica, ka jūs esot beigts cilvēks, tāpēc ka pārāk slīpēts.

Šveiks tūliņ pārliecinājās, ka nepazīstamais īrnieks iekārtojies ļoti ērti. Viņš gulēja Šveika gultā, bet pusi gultas bija augstsirdīgi atļāvis kādai garmatainai būtnei, kas, aiz pateicības apķērusies viņam ap kaklu, mierīgi šņāca. Ap gultu mētājās visādi kungu un dāmu garderobes gabali. Šis haoss rādīja, ka nakts kafējnīcas šveicars un viņa dāma ieradušies jautrā garstāvoklī.

– Kungs, – Šveiks sacīja, raustīdams nelūgto viesi, – pielūkojiet, ka nenokavējat pusdienas. Man būtu gaužām nepatīkami, ja jūs sūdzētos, ka esmu jūs izlingojis tad, kad nekur vairs neizsniedz pusdienas. Nakts kafejnīcas šveicars bija stipri samiegoties, un pagāja krietns laika sprīdis, kamēr viņš aptvēra, ka gultas īpašnieks atgriezies mājās un pastāv uz savām tiesībām.

Palikdams uzticīgs visu nakts kafejnīcu šveicaru paradumam, arī šis šveicars paskaidroja, ka piekaušot ikvienu, kas viņam nelikšot miera, un mēģināja gulēt tālāk.

Tikmēr Šveiks sameklēja viņa apģērba gabalus, piensena pie gultas un, enerģiski sapurinājis gulētāju, teica:

– Ja jūs negērbisieties, es izlingošu jūs uz ielas tādā izskatā, kādā patlaban esat. Manuprāt, jums daudz izdevīgāk būtu izvākties no šejienes apģērbtam.

– Es biju nodomājis gulēt līdz astoņiem vakarā, – šveicars samulsis taisnojās, vilkdams kājās bikses. – Es maksāju tai kundzei divas kronas dienā par gultu un varu vest līdzī kafejnīcas jaunkundzes. Marženka, celies augšā! Uzlikdams apkaklīti un siedams kaklasaiti, viņš bija jau tiktāl atžilbis, ka varēja noskaidrot Šveikam visas nakts kafejnīcas «Mimoza» priekšrocības un sirsnīgi lūdza Šveiku apmeklēt šo kafejnīcu, jo tanī, starp citu, visām dāmām grāmatiņas esot pilnīgā kārtībā.

Viņa draudzenei gan Šveiks bija aizdevis dusmas, tāpēc viņa atļāvās daudz smalku izteicienu, no kuriem pats pieklājīgākais vēl bija:

– Nolādēts sumpurnis!

Kad nelūgtie ģimeļi bija aizvākušies, Šveiks gribēja uzmeklēt Millera kundzi, lai viņa uzpostu dzīvokli, taču atrada tikai papīra gabaliņu, uz kura Millera kundze ķeburainā rokrakstā bija izsacījusi savas domas par nelaimīgo sagādīšanos ar izīrēto Šveika gultu:

«Piedodiet, cienījamais kungs, ka es jūs vairs neredzēju, jo izlēkšu pa logu».

– Meli vien būs, – Šveiks noteica un sāka gaidīt.

Pēc pusstundas nelaimīgā Millera kundze iešļūca virtuvē. Viņas satriektā seja pauda, ka viņa gaida no Šveika kādu mierinājuma vārdu.

– Ja gribat lēkt ārā pa logu, – Šveiks sacīja, – tad ejiet manā istabā, es logu jau atvēru. Pa virtuves logu neieteicu lēkt, jo apakšā aug rozes, jūs salauzīsiet krūmus un dabūsiet īpašniekiem samaksāt. Pa istabas logu jūs nolidosiet tieši uz ietves un, ja laimēsies, nolauzīsiet kaklu. Ja nelaimēsies, tad ielauzīsiet tikai ribas, pārļauzīsiet rokas un kājas un vēl būs jāmaksā par slimnīcu.

Millera kundze sāka raudāt, klusi iegāja Šveika istabā, aizvēra logu un atgriezusies teica:

– Tur ir caurvējš, un tas nenāks par labu cienītā kunga reimatismam.

Tad viņa aizgāja uzpost gultu, sakārtoja visu bezgala rūpīgi un, atgriezusies virtuvē pie Šveika, asarainām acīm piebilda:

– Tie divi kucēni, cienītais kungs, kas mums bija pagalmā, nosprāga. Un bernardieti aizbēga, kad viņi te kratīja dzīvokli.

– Kungs Kristus! – Šveiks iesaucās. – Tas nu gan var iekļūt ķezā. To droši vien tagad meklē policija.

– Viņš iekoda policijas komisāra kungam, kad tas, pārmeklējot dzīvokli, izvilka nabaga sunīti no gultas apakšas, – Millera kundze stāstīja. – Jo, redziet, sākumā viens no šiem kungiem sacīja, ka zem gultas kāds slēpjoties, un tad viņi šo bernardieti aicināja likuma vārdā līst laukā, un, kad viņš negribēja to darīt, izvilka ar varu. Viņš gribēja vai visus aprīt un tad izskrēja pa durvīm un vairs neatgriezās atpakaļ. Arī mani tie kungi kverkšķināja, kas pie mums nākot, vai mēs bieži saņemot naudu no ārzemēm, un tad lika saprast, ka es esot mulķe, kad pateicu, ka nauda no ārzemēm pienāk pavisam reti, pēdējo reizi sešdesmit kronu no pārvaldnieka kunga Brno kā rokasnauda par Angoras kaķi, kuru bijāt izsludinājis avīzē «Nārodnī Politika» un kura vietā nosūtījāt viņam dateļu kastē to aklo foksterjera kucēnu. Vēlāk gan viņi runāja atkal pavisam laipni un ieteica man to nakts kafejnīcas šveicaru, lai man vienai dzīvoklī nebūtu bail, – to pašu, ko jūs izmetāt ārā...

– Posts un bēdas ar to policiju, Millera kundze, – Šveiks nopūtās. – Gan jūs redzēsiet, cik daudzi no viņiem nāks pie manis pirkat suņus.

Nav zināms, vai tie, kas pēc apvērsuma pētīja policijas arhīvu, atšifrēja valsts policijas slepenā fonda izdevumus, kur bija lasāms: B. – 40 k., F. – 50 k., L. – 80 k. utt. Viņi noteikti alojās, ja domāja, ka

ar šiem burtiem sākās uzvārdi tām personām, kas par 40, 50, 80 utt. kronām pārdevušas čehu tautu melndzeltenajam ērglim.

Istenībā B. nozīmēja bernardieti, F. – foksterjeru, L. – leonbergu. Visus šos suņus Bretšneideris iegādājās no Šveika. Tie bija nejauki riebekļi, kam nebija nekā kopīga ar tiem tīrasiņu suņiem, par kādiem Šveiks tos pārdeva. Bernardietis bija jauktenis, pūdeļa un kāda ielas suņa krustojums, foksterjers bija vilku suņa lielumā, tam bija āpšu suņa ausis un līkas kājas, it kā tas būtu sirdzis ar rahītu. Leonbergs ar savu pinkaino purnu atgādināja ungāru aitū suni. Augums tam bija kā āpšu sunim, aste nocirsta, bet dibens kails kā paviānam.

Arī slepenpolicists Kalouss ieradās pirkt suni un atgriezās policijā ar fantastisku izdzimteni, kas atgādināja lāsainu hiēnu ar skotu aitū suņa krēpēm, bet slepenā fonda posteņos parādījās jauns ieraksts: D. – 90 k.

Šis izdzimtenis tēloja doga lomu.

Taču arī Kalousam neizdevās no Šveika neko izdibināt. Viņam klājās tāpat kā Bretšneideram. Pat vissmalkākās politiskās sarunas Šveiks novirzīja uz mēra ārstēšanu jauniem kucēniem un visviltīgāk sastādītie jautājumi beidzās ar to, ka slepenpolicists atkal aizveda līdzī kādu jaunu, neiedomājami riebīgu bastardu.

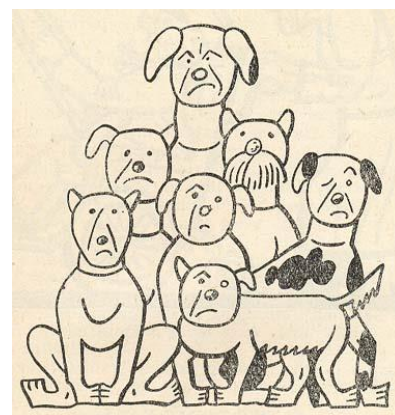
Beidzot pienāca gals slavenajam detektīvam Bretšneideram. Kad viņa dzīvoklī jau atradās septiņi tādi izdzimteni, viņš kopā ar tiem ieslēdzās dibenistabā un mērdēja tos badā tik ilgi, kamēr suņi aprija viņu pašu.

Viņš bija tik godīgs, ka ietaupīja valsts kasei izdevumus par savu apbedīšanu.

Viņa dienesta lapā ailē «Paaugstinājumi dienestā» policijas pārvalde ierakstīja šādus dziļa traģisma pilnus vārdus: «Aprīts no paša suņiem».

Kad Šveiks vēlāk uzzināja par traģisko notikumu, viņš teica:

– Nevaru gan iedomāties, kā viņu pastarā dienā sadabūs kopā.

VII. Šveiks dodas karā

Tolaik, kad Galīcijas meži pie Rābas upes redzēja, kā šai upei bēga pāri austriešu armija, tolaik, kad dienvidos, Serbijā, austriešu divīzijas cita pēc citas dabūja pa biksēm (ko tās sen bija pelnījušas), Austrijas kara ministrija atcerējās Šveiku, lai tas palīdzētu monarhijai izkļūt no ķezas.⁶⁵

Kad Šveiks saņēma pavēsti, ka nedēļas laikā jāierodas ārstu komisijā Stršelecū salā, viņš patlaban gulēja gultā, jo viņu bija atkal sagrābusi reimatisma lēkme.

Virtuvē Millera kundze vārtīja kafiju.

– Millera kundze, – no istabas atskanēja Šveika vārgā balss, – Millera kundze, ienāciet uz mirkli! Kad kalpone ienāca istabā, Šveiks tikpat klusu sacīja:

– Apsēdieties, Millera kundze!

Viņa balss skanēja noslēpumaini un svinīgi. Kad Millera kundze bija apsēdusies, Šveiks izslējās gultā sēdus un pavēstīja:

– Es došos karā.

– Svētā Marija! – Millera kundze iesaucās. – Ko jūs tur darīsiet?

⁶⁵ V.E.: Iesaukšanas pavēsti Hašeks saņēma 1915.gada janvāra beigās. Ārstu komisija atzina viņu par derīgu karadienestam, un 1.februārī viņam vajadzēja doties uz pulku (uz 91. pulku Čehu Budejovicē). Es nezīnu detaļās Austroungārijas militārās mobilizācijas sistēmu, bet šķiet, ka tā bija saglabājusī būtiskas feodālisma paliekas. Hašeks jau kopš pirmskara laikiem bija «pierakstīts» Midlovaros, Budejovices tuvumā, un viss notika tā, it kā viņš patiešām tur arī dzīvotu un līdz 91. pulkam varētu aiziet kājām. Viņš bija dzimis un uzaudzis Prāgā, kur arī dzīvoja, bet iesaukts tika (it kā) no Midlovariem, kur bija dzimis viņa tēvs un kur turēja zemnieku saimniecību viņa vectēvs, Františeks Hašeks. Tātad 1.februārī Jaroslavam vajadzēja doties uz «savu» pulku, taču 31.janvārī viņam sākās epistaksija (asins tecēšana no deguna), un viņu nogādāja slimnīcā, kur viņš palika līdz 9.februārim. Nodaļā «Šveiks simulanta lomā» acīmredzot atspoguļojas šī epizode. Slimnīcas dēļ Hašeks izbrauca uz Čehu Budejovici tikai februāra vidū. Tūlīt pēc ierašanās pulkā Hašeks devās uz sanitāro daļu un žēlojās par reimatismu. Kara ārsts Peterka, Hašeka paziņa, atzina viņu par slīmu.

– Kaušos, – Šveiks aizkapa balsī atbildēja. – Ar Austriju vairs nav labi. Augšā mācas virsū Krakovai, lejā – Ungārijai. Lai kur met acis, visur mūs slānī, ka put vien, un tāpēc mani iesauc karā. Es taču vakar lasīju jums avīzi priekšā, ka pār mūsu dārgo tēviju savelkas tumši mākoņi.

– Bet jūs taču nevarat pakustēties.

– Tas neko nenožīmē, Millera kundze, es aizbraukšu uz turieni ratiņos. Jūs taču pazīstat konditoru uz stūra, tam ir tādi ratiņi. Pirms pāris gadiem viņš tajos vadāja savu klibo mērgļa vectēvu iekampt svaigu gaisu. Tajos jūs mani aizvedīsiet uz pieņemšanas punktu, Millera kundze.

Millera kundzei bira asaras kā pupas:

– Cienītais kungs, vai lai neaizskrienu pēc ārsta?

– Nekur jums nav jāskrien, Millera kundze, es pat ar tādām kājām esmu pilnīgi derīgs lielgabalu gaļai. Kad Austrijai iet greizi, katram kroplim jābūt savā vietā. Vāriet vien mierīgi savu kafiju!

Un, kamēr Millera kundze uztraukusies un noraudājusies kāsa kafiju, krietnais kareivis Šveiks savā gultā dziedāja:

Vindišgreks un karakungi nāca,
Saulei lecot, niknu karu sāca.
Hop, hop, hop!

Visi piesauca ar lielu, sparū:
«Jēzu Krist, nāc talkā nobeigt karu!»
Hop, hop, hop!

Šās drausmīgās kara dziesmas ietekmē Millera kundze aizmirsā kafiju un trīcēdama, šausmu pārņemta, klausījās, kā krietnais kareivis Šveiks, gultā gulēdams, turpināja savu dziesmu:

Ak dievamāt, nāc talkā kaujā bargā!
Jau Pjemonta uz tiltiem izliek sargus,
Hop, hop, hop!

Pulks astoņpadsmitais kad metās cīņā.
Tad zeme dunēja pie Solferino.
Hop, hop, hop!

Tur brašie zēni visus dur uz pīķiem,
Tur asins straumēm plūst, aug kalns no līķiem.
Hop, hop, hop!

Jūs, zēni, cīnieties ar pilnu jaudu,
Jums seko mantzinis un maiss ar naudu.
Hop, hop, hop!

– Cienītais kungs, dieva dēļ, es jūs lūdzu, – virtuvē atskanēja žēla balss, bet Šveiks nodziedāja slaveno kaujas dziesmu līdz galam:

Maiss ar naudu, rati pilni maizes, –
Cērt un dur, par uzturu nav raizes!
Hop, hop, hop!

Millera kundze rikšiem aizlaidās pēc ārsta. Kad pēc stundas viņa atgriezās, Šveiks jau bija iemidzis.

Viņu uzmodināja kāds resns kungs, kas brīdi paturēja roku viņam uz pieres un tad sacīja:

– Nebaidieties, es esmu Dr. Paveks no Vinohradiem. Dodiet man savu roku, termometru ielieciet padusē! Tā. Parādiet mēli... izkariet vēl vairāk ārā! Ar kādu slimību nomira jūsu tēva kungs un māte?

Un tai pašā laikā, kad Vīne cīnījās par to, lai visas Austroungārijas nācijas apliecinātu viskvēlāko uzticību un padevību valdošajam namam, Dr. Paveks izrakstīja Šveikam bromu pret viņa patriotisko sajūsmu un ieteica drošsirdīgajam un krietnajam kareivim pat nedomāt par karu:

– Guliet rāmi un esiet mierīgs, rīt es atkal pienākšu. Ieradies otrā dienā, ārsts virtuvē apjautājās Millera kundzei, kā slimajam klājoties.

– Aizvien sliktāk, doktora kungs, – viņa patiesi noraizējusies atbildēja. – Naktī, kad viņam uznāca reimatisma lēkme, viņš, ar atļauju sacīt, dziedāja Austrijas himnu.

Pret šo jauno lojalitātes izpaušmi ārsts nolēma cīnīties ar pastiprinātu broma devu. Trešajā dienā Millera kundze ziņoja, ka Šveikam klājoties vēl bēdīgāk.

– Pēcpusdienā, doktora kungs, viņš lika atnest karalauka karti un naktī murgoja, ka Austrija uzvarēsot.

– Bet vai pulverus viņš dzer, kā es parakstīju?

– Viņš tos vēl nemaz nav licis atnest, doktora kungs.

Apbēris Šveiku pārmetumiem un paziņojis, ka nekad vairs nenākšot pie slimnieka, kas atsakās no ārstēšanas ar bromu, Dr. Paveks aizgāja.

Palika vēl divas dienas līdz termiņam, kad Šveikam bija jāierodas ārstu komisijā.

Šai laikā Šveiks veica vajadzīgos priekšdarbus: aizsūtīja Millera kundzi nopirkt kareivja cepuri un patapināt no konditora ratiņus, kuros tas bija vadājis uz pastaigu savu klibo vectēvu. Tad Šveikam ienāca prātā, ka nepieciešami arī ķeģi. Par laimi konditors bija saglabājis sava vectēva ķeģus kā ģimenes relikviju.

Trūka vienīgi rekrūša puķu pušķa. Arī te Šveikam izlīdzēja Millera kundze, kas šais dienās bija neparasti novāvējusī un raudāja bez mitēšanās.

Un tā kādā ievērojamā dienā Prāgas ielas pieredzēja aizgrābjošu lojalitātes apliecinājumu.

Veca māmiņa stūma ratiņus, kuros sēdēja vīrs un vicināja ķeģus. Pie viņa kareivja cepures laistījās nospodrināta kokarde, bet svārku pogcaurumā bija iesprausts raibs rekrūša puķu pušķis.

Un šis vīrs, vicinādams ķeģus, kļiedza, ka skanēja vien:

– Uz Belgradu! Uz Belgradu!

Viņu pavadīja liels ļaužu bars, pamazām izveidojies no nelielā pulciņa, kas bija radies pie mājas, no kuras Šveiks devās karā.

Šveiks konstatēja, ka daži policisti ielu krustojumos salutēja viņam.

Vāclava laukumā pūlis ap ratiņiem bija pieaudzis līdz vairākiem simtiem, un Krakovas ielas stūrī tas piekāva kādu korporēli, kas, burša cepuri galvā, uzsaucā Šveikam:

– *Heil! Nieder mit den Serben!*⁶⁶

Vodičkas ielas stūrī pieteidzās jātnieku policija un izklīdināja pūli.

Kad Šveiks policijas inspektoram pierādīja melnu uz balta, ka viņam, Šveikam, šodien jāierodas ārstu komisijā, inspektors mazliet samulsa un, lai novērstu traci, lika diviem policistiem jāsus pavadīt Šveika ratiņus līdz Stršelecu salai.

Par šo notikumu avīze «*Pražskè Uredni Noviny*»⁶⁷ iespieda šādu rakstu:

«Kropļa patriotisms»

Vakar pēc pusdienas Prāgas galvenajās ielās ļaudis bija aculiecinieki ainai, kas spilgti rāda, ka šai dižajā un nopietnajā laikā arī mūsu tautas dēli prot jo spoži apliecināt savu uzticību un padevību sirmā monarha tronim. Likās, ka atgriezušies senie grieķu un romiešu laiki, kad Mucijs Scevola devās kaujā, kaut arī viņam bija sadedzināta roka. Svētās patriotisma jūtas vakar vispilnīgāk izpauda kropļis ar ķeģiem, kuru veca māmiņa stūma slimnieku ratiņos. Šis čehu tautas dēls, kaut arī kropļis būdams, brīvprātīgi devās uz ārstu komisiju rekrūšu pieņemšanas punktā, lai ziedotu savas asinis un dzīvību ķeizaram. Un, ja viņa saucienam: «Uz Belgradu!» bija tik plaša atbalss Prāgas ielās, tad tas tikai apliecina Prāgas pilsoņu bezgalīgo un karsto mīlestību uz tēvzemi un valdošo namu».

Tādā pašā garā rakstīja arī «*Prager Tageblatt*», kas savu rakstu noslēdza ar vārdiem, ka brīvprātīgi pieteikušos kropļi pavadījis bars vāciešu, kas, riskēdami ar savu dzīvību, sargājuši viņu no Antantes aģentiem – čehiem, kas gribējuši šo brīvprātīgo nolinčot.

⁶⁶ Lai dzīvo! Nost ar serbiem!

⁶⁷ «Prāgas Valdības Avīze»; «*Prager Tageblatt*» – buržuāziskā avīze, «*Bohemie*» – nacionālistiskās buržuāzijas avīze; abas pēdējās iznāca Prāgā vācu valodā.

«Bohemie», ievietodama šo ziņu, pieprasīja, lai kroplo patriotu apbalvo, un paziņoja, ka avīzes administrācija pieņems vācu pilsoņu ziedojumus nepazīstamajam varonim.

Ja, pēc šo trīs laikrakstu domām, čehu zeme nevarēja radīt neviena cēlāka pilsoņa, tad ārstu komisijas kungi, diemžēl, nebija vis tādos pašos uzskatos. Tas sevišķi sakāms par vecāko kara ārstu Bauci. Viņš bija nepielūdzams vīrs, kas visur saskatīja viltīgu mēģinājumu izvairīties no karaklausības, no frontes, lodes un šrapneļa.

Plaši pazīstams viņa izteiciens: «*Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande*».⁶⁸

Savā desmit nedēļu ilgajā darbības laikā viņš no vienpadsmit tūkstošiem iesaucamo izskauda desmittūkstoš deviņsimt deviņdesmit deviņus simulantus un būtu ticis galā arī ar vienpadsmit tūkstošiem, ja šo laimīgo tieši tai brīdī, kad ārsts viņam uzbļāva: «*Kehrt euch!*»⁶⁹ – nebūtu ķērusi trieka.

– Aiznesiet projām šo simulantu! – Dr. Bauce sacīja, kad bija pārliecinājies, ka iesaucamais miris.

Un nu viņa priekšā šai ievērojamā dienā gluži kails kā visi pārējie nostājās Šveiks, kautri aizsegdams savu kailumu ar ķēģiem, uz kuriem viņš atbalstījās.

– *Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt*,⁷⁰ – Bauce sacīja, – paradīzē tādu vīģes lapu nebija.

– Atbrīvots no karaklausības kā plānprātiņš, – ziņoja feldfēbelis, ieskatījies Šveika dokumentos.

– Un kas jums vēl par kaiti? – jautāja Bauce.

– Padevīgi ziņoju, ka slimuju ar reimatismu, bet kalpošu kungam un ķeizaram līdz savai pēdējai stundiņai, – Šveiks pazemīgi atbildēja un piebilda: – Man sapampuši ceļgali.

Bauce uzmeta krietnajam kareivim Šveikam drausmīgu skatienu un uzbrēca:

– *Sie sind ein Simulant!*⁷¹

Un, pievērsies feldfēbelim, ledainā mierā noteica:

– *Den Kerl sogleich einsperren!*⁷²

Divi kareivji ar uzspraustiem durkļiem aizveda Šveiku uz garnizona cietumu.

Šveiks gāja, balstīdamies uz ķēģiem, un ar šausmām manīja, ka viņa reimatisms sāk mazināties.

Kad Millera kundze, kas augšā uz tilta pie ratiņiem gaidīja Šveiku, ieraudzīja viņu durkļu apsardzībā, tā sāka raudāt un pameta ratiņus, lai vairs neatgrieztos pie tiem.

Bet krietnais kareivis Šveiks divu apbruņotu valsts sargu pavadībā soļoja tālāk. Durkļi mirdzēja saulē.

Malostranā pie Radecka pieminekļa Šveiks, pagriezies pret pūli, kas viņam sekoja, uzsauca:

– Uz Belgradu! Uz Belgradu!

Bet maršals Radeckis domīgi noraudzījās no sava pieminekļa pakaļ krietnajam kareivim Šveikam, kas ar rekrūšu puķu pušķi pie svārkjiem, balstīdamies uz vecajiem ķēģiem, kliboja tālāk, kamēr kāds cienījama izskata kungs paskaidroja apkārt stāvošajiem ļaudīm, ka tur aizvedot «dezertieri»⁷³.

⁶⁸ Visa čehu tauta ir simulantu banda (vāc.).

⁶⁹ Apkārt griezties! (Vāc.)

⁷⁰ Tā tiešām ir dīvaina vīģes lapa (vāc.).

⁷¹ Jūs esat simulants (vāc.).

⁷² Tūliņ ieslodzīt šo tēviņu! (Vāc.)

⁷³ V.E.: *nějaký vážný pán lidem kolem, že vedou dezertéra.* (Pareizi «dezertieris» laikam ir *dezertír*).

VIII. Šveiks simulanta lomā

Tais diženajos laikos kara ārsti darīja visu, lai izdzītu no simulantiem sabotāžas velnu un piepiestu viņus atgriezties armijas klēpī.

Bija paredzētas vairākas spīdzināšanas pakāpes simulantiem un tiem, kurus uzskatīja par simulantiem, kā, piemēram, diloņslimniekiem, reimatiķiem, tiem, kas slimo ar bruku, nieru kaiti, tīfu, cukurslimību, plaušu karsoni un citām likstām.

Spīdzināšanas paņēmieni bija sistematizēti un sekoja cits citam šādā kārtībā:

1. Stingra diēta, proti: trīs dienas no vietas pa glāzei tējas rītos un vakaros, turklāt visiem, lai viņi sūdzētos par ko sūdzēdamies, aspirīns svīšanai.

2. Hinīna pulveris milzīgās devās, lai neviens neiedomātos, ka karadienests ir medus. Šī procedūra saucās «hinīna laizīšana».

3. Kuņģa skalošana divreiz dienā ar litru silta ūdens.

4. Klistīrs ar ziepjūdeni un glicerīnu.

5. Ievīstīšana ledainā ūdenī samērcētā palagā.

Bija drosmīgi cilvēki, kas izturēja visas piecas spīdzināšanas pakāpes, – tos aizveda vienkāršos šķirstos uz kareivju kapsētu. Bet gadījās arī mazdūšīgi, kas, jau iedarbojoties klistīram, paziņoja, ka esot veseli un cita nekā nevēloties kā ar nākošo vilcienu nokļūt ierakumos.

Garnizona cietumā Šveiku ievietoja tieši tādu mazdūšīgu simulantu barakā.

– Es to neizturēšu, – sacīja Šveika kaimiņš, ko nupat atveda no operācijas istabas, kur viņam jau otrreiz bija skalojuši kuņģi.

Šis vīrs simulēja īsredzību.

– Rīt es došos uz pulku, – nolēma otrs kaimiņš, kas nupat bija dabūjis klistīru. Viņš simulēja, ka esot kurls kā blūķis.

Gultā pie durvīm laida ārā garu diloņslimnieks, ievīstīts ledainā ūdenī samērcētā palagā.

– Tas ir jau trešais šonedēļ, – paskaidroja kaimiņš pa labi. – Kas tev kait?

– Man ir reimatisms, – atbildēja Šveiks. Šai atbildei sekoja sirsnīgi smieklī. Smējās arī mirstošais diloņslimnieks, kas simulēja tuberkulozi.

– Ar reimatismu mūsu vidū neviena nav, – kāds resns vīrs aizrādīja Šveikam, – te reimatismam nav lielākas nozīmes kā varzacīm. Es esmu mazasinīgs, man izgriezta puse kuņģa un izņemtas piecas ribas, un tomēr man neviens netic. Te bija viens pilnīgi kurlmēms, divas nedēļas viņu ik stundas vīstīja ledainā ūdenī samērcētā palagā, katru dienu deva klistīru un skaloja kuņģi. Visi sanitāri jau domāja, ka viņš paturēs virsroku un varēs iet mājās, bet tad kāds ārsts viņam kaut ko parakstīja vemšanai. Nabags nobijās, ka viņam izraus visas iekšas, un padevās. «Es vairs nespēju tēlot kurlmēmo», viņš teica, «man atgriezusies ir valoda, ir dzirde». Visi pārējie centās viņu pierunāt, lai taču viņš nepazudina sevi, bet viņš apgalvoja, ka dzirdot tāpat kā citi. Un tā arī nākošajā rītā viņš pateica ārsta apmeklējuma laikā.

– Viņš tomēr noturējās diezgan ilgi, – iebilda vīrs, kas simulēja, ka viņam viena kāja par veselu decimetru īsāka nekā otra, – ne tā kā tas, kas simulēja, ka viņu ķerusi trieka. Tam pietika ar trim hinīna devām, vienu klistīru un vienas dienas gavēšanu, kad viņš jau atzinās, un, kamēr nonāca līdz kuņģa skalošanai, no triekas nebija ne vēsts. Visilgāk izturēja tas, ko bija sakodis traks suns. Viņš koda, kauca un, jāsaka, darīja to lieliski, tikai putas uz lūpām nekādi neprata dabūt. Mēs palīdzējām viņam kā mācēdami. Dažreiz pirms ārsta apmeklējuma pa veselai stundai kutinājām viņu, kamēr viņam piemētās krampji un viņš kļuva gluži zils, taču putas kā nerādījās, tā nerādījās uz lūpām. Tas bija taisni drausmīgi. Kad viņš kādu rītu ārsta apmeklējuma laikā padevās, mums bija viņa patiešām žēl. Nostājās nabadziņš pie gultas kā svece, salutēja un teica: «Padevīgi ziņoju, ārsta kungs, ka tas suns, kas mani sakoda, laikam nebūs bijis traks». Virsārsts⁷⁴ tik zvērīgi pavērās viņā, ka sakostais sāka trīcēt un atzinās: «Padevīgi ziņoju, virsārsta kungs, ka neviens suns mani nav sakodis, es pats iekodu sev rokā». Pēc šās atzīšanās pret viņu ierosināja sūdzību par pašsakropļošanu, – sak, gribējies nokost sev roku, lai nebūtu jāiet karā.

– Visas tādas slimības, kur parādās putas uz lūpām, ir grūti simulējamas, – sacīja resnais simulants. – Piemēram, krītamā kaite. Te bija viens ar krītamo kaiti, viņš mums pastāvīgi stāstīja, ka viena lēkme vairāk vai mazāk esot tīrais nieks, tās viņš taisīja pa ducim dienā. Viņš raustījās krampjos, vīstīja dūres, tā izvalbīja acis, ka tās spiedās no pieres ārā, dauzīja galvu pret grīdu, kārstīja mēli, vārdu sakot, tā bija lieliska, pirmšķirīga krītamā kaite, nu, pavisam īsta. Bet tad viņam radās augoņi, divi uz kakla, divi uz muguras, un nu bija beigas krampjiem un krišanai pie zemes, jo viņš nespēja vairs ne

⁷⁴ V.E.: Čehiski: obrarct.

palocīt galvu, ne sēdēt, ne gulēt. Viņam piemētās drudzis, un murgos ārsta apmeklējuma laikā viņš visu izstāstīja. Ar šiem augoņiem viņš mums sagādāja lielas nepatīkšanas. Viņu atstāja tepat trīs dienas, lai apārstētu, un viņš dabūja citu diētu: rītos kafiju ar baltmaizi, pusdienā viru un knedlikus⁷⁵ ar mērci, vakaros biežputru vai viru, un mums ar izskaloziem kuņģiem un stingro diētu vajadzēja noskatīties, kā šis tēviņš rij, šmakstina, paēdis tūsnī un atraugājas. Ar to viņš trīs gabalus iegrūda nelaimē, jo tie arī atzinās. Tie gulēja ar sirdskaiti.

– Vislabāk var simulēt trakumu, – sacīja kāds cits simulants. – No mūsu skolotāju saimes divi atrodas blakus istabā, viens kliez bez mitēšanās dienām un naktīm: «Džordano Bruno sārts vēl kūp, atjaunojiet Galileja prāvu!» – bet otrs rej, vispirms trīs reizes lēnām: vau-vau-vau, tad piecas reizes ātri: vauvauvauvauvau, tad atkal lēnām un tā vienā laidā. Viņš jau izturējis trīs nedēļas. Sākumā es arī gribēju tēlot plānprātiņu, reliģisku fanātiķi, un sludināt pāvesta nemaldību, tomēr beidzot par piecpadsmi kronām iegādājos no kāda Malostranas friziera kuņģa vēzi.

– Es pazīstu Brževnovā kādu skursteņslauķi, – stāstīja kāds cits slimnieks, – kas par desmit kronām pagādās jums tādu drudzi, ka lēksiet pa logu laukā.

– Tas nav nekas, – pārtrauca otrs, – Vršovicē ir tāda vecmāte, kas par desmit kronām jums tā izmežģīs kāju, ka paliksiet kropls uz visu mūžu.

– Man izmežģīja kāju par piecām kronām, – atsaucās kāda balss gultā pie loga, – par piecām kronām naudā un trim kausiem alus piedevām.

– Mana kaite man jau maksā vairāk par diviem simtiem, – paskaidroja viņa kaimiņš, izdēdējis tievs kā slotas kāts. – Nosauciet kādu indi, ko es nebūtu dzēris, – tādas jūs neatradīsiet. Es esmu dzīva indes noliktava. Esmu dzēris sublimātu, ieelpojis dzīvsudraba tvaikus, košļājis arseniku, smēķējis opiju, dzēris opija tinktūru, kaisījis uz maizes morfiju, rijis strihnīnu, dzēris fosforu ar sēroglradi un pikrinskābi, esmu sagandējis aknas, plaušas, nieres, žulti, smadzenes, sirdi un zarnas. Nevienš nevar pateikt, kas man par kaiti.

– Vislabāk iešļircināt rokā zem ādas petroleju, – kāds durvju tuvumā piezīmēja. – Manam brālēnam tas tik labi izdevās, ka viņam noņēma roku līdz elkonim, un tagad viņam miers no visām karaklausībām.

– Redziet nu, – Šveiks iesaucās, – kas mums katram jāizcieš mūsu kunga un ķeizara labā, – arī kuņģa skalošana un klistīrs. Kad es pirms dažiem gadiem kalpoju savā pulkā, tad bija vēl ļaunāk. Tad tādu slimotāju sasēja «ragā»⁷⁶ un iemeta krātiņā, lai veseļojas, kā zina. Tur nebija ne tādu dzelzs gultu, ne spļaujamo trauku kā te. Kaila lāva un uz tās slimnieki. Reiz vienam bija īsts tīfs, bet blakus gulētājam melnās bakas. Abi bija sasieti «ragā», un pulka ārsts spēra viņiem ar kāju pa vēderu, jo viņi esot simulanti. Kad tie abi nomira, par to runāja parlamentā un rakstīja avīzēs. Mums tūliņ aizliedza lasīt avīzes un pārmeklēja visiem somas, vai tikai kāds nav pievācis kādu avīzi. Tā kā man nekad nelaimējās, tad visā pulkā avīzes atrada tikai pie manis. Aizved mani pie pulka komandiera, un mūsu pulkvedis, tas vecais pērtiķis, lai viņam debesu valstība, sāk bļaut uz mani, lai stāvot taisni, un prasa, kas sūtījis rakstus šai avīzei. Ja neteikšot, pārplēsīšot man žaunas no vienas auss līdz otrai, iesviedīšot mani karcerī, lai es tur sapūstot. Atskrien pulka ārsts, vicina man dūres zem deguna un brēc: «*Sie verfluchter Hund, Sie schäbiges Wesen, Sie unglückliches Mistvieh*⁷⁷, tu sociālistu kalps!» Es godīgi skatos viņiem acīs, pat plakstus nepamiršķīnu un klusēju, pielicis labo roku pie cepures, bet kreiso pie bikšu šuves. Viņi skraida un rej ap mani kā suņi, bet es iztuos tā, it kā nenieka nemanītu. Klusēju, salutēju un turu kreiso roku pie bikšu šuves. Kad viņi kādu pusstundu tā bija ālējušies, pulkvedis pieskrēja man klāt un uzblāva: «Vai jūs esat vai neesat idiots?» – «Padevīgi ziņoju, pulkveža kungs, ka esmu idiots». – «Divdesmit vienu dienu stingra karcerā par idiotismu! Divas gavēņa dienas nedēļā, vienu mēnesi bez atvaļinājuma, četrdesmit astoņas stundas «ragā», tūliņ ieslodzīt, ēst nedot, sasiet viņu, lai viņš saprot, ka valstij idiotu nevajag. Gan mēs tev, nelieti, izdzīsim avīzes no galvas!» pulkveža kungs nobeidza. Bet, kamēr es sēdēju, kazarmās bija notikuši brīnumi. Mūsu pulkvedis bija aizliedzis kareivjiem vispār lasīt, un, kaut arī tas būtu «*Pražské Uredni Noviny*», pulka veikaliņā nebija brītvīt avīzēs ne desas, ne sieru. Kopš tā laika kareivji sāka lasīt, un mūsu pulks kļuva pats izglītotākais starp visiem pārējiem. Un, ja pulkā kaut kas notika, tad vienmēr atgadījās kāds labvēlis, kas aizsūtīja avīzēm rakstu «Kareivju spīdzināšana». Ar to vēl nepietika, rakstīja arī deputātiem uz Vīni, lai tie apžēlojoties par mums, un deputāti sāka sniegt vienu interpelāciju pēc otras, ka mūsu pulkveža kungs esot īsts nezvērs un tamlīdzīgi. Tad ministrs

⁷⁵ V.E.: Latviski būtu jāsaka knēdeļi: tie ir mīklas vai kartupeļu klimpas olas lielumā un pildītas.

⁷⁶ Austroungārijas armijā izplatīts soda veids: kareivim sasēja rokas un kājas kopā un šādā saliektā stāvoklī atstāja viņu uz veselu dienu vai pat ilgāk.

⁷⁷ Jūs nolādētais suns, jūs kraupainais radījums, jūs nožēlojamais cūkcepure (*vāc.*).

atsūtīja pie mums komisiju, un kāds Franta Henšels no Hlubokas dabūja divus gadus, jo bija rakstījis deputātiem par pļauku, ko apmācības laukumā saņēmis no pulkveža kunga. Kad komisija bija projām, pulkveža kungs lika visam pulkam nostāties ierindā un teica, ka kareivis esot kareivis, tam jāturot mute ciet un jākalpojot, un, ja kareivim kaut kas nepatīkot, tad tas jau esot disciplīnas pārkāpums. «Tā tad jūs, lupatas, domājāt, ka komisija jums palīdzēs», pulkveža kungs saka, «ne sūda tā jums nepalīdzēja. Un tagad visas rotas ies man garām un skaļā balsī atkārtos to, ko teicu». Tā nu mēs soļojām, viena rota pēc otras, skatīdamies pa labi, kur stāvēja pulkveža kungs, un, turēdami roku uz šautenes siksnas, brēcām: «Tā tad mēs, lupatas, domājām, ka komisija jums palīdzēs. Ne sūda tā jums nepalīdzēja!» Pulkveža kungs smējās, vēderu turēdams, kamēr pienāca vienpadsmitā rota. Tā soļo, piesper kāju, kā pieder, bet, kā pienāk pie pulkveža kunga, tā klusums, ne skaņas. Pulkveža kungs kļūst sarkans kā tītars un aizsūta šos atpakaļ, lai nākot vēlreiz. Rota maršē un klusē, tikai rinda pēc rindas nekaunīgi skatās pulkveža kungam acīs. «Ruht!»⁷⁸ pulkveža kungs saka, staigā pa pagalmu, dauza ar jājamo pātagu zābaku stulmus, nospļaujas, tad pēkšņi apstājas un uzbrēc: «Abtretien!»⁷⁹ – uzlec zirgam mugurā un pazūd aiz vārtiem. Mēs gaidījām, kas nu notiks ar vienpadsmito rotu, bet gluži nekā. Pulkveža kungs tā arī pazuda ar to gājienu, par ko priecājās ir kareivji, ir virsnieki. Vēlāk dabūjām jaunu pulkvedi, bet par veco stāstīja, ka tas ievietots sanatorijā, jo pats ar savu roku uzrakstījis ķeizara kungam, ka vienpadsmitā rota sadumpojusies.

Tuvojās ārstu pēcpusdienas apmeklējuma laiks. Kara ārsts Grīnšteins⁸⁰ gāja no vienas gultas pie otras, un viņam sekoja apakšvirsnieks sanitārs ar piezīmju grāmatiņu.

– Macuna!

– Šeit!

– Klistīru un aspirīnu! Pokornījs!

– Šeit!

– Kuņģa skalošanu un hinīnu! Kovaržīks!

– Šeit!

– Klistīru un aspirīnu! Kotjātko!⁸¹

– Šeit!

– Kuņģa skalošanu un hinīnu!

Un tā pēc kārtas – mehāniski, īsi, bez žēlastības.

– Šveiks!

– Šeit!

Dr. Grīnšteins uzmeta skatienu jaunajam pacientam.

– Kas jums par vainu?

– Padevīgi ziņoju, ka man ir reimatisms.

Ilgajā praksē Dr. Grīnšteinam bija radusies paraša runāt ar smalku ironiju, kas iedarbojās daudz ietekmīgāk par kliegzieniem.

– Ahā, reimatisms, – tad gan jums ārkārtīgi smaga slimība. Tā tiešām ir nejauka ķibe – saslimt ar reimatismu taisni tad, kad izcēlies pasaules karš un cilvēkam jādodas uz fronti. Man šķiet, ka tas jūs drausmīgi apbēdina.

– Padevīgi ziņoju, virsārsta kungs, ka tas mani patiešām drausmīgi apbēdina.

– Ak tā, tas viņu apbēdina! Ārkārtīgi jauki, ka jūs tieši tagad atcerējāties mūs ar šo reimatismu. Miera laikā šāds nabaga cilvēks lēkā apkārt kā kazlēns, bet, līdzko izceļas karš, viņam tūlīn reimatisms klāt, viņam kājas vairs neklausa. Sakiet, – vai ceļgali jums sāp?

– Padevīgi ziņoju, ka sāp gan.

– Un caurām naktīm nevarat gulēt, vai ne? Reimatisms ir ļoti bīstama, sāpīga un grūti ārstējama kaite. Par laimi jums ir liela pieredze tās ārstēšanā. Stingra diēta un pārējie mūsu ārstēšanas paņēmieni vienmēr devuši labus rezultātus. Te jūs atlabsiet ātrāk nekā Pīštjanos⁸² un maršēsiet uz fronti tā, ka putekļu mākonis griezīsies ap galvu.

Pievērsies sanitāram, viņš pavēlēja:

– Rakstiet: Šveiks, stingra diēta, divreiz dienā kuņģa skalošana, vienreiz klistīrs. Kā būs tālāk, to redzēsīm. Pagaidām aizvediet viņu uz operāciju istabu, izskalojiet viņam kuņģi un, kad

⁷⁸ Brīvi! (*Vāc.*)

⁷⁹ Varat iet! (*Vāc.*)

⁸⁰ V.E.: Čehu tekstā: Grünstein.

⁸¹ V.E.: Čehiski: Macuna, Pokorný, Kovařík, Kot'átko.

⁸² Kūrorts Čehijā. V.E.: (*v Píšťanech*).

atjēdzas, dodiet klistīru, bet labi pamatīgu, lai viņš piesauc visus svētos un reimatisms sabīstas un laižas lapās.

Tad, pagriezies pret pārējiem slimniekiem, Dr. Grīnšteins teica skaistu un gudru sentenču pilnu runu:

– Nedomājiet, ka jūsu priekšā ir teļš, kam var visu ko iepūst. Jūsu kumēdiņi man līdzsvaru nelaupīs. Es zinu, ka jūs visi esat simulanti un gribat dezertēt no armijas, tāpēc es tā izturos pret jums. Es savā mūžā esmu redzējis simtiem tādu kareivju kā jūs. Šais gultās gulējuši veseli blāķi tādu vīru, kam nekā cita nav trūcis, vienīgi kareiviska gara. Kamēr viņu biedri karalaukā cīnās, viņi bija iedomājušies, ka varēs vāļāties pa gultu, saņemt slimnieku uzturu un omulīgi gaidīt, kad beigsies karš. Bet viņi visi gaužām rūgti vīlās, un es jums saku, ka arī jūs gaida rūgta vilšanās. Vēl pēc divdesmit gadiem jūs kliegdami pamodīsieties, kad sapņos redzēsiet, kā simulējāt pie manis.

– Padevīgi ziņoju, virsārsta kungs, – klusi atskanēja no gultas pie loga, – es jau esmu vesels, es nakti manīju, ka aizdusa mani vairs nemoca.

– Kā jūs sauc?

– Kovaržiks. Padevīgi ziņoju, ka man jādabū klistīrs.

– Labi, klistīru jūs vēl saņemsiet ceļa kājai, – Dr. Grīnšteins izlēma, – lai jūs nesūdzētos, ka neesam jūs ārstējuši. Tā, un nu visi tie, ko nosaucu, sekojiet sanitāram, lai katrs saņem to, kas viņam pienākas!

Un ikviens saņēma pamatīgu devu, kas viņam bija parakstīta. Daži centās ietekmēt pavēles izpildītājus, lūgdamies vai draudēdami sūdzēties, citi brīdināja, ka pieteikšoties sanitāros un viņu mocītāji kādreiz kritīšot viņiem rokās. Šveiks izturējās drosmīgi.

– Netaupi mani, – viņš uzskubināja to bendes kalpu, kas viņam deva klistīru, – atceries savu zvērestu! Pat ja te gulētu tavš tēvs vai brālis, dod viņam klistīru, ne acu nepamirkšķinādams! Iedomājies, ka uz šiem klistīriem balstās Austrija, tad uzvara ir mūsu.

Otrā dienā Dr. Grīnšteins apmeklējuma laikā apvaicājās, kā Šveikam patīkot kara slimnīcā.

Šveiks atbildēja, ka kara slimnīca esot labi iekārtota un cienījama iestāde. Par atalgojumu viņš saņēma vakarējo devu, turklāt trīs pulverus hinīna, ko iebēra ūdenī un lika viņam tūliņ izdzert.

Pat Sokrats savu indes kausu neizdzēra tādā mierā kā Šveiks hinīnu. Dr. Grīnšteins nolēma izmēģināt turpmākās spīdzināšanas pakāpes.

Kad Šveiku ievīstīja samērcētajā palagā un Dr. Grīnšteins jautāja, kā tas viņam patīkot, Šveiks atbildēja:

– Padevīgi ziņoju, virsārsta kungs, tas ir tikpat kā pirtī vai piejūras peldvietā.

– Vai jūsu reimatisms vēl turas?

– Padevīgi ziņoju, virsārsta kungs, ka tas nepavisam negrib mani pamest.

Tikmēr kāda kājnieku ģenerāļa atraitne baronese fon Bocenheima⁸³ visiem spēkiem pūlējās sameklēt to kareivi, par ko «*Bohémie*» nesen bija publicējusi rakstu, kā viņš, kroplis būdams, braucis slimnieku ratiņos un saucis: «Uz Belgradu!» – un viņa patriotisma izpausme pamudinājusi «*Bohémie*» redakciju vākt starp lasītājiem ziedojumus par labu kroplajam varonim.

Beidzot policijas pārvaldē noskaidroja, ka tas bijis Šveiks, un tālākā meklēšana vairs nesagādāja pūļu. Baronese fon Bocenheima paņēma līdzīgu savus biedreni un kambarsulaini ar lielu grozu un brauca uz Hradčanu hospitāli.

Nabaga baronese pat nezināja, ko tas nozīmē, ja kareivis ievietots garnizona cietuma slimnīcā. Viņas vizītkarte atvēra cietuma durvis, kancelejā visi viņu vai aplidoja, un pēc piecām minūtēm viņa jau zināja, ka meklējamais, «*der brave Soldat Schvejk*», guļ trešās barakas septiņpadsmitajā gultā. Baronesi pavadīja pats Dr. Grīnšteins, gluži apstulbis aiz bailēm un pārsteiguma.

Šveiks tikko bija atgriezies no Dr. Grīnšteina parakstītās dienišķās procedūras un sēdēja gultā. Ap viņu pulcējās izdēdējušu un izbadojušos simulantu bars, kuri vēl līdz šim nebija padevušies un stūrgalvīgi cīnījās ar Dr. Grīnšteina stingro diētu. Būtu kāds viņos noklausījies, tam rastos iespaids, ka viņš iekļuvis starp augstākās pavāru skolas absolventiem vai gastronomijas veikalū pārdevēju kursus.

– Arī liellopu tauku grimšļus⁸⁴ var ēst, – patlaban stāstīja kāds, kas te gulēja ar «hronisku kuņģa kataru», – ja tie ir silti. Kad tauki sāk sprēgāt, grimšļi jāizspiež sausi, jāapsāla un jāsapiparo, un es jums saku, ka pat zosu grimšļi nevar tiem līdzināties.

⁸³ V.E.: Čehiski: *Baronka von Botzenheim*.

⁸⁴ V.E.: «Latviešu literārās valodas vārdnīcā» (1975) tāda vārda nav. Čehiski: *škvarky* (tāpat kā krieviski). «Krievu – latviešu vārdnīca» (1950) *шкварку* tulko kā «skrandži, grimšļi, dradži, grības». Vārda nozīme, protams, skaidra: pārpalikumi pēc tauku izkausēšanas.

– Lieciet zoss grimšļus mierā, – uzsauca vīrs ar «kuņģa vēzi», – par zoss grimšļiem nekā labāka vairs nav. Kas gan ir cūkas grimšļi, salīdzinot ar tiem? Protams, grimšļi jāsacep pavisam brūni, kā to dara ebreji. Viņi ņem treknu zosi, nokasa tai no ādas taukus un tad izcep tos.

– Manuprāt, par cūku grimšļiem jūs maldāties, – iebilda Šveika kaimiņš. – Pats par sevi saprotams, ka es runāju par pašaudzētu cūku grimšļiem, par tā sauktajiem mājās gatavotajiem grimšļiem. Tie nedrīkst būt ne brūni, ne dzeltenī, bet kaut kas vidējs starp šīm abām krāsām. Tādi grimšļi nedrīkst būt ne pārāk mīksti, ne pārāk cieti, un tie nedrīkst čirkstēt zobos, jo tad tie ir piedeguši. Tiem jākūst uz mēles, turklāt nedrīkst rasties sajūta, ka tauki tek pār zodu.

– Kurš no jums ir ēdis zirga tauku grimšļus? – iejaucās kāda balss, kurai tomēr neviens neatbildēja, jo ieskrēja sanitārs:

– Visi gultās! Nāk kāda erchercogiene! Lai neviens nebāž savas netīrās kājas ārā no segas!

Pat īsta erchercogiene nebūtu varējusi ienākt cienīgāk par baronesi fon Bocenheimu. Viņai sekoja vesela svīta, kurā netrūka pat slimnīcas grāmatveža feldfēbeļa, kurš visā šai notikumā saskatīja slepenu revīziju, kas var viņu atraut no treknās aizmugures siles un nogādāt pie frontes dzeloņstieņu aizzogu-
jumiem šrapneliem par barību.

Grāmatvedis bija bāls, bet vēl bālāks bija Dr. Grīnšteins. Viņa acu priekšā rēgojās vecās baroneses vizītkarte ar titulu «Ģenerāļa atraitne» un viss, kas varēja ar to saistīties: sakari, protekcijas, sūdības, pārceļšana uz fronti un citas briesmas.

– Te nu guļ Šveiks, – viņš sacīja mākslotā mierā, pievedis baronesi pie Šveika gultas, – viņš ir ļoti pacietīgs.

Baronese fon Bocenheimu apsēdās uz krēsla, ko piebīdīja pie Šveika gultas, un sacīja:

– Ceski zoldat vien faren zoldat, klip zoldat ir lap zoldat. Man lot mīl česki ēstreihēr.

Viņa glāstīja Šveika neskūtos vaigus un turpināja:

– Man viss lasīt iekš avīz, man atnes jums dzert, kost, pīpēt, sūkāt, česki zoldat, faren zoldat. *Johann, kommen Sie her!*⁸⁵

Kambarsulainis, kas ar savu izspūrušo bārdu atgādināja slepkavu un laupītāju Babinski, atstiepa milzīgu grozu pie gultas, bet vecās baroneses biedrene, liela auguma dāma ar saraudātu seju, apsēdās uz Šveika gultas un apčubināja ap viņu salmu cīsas nesatricināmā pārliecībā, ka tā jāizturas pret sirgstošiem varoņiem.

Tikmēr baronese izņēma no groza dāvanas: duci ceptu vistu, kas bija ievīstītas sārtā zīda papīrā un pārsietas ar melndzeltenām zīda lentēm, divas pudeles kāda kara laika liķiera ar etiķeti «*Gott, strafe England!*»⁸⁶. Uz etiķetes otras puses bija redzami Francis Jozefs un Vilhelms, saķērušies rokās, it kā gribētu sākt rotaļu: «Zaķis iekrita bedrē no paša rīta, mīļo zaķīt, kas tev kaiš, nāc ar mani dejot!»

Tad viņa izcēla no groza trīs pudeles vīna «tiem, kas sāk atveseļoties» un divas kārbīņas cigarešu. To visu viņa eleganti sakārtoja tukšajā gultā Šveikam līdzās un vēl pievienoja krāšņi iesietu grāmatu: «Dažādi atgadījumi mūsu monarha dzīvē», ko sarakstījis mūsu tagadējās oficiālās avīzes «*Československè Republika*»⁸⁷ galvenais redaktors, kas jūsmoja par veco Franci. Pēc tam gultā parādījās šokolādes plāksnītes ar to pašu uzrakstu «*Gott, strafe England!*» un Austrijas un Vācijas ķeizaru ģimētnēm. Uz šokolādes viņi stāvēja savrup, pagriezuši viens otram muguru. Brīnišķīga izskatījās divrindu zobu suka ar uzrakstu: «*Viribus unitis*»⁸⁸, lai ikviens, zobus tīrīdams, domātu par Austriju. Eleganta un fronteī īsti piemērota dāvana bija manikīra piederumu kārba, uz kuras vāka bija uzgleznots sprāgstošs šrapnelis un karavīrs, kas ar bruņu cepuri galvā, durkli satvēris, dodas uz priekšu. Zem bildītes bija rakstīts: «*Für Gott, Kaiser und Vaterland!*»⁸⁹ Sausiņu sainītim attēla trūka, toties tas varēja lepoties ar pantiņu:

Österreich, du edles Haus,
Steck deine Fahne aus.
Laß sie im Winde weh'n,
Österreich muss ewig steh'n!

ar tulkojumu čehiski:

Austrija, tu dižā valsts,
Lai tavs karogs vējos plīvo.

⁸⁵ Johan, nāciet šurp! (*Vāc.*)

⁸⁶ Dievs, sodi Angliju! (*Vāc.*)

⁸⁷ Čehoslovākijas republika (*čeh.*). Domāts buržuāziskās republikas laikraksts.

⁸⁸ Vienotiem spēkiem (*lat.*).

⁸⁹ Par dievu, par ķeizaru un tēvijū! (*Vāc.*)

Tu mums visiem sargs un balsts, –
Austrija lai mūžam dzīvo!

Pēdējā dāvana bija balta hiacinte puķu podā.

Kad viss izkravāts gulēja gultā, baronese aizgrābtībā nespēja valdīt asaras. Daži izbadējušies simulanti savukārt nespēja valdīt slienās. Baroneses biedrene balstīja sēdošo Šveiku un arī šņukstēja. Valdīja dziļš klusums kā baznīcā, bet Šveiks to pēkšņi pārtrauca, salikdams rokas:

– Mūsu tēvs debesīs, svētīts lai top tavs vārds, lai nāk tava valstība⁹⁰... pardon, cienītā kundze, samelsos, es gribēju teikt: dievs kungs, debesu tēvs, svētī šīs dāvanas, ko mēs tavas devības labad baudīsim. Āmen.

Un viņš paņēma no gultas vienu vistu un sāka to ēst, Dr. Grīnšteina izbiedēto skatienu pavadīts.

– Ak, kā tas viņam garšo, šim zaldātiņam, – vecā baronese sajūsmināta čukstēja Dr. Grīnšteinam, – viņš droši vien jau vesels un varēs doties karā. Es ir tik lot lustig, ka vin to iet iekš labum.

Tad viņa apstaigāja visas gultas, izdalot cigaretes un šokolādes konfektes; atgriezies pie Šveika, viņa noglāstīja tā matus un, pateikusi: «Behüt' euch Gott!»⁹¹ – kopā ar pavadoņiem atstāja telpu.

Iekāms Dr. Grīnšteins, pavadījis baronesi, paspēja atgriezties, Šveiks bija izdalījis vistas un slimnieki tās aprijuši tādā ātrumā, ka vistu vietā rēgojās kaudzīte kaulu, kas bija tā noskrubināti, it kā vistas dzīvas būtu nokļuvušas klijānu nagos un pēc tam viņu kauliņi mēnešiem ilgi cepinājušies saulē.

Tāpat nebija ne vēsts no kara laika liķiera un trim pudelēm vīna. Arī šokolādes plāksnītes un sausiņi bija pagalam. Kāds bija pat izdzēris nagu politūras pudelīti, kas atradās manikīra kārbā, un nogaršojis zobu pastu.

Dr. Grīnšteins atkal nostājās kareivīgā pozā un teica garu runu. Viņam kā akmens novēlās no sirds, kad apmeklējums bija aiz muguras. Apgrauzto kaulu kaudze apstiprināja viņa domas, ka visi pacienti ir nelabojami simulanti.

– Kareivji, – viņš laida vaļā, – ja jums būtu kaut drusku prāta, tad jūs pirksta nekam nebūtu dūruši klāt, jo būtu domājuši: «Viršārsta kungs neticēs, ka mēs esam grūti slimi, ja visu to aprīsim». Bet ar šo rīcību jūs apliecinājat, ka necienāt manu labo sirdi. Es jums skaloju kuņģus, dodu jums klistīrus, cenšos panākt, lai jūs ieturētu stingru diētu, un jūs tā pārslogāt kuņģus! Vai gribat dabūt kuņģa kataru? Jūs maldāties! Jūsu kuņģis vēl nebūs sācis gremot, kad es to izskalošu tik tīru, ka jūs to atcerēsieties līdz nāves stundiņai un vēl bērniem stāstīsiet, kā reiz sarijāties vistas cepeti un citas gardas mantas, bet tās nepaguva uzturēties jūsu kuņģī ne stundas ceturksni, jo tika savlaicīgi izskalotas ārā. Un nu cits pēc cita man pakaļ! Es neesmu tāds tītars kā jūs, bet mazliet gudrāks nekā jūs visi kopā. Turklāt paziņoju, ka rīt uzlaidīšu jums virsū komisiju. Pārāk ilgi jūs te vāļājaties, un nekas jums nekaiš, ja varējāt piecās minūtēs tā piecūkot kuņģus. Uz priekšu, marš!

Kad pienāca Šveika kārtā, Dr. Grīnšteins paskatījās viņā un, atcerējies šodienas mīklaino vizīti, jautāja:

– Vai jūs pazīstat baroneses kundzi?

– Es esmu viņas ārlaulības dēls, – Šveiks mierīgi atbildēja. – Viņa mani gluži maziņu bija izlikusi uz ielas un tagad atrada...

Dr. Grīnšteins strupji noteica:

– Dodiet tad Šveikam vēl vienu klistīru!

Vakarā visi drūmi gulēja gultās. Vēl pirms dažām stundām visiem kuņģos atradās labas un gardas mantas, bet nu tur skalojās plāna tēja ar šķēlīti maizes.

Divdesmit pirmais numurs pie loga ierunājās:

– Zināt, biedri, sutināta vista man garšo labāk nekā cepta.

Kāds norūca:

– Sadodiet viņam pa kaklu!

⁹⁰ V.E.: Čehiski: *Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět' se jméno Tvé, přijď království Tvé...*

⁹¹ Lai dievs jūs sargā! (Vāc.)

Taču pēc bēdīgā mielasta visi bija tik vārgi, ka nevienam negribējās kustēties. Dr. Grīnšteins turēja vārdu. Otrā dienā ieradās daži kara ārsti no daudzinātās komisijas. Viņi svinīgi soļoja gar gultu rindām un atkārtoja divus vārdus:

– Parādiet mēli!

Šveiks izkāra mēli tik tālu, ka viņa seja saviebās muļķīgā grimasē un acis aizvērās ciet.

– Padevīgi ziņoju, štāba ārsta kungs, ka vairāk mēli izkārt es nevaru.

Nu sākās interesants strīds starp Šveiku un komisiju. Šveiks apgalvoja, ka augšminēto paskaidrojumu sniedzis tāpēc, lai ārsti nedomātu, ka viņš grib slēpt savu mēli.

Komisijas locekļu domas par Šveiku krasī dalījās. Pusei likās, ka Šveiks esot «*ein blöder Kerl*»⁹², bet otra puse apgalvoja, ka viņš esot rūdīts blēdis, kas ņirgājoties par karadienestu.

– Zibeņi un pērkonī! – komisijas priekšsēdētājs uzbrēca Šveikam. – Gan mēs tiksim ar jums galā!

Šveiks lūkojās komisijā ar nevainīga bērna dievišķīgo mieru.

Štāba virsārsts pienāca Šveikam cieši klāt.

– Es gribētu gan zināt, par ko jūs domājat, jūs jūras cūka!

– Padevīgi ziņoju, ka es neko nedomāju.

– Velns un elle! – brēca kāds komisijas loceklis, šķindinādams zobenu. – Tātad viņš nemaz nedomā! Kāpēc tad jūs nedomājat, Siāmas ziloni?

– Padevīgi ziņoju, tāpēc, ka karadienestā kareivjiem aizliegts domāt. Kad es pirms dažiem gadiem kalpoju 91. pulkā, tad mūsu kapteinis vienmēr mums piekodināja: «Kareivis nedrīkst domāt, viņa vietā domā priekšniecība. Līdzko kareivis sāk domāt, tā viņš vairs nav kareivis, bet kāds nožēlojams utains civilists. Domāšana nekad...»

– Muti ciet! – komisijas priekšsēdētājs pārskaities viņu pārtrauca. – Mums jau ir ziņas par jums. *Der Kerl meint, man wird glauben, er sei ein wirklicher Idiot.*⁹³ Jūs neesat nekāds idiots, Šveik, jūs esat slīpēts un rūdīts blēdis, jūs esat nelietis, vazaņķis, diedelnieks! Vai saprotat?

– Padevīgi ziņoju, ka saprotu.

– Es jums teicu: muti ciet! Vai nedzirdējāt?

– Padevīgi ziņoju, es dzirdēju, ka man jātur mute ciet.

– *Himmelherrgott*⁹⁴, tad arī turiet muti ciet, ja es jums tā esmu teicis! Jūs taču labi zināt, ka nedrīkstat tad ne pīkstēt.

– Padevīgi ziņoju, es zinu, ka nedrīkstu pīkstēt.

Kara kungi saskatījās un pasauca feldfēbeli.

– Novediet šo subjektu lejā uz kanceleju un gaidiet mūsu lēmumu un ziņojumu! Garnizona cietumā viņam šo muldēšanu izdzīs no galvas. Vīrs vesels kā zirgs, simulē, turklāt palaiž muti un ņirgājas par savu priekšniecību. Viņš domā, ka mēs esam atnākuši pakavēt viņam laiku, ka karš ir joku dzīšana un blēņošana. Pagaidiet, Šveik, gan jums garnizona cietumā parādīs, ka karš nav vis nekādi kumēdiņi.

Šveiks feldfēbeļa pavadībā devās uz kanceleja un ceļā dungoja:

Pats nezinu, kālabad
Es reiz tā domāju,
Ka karš ir tīrie joki
Un ilgs tik nedēļu...

⁹² Stulbenis (vāc.).

⁹³ Tas tēviņš domā, mēs ticēsim, ka viņš patiešām ir idiots (vāc.).

⁹⁴ Dievs tēvs debesīs (vāc.). **V.E.:** Čehu oriģinālā šis un līdzīgi vācu izteicieni nav doti vis vācu rakstībā kā Baugai, bet gan čehiskā fonētiskā atdarinājumā, piemēram, šeit: *Himlhergot*. (*Der Himmel* vāciski ir «debess»; lāsti, kas bieži lietoti «Šveikā» un sākas ar šo vārdu, burtiski ir: «Debesu kungs dievs!», «Debesu pērķona negaišs!»).

Un, kamēr kancelejā dežūrējošais virsnieks brēca uz Šveiku, ka tādi tēviņi esot nošaujami, augšā, slimnīcas telpās, komisija likvidēja simulantus. No septiņdesmit pacientiem paglābās tikai divi: viens, kam granāta bija norāvusi kāju, un otrs, kam patiešām bija gangrēna.

Tie vienīgie nedzirdēja vārda «*tauglich*», bet visus pārējos, ieskaitot arī trīs mirstošos diloņslimniekus, atzina par derīgiem karadienestam, un štāba virsārsts izmantoja izdevību teikt runu.

Viņa runa bija saturā īsa, toties izpušķota ar visdažādākajiem lamu vārdiem. Visi esot ragulopi un utizēdas, un tikai tādā gadījumā, ja viņi drošsirdīgi cīnīšoties par kungu un ķeizaru, viņi varēšot atgriezties cilvēku sabiedrībā un viņiem tikšot piedots, ka gribējuši izvairīties no karaklausības un simulējuši visādas kaites. Viņš, ārsts, gan tam neticot un domājot, ka visus simulantus gaidot karātavas.

Kāds jauns kara ārsts, pagaidām vēl tīra un nesamaitāta dvēsele, lūdza štāba virsārstam atļauju teikt dažus vārdus. Viņa runa atšķīrās no priekšnieka runas ar optimismu un naivumu. Viņš runāja vāciski.

Viņš ilgi skaidroja, ka ikvienam no tiem, kas tagad atstājot slimnīcu, lai pievienotos saviem pulkiem frontē, esot jābūt uzvarētājam un bruņiniekam. Viņš esot pārliecināts, ka bijušie slimnieki veikli rīkošoties ar ieročiem kaujas laukā un būšot godīgi cilvēki tiklab karadienestā, kā privātā dzīvē, ka viņi būšot neuzveicami karotāji un, atcerēdamies Radecka un Savoijas Eižena⁹⁵ slavu, ar savām asinīm padarīšot auglīgus monarhijas plašos slavas laukus un būšot cienīgi veikt vēstures uzticēto uzdevumu. Ar vislielāko drosmi, netaupot savas dzīvības, viņiem esot jādodas uz priekšu zem savu pulku sašautajiem karogiem pretī jaunai slavai, jaunām uzvarām.

Vēlāk gaitenī štāba virsārsts sacīja šim naivajam jauneklim:

– Kolēģa kungs, varu jums apgalvot, ka jūs pūlējāties veltīgi. No šiem plukatām neiztaisīs karavīrus ne Radeckis, ne tas jūsu Savoijas princis Eižens. Jūs varat runāt velnu vai eņģeļu mēlēs, tas viss vienalga. Viņi visi viena banda.

IX. Šveiks garnizona cietumā

Pēdējais patvērumš tiem, kas negribēja iet karā, bija garnizona cietums. Es pazinu kādu ārstata skolotāju, kuram kā matemātiķim vajadzēja nokļūt artilēristos un šaut ar lielgabalu, bet viņš nozaga kādam virsleitnantam pulksteni, lai tādā kārtā iekļūtu garnizona cietumā. To viņš izdarīja pilnīgi apzinīgi. Karš viņam neimponēja un nevilināja viņu. Šaut uz ienaidnieku un nogalināt ar šrapneļiem un granātām otrpus frontes tādus pašus nelaimīgus ārstata matemātikas skolotājus – to viņš uzskatīja par nejēdzību.

– Es negribu, lai mani ienīstu par varmācību, – viņš sacīja pats sev un mierīgā garā nozaga pulksteni. Vispirms pārbaudīja viņa gara spējas un, kad viņš paskaidroja, ka zadzis iedzīvošanās nolūkos, viņu aizsūtīja uz garnizona cietumu. Cietumā daudzi sēdēja par zādzībām vai blēdībām, tur bija ideālisti un neideālisti, cilvēki, kas karu uzskatīja par ienākumu avotu, – dažādi intendantūras apakšvirsnieki aizmugurē un frontē, kas blēdījās kā ar uzturu, tā ar algām, tāpat arī mazie zagļi, kas bija tūkstoškārt godīgāki par tiem tēviņiem, kuri viņus sūtīja uz šejieni. Garnizona cietumā atradās arī kareivji par dažādiem tīri militāriem noziegumiem: disciplīnas pārkāpumiem, sacelšanās mēģinājumiem, dezertēšanu. Pavisam īpatnēja grupa bija politiķi: astoņdesmit procenti no viņiem bija pilnīgi nevainīgi, bet deviņdesmit deviņus procentus no šiem nevainīgajiem tomēr notiesāja.

Militāri juridiskais aparāts bija lielisks. Tāds tiesas aparāts ir katrai valstij pirms vispārēja politiska, saimnieciska un morāla sabrukuma. Bijušās varenības un slavas spožumu uztur tiesas, policija, žandarmi un pērkamo denunciantu banda.

Katrā armijas daļā Austrijai bija spiegi, kuri nodeva savus biedrus, kas gulēja ar viņiem vienā gultā un kara gaitās dalījās maizes kumosā.

Garnizona cietumam piegādāja svaigu materiālu arī valsts policija – tādi kungi kā Klīma, Slavīčeks⁹⁶ un Co.⁹⁷ Militāra cenzūra uzmanīja korespondenci starp fronti un izmisušajiem mājiniem un gādāja šurp korespondences autorus. Žandarmi vilka šurp pat vecus sirmgalvjus, kas sūtīja vēstules uz fronti, un par izteikto mierinājumu vai mājas posta aprakstiem kara tiesa piesprieda viņiem pa divpadsmit gadiem.

⁹⁵ Feldmaršals Radeckis (1766.–1858.), pēc tautības čehs, Austrijas karavadonis; princis Savoijas Eižens (1663.–1736.) – Austrijas karavadonis, kļuvis slavens karos ar Turciju, Franciju un Holandi.

⁹⁶ Austroungārijas, vēlāk Čehoslovākijas buržuāziskas republikas slepenpolicijas aģenti. **V.E.:** Slavīčeks un Klīma bija Prāgas policijas komisāri, kuri 1914.gadā kara sākumā vadīja kratīšanu Hašeka dzīvoklī.

⁹⁷ **V.E.:** Čehu oriģinālā: *pánové Klíma, Slavíček & comp.*

No Hradčanu garnizona cietuma, pāri Brževnovai, veda ceļš uz Motolas apmācības laukumu. Pa priekšu kareivju pavadībā soļoja vīrs ar dzelžos saslēgtām rokām, viņam sekoja rati ar šķirstu. Motolas apmācības laukumā atskanēja īsa pavēle: «An! Feuer!»⁹⁸ Un visos pulkos un bataljonos nolasīja pulka pavēli, ka atkal kāds jauniesauktais nošauts par sacelšanās mēģinājumu, jo uzbrucis kapteiņa kungam, kad tas iesitis ar zobenu viņa sievai, kas nespējusi pietiekami ātri atvadīties no sava vīra.

Bet garnizona cietumā svētā trīsvienība – štāba profoss⁹⁹ Slavīks, kapteinis Linharts un feldfēbelis Ržepa,¹⁰⁰ kuru sauca arī par «bendi», lieliski veica savu darbu. Cik daudzus viņi piekāva līdz nāvei! Iespējams, ka kapteinis Linharts arī tagad, republikas laikos, ir kapteinis. Būtu tikai jāvēlas, lai viņam ieskaita stāžā arī garnizona cietumā nokalpotos gadus. Slavīčekam un Klīmam valsts policija jau apstiprinājusi viņu stāžu. Ržepa izstājies no dienesta un strādā atkal par mūrniekmeistaru. Droši vien viņš republikā ir visādu patriotisku pulciņu biedrs.

Štāba profoss Slavīks republikas laikā kļuvis par zagli un sēž cietumā. Nabadziņš nav pratis tik labi pielāgoties republikai kā citi militārie džentlmeņi.

Bija pilnīgi dabiski, ka štāba profoss Slavīks, pieņemdam Šveiku, uzmeta viņam mēmu, pārmetumu pilnu skatienu:

«Ja jau te esi iekļuvis, tad tev grēku diezgan. Nekas, draudziņ, mēs saldinām dzīvi visiem, kas krituši mūsu rokās, un mūsu rokas nav nekādas dāmu rociņas!»

Un, lai padarītu savu skatienu ietekmīgāku, viņš pabāza Šveikam zem deguna savu lielo, stiegraino dūri un teica:

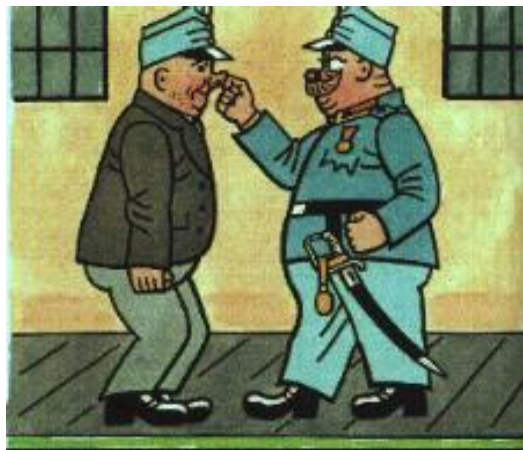
– Paod, tu plukata!

Šveiks paoda un piezīmēja:

– Ar to es negribētu dabūt pa degunu, tai ir kapsētas smaka.

Mierīgā, nosvērtā valoda profosam bija pa prātam.

– He, – viņš sacīja, iegrūzdams Šveikam dūri vēderā, – stāvi taisni! Kas tev kabatās? Cigaretes vari paturēt, bet naudu dod mums, lai tev to nenozog. Vairāk tev nav? Patiešām nav? Nemelo, par meliem soda.

– Kur lai viņu liekam? – jautāja feldfēbelis Ržepa.

– Sūtīsim uz sešpadsmito, – izlēma profoss, – pie apakšbikšniekiem. Vai neredzat, ka kapteinis Linharts pavadrakstā atzīmējis: «*Streng behüten, beobachten!*»¹⁰¹

– Jā, brāl, – viņš svinīgi uzrunāja Šveiku, – ar nekrietneļiem apietas kā ar nekrietneļiem. Ja kāds iedomājas spuroties pretī, to mēs iesviežam karcerī, ielaužam viņam visas ribas un atstājam guļam, kamēr nosprāgst. Mums ir tiesības tā darīt. Vai atceraties, Ržepa, ko mēs darījām ar to miesnieku?

– Jā, ar to bija ko noņemties, profosa kungs, – feldfēbelis Ržepa, atcerēs gremdēdamies, atbildēja. – Tam bija traka veselība! Es viņu spārdīju minūtes piecas ar kājām, kamēr viņam sāka ribas brakšķēt un nākt asinis pa muti. Un tomēr viņš nodzīvoja vēl desmit dienas. Viņš nebija nobeidzams ne sitams.

– Redzi nu, diedeli, kā pie mums klājas, ja kādam ienāk prātā dumpoties vai laisties pa diegu, – profoss nobeidza savu pedagoģisko lekciju. – Īstenībā tā ir pašnāvība, un tā to arī soda. Tāpat lai dievs tas kungs pasarga, ja tev, žurku ģīmi, ienāktu prātā par kaut ko sūdzēties inspekcijai. Kad ieradīsies inspekcija un jautās, vai tev ir kādas sūdzības, tad tev, seska smaka, jānostājas kā ierindā, jāsalutē un jāatbild: «Padevīgi ziņoju, ka nav, esmu pilnīgi apmierināts!» Kā tu to pateiksi, vanckar, – atkārtot!

– Padevīgi ziņoju, ka nav, esmu pilnīgi apmierināts, – Šveiks atkārtoja ar tik mīlīgu sejas izteiksmi, ka štāba profoss maldīgi noturēja to par patiesu centību un iztapību.

– Tad izģērbies līdz apakšbiksēm un ej uz sešpadsmito! – viņš sacīja, pretēji savam paradumam nepiebilzdams ne žurku ģīmi, ne seska smaku, ne plukatu.

⁹⁸ Sagatavoties! Uguni! (Vāc.)

⁹⁹ Vecākais cietuma uzraugs (čeh.).

¹⁰⁰ V.E.: Čehu oriģinālā: *trojice: štábní profous Slavík, hejtman Linhart a šikovatel Řepa.*

¹⁰¹ Stingri uzraudzīt, novērot (vāc.).

Sešpadsmitajā Šveiks sastapa deviņpadsmit vīrus apakšbiksēs. Visiem uz pavadrakstiem bija atzīme: «*Streng behüten, beobachten*», tāpēc viņus ļoti uzmanīgi apsargāja, lai viņi neaizbēgtu.

Ja apakšbiksēs būtu tīras un logos nebūtu režģu, tad pirmajā mirklī varētu domāt, ka šie ļaudis sapulcējušies pirts priekšelpā.

Feldfēbelis Ržepa nodeva Šveiku «cimrkomandantam», bārdainam dēlietim atpogātā kreklā. Viņš uzrakstīja Šveika vārdu uz papīra strēmeles, kas karājās pie sienas, un sacīja viņam:

– Rīt mums būs teijāteris. Mūs vedīs uz baznīcu klausīties dievvārdus. Mēs, visi apakšbikšaiņi, stāvam taisni zem kanceles. Tie tik būs kumēdiņi!

Kā visos cietumos un pārmācības namos, tā arī garnizona cietumā baznīciņa bija ļoti iemīļota vieta. Ne jau tāpēc, ka piespiesta baznīcas apmeklēšana tuvinātu arestantus dievam vai viņi apgūtu kādus tikumus. Par tādām aplamībām nevar būt ne runas. Dievkalpojumi un svētrunas bija jauka izklaidēšanās garnizona cietuma arestantu dzīvē. Galvenais bija nevis tuvošanās dievam, bet cerība atrast gaiteni vai pagalmā kādu nomestu papiroso vai cigāra galu. Dievu pilnīgi atstūma pie malas mazs cigāra galiņš, kas mētājās spļaujamtraukā vai vāļājās zemē putekļos. Šis mazais, smirdošais priekšmets guva uzvaru ir pār dievu, ir pār dvēseles atpestīšanu.

Un kur tad paši dievvārdi, kas par izpriecu un jokiem! Feldkurāts¹⁰² Oto Kacs¹⁰³ bija gaužām patīkams cilvēks. Viņa svētrunas bija ārkārtīgi interesantas, amizantas un īsts atspirdzinājums cietuma garlaicībā. Viņš tik jauki prata muldēt par dieva bezgalīgo žēlsirdību un stiprināt neceļos noklīdušos grēciniekus. Viņš prata tik lieliski lamāties kā no kanceles, tā no altāra. Viņš tik apbrīnojami prata norēkt no altāra savu «*Ite, missa est*»¹⁰⁴ un padarīt dievkalpojumu gluži īpatnēju, sajaucot tā kārtību, un, kad bija pamatīgi piedzēries, izgudroja pavisam jaunas lūgšanas, jaunu rituālu, kaut ko tādu, kas vēl nekad nebija redzēts.

Kas tie bija par smiekliem, kad viņam dažreiz paslīdēja kāja un viņš ar visu kausu, ar svēto sakramentu vai mišu grāmatu nogāzās gar zemi un skaļi apvainoja no arestantu vidus izraudzīto ministrantu¹⁰⁵, ka tas viņam ar nolūku aizlicis kāju priekšā, un uz karstām pēdām iegriezta nabadziņam karceri un «špangles»¹⁰⁶. Taču nosodītais līksmoja, jo tas viss iederējās programmā un padarīja jokus baznīciņā vēl sulīgākus. Viņam šai izrādē bija piešķirta atbildīga loma, un viņš to tēloja ar baudu.

Feldkurāts Oto Kacs, tipisks armijas garīdznieks, bija ebrejs.¹⁰⁷ Tas nav nekas sevišķs. Arhibīskaps Kons arī bija ebrejs un turklāt Mahara¹⁰⁸ draugs.

Felkuratam Oto Kacam bija vēl raibāka pagātne nekā slavenajam arhibīskapam Konam.

Kacs bija beidzis tirdzniecības akadēmiju un iestājies karadienestā kā brīvprātīgais. Viņš tik labi pazina vekseļu tiesības un tā prata rīkoties ar vekseļiem, ka firma «Kacs un Co» gada laikā varen smalki un izdevīgi nobankrotēja un vecais Kaca kungs, iepriekš izdarījis ar savu kreditoru kapitālu dažas visai interesantas kombinācijas, bez kreditoru un sava kompanjona ziņas aizlaidās uz Ziemeļameriku, kamēr viņa kompanjons bija spiests aizlaisties uz Argentīnu.

Kad nu jaunais Oto Kacs tik nesavtīgi bija sadalījis starp Ziemeļameriku un Dienvidameriku firmu «Kacs un Co», tad viņš nokļuva tāda cilvēka situācijā, kam nav ko mantot, kas nezina, kur nolikt savu galvu, un kam atliek vienīgi iestāties aktīvajā karadienestā.

Bet pirms tam brīvprātīgais Oto Kacs bija izgudrojis teicamu joku. Viņš likās kristīties. Viņš griezās pie Kristus, lai tas palīdz viņam taisīt karjeru, un bija pilnīgi pārliecināts, ka tas ir vienkāršs veikala darījums starp viņu un dieva dēlu.

¹⁰² Katoļu mācītājs armijā.

¹⁰³ V.E.: Čehu oriģinālā: *Polní kurát Otto Katz*.

¹⁰⁴ Dievkalpojums beidzies (*lat.*).

¹⁰⁵ Garīdznieka palīgs katoļu dievkalpojumā.

¹⁰⁶ Sods Austrijas armijā: sodāmo piesēja aiz rokām tā, ka viņš ar pirkstu galiem tikko skāra grīdu, un tā turēja stundu vai pat ilgāk.

¹⁰⁷ V.E.: Čehu oriģinālā: *Polní kurát Otto Katz, nejdokonalejší vojenský kněz, byl žid*. Oto Kacs acīmredzot ir izdomāta persona (vismaz es nekad neesmu sastapis nekur nekādas norādes par viņa iespējamo prototipu). Hašeks Kaca tēlā, protams, gribēja izsmiet un pazemot mācītājus, un, cenzdamies to izdarīt pēc iespējas pilnīgāk, viņš izvēlas vienlaicīgi divas līnijas: pirmkārt, padara Kacu par ebreju un, otrkārt, par dzērāju. Bet patiesībā šīs abas līnijas nonāk pretrunā viena ar otru: starp ebrejiem vispār ir ļoti maz alkoholiķu (viņu neapmierinātība ar dzīvi izpaužas savādāk); maz ir arī ebreju-katoļu, un iespēja, ka abas šīs mazvarbūtīgās situācijas vēl arī savienotos, kļūst pavisam neticama. Faktiski Kacs ir jāuzskata par diviem atsevišķiem tēliem: par mācītāju-ebreju un par mācītāju-dzērāju.

¹⁰⁸ I. Mahars (1864.–1944.) – pazīstams čehu dzejnieks, savas darbības sākumā progresīvs.

Kacu svinīgi kristīja Emaus klosterī. Pats paters Albāns iemērcā viņu kristāmajā traukā. Tā bija lieliska aina: klāt bija dievbijīgs majors no tā pulka, kur Oto Kacs kalpoja, veca jaunava no dižciltīgo sieviešu patversmes Hradčanos un aptaukojies konsistorijas pārstāvis, kas stāvēja kūmās.

Virsnieka pārbaudījumus viņš izturēja labi, un jaunais kristietis Oto Kacs palika armijā. Sākumā viņam likās, ka viss iet labi, un viņš pat gribēja iestāties kara akadēmijā, bet kādu dienu piedzērās, iestājās klosterī un apmainīja zobenu pret mūka tērpu. Viņš devās audiencē pie arhibīskapa Hradčanos un ar tā palīdzību iekļuva garīgajā seminārā. Pirms iesvētīšanas viņš piedzērās līdz nesamaņai kādā visai smalkā lokālā ar «sieviešu kārtas personālu» un no šīm dzīrēm devās uz iesvaidīšanu. Pēc tam viņš ieradās savā pulkā pēc protekcijas un, kad bija iecelts par feldkurātu, nopirka zirgu, jādelēja pa Prāgas ielām un nepalaida garām nevienas sava pulka virsnieku dzīres.

Uz kāpnēm viņa dzīvokļa priekšā ļoti bieži atskanēja neapmierināto kreditoru lamas. Viņš veda mājās ielasmeitas vai arī sūtīja pēc tām savu kalpotāju. Viņš ļoti labprāt spēlēja kārtis, un klīda baumas, ka viņš blēdījoties kāršu spēlē, taču nevienam nebija izdevies piekert feldkurātu, ka viņš sava tēpa platajā piedurknē slēpj dūzi. Virsnieku aprindās viņu dēvēja par «svēto tēvu». Svētrunas viņš nekad negatavoja iepriekš, ar ko atšķīrās no sava priekšgājēja, kas agrāk apmeklēja garnizona cietumu. Tas bija sirdzis ar neatvairāmām iedomām, ka garnizona cietumā ieslodzītos iespējams labot ar pamācībām no kanceles. Cienījamais dvēseļu gans bija dievbijīgi valbījis acis un skaidrojis arestantiem, ka nepieciešams reformēt likumus par ielasmeitām un nelaulātām mātēm, un penterējis par ārlaulības bērnu audzināšanu. Viņa abstraktajām svētrunām nebija nekā kopēja ar pašreizējo momentu, un tās visus garlaikoja.

Turpretim par feldkurāta Oto Kaca svētrunām visi jau iepriekš jūsmoja. Tas bija svinīgs brīdis, kad sešpadsmito kameru ieveda baznīcā vienās apakšbiksēs, jo apģērbšana bija saistīta ar risku, ka kāds varētu pazust. Divdesmit baltbikšus novietoja zem kanceles kā eņģelus. Daži no viņiem, kam bija uzsmaidījusi laime, gremoja ceļā uzlasītos cigāru galus, jo viņiem nebija kabatu, kur tos paglabāt. Viņiem visapkārt sastājās pārējie garnizona cietuma iemītnieki un tiksmīnājās par divdesmit pāriem apakšbikšu zem kanceles, kurā, piešiem šķindot, uzkāpa feldkurāts.

– *Habtacht!*¹⁰⁹ – viņš nokomandēja. – Uz lūgšanu – stāties! Atkārtojiet, ko teikšu! Ei tu tur aizmugurē, nešņauc degunu saujā, tu atrodi dieva templī! Ka nelieku iebāzt tevi karcerī, sasodīts! Nu, jūs plikadīdas, vai neesat aizmirsuši tēvreizi? Pamēģināsim... Es jau zināju, ka nekas prātīgs nesanāks. Vai jums prātā tēvreize, – jā, sagraust rīklē divas porcijas gaļas ar pupām, pierīties, nolikties uz vēdera gultā, urbināt degunu un nedomāt par dievu to kungu – to jūs protat. Vai nav tiesa?

Viņš paskatījās no kanceles lejup uz divdesmit baltbikšiem, kas lieliski uzjautrinājās tāpat kā pārējie. Aizmugurē spēlēja «aizdošanu»¹¹⁰.

– Nekas, diezgan interesanti, – Šveiks pačukstēja savam kaimiņam, kas tika turēts aizdomās, ka par trim kronām nocirtis ar cirvi savam biedram visus vienas rokas pirkstus, lai viņš atbrīvotos no karaklausības.

– Pats labākais vēl priekšā, – skanēja atbilde. – Viņš šodien pamatīgi pietempies, tāpēc atkal gvelzīs par ērkšķaino grēka ceļu.

Feldkurāts patiešām bija labā omā. Pats nezinādams, kāpēc, viņš nemitīgi liecās lejup pāri kancelei, tik tikko nenoveldamies zemē.

– Kas ir, puikas, uzdziediet! – viņš sauca. – Vai varbūt gribat, lai es jums iemācu jaunu dziesmu? Tad dziediet man līdz!

Viena šķīsta meičiņa
Man par visām mīļāka.
Ne jau viens pie viņas iemu, –
Tūkstošiem tur dodas ciemā.
Tūkstošiem tai apkārt griežas,
Cits pēc cita klāt tai spiežas,
Un šī zelta meičiņa –
Tā ir svētā Marija.¹¹¹

¹⁰⁹ Mierā! (*Vāc.*)

¹¹⁰ Kazarmu spēle, kuras dalībnieki cērt cits citam spēcīgas pļaukas pa sēžamvietu. **V.E.:** Čehu oriģinālā: *maso*.

¹¹¹ **V.E.:** ...*a ta moje znejmilejší je Panenka Maria* (oriģinālā gan nav teikts, ka tā būtu svētā Marija).

– To jūs nekad neiemācīsieties, jūs slaisti, – feldkurāts turpināja. – Es esmu par to, lai jūs visus nošauj, vai saprotat? Es to apgalvoju no šās svētās vietas, jo dievs ir kaut kas tāds, kas no jums nemaz nebaidās un kas jums tā izģērēs ādu, ka jūs visu mūžu kasīsieties. Jo jūs negribat pievērsties Kristum, bet mīlāk staigājat pa ērkšķaino grēku ceļu...

– Nu jau sākas! Viņš ir kārtīgi pietempies, – Šveika kaimiņš priecīgi čukstēja.

– Ērkšķainais grēka ceļš, jūs stulbeņi, tas ir ceļš, kas ved cīņā ar netikumu. Bet jūs, pazudušie dēli, labāk vāļāties karcerī nekā atgriezāties pie tēva. Paceliet acis augšup, uz debesu tālēm, un jūs uzvarēsiet. Miers nolaidīsies jūsu dvēselēs, jūs huligāni. Es gribētu lūgt, lai tur aizmugurē nesprauslā. Jūs neesat ērzeļi un neatrodāties aplokā, bet tā kunga templī. Lieciet to aiz auss, mani mīlie! Tā, par ko es nupat runāju? *Ja, über den Seelenfrieden, sehr gut.*¹¹² Iegaumējiet, ragulopi, ka jūs esat cilvēki un ka jums arī caur īstenības tumšajiem mākoņiem jāveras bezgalīgajā mūžības plašumā un jāzina, ka šeit viss ir nīcīgs un tikai dievs ir mūžīgs. *Sehr gut, nicht wahr, meine Herren?*¹¹³ Bet, ja jūs domājat, ka es aizlūgšu par jums dienām un naktīm, lai žēlsirdīgais dievs ielej jūsu aukstajās sirdīs savu garu, jūs stulbie tēviņi, un ar savu svēto žēlastību nomazgā jūsu grēkus, lai jūs viņam piederētu uz mūžīgiem laikiem un lai viņš jūs mūžīgi mīlētu, tad jūs maldāties. Es jūs paradīzē nevedīšu...

Feldkurāts nožagojās.

– Neparko nevedīšu, – viņš stūrgalvīgi atkātoja, – es ne pirksta nepakustināšu jūsu labā, man tas ne prātā nenāk, jo jūs esat nelabojami bezgoži. Tā kunga žēlsirdība jūs nepavadīs jūsu ceļos, dieva mīlestības dvesma jūs neaplidos, jo mīļajam dievam tādi nelieši bijuši nebijuši. Vai jūs dzirdat, jūs tur tais apakšbiksēs?

Divdesmit baltbikšu paskatījās augšup un kā vienā balsī atsaucās:

– Padevīgi ziņojam, ka dzirdam.

– Ar dzirdēšanu vien vēl nepietiek, – feldkurāts turpināja. – Tai nakts melnajā tumsības zaņķī, kur jūs esat iegrimuši, jūs pleikas, tur neatspīdēs dieva žēlastības stars, jo arī dieva lēnprātībai ir savas robežas. Bet tu, ēzeli, tur aizmugurē nežāksties, ka nesapūdēju tevi karcerī! Un jūs tur apakšā nedomājat, ka esat krogā! Dieva žēlsirdība ir bezgalīga, bet viņš to piešķir tikai godīgiem ļaudīm, nevis cilvēku sabiedrības atkritumiem, kas neievēro ne viņa likumus, ne karaklausības reglamentu. To es gribēju jums pateikt. Jūs neprotat lūgt dievu, jūs domājat, ka baznīcu apmeklēt ir kaut kas jocīgs, ka te ir teātris vai kinematogrāfs. To es jums izdzišu no galvas, lai jūs nedomātu, ka esmu ieradies jūsu uzjautrināt vai smīdināt. Es jūs visus ieslodzīšu karcerī, to es jums izdarīšu, suņa gabali. Es te šķiežu ar jums laiku un redzu, ka tas ir pilnīgi veltīgi; ja te būtu pats feldmaršals vai arhibīskaps, arī tad jūs nelabotos un nepaceltu savas sirdis uz to kungu. Un tomēr kādreiz jūs atcerēsieties mani, ka esmu vēlējis jums tikai labu...

Starp divdesmit baltbikšiem atskanēja šņuksti. Šveiks bija sācis raudāt.

Feldkurāts pavērās lejup. Tur stāvēja Šveiks un ar dūrēm slaucīja asaras. Pārējie raudzījās viņa līksmi un atzinīgi.

– Šis cilvēks katram jāņem par paraugu, – feldkurāts turpināja, norādīdams uz Šveiku. – Ko viņš dara? Viņš raud. Neraudi, es tev saku, neraudi! Tu gribi laboties? Tas tev, brāl, tik viegli vis neizdosies. Tagad tu raudi, bet, kad atgriezīsies savā kamerā, tad būsi tāds pats nelietis kā iepriekš. Tev vēl daudz jādomā par dieva bezgalīgo mīlestību un žēlsirdību, daudz jāpūlas, lai tava grēcīgā dvēsele atrastu to īsto ceļu, kas tai staigājams. Nupat mēs redzējām, ka lej asaras kāds, kas grib atgriezties, bet ko darāt jūs, pārējie? Gluži nekā. Skat, kur viens kaut ko valsta pa muti, it kā viņa vecāki būtu bijuši atgremotāji dzīvnieki, bet cits tā kunga mājvietā meklē kreklā utis. Vai tad jūs nevarat kasīties mājās, vai tas jums jādara dievkalpojuma laikā? Štāba profosa kungs, jūs tiešām neprotat uzturēt kārtību. Jūs taču esat karavīri, nevis kādi civili plenči, tāpēc uzvedieties, kā karavīriem pieklājas, kaut arī jūs esat baznīcā. Piķis un zēvele, meklējiet dievu, utis meklēsiet mājās! Ar to es beidzu, jūs padauzas, un prasu, lai dievkalpojuma laikā jūs uzvestos godīgi, nevis tā kā pagājušo reizi, kad aizmugurē daži pret valsts veļu iemainīja maizi un dievgalda laikā to aprīja.

Feldkurāts nokāpa no kanceles un iegāja sakristejā, kur viņam sekoja profoss. Pēc brīža profoss iznāca no turienes, devās tieši pie Šveika, izvilka viņu no apakšbikšaiņu grupas un ievēda sakristejā.

Feldkurāts ērti sēdēja uz galda un tina cigareti.

Kad ienāca Šveiks, viņš uzrunāja:

– Tātad te jūs esat. Es jau esmu visu apsvēris un domāju, ka būšu jūs pareizi novērtējis, vai saproti, blēdi? Tas ir pirmais gadījums, kad baznīcā kāds sāk raudāt.

¹¹² Jā, par dvēseles mieru, ļoti labi (*vāc.*).

¹¹³ Ļoti labi, vai ne, mani kungī? (*Vāc.*)

Viņš nolēca no galda, nostājās zem Fransuā de Sala¹¹⁴ melanholiskā portreta un, raustīdams Šveiku aiz pleciem, sauca:

– Atzīsties, nekrietneli, ka tu raudāji joka pēc!

Arī Fransuā de Sals jautājoši vērās no svētbildes lejup Šveikā. No otras puses Šveikā mulsi raudzījās kāds moceklis. Viņam pakaļā bija iecirsti zāģa zobi, un kādi nezināmi romiešu algotņi cītīgi vilka zāģi. Mocekļa sejā nebija saskatāmas ne ciešanas, ne apskaidrība, ne svētlaipe. Viņš tikai izskatījās izbērnījies, it kā gribētu jautāt: «Kā es nokļuvu tādā stāvoklī? Kungī, ko jūs darāt ar mani?»

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, – Šveiks, likdams visu uz vienas kārts, nopietni atbildēja, – es atzīstos visuvarenajam dievam un jums, cienījamais tēv, kas jūs esat dieva vietā, ka patiešām raudāju joka pēc. Es redzēju, ka jūsu runai trūkst atgriezta grēcinieka un ka jūs veltīgi gaidāt to. Tāpēc es gribēju sagādāt jums prieku, lai jūs nedomātu, ka pasaulē nav vairs godīgu cilvēku, un gribēju arī pats sevi iepriecināt, lai man kļūtu vieglāk ap sirdi.

Feldkurāts pētīdams lūkojās Šveika vientiesīgajā sejā. Saules stars sāka rotāties uz Fransuā de Sala drūmā attēla un silti apspīdēja samulsušo mocekli pie pretējās sienas.

– Jūs sākat man patīkt, – feldkurāts sacīja, atkal apspēzdamies uz galda, – Kādā pulkā esat ieskaitīts?

Viņš sāka žagoties.

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, ka esmu un arī neesmu ieskaitīts 91. pulkā un vispār nezinu, kas īsti ar mani notiek.

– Un kāpēc jūs te atrodaties? – feldkurāts jautāja, joprojām žagodamies.

No baznīciņas plūda šurp harmonija skaņas, jo ērģeļu nebija. Kāds par dezertēšanu ieslodzīts skolotājs spēlēja visgaudīgākās baznīcas meldijas. Kopā ar feldkurāta žagām šīs skaņas saplūda kādā līdz šim nepazīstamā doriešu tonkārtā.

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, ka patiešām nezinu, kāpēc te atrodos, un arī nesūdzos par to. Man vispār neveicas. Es vienmēr gribu tikai labu, bet vienmēr iznāk kaut kas traks, gluži tāpat kā tam moceklim tur tai bildē.

Feldkurāts pavērās svētbildē, iesmējās un teica:

– Nudien, jūs man patīkat, būs jāparunā ar auditoru, bet nu ilgāk ar jums vis netēržēšu. Ak, kaut man tā miša būtu no kakla nost! *Kehrt euch! Abtreten!*

Kad Šveiks atgriezās baltbikšu grupā pie kanceles un tie jautāja, ko feldkurāts īsti gribējis, viņš dzestri un strupi atbildēja:

– Viņš ir pilnā.

Nākamajam programmas numuram, svētajai mišai, visi sekoja ar lielu uzmanību un neslēptām simpātijām. Viens zem kanceles pat derēja, ka feldkurātam izkritīšot no rokām svētais sakraments. Viņš lika visu savu maizes devu pret divām plaukām un laimēja.

Tas, kas pildīja visiem sirdis, vērojot feldkurāta rīcību, nebija ne ticīgo misticisms, ne īsta katoļu dievbijība. Tās bija tādas jūtas kā teātrī, kad lugas saturs nav zināms, bet darbība sarežģās un visi ziņkāri gaida, kāds būs atrisinājums. Visus saistīja aina, ko feldkurāta kungs lielā pašaieliedzībā tēloja altārī.

Visi ļāvās estētiskajai baudai, kādu tiem sagādāja feldkurāta kunga ačgārnī uzvilktais, greznais amata tērps, un neliekuļotā ziņkāre un dedzībā vēroja visu, kas notiek pie altāra.

Rudais ministrants, no baznīcas aprindām nācis dezertieris, 28. pulka speciālists sīkās zādzībās, godīgi centās atcerēties svētās mišas kārtību, tehniku un tekstu.¹¹⁵ Viņš bija reizē ministrants un sufleris feldkurātam, kas gan pēdējam netraucēja sajaukt veselus teikumus. Beidzot vēl feldkurāts atšķīra mišu grāmatu nepareizā vietā un sāka publikai par lielu uzjautrinājumu dziedāt adventes dziesmas. Viņam nebija ne balss, ne muzikālās dzirdes, un zem baznīcas velvēm atskanēja kviecieni un rēcieni kā cūku kūfī.

– Tas nu gan šodien pietempies, – klausītāji runāja ar gandarījumu. – Tas nu gan vienreiz pilnā! Droši vien apdzēries kaut kur pie meitām.

Jau kādu trešo reizi pie altāra skanēja «*Ite, missa est*», kas atgādināja indiāņu kaujas aurus, un logu rūtis dārdēja vien. Tad feldkurāts vēl iemeta skatienu kausā, vai tur nav palikusi kāda lāsīte vīna, saviebās un uzrunāja klausītājus:

– Nu varat iet mājās, diedelnieki. Beigas. Redzu, ka jūs neizrādāt to īsto dievbijību, kāda jābūt, atrodoties baznīcā pie altāra. Huligāni! Stāvēdami dieva tā kunga vaiga priekšā, jūs nekaunaties skaļi smieties, kāstēt un ņirgāties, šļūkāt ar kājām, un tas viss notiek manā klātbūtnē, kaut es te pārstāvu

¹¹⁴ Ženēvas bīskaps (1567.–1662.).

¹¹⁵ V.E.: ...*tehniku i text mše svatē.* (Latviski vispār tā nav miša, bet gan misa vai mise).

Jēzu Kristu, svēto Mariju un dievu to tēvu, jūs muļķadesas! Ja tā būs arī turpmāk, tad es jūs pārmācīšu tā, kā pieder, lai jūs zinātu, ka nepastāv tikai tā elle vien, par ko jums priekšpēdējā reizē stāstīju, bet arī elle zemes virsū! Varbūt no pirmās jūs paglābsieties, bet otrā jums secen nepaies... *abtreten!*

Feldkurāts, kas tik jauki un oriģināli prata realizēt veco, apnicīgo noteikumu par ieslodzīto apmeklēšanu, iegāja sakristajā, pārgērbās, lika ieliet no appītās pudeles baznīcas vīnu, izdzēra to un ar rudā ministranta palīdzību uzsēdās jājamzirgā, kas stāvēja piesiets pagalmā, bet tad atcerējās Šveiku, nolēca zemē un devās pie auditora Bernisa.

Kara auditors Berniss¹¹⁶ bija vispirms sabiedriska cilvēks, lielisks dejotājs un uzdzīvotājs, kas te drausmīgi garlaikojās un rakstīja savā piezīmju grāmatiņā vācu pantiņus, lai tie vienmēr būtu pie rokas. Viņš bija vissvarīgākais loceklis kara tiesas aparātā, jo viņa rokās bija tāds milzums protokolu un galīgi sajauktu aktu, ka viņš iedvesa cieņu pat visai karalauka tiesai Hradčanos. Viņš vienmēr mēdza nozaudēt apsūdzības materiālus un bija spiests izdomāt jaunus; viņš samainīja apsūdzēto vārdus, nozaudēja apsūdzības pavedienus un šķetināja jaunus, kādi vien ienāca prātā; dezertierus viņš sodīja par zagšanu, zagļus par dezertēšanu; viņš rīkoja politiskas prāvas, ķerdams materiālus no zila gaisa, izdarīja visvisādus trikus, lai apsūdzētajiem pierādītu noziegumus, kas tiem ne sapņos nebija rādījušies, izdomāja viņa majestātes apvainojumus un inkriminēja paša sacerētus izteicienus tiem nelaimīgajiem, kuru apsūdzības bija pagaisušas nebeidzamajā dienesta aktu un visādu oficiālu rakstu jūklī.

– *Servus*,¹¹⁷ – sacīja feldkurāts, sniedzams viņam roku, – kā sviežas?

– Pa vidam, – militārais auditors Berniss atbildēja, – sajaukuši man materiālus, un nu pats nelabais netiek tajos gudrs. Vakar uzsūtīju augšā jau apstrādātu materiālu par kādu tēviņu, ko apvaino par dumpi, bet šie atsūta man visu atpakaļ, jo runa neesot par dumpi, bet gan par konservu zādzību. Un es taču pieliku aktam citu numuru! Kā viņi to uzoduši, dievs vien zina.

Auditors nospļāvās.

– Vai kārtis vēl spēlē? – feldkurāts ievaicājās.

– Esmu nospēlējis līdz ādai. Pēdējo reizi spēlējām ar to plikpauri pulkvedi makao, tad es sagrūdu visu viņam rīklē. Toties man padomā kāds skuķis. Un ko tu dari, svētais tēv?

– Man vajadzīgs kalpotājs, – feldkurāts sacīja. – Pēdējais man bija vecs grāmatvedis, gan bez akadēmiskas izglītības, bet pirmās šķiras draņķis, es tev saku. Činkstēja vienā gabalā un skaitīja pātarus, lai dievs pasargot viņu no posta un bēdām, nu, tad es viņu aizsūtīju ar kaujas bataljonu uz fronti. Stāsta, ka viss tas ešelons esot sapluinīts lupatu lēveros. Tad man atsūtīja kādu tēvaini, kas cita nekā nedarīja, tikai sēdēja traktierī un dzēra uz mana rēķina. Citādi bija tīri ciešams cilvēks, tikai viņam traki svīda kājas. Viņu es arī aizsūtīju ar kaujas bataljonu uz fronti. Šorīt dievkalpojumā es uzdūros uz kādu tipu, kas joka pēc sāka raudāt. Tas man tā kā noderētu. Viņu sauc par Šveiku, un viņš sēž sešpadsmitajā. Labprāt gribētu zināt, par ko viņu iesēdinājuši un vai nevarētu tā nokārtot, ka es varētu dabūt viņu ārā no turienes.

Auditors sāka meklēt pa atvilktnēm papīrus, kas attiecās uz Šveiku, bet, kā parasts, nekā nevarēja sameklēt.

– Tie būs pie kapteiņa Linharta, – viņš, ilgāku laiku izmeklējies, noteica. – Velns viņu zina, kur man paliek visas aktis. Iespējams, ka patiešām esmu nosūtījis Linhartam. Es tūliņ piezvanīšu. Allo, te virsleitnants auditors Berniss, kapteiņa kungs. Gribēju lūgt paskatīties, vai pie jums nav aktis par kādu Šveiku... Jūs sakāt, ka aktīm jābūt pie manis? Tas man brīnums... Es esot tās paņēmis no jums? Tas mani patiešām pārsteidz... Viņš sēž sešpadsmitajā... Es zinu, kapteiņa kungs, ka sešpadsmitā kamera pakļauta man, bet es domāju, ka Šveika papīri kaut kur mētājas pie jums. Kā, jūs izlūdzaties, lai es tā nerunāju ar jums? Pie jums nekas nemētājas?... Allo, allo...

Auditors Berniss apsēdās pie galda un sarūgtināts sāka sodīties par nekārtībām izmeklēšanas procesā. Starp viņu un kapteini Linhartu jau sen pastāvēja naidis, kurā abi bija ļoti konsekventi. Ja Bernisa rokās nonāca kāds Linhartam piederīgs papīrs, tad Berniss to tā prata noslēpt, ka neviens to vairs nevarēja atrast. Protams, ka Linharts darīja to pašu ar papīriem, ko vajadzēja nodot Bernisam. Tādā pašā kārtā mēdza nozust arī pielikumi pie lietām.¹¹⁸

(Šveika lietu atrada karalauka tiesas arhīvā tikai pēc apvērsuma ar šādu atzīmi: «Viņš bija nolēmis nomest liekulības masku un atklāti uzstāties pret mūsu valdnieka personu un mūsu valsti». Šveika lieta bija ielikta aktīs par kādu Jozefu Kudelu. Uz vāka bija krustiņš, zem tā «Izpildīts» un datums.)

¹¹⁶ **V.E.:** *vyšetřující auditor Bernis*.

¹¹⁷ Sveiks! (*Lat.*) **V.E.:** precīzāk: «kalps», «Jūsu kalps!» – Austrijā izplatīts sveiciens.

¹¹⁸ Trīsdesmit procentu cilvēku, kas sēdēja garnizona cietumā, nosēdēja tur visu kara laiku, un tos ne reizes nenopratināja.

– Tātad Šveiks man ir pazudis, – auditors Berniss noteica. – Likšu viņu atvest šurp un, ja viņš nekādā noziegumā neatzīsies, palaidīšu uz brīvām kājām un aizsūtīšu pie tevis, un tu to nokārto pulkā.

Kad feldkurāts bija aizgājis, auditors pavēlēja atvest Šveiku un lika tam gaidīt pie durvīm, jo pats tai brīdī pieņēma policijas pārvaldes telefonogrammu, ka pieprasīto materiālu pie apsūdzības akta Nr. 7267 par kājnieku Maiksneru saņēmis pret parakstu kapteinis Linharts 1. kanceleja.

Tikmēr Šveiks aplūkoja auditora kanceleju.

Nevarētu sacīt, ka tās iekārta labvēlīgi ietekmētu apmeklētāju, sevišķi fotogrāfijas, kas karājās pie sienām un attēloja armijas eksekūcijas Galīcijā un Serbijā. Tās bija mākslinieciski izpildītas fotogrāfijas, kas rādīja nodegušas būdas un kokus, kuru zari slīga lejup aiz pakārto smaguma. Sevišķi jauks bija kāds uzņēmums Serbijā, kurš rādīja veselu pakārto ģimeni – mazu zēnu, tēvu un māti. Divi kareivji ar uzspraustiem durkļiem apsargāja koku ar pakārtajiem, bet priekšplānā stāvēja kāds virsnieks uzvarētāja pozā un smēķēja cigareti. Aizmugurē bija redzama karalauka virtuve, kas strādāja pilnā sparā.

– Kas ar jums īsti ir, Šveik? – jautāja auditors Berniss, pievienojis telefonogrammu pie aktīm. – Kādu putru jūs esat ievārījis? Vai gribat atzīties vai gaidīt, kamēr par jums būs sastādīta apsūdzība? Tā tas tālāk nevar turpināties. Nedomājiet, ka stāsieties kādas tiesas priekšā, kur jūs pratinās stulbeņi civilisti. Mums ir kara tiesa, *K. und K. Militärgericht*.¹¹⁹ Jūsu vienīgais glābiņš no barga un taisnīga soda var būt tikai vaļširdīga atzišanās.

Kad auditors Berniss bija pazaudējis apsūdzības materiālus, tad lietoja nopratināšanā «sava paša metodi». Kā redzat, šai metodē nebija nekā sevišķa, tāpēc nav jābrīnās, ka izmeklēšanas rezultāti vienmēr līdzinājās nullei.

Taču auditors Berniss bija par sevi tik labās domās, ka jutās spējīgs noteikt, kāpēc cilvēks ieslodzīts garnizona cietumā, arī bez jebkāda apsūdzības materiāla un apvainojumiem, vienīgi novērojot uz nopratināšanu atvestā seju un izturēšanos. Auditora pieredze, gudrība un cilvēku pazīšana bija tik liela, ka viņš kādu čigānu, kas no pulka bija nogādāts cietumā par vairāku duču veļas gabalu zādzību (čigāns bija noliktavas pārziņa palīgs), apvainoja politiskā noziegumā un apgalvoja, ka čigāns kaut kur krogā aģitējis kareivjus, lai dibinot patstāvīgu nacionālu valsti, kurā ietilptu čehu kroņa zemes un Slovēkija ar slovēku tautības ķēniņu priekšgalā.

– Mums ir dokumenti, – viņš sacīja nelaimīgajam čigānam, – jums atliek vienīgi atzīties, kurā krogā jūs to runājāt, no kāda pulka bija tie kareivji, kas klausījās, un kad tas notika.

Nabaga čigāns izdomāja tiklab datumu un krogu, kā pulku, no kura bijuši viņa šķietamie klausītāji, un, atgriezdamies no nopratināšanas, izbēga no garnizona cietuma.

– Vai jūs negribat atzīties nekādā noziegumā? – auditors jautāja, kad Šveiks klusēja kā kaps. – Vai jūs negribat pateikt, kāpēc te atrodaties un par ko jūs ieslodzījā? Vismaz man jūs varētu to pateikt un negaidīt, kamēr es pats jums to pasaku. Es vēlreiz atgādinu, ka jums vaļširdīgi jāatzīstas. Tas nāks jums par labu, jo atvieglos izmeklēšanu un samazinās sodu. Šai ziņā pie mums viss tāpat kā pie civilistiem.

– Padevīgi ziņoj, – atskanēja Šveika labsirdīgā balss, – ka es te garnizona cietumā atrodos kā atradenis.

– Ko jūs ar to gribat teikt?

– Padevīgi ziņoj, ka to varu pavisam vienkārši paskaidrot. Mūsu ielā dzīvo ogļu pārdevējs, un viņam ir pavisam nevainīgs divus gadus vecs puisītis, un tas kādu dienu kājām aizgājis no Vinohradiem līdz Libniem, kur viņu policists atrada sēžam uz ietves. Puisīti aizveda uz policijas komisariātu, un tur šo divgadīgo bērnu ieslodzīja. Kā redzat, šis puisītis bija gluži bez vainas un tomēr nokļuva aiz restēm. Un, ja viņš būtu pratis runāt un viņam būtu jautājuši, par ko viņš ieslodzīts, tad viņš arī to nezinātu. Arī ar mani noticis kaut kas tamlīdzīgs. Es tāpat esmu atradenis.

Auditora skatiens pārslīdēja pār Šveika stāvu un atdūrās pret seju. Visa šī būtne, kas stāvēja auditora priekšā, izstaroja tādu bezrūpību un nevainību, ka Berniss sāka nikni skraidīt pa kanceleju. Ja viņš nebūtu apsolījis feldkurātam, ka nosūtīs tam Šveiku, tad velns vien zina, ar ko viss beigtos.

Viņš apstājās pie galda.

– Klausieties, – viņš sacīja Šveikam, kas vienaldzīgi lūkojās visapkārt, – ja jūs man vēlreiz pagādīsieties acīs, tad jūs to ilgi pieminēsiet... Vediet viņu prom!

Kad Šveiku aizveda atpakaļ uz sešpadsmito, auditors lika atsaukt profosu Slavīku.

– Līdz turpmākam lēmumam Šveiks nodots feldkurāta Kaca kunga rīcībā, – viņš strupi noteica. – Izrakstīt atbrīvošanas papīrus un diviem vīriem aizvest Šveiku pie feldkurāta kunga!

¹¹⁹ Ķeizariskā un ķēnišķīgā kara tiesa (*vāc.*).

– Vai vedot uzlikt viņam dzelžus, virsleitnanta kungs?

Auditors trieca dūri uz galda.

– Ēzelis tāds! Es taču skaidri un gaiši sacīju: izrakstīt atbrīvošanas papīrus!

Un viss, kas šai dienā bija sakrājies auditora sirdī – kapteinis Linharts, Šveiks – viss kā kalnu strauts gāzās virsū profosam un nobeidzās ar vārdiem:

– Vai nu jūs apjēdzat, ka esat kronēts ēzelis¹²⁰?

Tā nu gan varētu godināt tikai ķēniņus un ķeizarus, taču pat vienkāršs cietuma uzraugs, nekronēta galva, nebija ar tādu uzrunu apmierināts un, iedams ārā, iespēra arestantam, kas mazgāja gaiteni. Šveiku profoss nolēma atstāt vēl uz vienu nakti garnizona cietumā, lai viņš labi iepazīstas ar tā jaukumiem.

Garnizona cietumā pavadītā nakts vienmēr pieskaitāma patīkamām atmiņām.

Blakus sešpadsmitajai atradās viennīca, baismīgs caurums, kur tonakt gaudoja kāds kareivis, kam par kādu disciplināru pārkāpumu feldfēbelis Ržepa pēc štāba profosa Slavīka pavēles lauza ribas.

Kad brēcieni aplūsa, sešpadsmitajā varēja dzirdēt, kā knakšķ utis, kas nokļuvušas arestantiem pirkstos, pārlūkojot kreklus.

Sienas iedobumā virs durvīm stieplu režģiem segta petrolejas lampa izplatīja bālu gaismu un kūpēja. Petrolejas smaka jaucās kopā ar nemazgātu cilvēku ķermeņu izgarojumiem un ar naktstrauka smaku, kad tam pēc katras lietošanas nolīgojās līmenis, ielaižot kamerā jaunu smirdoņas vilni.

Vājš uzturs apgrūtināja gremošanu, un vairums arestantu sirga ar gāzēm, ko tie laida laukā nakts klusumā, saņemot atbildes signālus, ko pavadīja visādas asprātības.

Gaitenī skanēja sargu vienmērīgie soļi, lāgu lāgiem durvīs pavērās «actiņa», pa kuru paglūnēja uzraugs. Vidējā gultā kāds klusā balsī stāstīja:

– Mani te atveda pēc bēgšanas mēģinājuma. Agrāk es sēdēju divpadsmitajā. Tur sēž tādi ar vieglākām apsūdzībām. Reiz pie mums ievada kādu laucinieku. Viņam bija iegriezuši divas nedēļas par to, ka ļāvis savās mājās pārgulēt zaldātiem. Sākumā domāja, ka tā ir politiska sazvērestība, bet vēlāk noskaidrojās, ka viņš darījis to pret samaksu. Viņu vajadzēja ielikt pie pašiem sīkākajiem zagļiem, bet tur viss bija pilns, un tā viņš iekļuva pie mums. Pasaulīt, ko viņš bija saņēmis līdzī un ko viņam sūtīja no mājām! Nez kāpēc viņam bija atļauts pašam gādāt sev uzturu un uzlabot stāvokli, pat pīpot viņš drīkstēja. Viņš iestiepa kamerā divus šķiņķus, pamatīgu klaipu maizes, olas, sviestu, cigaretes, tabaku – īsi sakot, viņa divās mugursomās bija viss, par ko vien cilvēks var sapņot. Un šis dēlietis domāja, ka aprīs to viens pats. Sākumā mēs tīri godīgi palūdzām viņam kādu nieku, ja jau pašam neienāk prātā, ka vajadzētu dalīties, kā to darīja visi, kad kaut ko saņēma. Bet šis skopulis ne un ne, viņam te divas nedēļas atsēžamas, viņš te kuņģi samaitāšot ar tiem kāpostiem un sapuvušajiem kartupeļiem, ko mums dodot. Viņš uzdāvājot mums savu porciju un kroņa maizi, pret to viņam neesot iebildumu, ka mēs to dalot savā starpā vai ēdot pa kārtai... Es jums saku, viņš bija tik smalks vīrs, ka pat uz kopējā trauka nesēdās, bet atlika savas vajadzības līdz otrai dienai, lai pastaigas laikā izdarītos pagalma atējā. Tik izlēpis viņš bija, ka pat klozetpapīru bija paņēmis līdzī. Mēs viņam pateicām, ka uzspļaujam viņa porcijai, un cietāmies – vienu dienu, divas, trīs. Tēvainis rij šķiņķi, triepj sviestu uz maizes, loba olas, vārdu sakot, dzīvo, cepuri kuldams. Pīpo cigaretes un mums pat ne dūmu nedod ievilkt. Mēs taču nedrīkstot pīpot, un, kad ieraudzīšot, ka viņš mums dod smēķi, tad viņu pašu ietupināšot karcerī. Vārdu sakot, trīs dienas mēs cietāmies. Ceturtās dienas naktī pienāca atmaksas brīdis. Viņš agri no rīta pamostas... Jā, es jums aizmirsu pateikt, ka viņš vienmēr skaitīja lūgšanas, pirms brokastīm, pusdienām un vakariņām, – ilgi jo ilgi pātaroja pirms pierīšanās. Torīt viņš arī noskaita savas lūgšanas un tad lien pagultē pēc maišeļiem. Jā, turpat tie ir, tikai pavisam plāni, sarāvušies kā žāvētas plūmes. Viņš sāk brēkt, ka apzagts, ka mugursomās palicis tikai klozetpapīrs, bet tad minūtes piecas padomā, nospriež, ka mēs gribam viņu izjokot un esam viņa krājumus noglabājuši. Viņš tīri jautri saka: «Ak jūs blēži, tas gan jums labi izdevās! Dodiet nu man visu atpakaļ!» Mums tur bija kāds no Libniem, tas saka: «Zināt ko, uzvelciet segu uz galvas un skaitiet līdz desmit! Pēc tam varat aplūkot savus maissus». Un ko jūs domājat, – viņš apsedzas kā paklausīgs puika un skaita: «Viens, divi, trīs...» Bet tas no Libniem aizrāda: «Tik ātri nevajag, skaitiet lēnāk!» Viņš zem segas sāk no jauna: «Viens... divi... trīs...» Saskaita līdz desmit, pielec kājās un klāt pie saviem maišeļiem. «Jēzus Marija!» viņš brēc. «Tukši, kā bijuši!» Būtu jūs redzējuši viņa stulbo ģīmi – tur varēja vai plīst no smiekliem! Bet Libnu puisis saka: «Pamēģiniet vēlreiz!» Ticiet vai ne, bet tas tēvainis bija tā apstulbis, ka mēģināja vēlreiz skaitīt un, kad nu tomēr maisos nekā cita nebija kā tikai klozetpapīrs, tad sāka velēt pa durvīm un brēkt: «Apzaguši! Mani apzaguši! Veriet vaļā! Palīdziet Kristus dēļ!» Zināms, sargi tūliņ atsauc profosu un feldfēbeli Ržepu. Mēs visi kā viens apgalvojam, ka viņš jucis prātā, jo vakar līdz vēlai naktij rijis, kamēr visu notiesājis.

¹²⁰ V.E.: *korunovaný vůl*. (Tātad sauc nevis par ēzeli, bet par vērsi).

Bet viņš tik raud un daudzina: «Kaut kur taču vajag būt drupatiņām». Protams, ka drupatiņas nekur neatrada, – mēs jau arī nebijām no muļķu mājām. Ko paši nevarējām pieveikt, to nosūtījām ar «gaisa pastu» otrajam stāvam. Mums nekā nevarēja pierādīt, kaut gan tas aitasgalva vienā laidā činkstēja: «Kaut kur taču jābūt drupatiņām». Visu dienu viņš nekā neēda un tikai glūnēja, vai citi ko negrauz vai nesmēķē. Otrā dienā viņš pusdienās vēl neķērās klāt savai porcijai, bet vakarā viņam tie sapuvušie kartupeļi un kāposti jau varen gāja pie sirds, tikai dievu viņš gan tā vairs nepiesauca kā tad, kad cirta iekšā šķiņķi un olas. Vēlāk kāds no mums nez kā iedzīvojās tabakā, tad viņš sāka ar mums runāties, lai dodot kādu dūmu, bet lika pagaidīt!

– Es tā vien baidījos, ka jūs viņam būsiet devuši to dūmu, – Šveiks piezīmēja. – Ar to jūs sabojātu visu stāstu. Tāda augstsirdība sastopama tikai romānos, bet garnizona cietumā tādos apstākļos tā būtu tīrā muļķība.

– Bet vai «bankas» viņam neuzlikāt¹²¹? – kāds ievaicājās.

– To mēs piemirsām.

Sākās klusas debates, vai pēc visa tā «bankas» bija vajadzīgas. Vairākums izsacījās «par».

Saruna pamazām apklusā. Arestanti laidās miegā, kasīdami paduses, krūtis un vēderu, kur veļā visvairāk uzturas utis. Viņi iemīga, pārvilkuši pāri galvām utainās segas, lai viņus netraucētu petrolejas lampas gaisma...

No rīta pulksten astoņos Šveiku izsauca un lika iet uz kanceleju.

– Pa kreisi no kancelejas durvīm ir splaujamtrauks, tur pagadās pa smēķa galam, – kāds arestants pamācīja Šveiku.

– Pirmajā stāvā tu arī iesi vienam garām. Kāpnes slauka deviņos, tā ka tur kaut kas vēl būs.

Taču Šveiks neattaisnoja viņu cerības un neatgriezās vairs sešpadsmitajā. Deviņpadsmit apakšbikšaiņi visādi izprātojās par to.

Kāds mūsains zemessargs, kam bija sevišķi spilgta fantāzija, stāstīja, ka Šveiks šāvis uz savu rotas komandieri un šodien viņu aizveduši uz Motolas apmācības laukumu, lai nolaistu no kājas.

X. Šveiks kalpo feldkurātam

1.

Šveika odiseja atkal atsākās durkļotas goda sardzes pavadībā, kurai vajadzēja viņu novest pie feldkurāta.

Viņa pavadoņi savstarpēji papildināja viens otru: cik viens bija garš un izdilis, tik otrs zems un resns. Garais kliboja ar labo kāju, resnais ar kreiso. Abi kalpoja aizmugures dienestā, jo pirms kara bija pilnīgi atbrīvoti no karaklausības.

Abi svarīgi soļoja pa ielu un lāgu lāgiem pašķielēja uz Šveiku, kas gāja vidū un laiku pa laikam salutēja. Šveika privātās drēbes bija pagaisušas garnizona cietuma noliktavā kopā ar kareivja cepuri, ar ko viņš bija ieradies iesaukšanas punktā. Izlaižot no cietuma, viņam izsniedza vecu formas tērpu, kas acīm redzot agrāk bija piederējis kādam plecīgam lielvēderim, galvas tiesu garākam par Šveiku.

Biksēs, kurās Šveiks bija iekāpis, ērti ietilptu vēl trīs tādi Šveiki. Neskaitāmās krokās no kāju pēdām un vēl pāri krūtīm, līdz kurienei bikses sniedzās, neviļus saistīja garāmgājēju uzmanību. Novazātais un notrieptais milzīgais virskrekls ar salāpītiem elkoņiem plandījās ap Šveiku it kā uzvilks uz putnubiedēkļa. Bikses nokarājās lejup kā cirka klaunam. Kareivja cepure, arī samainīta garnizona cietumā, slīdēja pāri ausīm.

Šveiks atbildēja uz garāmgājēju smīniem ar maigu smaidu un savu labsirdīgo acu silto, laipno skatienu.

Tā viņi devās uz Karlīnu, kur feldkurāts dzīvoja. Pirmais Šveiku uzrunāja mazais resnītis. Viņi patlaban iegriezās Malostranā zem galerijas.

– No kurienes tu esi? – resnītis jautāja.

– No Prāgas.

¹²¹ V.E.: A deku jste mu nedali? (Oriģinālā runa tātad ir par segu).

– Vai tu nešmauksi prom no mums?

Sarunā iejaucās garais šķeista. Tā ir dīvaina parādība, ka mazie un resnie parasti mēdz būt labsirdīgi optimisti, kamēr kalsnie un izģindušie lielāko tiesu ir skeptiķi.

Tā arī šoreiz garais sacīja resnītim:

– Ja varētu, skaidrs, ka šmauktu.

– Par ko viņam jāšmauc? – mazais atsaucās. – Viņš jau tā uz brīvām kājām, ārā no cietuma.

Tāpēc jau es nesu aploksnī.

– Un kas tur ir tai aploksnē feldkurātam?

– To es nezinu.

– Re nu, nekā nezini, bet runā.

Karela tiltam viņi pārgāja pāri, nerunādami ne vārda. Taču Karela ielā resnītis atkal uzrunāja Šveiku:

– Vai tu nezini, kāpēc mēs tevi vedam pie feldkurāta?

– Uz grēksūdzi, – Šveiks nevērīgi atteica. – Rīt mani pakārs. Tad vienmēr ved pie mācītāja, un to sauc par garīgo iepriecinājumu.

– Un par ko tad tevi, kā saka...? – piesardzīgi iejautājās garais, kamēr resnītis līdzcietīgi vērās Šveikā.

Abi bija lauku amatnieki, ģimenes tēvi.

– Es nezinu, – Šveiks ar labsirdīgu smaidu atbildēja. – Es nekā nezinu. Laikam tāds mans liktenis.

– Tu būsi dzimis zem nelaimīgas zvaigznes, – resnītis lietpratīgi un līdzjūtīgi piebilda. – Mūsu pusē, Jaseņā pie Jozefovas, arī tā kādu pakāra prūšu kara laikā.¹²² Atnāca pakāļ, nekā neteica, bet ņēma un Jozefovā pakāra.

– Es gan domāju, – skeptiski ierunājās garais, – ka gluži par neko nevienu vis nekar. Kaut kādam iemeslam jābūt, lai tā rīkotos.

– Ja kara nav, tad kāds iemesls noteikti vajadzīgs, – Šveiks piekrita, – bet kara laikā viens cilvēks bijis nebijis. Vai nu viņš krīt frontē, vai tiek pakārts mājās – tie paši vēži vien ir.

– Paklau, vai tik tu neesi politiskais? – iejautājās šķeista. Viņa balss noskaņa rādīja, ka viņš sāk lūkoties labvēlīgāk uz Šveiku.

– Pat drusku par daudz politisks, – Šveiks pasmīnēja.

– Varbūt tu esi tautas sociālists¹²³?

Nu savukārt resnītis kļuva piesardzīgs un iejaucās sarunā.

– Kas mums tur par daļu? – viņš sacīja. – Un paskat, cik visur pilns ļaužu, un visi skatās uz mums. Varbūt mēs varētu kaut kur šķērsielā noņemt durkļus, lai tā neduras acīs. Tu taču nelaidīsiis lapās? Zini, ka mums tad var iznākt nepatikšanas. Vai ne, Tonīk? – viņš uzrunāja garo.

Tas kļuva klusāks:

– Durkļus mēs varētu gan noņemt. Kā nekā taču mūsu pašu cilvēks.

Viņš bija pazaudējis savu skepsi, un viņa dvēselē modās līdzcietība pret Šveiku. Viņi uzmeklēja piemērotu pavārti, kur noņēma durkļus, un resnītis uzaicināja Šveiku soļot blakus.

– Droši vien tev gribas uzsmēķēt, vai ne? – viņš jautāja. – Diezin vai...

Viņš gribēja sacīt: «Diezin vai tev dos uzsmēķēt pirms pakāršanas», – taču aprāvās, saprazdams, ka tas ir netaktiski.

Visi aizsmēķēja, un Šveika pavadoņi sāka viņam stāstīt par savām ģimenēm Krālovēhradecas apvidū, par sievietēm, bērniem, stūrīti zemes, vienīgo govi.

– Man slāpst, – Šveiks ierunājas.

Garais un resnītis saskatījās.

– Viens kraukšķis noderētu gan, – mazais sacīja, nojautis, ka garajam nav iebildumu, – bet tikai tādā vietā, kur uz mums pārāk nebolītu acis.

– Iesim uz «Kuklīku», – Šveiks ieteica, – tur šautenes var nolikt virtuvē. Traktiernieks Serabona ir sokols, no tā nav ko baidīties. Tur spēlē vijoli un harmonikas, tur iegriežas ielas skuķi un cita godīga publika, ko nēlaiž iekšā «reprezentjākā»¹²⁴.

Garais ar resnīti vēlreiz saskatījās, un tad garais noteica:

– Labi, iegriezīsimies, līdz Karlīnam vēl tālu.

¹²² V.E.: Domāts Prūsijas–Austrijas karš 1866. gadā. Runa tāpat ir par notikumiem pirms 48 gadiem.

¹²³ Sīkburžuāzijas partija.

¹²⁴ Tā Prāgas demokrātiskajās aprindās ironiski devēja greznu restorānu «Reprezentācijas namu».

Pa ceļam Šveiks stāstīja dažādas anekdotes, un «Kuklīkā» viņi ieradās jautrā omā. Šautenes atstāja virtuvē, kā Šveiks bija ieteicis, un paši iegāja zālē, kur vijole un harmonikas papildīja visu telpu ar iecienītās dziesmas skaņām:

Pankrācā, tur kalna galā,
Slaidu liepu alejā...

Daudz pieredzējušam jauneklīm ar nevainojamu matu šķirtni sēdēja klēpī jaunkundze un dziedāja iesmakušā balsī:

Bij meitiņa man sarunāta,
Bet tagad cits pie sāniem tai...

Pie kāda galda snauda piedzēries sardīņu pārdevējs. Laiku pa laikam viņš pamodās, uzsita ar dūri pa galdu, nomurmināja: «Nekas nebūs!» – un snauda tālāk. Aiz biljarda pie spoguļa sēdēja trīs daiļavas un nedeļa miera kādam dzelzceļa konduktoram, saukdamas:

– Jaunskungs, pacienājiet ar vermutu!

Blakus muzikantiem divi vīrieši strīdējās par kādu Marženku. Viens sacījis redzējis pats savām acīm, ka viņu vakar notvērusi patruļa, bet otrs apgalvoja, ka viņa aizgājusi ar kādu kareivi izgulēties uz «Valša» hoteli.

Pie pašām durvīm privāto pūlītī sēdēja kāds kareivis un stāstīja, kā viņu Serbijā ievainojuši. Viņam bija pārsieta roka un kabatas pilnas cigaretēm, ko sarunu biedri bija sadevuši. Kareivis atkārtoja vienā laidā, ka nevarot vairs dzert, bet kāds plikpauris večuks viņu nemitīgi skubināja:

– Dzeriet taču, zaldātiņ, kas zina, vai vēl kādreiz iznāks te sēdēt. Vai negribat, lai kaut ko uzspēlē? Varbūt «Bāra bērnu»?

Tā bija plikpaura iemīļotā dziesma, un, kad pēc mirkļa vijole ar harmonikām sāka gaudot «Bāra bērnu», viņam saskrēja asaras acīs un viņš čērksstošā balsī vilka līdz:

Līdzko prātiņā pieņēmās,
Tik par māmiņu taujājās,
Tik par māmiņu taujājās...

No otra galda atskanēja:

– Iesāliet to! Brauciet uz balta poda! Pakarieties ar visu savu «Bāra bērnu»!

Un, izspēlējot pēdējo trumpi, naidīgais galds sāka dziedāt:

Ak, šķirties, sirds to jūt,
Ak, šķirties ir tik grūt!

– Franta! – viņi sauca ievainoto kareivi, kad beidza «Šķiršanos», pārklieguši «Bāra bērnu». – Met viņus pie malas un nāc pie mums! Splauj viņiem virsū un padod mums kādu cigareti! Pietiek viņiem laiku kavēt, ērms tāds!

Šveiks un viņa pavadoņi vēroja visu ar lielu ziņkāri.

Šveiks, kas te bieži bija pavadījis laiku pirms kara, sāka pārcilāt atmiņas, kā te mēdzis izdarīt kontroli policijas komisārs Drašners, kā ielasmeitas, kaut arī baidījušās no viņa, sacerējušas dziesmiņu un dziedājušas korī:

Drašners visiem drebēt liek,
Nikns un bargs pārlieku,
Bet Maržena, kad piedzeras,
Nebīstas nenieka...

Tieši tobrīd ienācis Drašners ar saviem pavadoņiem, bargs un nepielūdzams. Licies, it kā mednieks iešāvis irbju barā: visi saskrējuši vienā pūlī. Arī Šveiks neizgājis sveikā, jo, kad Drašners prasījis, lai uzrāda dokumentus, atbildējis: «Bet vai jums ir policijas pārvaldes atļauja?» Šveiks atcerējās arī kādu dzejnieku, kas te vienmēr sēdējis zem spoguļa un «Kuklīka» troksnī, harmonikas čīgās un dzērāju kļaiģās sacerējis dzejoļus un lasījis tos ielasmeitām priekšā.

Protams, Šveika pavadoņiem nekādu tamlīdzīgu atmiņu nebija. Viņiem viss te šķita jauns un sāka tīri labi patikt. Pirmais, kas iejutās šai atmosfērā, bija mazais resnītis, jo šā tipa cilvēkiem bez optimisma

piemīt vēl tieksme uz epikureismu. Garais vēl brīdi cīnījās ar sevi, taču, pazaudējis skepsi, pamazām pazaudēja arī apdomību un pēdējās saprāta paliekas.

– Es iešu padejot, – viņš sacīja pēc piektā alus kausa, ieraudzījis, ka pāri sāk dejojot «šlapāku»¹²⁵.

Resnītis pilnīgi nodevās dzīves priekiem. Viņam blakus bija apsēdusies kāda jaunkundze, kas runāja visādas neķītrības, un viņam acis spīdēja vien.

Šveiks dzēra. Garais beidza dejojot un kopā ar savu partneri atsēdās pie galda. Pēc tam viņi dziedāja, dejoja, nemitīgi dzēra un ķerstījās ap savām kaimiņienēm. Un šai pārkamās mīlestības, nikotīna un alkohola atmosfērā visam pāri neredzams lidinājās senais lozungs: «Pēc mums kaut vai grēku plūdi!»

Pēc pusdienām pie viņiem piesēdās kāds kareivis un piedāvāja par piecām kronām pagādāt flegmonu un asins saindēšanos. Viņam esot līdzī iniekcijas šļirce, un viņš iešļircināšot kājā vai rokā petroleju. Viņi nogulēšot vismaz divus mēnešus, bet, ja brūci slapināšot ar siekalām, tad pat pusgadu, un beidzot viņus pilnīgi atbrīvošot no karaklausības.

Garais, jau pilnīgi zaudējis dvēseles līdzsvaru, iegāja kareivim līdzī atējā, lai iešļircinātu kājā petroleju.¹²⁶

Metās jau vakars, un Šveiks ierosināja doties pie feldkurāta, bet mazais resnis, kam mēle vairs lāgā neklausīja, pierunāja Šveiku vēl uzkavēties. Arī garajam likās, ka feldkurāts nekur neaizbēgs. Tomēr Šveikam «Kuklīkā» bija jau apnicis, un viņš piedraudēja, ka dosies ceļā viens.

Visi izgāja ārā, bet Šveikam vajadzēja apsolt, ka vēl kaut kur iegriezīsies.

Aiz «Florences» viņi iegāja mazā kafejnīcā, kur resnītis pārdeva savu sudraba pulksteni, lai varētu turpināt uzdzīvi.

No šejienes Šveiks jau veda viņus zem rokas. Tas viņam sagādāja lielas grūtības. Pavadoņiem kājas ļodzījās, bet prāts nesās vēl uz iedzeršanu. Resnītis gandrīz vai pazaudēja feldkurātam nododamo aploksni, un Šveikam vajadzēja nest to pašam. Katru reizi, kad pretī nāca virsnieks vai kāda cita priekšniecība, Šveikam vajadzēja brīdināt savus pavadoņus. Ar

pārcilvēciskām pūlēm viņš beidzot aizvilka tos līdz Krālovas prospektam, kur dzīvoja feldkurāts.

Šveiks pats uzsprauda uz pavadoņu šautenēm durkļus un ar dunkām zem ribām piespieda, lai pavadoņi ved viņu, nevis viņš tos.

Pirmajā stāvā, kur vizītkarte pie durvīm vēstīja – «Oto Kacs, feldkurāts»¹²⁷, viņiem atvēra durvis kāds kareivis. Istabā skanēja balsis, pudeļu un glāžu šķindoņa.

– *Wir – melden – gehorsamst... Herr... Feldkurat...* – garais ar pūlēm izšļupstēja salutēdams, – *ein – Paket – und ein Mann gebracht.*¹²⁸

– Lieniet iekšā! – kareivis teica. – Kur jūs tā esat piesūkušies? Feldkurāta kungs tāpat... – Un kareivis nospļāvās.

Viņš paņēma aploksni un iegāja istabā. Atnācēji ilgi gaidīja, kamēr durvis atvērās un pa tām priekšnamā nevis ienāca, bet ielidoja feldkurāts. Viņš bija nometis svārkus un turēja rokā cigāru.

– Ā, jūs esat klāt, – viņš uzrunāja Šveiku, – jūs esat atvests. Vai jums nav sērkociņu?

– Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, ka nav.

– Ē... bet kāpēc jums nav sērkociņu? Katram kareivim nepieciešami sērkociņi, lai viņš varētu piedāvāt uguni. Kareivis, kam nav sērkociņu, ir... Nu, kas viņš ir?

¹²⁵ Čehu tautas dejas.

¹²⁶ V.E.: Šeit ir izlaista piezīme, kura ir «Šveika» krievu izdevumos un tulkojumā skan tā: *Tas ir pārbaudīts līdzeklis kā nonākt hospitālī. Taču bieži nodod petrolejas smaka, kas paliek uzpampumā. Benzīns ir labāks, jo ātri iztvaiko. Vēlāk kareivji iešļircināja sev ētera sajaukumu ar benzīnu; vēl vēlāk viņi panāca arī citus uzlabojumus. (Autora piezīme).*

¹²⁷ V.E.: *V prvé m poschodí, kde byla navštívenka na dveřích bytu «Otto Katz, Feldkurat».* «První poschodí» («pirmais uzkāpiens») latviski būs otrais stāvs – feldkurāts dzīvoja otrajā stāvā. «Navštívenka» patiešām ir vizītkarte, nevis plāksnīte pie durvīm.

¹²⁸ Padevīgi ziņojam, feldkurāta kungs, ka atgādāts sainis un vīrs (vāc.).

– Padevīgi ziņoju, ka tas ir kareivis bez sērkociņiem, – Šveiks atbildēja.
 – Pilnīgi pareizi, viņš ir bez sērkociņiem un nevar nevienam piedāvāt uguni. Tas nu būtu viens, bet tagad otrs. Vai kājas jums nesmird?
 – Padevīgi ziņoju, ka nesmird.
 – Tā. Tas būtu otrs. Un nu trešais. Vai degvīnu dzerat?
 – Padevīgi ziņoju, ka degvīnu nedzeru, dzeru tikai rumu.
 – Labi. Un nu paskatieties uz šo kareivi! Es viņu patapināju uz šo dienu no virsleitnanta Feldhubera, tas ir viņa kalpotājs. Viņš nedzer neko, viņš ir at-at-turībnieks un tāpēc dosies ar kaujas rotu uz fronti. Tā-tāpēc, ka tādu cilvēku es nevaru lietot. Tas nav kalpotājs, tas ir teļš. Tas arī dzer tikai ūdeni un mauro kā vērsis.
 – Tu-tu atturībnieks! – viņš uzrunāja kareivi. – K-kā tev nav kauna, plenci! Dabūsi pa purnu!

Tad feldkurāts pamanīja kareivjus, kas bija atveduši Šveiku un, kaut gan visiem spēkiem pūlējās turēties taisni, tomēr līgojās, velti balstīdamies uz šautenēm.

– Jūs esat p-piedzērušies, – feldkurāts sacīja, – piedzērušies, pildot dienesta pienākumus, tāpēc es likšu jūs ieskundēt. Šveik, atņemiet viņiem šautenes, ievediet virtuvē un apsargiet tik ilgi, kamēr es sazvanīšos ar kazarmām, lai sūta pēc viņiem patruļu!

Tā pilnīgi piepildījās Napoleona vārdi, ka «karā situācija mainās ik mirkli»: no rīta abi kareivji veda Šveiku, piesprauduši durkļus, un baidījās, ka tikai viņš neaizbēg, bet tagad Šveiks aizveda viņus uz paredzēto vietu un pats dabūja viņus apsargāt. Sākumā viņi lāgā nespēja aptvert notikušo pārmaiņu un atjēdzās tikai tad, kad sēdēja virtuvē un Šveiks nostājās pie durvīm ar šauteni un uzspraustu durkli.

– Es gribētu kaut ko iedzert, – nopūtas mazais optimists.

Garajam uzbruka skepses lēkme. Viņš izsacījās, ka tas viss esot zemiska nodevība, un skaļi apvainoja Šveiku, kas viņus novedis tādā stāvoklī. Viņš pārmeta Šveikam, ka tas esot stāstījis, it kā to rīt pakāršot, bet nu izrādoties, ka tiklab pakāršana, kā grēksūdēt esot viena vienīga krāpšana.

– Mēs bijām ēzeļi! – garais brēca.

Noklausījies apvainojumus, Šveiks beidzot noteica:

– Tagad jūs vismaz redzat, ka karš nav nekāds medus pods. Es pildu savu pienākumu. Es iekritu gluži tāpat kā jūs, bet man, kā mēdz teikt, šoreiz uzsmaidīja laime.

– Es gribētu kaut ko iedzert, – optimists izmisis atkārtoja.

Garais piecēlās un grīlodamies tuvojās durvīm.

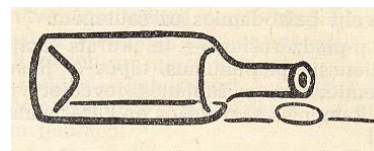
– Laid mūs uz mājām! – viņš sacīja Šveikam. – Nedzen velnu, draugs!

– Vācies prom, – Šveiks atbildēja, – man vajag jūs apsargāt. Tagad mēs neesam pazīstami.

Durvīs parādījās feldkurāts:

– Es-es nevaru sazvanīt tās sasodītās kazarmas. Ejiet uz mājām un liec-ciet aiz auss, ka, p-pildot dienesta pienākumus, pietempties ne-nedrīkst. Marš!

Feldkurāta kungam par godu jāteic, ka viņš nemaz nebija zvanījis uz kazarmām, jo viņa dzīvoklī nebija tālruņa, viņš bija runājis elektriskajā galda spuldzē.

2.

Šveiks jau trešo dienu skaitījās feldkurāta Kaca kalpotājs, bet šai laikā savu kungu bija redzējis tikai vienu reizi. Trešajā dienā atnāca virsleitnanta Helmiha kalpotājs un uzaicināja Šveiku pievērt feldkurātu.

Ceļā kalpotājs pastāstīja Šveikam, ka feldkurāts sastrīdējies ar virsleitnantu Helmihu un sadauzījis viņa klavieres. Feldkurāts esot piedzēries līdz nesamaņai un negribot iet uz mājām. Virsleitnants Helmihs arī esot piedzēries, izsviedis feldkurātu gaitenī, un tas nu tur sēžot un snaužot.

Kad Šveiks ieradās attiecīgajā gaitenī, viņš sapurināja feldkurātu. Tas nodīcās un atvēra acis. Šveiks salūtēja un sacīja:

- Padevīgi ziņoju, ka esmu ieradies, feldkurāta kungs!
- Kas... jums te... vajadzīgs?
- Padevīgi ziņoju, ka atnācu jums pakaļ, feldkurāta kungs. Man vajadzēja nākt jums pakaļ.
- Vajadzēja nākt man pakaļ? Un kur tad mēs iesim?
- Uz jūsu dzīvokli, feldkurāta kungs.
- Un kāpēc man jāiet uz dzīvokli – vai tad es neesmu savā dzīvoklī?
- Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, ka jūs atrodaties uz kāpnēm svešā mājā.
- Un kā – kā es te esmu nokļuvis?
- Padevīgi ziņoju, ka jūs bijāt viesos.
- Vie-viesos... Vie-viesos es-es neb-biju. Tur jūs... m-maldāties...

Šveiks nostatīja feldkurātu uz kājām un pieslēja viņu pie sienas. Feldkurāts svārstījās no vienas puses uz otru, zvēlās virsū Šveikam un daudzināja, muļķīgi smīnot:

– Es kritīšu.

Beidzot Šveikam izdevās piespiest feldkurātu pie sienas, bet tas šai jaunajā stāvoklī sāka atkal snaust. Šveiks viņu pamodināja.

– Ko jūs vēlaties? – feldkurāts jautāja, veltīgi mēģinādams nošļūkt zemē gar sienu un nosēsties uz grīdas. – Kas jūs tāds esat?

– Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, ka esmu jūsu kalpotājs, – Šveiks atbildēja, atkal pieslīdams feldkurātu pie sienas.

– Nav man nekādu kalpotāju, – feldkurāts ar pūlēm izrunāja, atkal mēģinādams uzzvelties Šveikam virsū, – un es neesmu nekāds feldkurāts. Es esmu cūka, – viņš piebilda dzērāja vaļsirdībā. – Laidiet mani vaļā, kungs, es jūs nepazīstu!

Īsā cīņa beidzās ar pilnīgu Šveika uzvaru, ko viņš izmantoja tā, ka novilkta feldkurātu pa kāpnēm zemē priekšnamā; tur feldkurāts tomēr sāka izrādīt pretestību, nevēlēdamies, lai viņu izmet uz ielas.

– Es jūs nepazīstu, kungs, – viņš atkārtoja, lauždamies ar Šveiku. – Vai jūs pazīstat Oto Kacu? Tas esmu es.

– Es esmu apmeklējis arhibīskapu! – viņš klaigāja, tvarstīdamies gar priekšnama durvīm. – Pats Vatikāns par mani interesējas. Vai jūs saprotat?!

Šveiks atmeta visus «padevīgi ziņojus»¹²⁹ un sāka runāt ar feldkurātu pavisam familiāri.

– Laid vaļā rokas, – viņš sacīja, – citādi likšu pa bildi. Iesim mājās – un miers. Muti ciet!

Feldkurāts palaida durvis vaļā un uzgāzās virsū Šveikam:

– Tad iesim kaut kur, bet pie «Šuhiem»¹³⁰ gan ne, tur es esmu ietaisījis parādus.

Šveiks izgrūda feldkurātu no priekšnama un vilka viņu pa ielu uz mājām.

– Kas tas par lielkungu? – ieinteresējās kāds ziņkārāis uz ielas.

– Tas ir mans brālis, – Šveiks paskaidroja. – Dabūjis atvaļinājumu un atbraucis mani apciemot, bet aiz priekiem sametis pavairāk pa lampu – nebija domājis sastapt mani dzīvu.

Izdzirdējis pēdējos vārdus, feldkurāts notrallināja kādu galīgi sagrozītu operetes motīvu un uzsauca garāmgājējiem:

– Kas no jums miris, lai trīs dienu laikā ierodas korpasa štābā, ka var iesvaidīt viņa miesas, – un aplusa, pūlēdamies nokrist ar degunu uz ietves.

Šveiks, pakēris feldkurātu zem padusēm, vilka viņu tālāk. Izstiepis galvu uz priekšu un šļūkādams kājas kā kaķis ar pārlauztu mugurkaulu, feldkurāts murmināja zem duguna:

– *Dominus vobiscum, et cum spiritu tuo. Dominus vobiscum...*¹³¹

¹²⁹ V.E.: *Poslušné hlásím.*

¹³⁰ Restorāns Prāgā. V.E.: čehiski: *...ale k Šuhům nepůjdu, tam jsem dlužen.*

¹³¹ Dievs lai ir ar jums un ar tavu garu (*lat.*).

Pie ormaņu piestātnes Šveiks atsēdināja feldkurātu uz ietves, bet pats aizgāja pie ormaņiem, lai nolīgtu par braukšanu. Kāds ormanis paziņoja, ka ļoti labi pazīstot šo kungu, jo esot viņu jau vienreiz vedis un otrreiz nedomājot to darīt.

– Pievēma man visus ratus, – viņš skaidri un gaiši pateica, – un vēl nesamaksāja par vedumu. Es viņu vadāju divas stundas, kamēr viņš atrada savas mājas. Tikai pēc nedēļas, kad biju sagājis pie viņa jau trīs reizes, dabūju par visu piecas kronas.

Beidzot pēc ilgas pielūšanās kāds ormanis uzņēmās aizvest feldkurātu uz mājām.

Šveiks atgriezās pie aizmigušā feldkurāta, kuram kāds bija noņēmis no galvas un aiznesis melno katliņu (feldkurāts parasti staigāja privātās drēbēs). Šveiks uzmodināja viņu un ar ormaņa palīdzību iedabūja slēgtajos ratos. Feldkurāts iegrima galīgā stulbumā. Viņš noturēja Šveiku par 75. kājnieku pulka pulkvedi Justu un vairākas reizes atkārtāja:

– Nedusmojies, draugs, ka uzrunāju tevi ar «tu». Es esmu cūka.

Brīdi likās, ka no ratu kratīšanās uz bruģa viņam sāk ataust saprāts. Viņš nosēdās taisni un sāka dziedāt kādu nepazīstamu dziesmu. Iespējams, ka viņš pats to bija sacerējis.

Man mūžam prātā tie zelta laiki,
Kad mani klēpī auklēja.
Tad mitām mēs tais jaukās dienās
Pie Domažlices Merklīnā.

Tomēr pēc mirkļa viņš atkal neko vairs neaptvēra un, pieliecies Šveikam klāt, aci piemiedzis, jautāja:

– Kā jums šodien klājas, godātā kundze? Vai brauksiet kaut kur uz vasarnīcu?

Viņam acīs viss divkāršojās, un viņš apvaicājās, rādīdams ar pirkstu uz Šveiku:

– Vai jums jau ir tik liels dēls?

– Sēdi rāms! – Šveiks uzbrēca, kad feldkurāts gribēja nostāties uz sēdekļa ar kājām. – Es tevi pieradināšu pie kārtības!

Feldkurāts apklusā un raudzījās apkārt šaurām cūkas ačelēm, nesaprazdams, kas ar viņu notiek. Pēc mirkļa viņam atkal sajuka visi jēdzieni, un viņš žēlā balsī uzrunāja Šveiku:

– Kundze, ielaidiet mani pirmajā klasē!¹³² – un mēģināja nolaist bikses.

– Tūliņ pogā ciet, cūka! – Šveiks uzkliedza. – Tā jau visi ormaņi tevi pazīst no tās apvemsšanās reizes, un nu tu vēl tā gribi uzvesties. Nedomā, ka atkal varēsi palikt parādā!

Feldkurāts grūtsirdīgi atspieda galvu rokās un sāka dziedāt:

Nevienas sirds, kas mani mīlē...

Tūliņ viņš pārtrauca dziesmu un piebilda:

– *Entschuldigen Sie, lieber Kamerad, Sie sind ein Trottel! Ich kann singen, was ich will!*¹³³

Viņš laikam bija iedomājies uzsvilpot kādu melodiju, bet tās vietā viņam izlauzās tik varens «tprrr!», ka zirgs uz vietas apstājās.

Kad pēc Šveika rīkojuma ormanis turpināja ceļu, feldkurāts mēģināja aizsmēķēt tukšo iemuti.

– Nevar aizdedzināt, – viņš izmisis gaudās, kad bija izlietojis visu sērkokociņu kārbīti, – jūs man pūšat sērkokociņu nost.

Taču viņš tūliņ nozaudēja sarunas pavedienu un sāka smieties:

– Tavu joku, mēs esam vieni paši tramvajā, vai ne, kolēģa kungs?

Viņš sāka pārmeklēt kabatas.

– Es esmu nozaudējis biļeti! – viņš ieburcās. – Pieturiet, man jāatrod biļete!

Bet tad rezignēti atmeta ar roku:

– Lai brauc vien...

Un pēkšņi sāka muldēt:

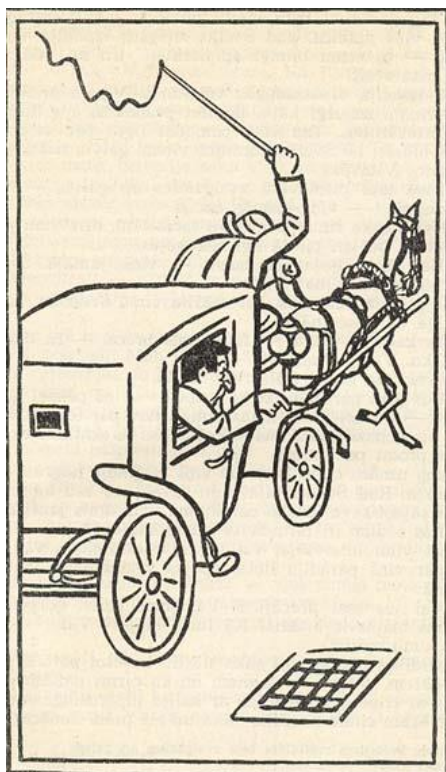
– Visbiežāk gadās... Jā, viss kārtībā... Visos gadījumos... Jūs maldāties... Trešajā stāvā?...

Tukšas izrunas... Nevis par mani, bet par jums, cienītā kundze... Rēķinu... Man bija tase melnas kafijas...

Laizdamies snaudā, viņš sāka ķīdoties ar kādu iedomātu ienaidnieku, kas it kā neļaujot viņam sēdēt restorānā pie loga. Tad viņam ienāca prātā, ka viņš atrodas vilcienā, un, izliecies ārā, viņš kliedza čehiski un vāciski, ka skanēja vien:

¹³² Publiskajām atejām, kur laida iekšā par maksu, bija vairākas klases tāpat kā vilcienos.

¹³³ Atvainojiet, mīlais draugs, jūs esat nelga! Es varu dziedāt, ko gribu! (*Vāc.*)

– Nimburka, pārsēšanās!

Šveiks ar varu atvilka viņu atpakaļ, un feldkurāts, aizmirsis vilcienu, sāka atdarināt visādu dzīvnieku un putnu balsis. Visilgāk viņš atdarināja gaiļi, un viņa «kikerikī»¹³⁴ triumfējoši skanēja no ratiem.

Labu brīdi viņš bija visai rosīgs un nemierīgs: mēģināja izlēkt no ratiem, aizskāra garāmgājējus, saukādams tos par huligāniem, izsvieda uz ielas kabatas lakatu un pieprasīja apstūrēt zirgu, jo viņš esot pazaudējis bagāžu. Tad viņš sāka stāstīt:

– Budejovicē dzīvoja kāds bundzinieks. Viņš apprecējās un pēc gada nomira. – Viņš skaļi iesmējās. – Vai nav laba anekdote?

Visu šo laiku Šveiks izturējās pret feldkurātu ar nesauzīgu stingrību. Līdzko feldkurāts mēģināja izdarīt kādu triku – izlēkt no ratiem vai atlauzt sēdekli, Šveiks grūda viņam ribās dunku pēc dunkas, ar ko feldkurāts savā trulumā samierinājās. Tikai reizi viņš mēģināja sadumpoties un izlēkt no ratiem, paziņodams, ka tālāk nebraukšot, jo viņi nebraucot uz Budejovici, bet uz Podmokliem, taču Šveiks mirklī likvidēja dumpi un piespieda feldkurātu atgriezties agrākajā stāvoklī, uzmanīdams, lai viņš neaizmieg. Vispieklājīgākais izteiciens, ko Šveiks šai gadījumā lietoja, skanēja:

– Neguli, sprāgoņa!

Feldkurātam uzbruka grūtsirdības lēkme, un viņš, liedams asaras, taujāja, vai Šveikam arī bijusi māte.

– Ļautiņi mīļie, es esmu gluži viens šai pasaulē! – feldkurāts vaimanāja. – Nepametiet mani postā!

– Nedari man kaunu, – Šveiks viņu bāra, – rimsties, citādi visi domās, ka tu esi pieklūgājies.

– Es nekā neesmu dzēris, draugs, – feldkurāts apgalvoja, – es esmu pavisam skaidrā prātā.

Pēkšņi viņš piecēlās ratos un salutēja:

– *Ich melde gehorsamst, Herr Oberst, ich bin besoffen!*¹³⁵ Es esmu sivēns, – viņš atkārtoja reizes desmit izmisīgā, bezcerīgā valširdībā.

Un, pievērsies Šveikam, diedelēja:

– Metiet mani ārā no automobiļa! Kāpēc jūs vedat mani līdz?

Beidzot viņš atkal apsēdās un sāka murmināt:

– Skat, loki ap mēnesi rodas... Vai jūs ticat dvēseles nemirstībai, kapteiņa kungs?... Vai zirgs var nokļūt debesu valstībā?

Viņš sāka skaļi smieties, bet tad sadrūma un, apātiski raudzīdamies Šveikā, ierunājās:

– Atļaujiet, mans kungs, es jūs kaut kur esmu redzējis. Vai tas nebija Vīnē? Es jūs atceros no semināra laikiem.

Brīdi viņš izklaidējās, deklamējot latīņu vārsmas:

– *Aurea prima sata est aetas, que vindice nullo...*¹³⁶

– Tālāk nekas nesanāk, – viņš sacīja. – Metiet mani laukā! Kāpēc jūs negribat mest mani laukā? Man nekas nenotiks. – Un apņēmīgi paziņoja: – Es gribu nokrist uz deguna.

– Kungs, – viņš atkal turpināja lūdzēja balsī, – dārgais draugs, cērtiet man kādu pliķi!

– Vienu vai vairākus? – Šveiks apvaicājās.

– Divus.

– Lai notiek!

Feldkurāts skaļi skaitīja pliķus un rādīja svētlaimīgu seju.

¹³⁴ V.E.: Čehiski gaiļi dzied: «Kikeriki», bet krieviski: «кыкареки» (tā krievu tulkojumā) {[R-SVEJK1](#)}.

¹³⁵ Padevēģi ziņoju, pulkveža kungs, ka esmu piedzēries! (*Vāc.*)

¹³⁶ Citāts no Ovidija «Metamorfozām»: «Zelta laikmets bija pirmais, kas iesēts...»

– Tas nāk par labu, – viņš sacīja, – tas palīdz gremošanai. Tagad cērtiet man vienu pliķi pa ģīmi!¹³⁷ Sirsnīgs paldies, – viņš noteica, kad Šveiks steigšus izpildīja viņa vēlēšanos, – es esmu pilnīgi apmierināts. Un nu, lūdzu, pārplēsiet man vesti!

Viņš izsacīja visdažādākās vēlēšanās. Viņam gribējās, lai Šveiks viņam izmežģī kāju, mazliet paņņaudz, apgriez nagus, izrauj priekšzobus. Tad viņa pamodās ilgas pēc mocekļības, un viņš lūdzās, lai Šveiks noraujot viņam galvu, iebāžot maisā un iemetot Vltavā.

– Man labi pietāvētu zvaigznītes ap galvu, – vismaz kādas desmit,¹³⁸ – viņš jūsmīgi sacīja.

Tad viņš sāka runāt par zirgu sacīkstēm, drīz vien pievērsās baletam, bet arī pie tā ilgi nekavējās.

– Vai jūs dejojat čardašu? – viņš jautāja Šveikam. – Varbūt «lāču deju»? Šitā te...

Viņš gribēja palēkties, bet uzkrita virsū Šveikam, kas viņu iedunkāja un apsēdināja.

– Es kaut ko gribu! – feldkurāts brēca. – Es tikai pats nezinu, ko. Vai jūs nezināt?

Viņš nokāra galvu dziļā rezignācijā.

– Kas man par daļu, ko es gribu? – viņš pēkšņi nopietni ieteicās. – Un arī jums, mans kungs, nav par to nekādas daļas. Es jūs nepazīstu. Kā jūs iedrošināties tā skatīties uz mani? Vai jūs protat paukoties?

Viņam uznāca cīņas kāre, un viņš mēģināja nogrūst Šveiku no sēdekļa. Kad Šveiks bija viņu savaldījis, bez kautrēšanās likdams sajūst savu fizisko pārākumu, feldkurāts jautāja:

– Kas šodien ir: pirmdiena vai piektdiena?

Tāpat viņu interesēja, vai tagad ir decembris vai jūnijs, un vispār viņš parādīja lielas spējas visdažādāko jautājumu uzdošanā:

– Vai jūs esat precējies? Vai jums garšo gorgonzola¹³⁹? Vai jums mājas ir blaktis? Kā jums klājas? Vai jūs sunim ir bijis suņu mēris?

Vaļsirdības lēkmē viņš sāka stāstīt, ka esot parādā par jājamzābakiem, pātagu un segliem un ka pirms dažiem gadiem saslīmījis ar triperi, ko ārstējis ar kālija hipermanganātu.

– Nekam citam neatlika laika un arī prātā nenāca, – viņš turpināja žagodamies. – Varbūt jums tas liksies rūgts piedzīvojums, bet, – ik! – sakiet, ko man darīt? Ik! To jums vajadzēs man piedot. Par termosiem, – viņš runāja tālāk, aizmirsis, ko nupat sacījis, – sauc traukus, kas saglabā ēdienus un dzērienus to sākotnējā temperatūrā. Kā jūs domājat, kolēģi, kura kāršu spēle godīgāka: «acīte» vai «divdesmit viens»? Nudien, es tevi esmu kaut kur redzējis! – viņš izsaucās, apkampdams Šveiku un cenzdamies nosiekalotām lūpām noskūpstīt viņa vaigu. – Mēs esam reizē gājuši skolā. Tu manu labo zēn! – viņš maigi uzrunāja savu kāju un glāstīja to. – Kā tu esi izaudzis pa to laiku, kamēr neesam redzējušies! Šis sastapšanās prieks atsver visas pārilaistās ciešanas.

Viņu pārņēma dzejisks noskaņojums, un viņš sāka runāt par laimīgu radījumu un kvēlu siržu atgriešanos saules spožumā. Tad viņš nometās ceļos un sāka skatīt: «Svētā dievmāte, priecājies!» – turklāt smiedamies pilnā kaklā.

Kad viņi apstājās, feldkurātu nekādi nedabūja laukā no ratiem.

– Mēs vēl neesam īstajā vietā! – viņš kļiedza. – Palīgā! Mani grib nolaupīt! Man jābrauc tālāk!

Viņu vajadzēja vārda tiešā nozīmē izkacēt no ratiem kā vārītu gliemezi no vākiem. Uz mirkli pat šķita, ka viņu pārplēsīs uz pusēm, jo viņš bija aizķēries ar kājām aiz sēdekļa. Turklāt viņš skaļi smējās, ka apvedis visus ap stūri.

– Jūs mani pārplēsīsiet, kungī!

Viņu ar pūlēm uzvilka pa kāpnēm dzīvoklī un tur kā maisu nometa uz dīvēna. Feldkurāts paziņoja, ka nemaksāšot par automobili, jo neesot to pasūtījis, un pagāja vismaz stundas ceturksnis, kamēr viņam ieskaidroja, ka tie bijuši rati. Taču arī tad viņš atsacījās maksāt, apgalvodams, ka braucot tikai karietē.

– Jūs gribat mani piešmukt, – viņš zīmīgi meta ar acīm Šveikam un ormanim, – mēs taču nācām kājām.

Pēkšņi augstsirdības uzplūdus viņš pasvieda ormanim savu maku:

¹³⁷ V.E.: pirmoreiz feldkurāts prasīja *pohlavek* (tātad – pa galvu), otrreiz pa *hubu* (tātad: pa dzīvnieka muti, pa purnu).

¹³⁸ Katoļu svētajiem svētbildēs bija zvaigznītes ap galvu.

¹³⁹ Šveices siers.

– Ņem visu! *Ich kann bezahlen!*¹⁴⁰ Lieks kreiceris man neko nenožīmē.

Pareizāk būtu sacīt, ka trīsdesmit seši kreiceri viņam neko nenožīmē, jo makā vairāk naudas nebija. Par laimi ormanis ķērās pie pamatīgas izkratīšanas, jau pieminēdams par pļaukām.

– Krauj vien! – feldkurāts viņu skubināja. – Vai tu domā, ka es neizturēšu? Piecas pļaukas izturēšu katrā laikā.

Feldkurāta vestē ormanis atrada piecnieku. Viņš aizgāja, lādēdams savu likteni un feldkurātu, kas viņu par tik mazu maksu tik ilgi aizkavējis.

Feldkurāts laidās miegā gausi, jo viņam nedeļa miera visvisādi plāni. Viņam gribējās ķerties pie visādiem darbiem: spēlēt klavieres, apmeklēt dejas stundas un beidzot uzcept kādu zivtiņu.

Tad feldkurāts apsoliņa ieprecināt Šveikam savu māsu, kaut gan viņam tādas nemaz nebija. Beidzot viņš izsacīja vēlēšanos, lai viņu aiznesot uz gultu, un iemīga, paziņodams, ka viņam gribētos, lai viņu atzītu par cilvēku, proti, par tādu radījumu, kam vienāda vērtība ar cūku.

3.

Kad Šveiks no rīta iegāja feldkurāta istabā, viņš atrada to guļam uz dīvāna un sasprindzināti pārdomājam, kā viņu varējuši tā apliet, ka viņa bikses pielipušas pie ādas dīvāna.

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, – Šveiks sacīja, – ka jūs nakti...

Viņš dažos vārdos paskaidroja feldkurātam, cik dziļi tas maldās, domādams, ka to kāds cits aplējis. Feldkurāts bija pamodies ar neparasti smagu galvu un jutās nelabā omā.

– Nevaru atcerēties, kā no gultas esmu nokļuvis uz dīvāna, – viņš sacīja.

– Gultā jūs nemaz nebijāt. Tiklīdz pārbraucām, tā es jūs noguldīju uz dīvāna, jo tālāk aizvilkt nebija iespējams.

– Un ko es esmu ievārtījis? Vai vispār neesmu neko ievārtījis? Vai nebiju piedzēries?

– Bet kā lūks,¹⁴¹ – Šveiks atbildēja. – Jūs bijāt pilns kā zeķe, feldkurāta kungs, jums jau bija uzņācis tāds neliels delīrijs. Es domāju, ka jūs jutīsieties labāk, ja pārgērbisieties un nomazgāsieties.

– Man tā šķiet, ka es būtu piekauts, – feldkurāts sūdzējās, – un man traki slāpst. Vai es vakar netiku kāvies?

– Tik ļauni gluži vēl nebija, feldkurāta kungs. Un tās slāpes ir vakardienas slāpju sekas. No slāpēm tik drīz vaļā vis netiek. Es pazinu kādu galdnieku, tas pirmo reizi piedzērās vecgada vakarā 1910. gadā, un pirmā janvāra rītā viņam bija tādas slāpes un tik nelaba dūša, ka viņš nopirka siļķi un sāka dzert no jauna, un tā viņš dara tagad katru dienu jau četrus gadus no vietas, un neviens viņam nevar līdzēt, jo viņš jau sestdien nopērk siļķes visai nedēļai. Tas ir īsts karuselis, kā teica kāds vecs feldfēbelis 91. pulkā.

Feldkurātu mocīja drausmīgas paģiras, tāpēc viņš bija nomāktā garastāvoklī. Kas šobrīd dzirdētu viņa prātojumus, tas nemaz nešaubītos, ka nokļuvis Dr. Aleksandra Batjeka priekšlasījumā: «Pieteiksim karu uz dzīvību un nāvi alkohola dēmonam, kas noslepkavo mūsu krietnākos vīrus» vai lasa viņa grāmatu «Simts ētisku dzirksteļu», tiesa, ar maziem grozījumiem.

– Es vēl saprastu, ja cilvēks dzertu smalkus dzērienus, – feldkurāts pukojās, – teiksim, araku, maraskīno vai konjaku, bet es taču vakar dzēru kadiķogu degvīnu. Taisni brīnums, kā es to dabūju iekšā! Tik riebīga garša! Bijis vismaz ķiršu degvīns! Izdomā gan cilvēki visādas žurgas un dzer kā ūdeni. Tādam kadiķogu degvīnam nav ne krāsas, ne garšas, tas tik cērt rīklē. Un ja vēl būtu īsts kadiķogu destilāts, kādu reiz dzēru Morāvijā, bet tam vakarējam bija klāt koka spirts vai koka eļļa. Jūs taču dzirdat, kāds man aizsmakums. Degvīns ir inde, – viņš nolēma. – Degvīnam jābūt dabiskam, īstam, nevis kādai aukstā veidā gatavotai suslai, kā to taisa ebreji. Tas ir tāpat kā ar rumu. Labs rums ir retums. Būtu nu vēl pie rokas īstais riekstu degvīns, – viņš nopūtās, – tas man izdziedinātu iekšas. Tāds riekstu degvīns kā kapteinim Šnābela kungam Bruskā.

Viņš sāka pārmeklēt kabatas un ieskatījās naudas makā.

– Man it tikai trīsdesmit seši kreiceri. Bet ja nu es pārdotu dīvānu? – viņš prātoja. – Kā jūs domājat? Vai gadīsies kāds pircējs? Saimniekam mēs pateiktu, ka aizdevām to kādam vai kāds mums to nozadzis. Nē, dīvāns lai paliek. Labāk aizejiet pie kapteiņa Šnābela, lai viņš aizdod man simts kronu! Viņam vakar laimējās kāršu spēlē. Ja jums tur nekas neiznāks, tad ejiet uz Vršovices kazarmām pie virsleitnanta Mālera. Ja arī tur neizdodas, tad uz Hradčaniem pie kapteiņa Fišera. Sakiet visur, ka man jāpērk zirgam uzturs, bet naudu esmu nodzēris. Un, ja nu visi galī trūkst, tad ieķīlāsim klavieres, lai notiek kas notikdams. Es katram uzrakstīšu dažas rindiņas. Neļaujieties noraidīties! Sakiet visiem, ka

¹⁴⁰ Es varu samaksāt (*vāc.*).

¹⁴¹ V.E.: Pod obraz, – odpověděl Švejck, – ouplně...

man briesmīgi vajag, ka esmu gluži tukšā. Izdomājiet, ko gribat, tikai nenāciet atpakaļ tukšām rokām, tad es jūs aizsūtīšu uz fronti. Pavaicājiet kapteinim Šnābelam, kur viņš pērk riekstu degvīnu,¹⁴² un paņemiet pāris pudeļu.

Šveiks izpildīja savu uzdevumu lieliski. Viņa vientiesība un godīgā seja nodrošināja viņa vārdiem pilnīgu uzticību. Šveiks uzskatīja par izdevīgāku nestāstīt ne kapteinim Šnābelam, ne kapteinim Fišeram, ne virsleitnantam Māleram, ka feldkurātam jāmaksā par zirga uzturu, bet atbalstīja feldkurāta lūgumu ar paskaidrojumu, ka feldkurātam jāmaksā alimenti. Naudu viņš saņēma visur.

Kad viņš kā uzvarētājs atgriezās no savas ekspedīcijas un parādīja trīs simti kronu, feldkurāts, kas tikmēr bija pārgērbies un nomazgājies, bija ļoti pārsteigts.

– Es pie vienas reizes apstaigāju visus, – Šveiks pavēstīja, – lai mums rīt vai parīt atkal nebūtu jāraizējas par naudu. Visur gāja tīri gludi, tikai kapteiņa Šnābela priekšā man vajadzēja mesties ceļos, īsts nezvērš! Bet kad es paskaidroju, ka mums jāmaksā alimenti...

– Alimenti?! – feldkurāts šausmās atkārtāja.

– Nuja, ka alimenti, feldkurāta kungs, atkāpšanās nauda skuķiem. Jūs taču pats teicāt, lai es ko izdomāju, un man cits nekas neiešāvās prātā. Mūsu pusē kāds kurpnieks maksāja alimentus pieciem skuķiem uzreiz. Viņš bija gluži izmisis un arī aizņēmas naudu, un katrs saprata, kas tas par kļūmīgu stāvokli. Visi taujāja, kas tas ir par skuķi, un es teicu, ka ļoti glīta un ka viņai vēl nav piecpadsmit gadu. Adresi arī prasīja.

– Smalku joku jūs esat izstrādājis, Šveik, – feldkurāts nopūtās un sāka staigāt pa istabu. – Kauns un negods, – viņš čukstēja, tvarstīdams pieri. – Man tā sāp galva!

– Es viņiem iedevu kādas kurlas vecītes adresi mūsu ielā, – Šveiks paskaidroja. – Es gribēju visu izdarīt, kā nākas, jo pavēle ir pavēle. Es negribēju pieļaut, ka mani noraida, tāpēc vajadzēja ko izdomāt. Jā, priekšistabā gaida uz klavierēm. Es atvedu vīrus, kas tās nogādās uz lombardu, feldkurāta kungs. Nemaz nebūs slikti, kad tās klavieres būs projām. Ij vieta atbrīvosies, ij nauda nāks klāt, – vismaz kādu laiku būs miers. Un, ja namsaimnieks prasīs, ko mēs gribam darīt ar klavierēm, tad es pateikšu, ka tām iekšā pārtrūkušas stīgas un mēs sūtām klavieres uz fabriku izlabot. To es jau pateicu sētniecei, lai viņa nebrīnās, kad klavieres nesīs laukā un kraus ratos. Dīvānam arī es dabūju pircēju. Tas ir mans paziņa, viņš uzpērk vecas mēbeles un pienāks pēcpusdienā. Pašlaik ādas dīvāniem laba cena.

– Un vairāk jūs nekā neesat izstrādājis, Šveik? – feldkurāts izmisumā jautāja, aizvien vēl spiezdams rokas pie deniņiem.

– Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, ka es divu pudeļu vietā atnesu piecas pudeles tā riekstu degvīna, ko pērk kapteinis Šnābels, lai mums būtu mazs krājums un allaž dzeramais pie rokas. Vai viņi var nākt pēc klavierēm? Citādi aizslēgs lombardu.

Feldkurāts izmisis atmeta ar roku, un pēc mirkļa klavieres jau cēla ratos.

Atgriezies no lombarda, Šveiks atrada feldkurātu sēžam pie vaļējas degvīna pudeles un lamājamies, ka pusdienās viņam pasnieguši labi neizceptu šniceli. Feldkurāts bija atkal «ietaisījis dūšu» un sāka stāstīt Šveikam, ka ar rītdienu sāksot jaunu dzīvi, jo alkohola lietošana esot zemisks materiālisms, bet cilvēkam vajagot dzīvot garīgu dzīvi.

Viņš filozofēja kādu pusstundu. Kad attaisīja trešo pudeli, ieradās vecu lietu uzpircējs. Feldkurāts par lētu maksu pārdeva viņam dīvānu un centās piedabūt uzpircēju, lai tas paliekot aprunāties. Feldkurāts bija ļoti sapīcis, kad uzpircējs atrunājās ar laika trūkumu, jo ejot pirkt naktsгалdiņu.

– Žēl, ka man nav neviena naktsгалdiņa, – feldkurāts sagrauzts noteica, – visu jau cilvēks nevar paredzēt.

Kad uzpircējs bija projām, feldkurāts uzsāka draudzīgas sarunas ar Šveiku, izdzerot par abiem nākamo pudeli. Daļa sarunas bija veltīta feldkurāta personīgajām attieksmēm pret sievietēm un kārtīm. Viņi sēdēja ilgi. Vakars pārsteidza abus joprojām draudzīgās sarunās.

Taču, naktij tuvojoties, situācija mainījās. Feldkurāts atgriezās vakardienas stāvoklī, noturēja Šveiku par citu personu un sāka viņu brīdināt:

¹⁴² V.E.: ořechovku.

– Projām vien neejiet! Jūs taču vēl atceraties to rudo kadetu no intendantūras?

Šī idille vilkās tik ilgi, līdz Šveiks pateica:

– Nu man pietiek; tagad tu līdīsi gultā un krāksi, vai saproti?

– Lienu, mīļais, lienu... kā lai nelienu, – feldkurāts murkšķēja. – Vai atceries, kā kopā mācījāties piektajā klasē un es tev gatavoju rakstu darbus grieķu valodā? Jums ir vasarnīcā Zbraslavā. Jūs varat braukt ar tvaikoni pa Vltavu. Vai jūs zināt, kas ir Vltava?

Šveiks piespieda viņu noaut kājas un izgērbties. Feldkurāts paklausīja, sūdzēdamies neredzamiem klausītājiem.

– Redziet, mani kungi, – viņš uzrunāja skapi un gumijkoku, – kā mani radinieki izturas pret mani!

– Es neatzīstu nekādus radiniekus! – viņš pēkšņi izlēma, likdamies gultā. – Un, ja arī debess un zeme saceltos pret mani, es tomēr atteiktos no viņiem!

Un istabā atskanēja feldkurāta krākšana.

4.

Šai pašā laikā Šveiks iegriezās savā dzīvoklī apciemot savu veco kalponi Millera kundzi. Viņš tur sastapa Millera kundzes māšīcu, kas raudādama paziņoja, ka Millera kundze apcietināta tai pašā vakarā pēc Šveika aizvešanas uz ārstu komisiju. Vecīte nodota kara tiesai un, tā kā viņai neko nav varējuši pierādīt, tad aizvesta uz Šteinhofas koncentrācijas nometni. Viņa bija atsūtījusi atklātnei. Šveiks paņēma šo ģimenes relikviju un izlasīja:

«Mīļā Anniņ! Mums te klājas ļoti labi, un visi esam veseli. Manai kaimiņienei blakus gultā ir plankumu ■■■ ir arī melnās ■■■ Citādi viss kārtībā. Ēdiena mums pietiek, un mēs vācam virai kartupeļu ■■■ Dzirdēju, ka Šveika kungs jau ■■■ tad nu tu pamēģini uzzināt, kur viņš atdusas, lai mēs pēc kara varētu apkopt viņa kapa vietīņu. Aizmirsu pateikt, ka bēniņos kaktā pa labi kastītē ir mazs žurku sunītis, kucēniņš. Bet nu jau pagājušas tik daudzas nedēļas, kamēr viņš nekā nav dabūjis ēst – kopš tā laika, kad mani paņēma par ■■■ Tāpēc es domāju, ka nu jau par vēlu un šis sunītis arī atdusas ■■■ klēpī».

Un pāri visai atklātnei sarkans spiedogs: «*Zensuriert K. und K. Konzentrationslager, Steinhof*»¹⁴³.

– Un sunītis patiešām bija jau pagalam, – šņukstēja Millera kundzes māšīca.¹⁴⁴ – Un savu istabu jūs vairs nepazīsiet. Tur tagad dzīvo šuvējas, un viņas tur ierīkojušas dāmu salonu. Pie sienām visur modes lapas un uz logiem puķes.

Millera kundzes māšīca nekādi nespēja nomierināties. Šņukstēdama un gauzdamās viņa beidzot izsacīja bažas, vai tikai Šveiks neesot aizbēdzis no karadienesta un tagad negribot ieģrūst postā un nelaimē arī viņu. Beidzot viņa sāka runāt ar Šveiku kā ar rūdītu blēdi.

– Varen jocīgi! – Šveiks noteica. – Tas man trakoti patīk. Zināt, Keirža kundze, jums tiešām taisnība, es esmu izšmaucis no karadienesta, bet pirms tam man vajadzēja apsist piecpadsmit vahtmistru un feldfēbeļu. Tikai nestāstiet to nevienam!

Un Šveiks atstāja savu neviesmīlīgo dzīvokli, nodevis šādus rīkojumus:

– Keirža kundze, kumodē man ir vairākas apkaklītes un krūtežas, tās paglabājiet, lai vēlāk, kad pārnākšu no kara, man būtu ko pieģērbt pie privātām drēbēm. Tāpat pieskatiet, lai drēbju skapī manos uzvalkos neiemetas kodes! Un pasveiciniet tās jaunkundzes, kas guļ manā gultā!

Tad Šveiks iegriezās traktierī «Pie kausa». Paliveca kundze, ieraudzījusi viņu, paziņoja, ka nedošot viņam alu, jo viņš droši vien esot dezertējis.

– Mans vīrs, – viņa atkal atsāka veco gvelšanu, – bija tik piesardzīgs un tomēr sēž, naba-dziņš, ne par šo, ne par to, bet šitādi te staigā uz brīvām kājām un šmauc no karadienesta. Pagājušā nedēļā jūs te atkal meklēja. Mēs esam piesardzīgāki nekā jūs un tomēr iedzīvojāties ķezā. Visiem nav tāda laime, – viņa nobeidza savu runu.

¹⁴³ Cenzēts Šteinhofas ķ. un ķ. koncentrācijas nometnē (vāc.).

¹⁴⁴ V.E.: *sestrenice pani Müllerové*.

Šo sarunu noklausījās kāds pusmūža vīrs, atslēdznieks no Smīhovas. Viņš pienāca pie Šveika un sacīja:

– Pagaidiet mani ārā, kungs, es jums ko pateikšu.

Uz ielas viņš sāka runāt ar Šveiku, kuru, noticēdams traktiernieces Palivecas vārdiem, uzskatīja par dezertieri. Atslēdznieks pastāstīja, ka viņam arī esot dēls, kas dezertējis un uzturoties pie vecmāmiņas Jaseņā, netālu no Jozefovas. Neklausīdams Šveika apgalvojumos, ka tas neesot dezertieris, atslēdznieks iespieda viņam rokā desmitnieku.

– Sākumam noderēs, – viņš sacīja, ievilkdams Šveiku pirmajā dzertuvē aiz stūra. – Es jūs saprotu, no manis jums nav ko baidīties.

Šveiks atgriezās vēlu naktī. Feldkurāta vēl nebija mājās. Viņš pārnāca agri no rīta, uzmodināja Šveiku un teica:

– Rīt brauksim noturēt karalauka dievkalpojumu. Uzvāriet melnu kafiju ar rumu! Vai vēl labāk – groku.

XI. Šveiks un feldkurāts brauc noturēt karalauka dievkalpojumu

1.

Gatavošanās cilvēku slepkavošanai vienmēr notikusi dieva vai kādas citas cilvēku fantāzijā radītas un izdomātas augstākas būtnes vārdā.

Senie fenīcieši, pirms pārgrieza gūsteknim rīkli, tāpat noturēja svinīgu dievkalpojumu, kā to tagad, pēc vairākiem gadu tūkstošiem, dara mūsdienu paaudze, dodamās karā, lai ar uguni un zobenu iznīcinātu savus ienaidniekus.

Gvinejas un Polinēzijas cilvēkēdāji savus gūstekņus vai visādus nederīgus radījumus, kā misionārus, ceļotājus, dažādu tirdzniecības firmu pārstāvjus vai vienkārši ziņkārīgos, svinīgi apēd tikai pēc tam, kad nesuši upurus saviem dieviem un izdarījuši visādas reliģiskas ceremonijas. Tā kā baznīctērpu kultūra pie viņiem vēl nav ieviesusies; viņi izrotā savus gurnus ar vainagiem no raibām meža putnu spalvām.

Tāpat svētā inkvizīcija, iekāms sadedzināja savu upuri, vispirms noturēja jo svinīgu dievkalpojumu, lielu svēto mišu ar dziesmām.

Noziedznieku sodīšanā vienmēr piedalās garīdznieki, aprūtinot ar savu klātbūtni notiesātos.

Prūsijā pastors pavadīja nelaimīgo notiesāto līdz bendes cirvim, Austrijā katoļu ksendzs – līdz karātavām, Francijā – līdz giljotīnai, Amerikā – līdz elektriskajam krēslam, Spānijā – līdz sēdeklim ar sarežģītu nožņaugšanas ierīci, Krievijā bārdains pops vadīja uz soda vietu revolucionārus utt. Un visur garīdznieki izdarīja dažādas manipulācijas ar krustā sistā tēlu, it kā gribētu teikt notiesātajam: «Tev tikai nocirtīs galvu, pakārs tevi, nožņaus vai izlaidīs tev cauri piecpadsmit tūkstošu voltu, bet kas gan viņam nebija jāizcieš!»

Arī pasaules kara lielais kaujamais solis neiztika bez garīdznieku svētības. Visu armiju mācītāji turēja dievkalpojumus un aizlūdza par tās puses uzvaru, kuras maizi viņi ēda.

Garīdznieks ieradās tur, kur apkāva sacēlušos kareivjus Austrijas armijā, garīdznieks bija redzams tur, kur apšāva čehu leģionārus.

Nekas nav mainījies kopš tiem laikiem, kad laupītājs Vojtehs, ko vēlāk nosauca par «svēto», ar zobenu vienā un krustu otrā rokā iznīcināja Baltijas slāvus.

Visā Eiropā cilvēki devās kā kustoņi uz kaujamo solu, kur tos veda miesnieki – ķeizari, ķēniņi un citi varasvīri un karavadoņi, un visu ticību garīdznieki, svētīdami tos un spiezdami nepatiesi zvērēt, ka «zemes virsū, gaisā un uz jūras» utt.

Karalauka dievkalpojumu noturēja divas reizes: kad karaspēka daļa devās uz fronti un pašā frontē pirms asiņainajiem kautiņiem un slepkavošanas. Reiz šāda dievkalpojuma laikā ienaidnieka lidmašīna uzmeta bumbu tieši uz karalauka altāra, un no mūsu feldkurāta palika pāri tikai asiņainas skrandas.

Vēlāk avīzes aprakstīja viņu kā mocekli, un mūsu lidmašīnas centās tādā pašā kārtā padarīt slavenus ienaidnieka feldkurātus. Mums šis gadījums sagādāja vielu dzelīgām asprātībām, un uz pagaidu krusta, zem kura atdusējās tas, kas bija palicis pāri no feldkurāta, otrā rītā parādījās šāds kapa uzraksts:

Kas varēja ķert mūs, tas tevi sitis.
Tu mums to solīji, bet dievam patika,
Ka debess svētība uz tava paura krita
Un slapjums vien tik pāri palika.

2.

Šveiks pagatavoja tik lielisku groku, ka tas pārspēja visus veco jūrnieku virumus. Šādu groku ar baudu būtu dzēruši pat astoņpadsmitā gadsimta pirāti.

Feldkurāts Oto Kacs bija sajūsmināts.

– Kur jūs iemācījāties gatavot tik varenu dzērienu? – viņš jautāja.

– Toreiz, kad klaiņoju pa pasauli, – Šveiks atbildēja, – man Brēmenē to iemācīja kāds nodzēries matrozis. Viņš mēdza sacīt, ka grokam jābūt tik stipram, lai tas, kas sadzēries iekrīt jūrā, varētu pārpeldēt Lamanša kanālu. Sadzēries vāju groku, cilvēks noslīks kā kucēns.

– Pēc tāda groka, Šveik, noturēt dievkalpojumu būs tīrais nieks, – feldkurāts prātoja. – Man laikam vajadzēs pirms dievkalpojuma pateikt dažus atvadu vārdus. Karalauka dievkalpojums nav nekāds joks. Tas nav tik vienkārši kā nolasīt svētrunu garnizona cietumā tiem plukatām. Te cilvēkam jāsaņem kopā visi pieci prāti. Karalauka altāris mums jau ir, saliekams, tā sakot, kabatas formāta.

– Jēzus Marija, Šveik, – viņš pēkšņi saķēra galvu, – mēs taču esam ēzeļi! Vai jūs zināt, kur man glabājās šis saliekamais altāris! Dīvānā, ko mēs pārdevām!

– Tad nu gan ir ķeza, feldkurāta kungs, – Šveiks atsaucās. – Šo vecu lietu uzpircēju es pazīstu, bet aizvakar satiku viņa sievu. Viņš ietupināts par kādu zagtu skapi, un mūsu dīvāns atrodoties Vršovicē pie kāda skolotāja. Jā, ar altāri mēs esam nepatīkami iekrituši. Manuprāt, vajadzētu izdzert groku un iet to meklēt, jo bez altāra diezin vai iespējams noturēt dievkalpojumu.

– Tikai altāra vien mums trūkst, – feldkurāts noraizējies sacīja. – Pārējais uz apmācības laukuma jau kārtībā. Namdari paaugstinājumu uzcēluši. Monstranci mums aizdos Brževnovā. Kauss man tā kā būtu pašam savs, tikai nezinu, kur tas ir...

Viņš iegrīma domās.

– Pieņemsim, ka esmu to nozaudējis. Nekas, tad mēs dabūsim sporta kausu no 75. pulka virsleitnanta Vitingera. Viņš pirms vairākiem gadiem piedalījās skriešanās sacīkstēs no kluba «Sporta favorīts» un laimēja šo kausu. Varens skrējējs bija. Četrdesmit kilometrus no Vīnes līdz Medlingai noskrēja vienā stundā un četrdesmit astoņās minūtēs, kā pats mūžīgi lielās. Es jau vakar ar viņu norunāju par kausu. Esmu gan es ragulops, ka visu atlieku uz pēdējo brīdi! Un kāpēc es, dulburis, neieskatījos dīvānā!

Pēc žūpas matroža receptes gatavotais groks viņu tā ietekmēja, ka viņš sāka lamāt sevi ar pēdējiem vārdiem un lika saprast ar visspēcīgākajiem izteicieniem, kam viņš pielīdzināms.

– Iesim taču meklēt to karalauka altāri! – aicināja Šveiks. – Rīts jau klāt. Man tikai jāuzvelk formas tērps un jāiedzer vēl viens groks.

Beidzot abi izgāja uz ielas. Ceļā pie vecu lietu uzpircēja sievas feldkurāts stāstīja Šveikam, ka vakar «ar dieva svētību» iespēlējis daudz naudas un, ja uz priekšu tikpat labi iešot, tad varēšot izpirkt klavieres no lombarda.

Tas bija kaut kas līdzīgs pagānu solījumam nest upuri savam elku dievam.

Samiegojusies uzpircēja sieva pateica viņiem dīvāna jaunā īpašnieka adresi Vršovicē. Feldkurāts izturējās neparasti galanti: ieknieba viņai vaiģā un pakutināja zem zoda.

Uz Vršovici viņi devās kājām, jo feldkurāts paskaidroja, ka viņam nepieciešama pastaiga svaigā gaisā, lai padarītu galvu skaidrāku.

Vršovicē veca, dievbijīga skolotāja dzīvoklī viņus gaidīja nepatīkams pārsteigums. Atradis dīvānā saliekamo altāri, vecais kungs bija uztvēris to kā kādu dieva zīmi un iedāvinājis vietējai Vršovices baznīcai ar noteikumu, ka altāra otrā pusē jābūt uzrakstam: «Dievam tam tēvam par godu un slavu. Dāvinājis pensionēts skolotājs Kolaržīks. Tā kunga 1914. gadā».

Skolotājs, ko viņi pārsteidza vienā apakšveļā, bija ļoti samulsis. Sarunā ar viņu noskaidrojās, ka viņš uzskatījis atradumu par brīnumu un dieva pirkstu. Kad viņš nopircis dīvānu, kāda iekšēja balss viņam sacījusi: «Paskaties, kas atrodas dīvāna atvilktnē». Jā, viņš sapnī redzējis pat eņģeli, kas viņam pavēlējis: «Attaiši dīvāna atvilktni!» Viņš paklausījis un, kad nu dīvānā atradis miniatūru saliekamu

trīsdaļīgu altāri ar iedobumu svētā sakramenta glabāšanai, tad nokritis dīvāna priekšā ceļos un no sirds piesaucis dievu, teikdams to un slavēdams, un uzskatījis visu notikušo par dieva mājienu izrotāt ar šo altāri Vršovices baznīcu.

– Tas viss mūs maz interesē, feldkurāts paziņoja. – Tādu mantu, kas jums nepieder, jums vajadzēja nodot policijai, nevis kādai sasodītai baznīcas sakristejai.

– Pielūkojiet, ka neiekuļaties nepatīkšanās ar tādu brīnumu! – brīdināja Šveiks. – Jūs nopirkāt dīvānu, nevis altāri, kas ir kara resora īpašums. Tāds dieva pirksts jums var dārgi maksāt. Nevajadzēja klausīties uz visādiem eņģeļiem. Kādam vīram Zhoršā¹⁴⁵ gadījās izart tīrumā kausu, kuru kāds bija izzadzis no baznīcas un noglabājis, kamēr pienāks labāki laiki un zādzība piemirsīsies. Kausa atradējs arī domājis, ka tas ir dieva pirksts, un nav vis atrasto mantu izkausējis, bet aiznesis mācītājam kā ziedojumu baznīcai. Mācītājs nodomājis, ka šo svētuma apgānītāju sākuši mocīt sirdsapziņas pārmētumi, tāpēc aizsūtījis pēc stārasta, stārasts pēc žandarmiem, un nabaga vīru nevainīgu notiesājuši par baznīcas apzagšanu, jo viņš tiesā visu laiku melsis sazin par kādiem brīnumiem. Gribēdams attaisnoties, tāpat stāstījis par eņģeļiem, piepinis vēl pašu dievmāti klāt un beidzot dabūjis desmit gadus. Jūs darītu prātīgāk, ja nāktu mums līdzī pie šejienes mācītāja un palīdzētu atdabūt valsts mantu. Karalauka altāris nav kaķis vai zeķe, ko var atdāvināt, kam vien iegribas.

Vecais kungs ģērbdamies trīcēja pie visām miesām. Zobi viņam klabēja.

– Nudien, man prātā nebija nekas ļauns vai peļams! Es tikai domāju, ka ar šādu dieva dāvanu palīdzēšu izpušķot mūsu nabadzīgo dieva namu Vršovicē.

– Protams, uz kara resora rēķina, – Šveiks skarbi un asi pārtrauca. – Laba dieva dāvana, neko sacīt! Kāds Pivoņka Hoteboržā arī domāja, ka tā ir dieva dāvana, kad viņam rokās nokļuva valgs ar svešu govī.

Nabaga veco kungu šādas valodas pilnīgi samulsināja, un viņš pat nedomāja vairs aizstāvēties, tikai centās ātrāk saģērbties, lai varētu drīzāk visu nokārtot.

Vršovices mācītājs vēl gulēja un, kad viņu uzmodināja, sāka lamāties, jo domāja, ka viņu aicina pie mirēja.

– Nekāda miera nav ar to pēdējo svaidījumu! – viņš sirdījās, ar nepatīku ģērbdamies. – Viņiem ienāk prātā mirt taisni tad, kad cilvēkam vislabākais miegs. Un pēc tam sāksies kaulēšanās par maksu.

Priekšistabā abi satikās – dieva tā kunga pārstāvis no Vršovices civilajiem katoļiem un dieva tā kunga pārstāvis zemes virsū no kara resora.

Īstenība tā bija ķilda starp privātu personu un karavīru.

Ja draudzes mācītājs apgalvoja, ka altārim neesot vieta dīvānā, tad feldkurāts aizrādīja, ka vēl jo mazāk pamata pārvietot karalauka altāri no dīvāna tādā baznīcā, ko apmeklē tikai civilas personas.

Šveiks mētājās ar dažādām piezīmēm, piemēram, ka esot ļoti viegli uz kara resora rēķina padarīt bagātu nabaga baznīcu. Vārdu «nabaga» viņš izrunāja pēdiņās.

Beidzot viņi iegāja sakristejā, un mācītājs izsniedza feldkurātam karalauka altāri pret šādu kvīti:

«Saņēmu karalauka altāri, kas nejauši bija nokļuvis Vršovices baznīcā.

Feldkurāts Oto Kacs».

Daudzināto karalauka altāri bija ražojusi ebreju firma «Morics Mālers» Vīnē.¹⁴⁶ Šī firma gatavoja visādus dievkalpojumiem un kultam nepieciešamus priekšmetus, kā rožukroņus, svētos attēlus utt. Altāris sastāvēja no trim daļām un bija pārklāts ar neīstu apzeltījumu tāpat kā visa svētās baznīcas slava.

Kas bija attēlots uz altāra, par to bez labas iztēles neviens netiktu gudrs. Skaidrs bija tikai tas, ka šo altāri tikpat labi varētu lietot elku dievu pielūdzēji Zambezi vai burjatu un mongoļu šamani. Izgleznots brēcošās krāsās, altāris iztālēm atgādināja krāsainu plāksni dzelzceļnieku redzes pārbaudei.

¹⁴⁵ V.E.: Pareizi: Zhoržā – ve Zhoři.

¹⁴⁶ V.E.: ve Vídni. Vīne čehiski ir Víděň. Tas varētu norādīt uz šī vārda etimoloģiju.

Labi saredzama bija tikai viena figūra. Tas bija plīks vīrs ar mirdzumu ap galvu un zaļganu miesu, kura pēc krāsas atgādināja zoss tūpļa daļu, kas jau iesmakusi un sākusī pūt.

Šim svētajam neviens nekā ļauna nedarīja. Gluži otrādi, no abām pusēm viņu apsargāja divi spārnoti radījumi, kam vajadzēja attēlot eņģeļus, taču skatītājam radās iespaids, ka plīkais svētais brēc aiz šausmām, ieraudzījis tuvumā šādu kompāniju, jo eņģeļi atgādināja teiksmainus briesmoņus, kaut ko vidēju starp spārnotu meža kaķi un Parādīšanās grāmatas nezvēru.

Altāra pretējā pusē bija glezna, kam vajadzēja attēlot svēto trīsvienību. Balodi māksliniekam visumā nebija izdevies pārāk daudz izķēmot. Viņš bija uzgleznojis putnu, kas tikpat labi varēja būt balodis kā baltā pārļuvista. Toties dievs tas tēvs izskatījās pēc laupītāja no mežonīgajiem rietumiem, ko publikai rāda dažādās aizrautīgās, asiņainās filmās. Dieva dēls turpretim bija omulīgs jauns cilvēks ar tīri glītu vēderiņu, ko sedza kaut kas peldbiksītēm līdzīgs. Visumā viņš atgādināja sportistu un krustu turēja rokā tik eleganti kā tenisa raketi.

No tālienes skatoties, visa trīsvienība saplūda raibā jūklī un šķita, ka tur attēlots vilciens, kas iebrauc stacijā.

Ko attēloja trešā glezna, neviens nevarēja uzminēt.

Kareivji dievkalpojuma laikā pastāvīgi strīdējās, cenzdamies atrisināt šo mīklu, zem kuras bija paraksts: «*Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme Dich unser!*»¹⁴⁷

Šveiks laimīgi novietoja karalauka altāri ratos, pats apsēdās blakus ormanim uz bukas, bet feldkurāts ratos ērti uzlika kājas uz svētās trīsvienības.

Šveiks sarunājās ar ormani par karu. Ormanis izrādījās dumpīgi noskaņots un izteica dažādas piezīmes sakarā ar Austrijas ieroču neuzvaramību, piemēram: «Serbijā jums atkal sadevuši pa biksēm», – un tamlīdzīgi. Kad viņi piebrauca pie produktu pārbaudes aizkārtnes, sargs jautāja, ko viņi vedot, un Šveiks atbildēja:

– Svēto trīsvienību un jaunavu Mariju ar feldkurātu.

Tikmēr kaujas rotas viņus nepacietīgi gaidīja apmācības laukumā. Tām nācās gaidīt ilgi. Šveiks ar feldkurātu vispirms aizbrauca pie virsleitnanta Vitingera pēc sporta kausa, tad uz Brževnovas klosteri pēc monstrances, hostijas trauka un citiem dievkalpojuma piederumiem, kā arī pēc pudeles mišu vīna. No tā redzams, ka noturēt karalauka dievkalpojumu patiešām nav tik vienkārši.

– Kuļamies kā plīki pa nātrēm, – Šveiks sacīja ormanim, un tā bija taisnība.

Kad viņi ieradās apmācības laukumā un uzgāja uz paaugstinājuma ar koka barjeru un galdu, uz kura bija jāstāv karalauka altārim, tad izrādījās, ka feldkurāts aizmirsis ministrantu. Agrāk tā pienākumus bija izpildījis kāds kājnieks, kas nupat bija iedomājies kļūt par telefonistu un aizbraucis uz fronti.

– Tas nekas, feldkurāta kungs, – Šveiks sacīja, – es varu viņu atvietot.

– Bet vai jūs zināt, kas ministram jādara?

– Nekad neesmu ar to nodarbojies, – Šveiks atbildēja, – bet pamēģināt var. Tagad taču karš, un karā cilvēki izdara daudz ko tādu, kas viņiem agrāk nav pat sapņos rādījies. Vai nu es nepratīšu šādu tādu domu «*et cum spiritu tuo*» piepīt pie jūsu «*dominus vobiscum*»! Galu galā nav taču nemaz tik grūti staigāt jums apkārt kā kaķim ap karstu putru. Tāpat mazgāt jums rokas un liet no kannām vīnu...

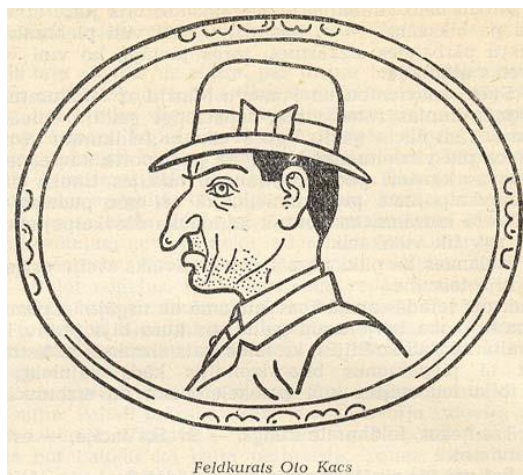
– Labi, – feldkurāts attrauca. – Tikai ūdeni gan man kausā nelejiet. Labāk jau tūliņ ielejiet arī otrā kausā vīnu. Vajadzības gadījumā es vienmēr došu zīmi, vai jums jāiet pa labi vai pa kreisi. Ja es paklusām iesvilpšos vienu reizi, tad nāciet no labās puses, divas reizes – no kreisās. Ar mišu grāmatu daudz nestai pieties. Visumā blēņas vien ir. Bail jums nav?

– Es nebaidos ne no kā, feldkurāta kungs, arī no ministranta darba ne.

Feldkurātam bija taisnība, kad viņš sacīja: «Visumā blēņas vien ir». Viss noritēja pavisam gludi.

Feldkurāta runa bija ļoti īsa:

– Karavīri! Mēs šeit esam sapulcējušies, lai pirms došanās uz kaujas lauku pievērstu savas sirdis dievam. Lai viņš dod mums uzvaru un uztur mūs pie veselības! Es jūs ilgi neaizkavēšu un novēlu jums visu labāko.

¹⁴⁷ Svētā Marija, dieva māte, apžēlojies par mums! (Vāc.)

– *Ruht!* – nokomandēja vecais pulkvedis kreisajā flangā.

Šādu dievkalpojumu sauc par karalauka dievkalpojumu tāpēc, ka tas ir pakļauts tiem pašiem likumiem, kādiem pakļauta kara taktika kaujas laukā. Ilgajās karapulka gaitās trīsdesmit gadu karā arī karalauka dievkalpojumi vilkās varen ilgi. Modernās taktikas laikā, kad karaspēka pārvietošanās norisinās ātri un strauji, arī karalauka dievkalpojuma gaitai jābūt ātrai un straujai.

Dievkalpojums ilga taisni desmit minūtes, un tie, kas atradās tuvāk, nevarēja vien nobrīnīties, kāpēc feldkurāts dievkalpojuma laikā svilpj. Šveiks ātri uztvēra signālus, parādījās te labajā, te kreisajā pusē altārim un nekā cita neteica kā vien: «*Et cum spiritu tuo*».

Viss ceremoniāls atgādināja indiāņu deju ap ziedokļa akmeni, bet kopiespāids bija labs un izkļiedēja garlaicību, kādu dvesa putekļainais, drūmais apmācības laukums, kam aizmugurē stiepās plūmju gatve un atejvietas, kuru smirdoņa aizstāja gotisko tempļu mistisko vīraka smaržu. Visi bija labā omā. Virsnieki, sastājušies ap

pulkvedi, stāstīja anekdotes. Viss ritēja pilnīgā kārtībā. Šur tur starp kareivjiem bija dzirdams: «Dod ievilkst vienu dūmu!» Un kā upura dūmi vietumis pret debesīm stīdza zilganās tabakas dūmu strūkliņas. Sāka smēķēt pat apakšvirsnieki, kad ieraudzīja, ka arī pulkveža kungs aizkūpina smēķi.

Beidzot atskanēja: «*Zum Gebet!*»¹⁴⁸ – laukumā uzvirpuļoja putekļi, un pelēkais formas tērpu četrstūris locīja savus ceļus virsleitnanta Vitingera sporta kausa priekšā, kuru viņš bija ieguvis sacīkšu skrējienā Vīne–Medlinga «Sporta favorīta» kluba vārdā.

Kauss bija pilns līdz malām, un vispārējais spriedums, ko izsacīja rinda pēc rindas, vērojot feldkurāta manipulācijas, skanēja:

– Izmēta kā ogu!

Šis dievam patīkamais darbs atkārtojās divas reizes, tad atkal atskanēja komanda: «Uz lūgšanu», – orķestris laida vaļā, cik jaudas, «Dievs, sargi mūsu ķeizaru», un tam sekoja komanda «stāties» un «doties projām».

– Savāciet tās grabažas, – feldkurāts sacīja Šveikam, pamājojot uz karalauka altāri, – un aizvedīsim visu atpakaļ, ko esam patapinājuši!

Viņi brauca atpakaļ ar to pašu ormani un godīgi atdeva visu, atskaitot baznīcas vīna pudeli.

Un, kad viņi beidzot bija mājās, aizsūtījuši nelaimīgo ormani uz komandantūru pēc atlīdzības par ilgo braucienu, Šveiks sacīja feldkurātam:

– Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, – vai ministrantam jābūt tās pašas ticības kā garīdzniekam, kuru viņš apkalpo?

– Zināms, – feldkurāts atbildēja, – citādi dievkalpojums neskaitās derīgs.

– Tādā gadījumā notikusi liela ķibe, feldkurāta kungs, – Šveiks paziņoja, – jo es esmu ārpus visām ticībām. Man gan nekad neveicas.

Feldkurāts uzmeta Šveikam skatienu, mirkli klusēja, tad uzsita viņam uz pleca un sacīja:

– Izdzeriet to baznīcas vīnu, kas vēl palicis pudelē, un tad varat uzskatīt, ka esat atkal uzņemts baznīcas klēpī.

XII. Reliģisks disputs

Dažkārt Šveiks veselām dienām nedabūja redzēt kareivju dvēseļu ganu. Feldkurāts sadalīja savu laiku starp amata pienākumiem un uzdzīvi un ieradās mājās gaužām reti, netīrs, nemazgājies, notriepies kā runcis, kad tam uznāk auru laiks un tas dodas dēkās pa jumtiem.

Ja feldkurāts pārnācis vēl bija spējīgs parunāt, tad pirms iemigšanas mēdza runāt ar Šveiku par augstiem tematiem – par garīgu degsmi, par domāšanas prieku. Dažreiz viņš pat mēģināja runāt vārmās un citēt Heini.

¹⁴⁸ Uz lūgšanu! (*Vāc.*).

Šveiks kopā ar feldkurātu noturēja vēl vienu karalauka dievkalpojumu sapieriem; tur aiz pārpratuma bija pieaicināts vēl otrs feldkurāts, izbijis ticības mācības skolotājs, ārkārtīgi dievbijīgs vīrs, kas ar lielu izbrīnu lūkojās savā kolēģī, kad tas viņam piedāvāja malku konjaka no Šveika blaškes, ko Šveiks tādos garīgu ceremoniju gadījumos vienmēr ņēma līdzi.

– Tā ir laba marka, – feldkurāts Oto Kacs apgalvoja. – Iedzeriet un brauciet uz mājām! Es pats ar visu tikšu galā. Šodien man nepieciešams būt svaigā gaisā, nez kāpēc galva sāp.

Dievbijīgais feldkurāts aizgāja, galvu grozīdams, bet Kacs kā vienmēr izpildīja savu uzdevumu labi jo labi.

Šoreiz tā kunga asinīs pārvērtās vīns ar konjaka piemaisījumu un svētruna vilkās ilgāk, jo katrs trešais vārds skanēja: «un tā tālāk» vai «visādā ziņā».¹⁴⁹

– Karavīri! Šodien jūs dodaties uz fronti un tā tālāk. Pievērsiet savas sirdis tam kungam un tā tālāk. Visādā ziņā. Nevienam no jums nezina, kas ar viņu notiks un tā tālāk, visādā ziņā.

Un tā joprojām no altāra dārdēja «un tā tālāk» un «visādā ziņā», mainīdamies ar dievu un dažādu svēto vārdiem. Savā aizrautībā un daiļrunības kvēlē feldkurāts ieskaitīja svētajos arī Savoijas princi Eiženu, kas aizsargāšot kareivjus, kad viņi celšot tiltus pāri upēm.

Par spīti visam karalauka dievkalpojums beidzās bez jebkādam klizmām, patīkami un jautri. Sapieri dabūja pamatīgi izpriecāties.

Atceļā Šveiku un feldkurātu ar saliekamo altāri negribēja ielaist tramvajā, bet Šveiks piedraudēja konduktoram:

– Skaties, ka negāzu tev ar šo svēto pa galvu!

Nokļuvuši beidzot mājās, viņi atklāja, ka ceļā nozaudējuši hostiju trauku.

– Nav liela nelaime, – Šveiks sacīja, – pirmie kristieši noturēja dievkalpojumus bez kāda hostiju trauka. Ja mēs izsludināsim avīzēs par šo zaudējumu, tad godīgais atradējs var pieprasīt atlīdzību. Ja būtu nozaudēta nauda, tad gan diezin vai patrāpītos kāds godīgs atradējs. Kaut gan dažreiz gadās arī tādi ērmi. Pie mums Budejovicē bija pulkā kāds kareivis, tāds lādzīgs ragulops,¹⁵⁰ viņš reiz bija pacēlis uz ielas sešsimt kronu un nodeva tās policijai. Pat avīzēs par viņu rakstīja, kas tas par godīgu atradēju, taču viņš iedzīvojās tikai kaunā un negodā. Nevienam negribēja ar viņu runāt, visi viņu bāra: «Ak tu stulbenis, kādas mulķības izstrādājis! To tu nožēlosi līdz kapa malai, ja tev vēl ir kaut mazākās goda jūtas». Viņam bija meiča, tā ar viņu vairs neielaidās. Kad viņš atvaļinājumā aizbrauca uz mājām, viņa draugi šā paša iemesla dēļ izsvieda viņu krogā no ballītes. Viņš sāka nikuļot, kļuva grūtsirdīgs un beidzot metās zem vilciena. Reiz atkal mūsu ielā kāds drēbnieks atrada zelta gredzenu. Visi viņu brīdināja, lai neiet uz policiju, bet šim neko nevarēja iestāstīt. Policijā viņu uzņēma ārkārtīgi laipni, jo tur jau atradās pieteikums, ka pazudis zelta gredzens ar briljantu, bet, līdzko paskatījās uz atnesto gredzenu, tā sāka smieties: «Cilvēk mīlais, tas taču ir stikls, nevis briljants. Cik jums par tādu briljantu deva? Tādus godīgus atradējus mēs pazīstam». Beidzot noskaidrojās, ka vēl kāds pazaudējis zelta gredzenu ar neīstu briljantu, ģimenes piemiņu, bet drēbnieks nosēdēja trīs dienas, jo uztraukumā bija aizskāris policiju. Likumīgo atlīdzību – desmit procentus – viņš dabūja gan, tur kopā sanāca viena krona un divdesmit helleru, jo tas nieks bija tikai divpadsmit kronu vērts, bet viņš to atlīdzību iesvieda gredzena īpašniekam ģimī, īpašnieks viņu iesūdzēja par personas aizskaršanu ar darbiem, un drēbniekam piesprieda samaksāt desmit kronas soda naudas. Vēlāk viņš visur stāstīja, ka ikviens tāds godīgs atradējs pelnījis divdesmit pieci, ka to vajag apdauzīt zili melnu, ka to vajag nopērt publiski, lai cilvēki redz un mācās, kā tādos gadījumos jārikojas. Manuprāt, mūsu hostiju trauku neviens atpakaļ nenesīs, kaut arī tam otrā pusē ir pulka zīmogs. Ļaudis labprāt negrib ielaisties ar kroņa mantām. Drīzāk atradējs iemetīs to ūdenī, lai neiekultos nepatikšanās. Es vakar traktierī «Pie zelta vainaga» sāku runāties ar kādu laucinieku, viņam jau piecdesmit seši gadi, un viņš gājis uz Jauno Paku, lai iecirkņa komandantūrā noskaidrotu, kāpēc viņam rekvizīti rati. Atceļā, kad viņu jau izsvieduši no komandantūras, viņš apstājies paskatīties uz vezumniekiem, kas nule iebraukuši un novietojušies tirgus laukumā. Kāds jauns puisis, kas vedis armijai konservus, palūdzis viņu pieskatīt uz brītiņu zirgus un vairs nav atgriezies. Kad vezumnieki devušies ceļā, lauciniekam vajadzējis braukt tiem līdzi līdz pašai Ungārijai, bet tur viņš tāpat palūdzis kādu, lai pieskata vezumu, un tikai tā izglābies, citādi viņu būtu aizveduši uz Serbiju. Viņš atgriezies pavisam apdullis un negrib vairs ielaisties nekādās militārās padarīšanās.

Vakarā viņus apciemoja dievbijīgais feldkurāts, kas torīt arī bija uzaicināts noturēt dievkalpojumu sapieriem. Viņš bija fanātiķis, kas gribēja katru tuvināt dievam. Būdams ticības mācības skolotājs, viņš bija centies izkopt bērnos reliģiskās jūtas ar pļauku palīdzību, tāpēc laiku pa laikam dažādos laikrakstos

¹⁴⁹ V.E.: ...a tak dále a zajisté.

¹⁵⁰ V.E.: hovado.

par viņu bija publicēti ziņojumi: «Zvērīgs ticības mācības skolotājs», «Skolotājs, kas pļaukā bērnus» utt., taču nekas nespēja satricināt viņa pārliecību, ka katķismu bērni vislabāk apgūst pēc austriešu sistēmas. Viņš mazliet kliboja ar vienu kāju. Tās bija sekas no sastapšanās ar kādu tēvu, kura dēlu viņš bija izpļaukājis par to, ka zēns bija izsacījis zināmas šaubas par svētās trīsvienības esību. Zēns bija saņēmis trīs pļaukas: vienu par dievu tēvu, otru par dievu dēlu, trešo par svēto garu.

Tagad viņš bija ieradies uzvest uz pareizā ceļa savu kolēģi Kacu un ietekmēt viņa dvēseli. Savu misiju viņš iesāka ar šādiem jautājumiem:

– Kāpēc jūs istabā nav krucifiksa? Es brīnos par to. Kur jūs skaitāt lūgšanas? Kāpēc jūs istabas sienas nerotā neviens svēto attēls? Kas jums tur virs gultas?

Kacs iesmējās:

– Tā ir «Peldētāja Zuzanna», un tā plikā sieviete zem viņas ir man kāda veca paziņa. Pa labi karājas japāņu akvarelis, kas attēlo seksuālo aktu starp geišu un vecu japāņu samuraju. Kaut kas ļoti oriģināls, vai nav tiesa? Lūgšanu grāmata man glabājas virtuvē. Atnesiet to, Šveik, un atšķiriet trešo lappusi!

Šveiks izgāja ārā, un virtuvē trīs reizes nopaušķēja vīna pudeļu aizbāžņi.

Dievbijīgo feldkurātu ķēra vai trieka, kad uz galda parādījās trīs pudeles.

– Tas ir viegls baznīcas vīns, kolēģa kungs, – Kacs sacīja. – Ļoti laba šķirne, rislings. Pēc garšas atgādina Mozeles vīnu.

– Es nedzeršu, – dievbijīgais feldkurāts tiepās, – es esmu ieradies glābt jūsu dvēseli.

– Jums izkaltīs rīkle, kolēģa kungs, – Kacs brīdināja. – Iedzeriet, un es klausīšos. Es esmu ļoti panesīgs cilvēks un varu mierīgi noklausīties arī citu ieskatos.

Dievbijīgais feldkurāts mazliet iedzēra un izbolīja acis.

– Velnišķīgi labs vīns, kolēģa kungs, vai nav tiesa?

– Es dzirdu, ka jūs lādaties, – fanātiķis skarbi sacīja.

– Tas ir paradums, – Kacs atbildēja, – dažreiz es sevi pieķeru pat zaimos. Ielejiet, Šveik, feldkurāta kungam! Varu jums apgalvot, ka lamājoties mēdzu pieminēt arī dievu to tēvu, dievu to dēlu un dievu to svēto garu. Manuprāt, jūs pie visa tā pieradīsiet, kad būsiet nokalpojis armijā tik ilgi kā es. Tādos lamu vārdos nav nekā nepatīkama, uzspiesta, un mums, garīdzniekiem, tas viss ļoti tuvs: debesis, dievs, krusts, svētais vakarēdiens. Viss skan ļoti skaisti un cieši saistīts ar mūsu profesiju. Dzeriet, kolēģa kungs!

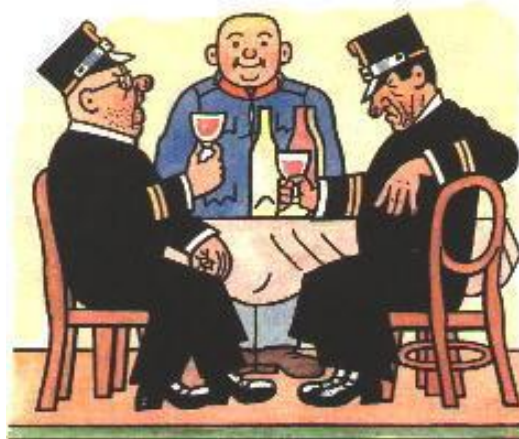
Bijušais skolotājs tīri mehāniski iedzēra malku. Varēja redzēt, ka viņš grib kaut ko sacīt, bet nespēj, jo vēl kārto domas.

– Galvu augšā, kolēģa kungs, – Kacs turpināja, – nesēdīet tik drūms, it kā jūs pēc piecām minūtēm taisītos pakārt! Esmu dzirdējis, ka jūs reiz piektdien kādā restorānā esot apēdis cūkgaļas kotleti, domādams, ka todien ir ceturtdiena, un pēc tam esot skrējis uz klozetu un bāzis pirkstu rīklē, lai dabūtu kotleti ārā, jo baidījies, ka dievs jūs sodīšot. Man gan nav bail ēst gavēņa laikā gaļu, un no elles es arī nebaidos. Pardon, iedzeriet! Tā, vai nu jūtaties labāk? Varbūt jums ir progresīvi uzskati par elli un jūs ejat līdzī laika garam un reformistiem? Tas ir, jūs atzīstat, ka nabaga grēciniekiem paredzēto sēra katlu vietā tagad ellē atrodas autoklāvi, proti, katli ar augstu atmosfēras spiedienu, ka grēciniekus cepina margarīnā, ka iesmus griež ar elektrisku dzinējspēku, ka grēciniekiem dragā kaulus ar šoseju blietējamām mašīnām, kas braukā viņiem pāri miljoniem gadu, ka zobu trīcēšanu rada zobārsti ar īpašām ierīcēm, bet kaucienus uzņem skaņu platēs un tās sūta augšā paradīze, lai uzjautrinātu taisnos. Paradīzē darbojas odekolona smidzinātāji un simfoniskie orķestri tik ilgi spēlē Brāmsu, ka visi ilgojas pēc elles un šķīstītavas. Eņģeļiem pie dibieniem ir lidmašīnu propelleri, lai nav spārni jāpiepūlē. Dzeriet, kolēģa kungs! Šveik, ielejiet viņam konjaku, man liekas, viņš nejūtas labi.

Kad dievbijīgais feldkurāts atzīlba, viņš nočukstēja:

– Reliģija ir garīgs apsvērumus. Kas netic svētās trīsvienības pastāvēšanai...

– Šveik, – Kacs viņu pārtrauca, – ielejiet feldkurāta kungam vēl vienu konjaku, lai viņš atjēdzas! Pastāstiet viņam kaut ko, Šveik!

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, – Šveiks iesāka, Vlašimā dzīvoja kāds semināra priekšnieks.¹⁵¹ Viņa vecā saimniece bija aizlaidusies lapās ar bērnu un naudu, un viņš pieņēma citu kalponi. Savās vecuma dienās šis semināra priekšnieks bija sācis studēt svēto Augustīnu, kurš, kā stāsta, piederot pie svētajiem tēviem, un tur izlasījis, ka ikviens, kas ticot antipodiem, tikšot nolādēts. Viņš nu atsaucis savu kalponi un teicis tai: «Klausieties, jūs man kādreiz stāstījāt, ka jums esot dēls, atslēdznieks – mehāniķis, kas aizbraucis uz Austrāliju. Tad viņš tagad atrodas pie antipodiem, bet svētais Augustīns pavēl, lai ikviens tiktu nolādēts, kas tic antipodiem». – «Jūsu godība», tas sievišķis atbild, «bet mans dēls taču sūta man no Austrālijas vēstules un naudu». – «Tie ir velna māņi», semināra priekšnieks brēcis, «pēc svētā Augustīna mācības, nekādas Austrālijas nav; tas ir antikrists, kas jūs kārdina». Svētdien viņš baznīcā publiski nolādējis kalponi un kiedzis, ka nekādas Austrālijas pasaulē neesot. Tad taisni no baznīcas viņu aizveduši uz trakonamu. Tur jau dažam labam būtu piemērota vieta. Ursuliniešu klosterī ir pudelīte ar jaunavas Marijas pienu, ar ko viņa barojusi Jēzuliņu, bet bāreņu patversmē pie Benešovas, kad tur atveduši svētīto ūdeni no Lurdas, bāreņiem piemetusies tāda caureja, kāda pasaulē vēl nav redzēta.

Dievbijīgajam feldkurātam viss dejoja acu priekšā, un viņš atzīlba tikai pēc jaunas konjaka glāzes, kas viņam sakāpa galvā. Blisinādams acis, viņš uzrunāja Kacu:

– Vai jūs neticat jaunavas Marijas neaptraipītājam ieņemšanai¹⁵²? Vai jūs neticat, ka Jāņa Kristītāja pirksts, kas glabājas pie piaristiem, ir īsts? Vai jūs vispār ticat dievam tam kungam? Un, ja neticat, kāpēc tad esat feldkurāts?

– Kolēģa kungs, – Kacs atbildēja, draudzīgi paplikšķinādams viņam pa muguru, – kamēr valsts atzīst, ka kareivjiem, kas dodas uz karu drošā nāvē, vajadzīga dieva svētība, tikmēr feldkurāta amatu pieklājīgi atalgo, un cilvēks, to pildot, nepārpūlas. Man tas patīk labāk nekā noskraidīties pa apmācības laukumiem vai nostaigāties manevros. Agrāk es pildīju priekšniecības pavēles, bet tagad daru, ko gribu. Es aizvietoju kādu, kas nemaz neeksistē, un tēloju dieva lomu. Ja es negribu kādam piedot grēkus, tad nepiedošu arī, kaut viņš lūgtos mani, ceļos mezdamiem. Tādu gan laikam būs sasodīti maz.

– Es mīlu dievu to kungu, – žagodamies izrunāja dievbijīgais feldkurāts,¹⁵³ – es viņu ļoti mīlu. Dodiet man mazliet vīna! Es cienu dievu to kungu, – viņš turpināja, – es viņu ļoti cienu un godāju. Neviena es tā necienu kā viņu.

Viņš tā zvēla ar dūri pa galdu, ka pudeles salēcās.

– Dievs ir kaut kas cēls, kaut kas pārdabisks. Viņš ir augsti teicams visos savos darbos. Viņš ir līdzīgs saulei, tam es ticu un ticēšu. Arī svēto Jozefu es cienu, es cienu visus svētos, atskaitot svēto Serapionu.¹⁵⁴ Viņam ir tik neglīts vārds.

– Viņam būtu jāiesniedz lūgums, lai piešķir citu vārdu, – Šveiks piezīmēja.

– Es mīlu svēto Ludmilu un svēto Bernardu, – bijušais ticības mācības skolotājs turpināja, – viņš izglābis daudzus ceļiniekus sv. Gotharda pārejā. Viņam kaklā pakārta pudele konjaka, un viņš meklē tos, kas ieputināti sniegā.

Saruna ievirzījās citās sliedēs. Dievbijīgais feldkurāts sāka melst, kas gadījās uz mēles:

– Es mīlu nevainīgos bērniņus, viņu piemiņas diena ir 28. decembrī. Erodu es ienīstu. Kad vista guļ, tad nevar tikt pie svaigām olām.

Viņš sāka smieties un dziedāt:

Svētais, visuvarenais dievs...

Tomēr viņš tūliņ pārtrauca dziesmu un skarbi jautāja Kacam:

– Vai jūs neticat, ka 15. augustā ir Marijas debesbraukšanas diena?

Dzīres ritēja pilnā gaitā. Galdā parādījās vēl jaunas pudeles, un laiku pa laikam atskanēja Kaca balss:

– Saki, ka netici dievam tam kungam, citādi neliešu.

Likās, ka atgriezušies pirmo kristiešu vajāšanas laiki. Bijušais ticības mācības skolotājs dziedāja kādu Romas arēnas mocekļu dziesmu un auroja:

– Es ticu dievam tam kungam un neaizliegšu viņu. Ej ratā ar savu vīnu! Es pats varu aizsūtīt pēc tā.

¹⁵¹ V.E.: *dēkan.*

¹⁵² V.E.: *Vy nevěříte v neposkvrněné početí Panny Marie?*

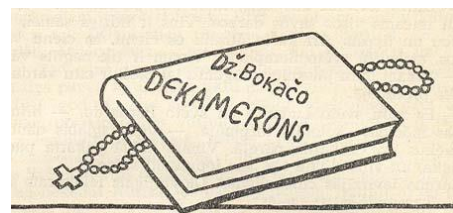
¹⁵³ V.E.: *«Já mám pánaboha rád», ozval se nábožný polní kurát, začínaje kytat...*

¹⁵⁴ V.E.: Slāvu valodās sakne «s-r» nozīmē izkārnišanos.

Beidzot viņu noguldīja gultā. Pirms iemigšanas viņš, pacēlis labo roku zvērestam, sauca:

– Es ticu dievam tam tēvam, dēlam un svētajam garam! Atnesiet man lūgšanu grāmatu!

Šveiks ielika viņam rokā grāmatu, kas atradās uz nakts-galdiņa, un tā dievbijīgais feldkurāts aizmiga ar Dž. Bokačo «Dekameronu» rokā.

XIII. Šveiks iet dot pēdējo svaidījumu

Feldkurāts Oto Kacs domīgi sēdēja pie apkārtraksta, kas nule bij a atnests no kazarmām. Tas bija kara ministrijas priekšraksts:

«Kara ministrija ar šo atceļ pa kara laiku visus priekšrakstus sakarā ar karavīru pēdējo svaidījumu un izdod armijas garīdznieku zināšanai un pildīšanai šādus noteikumus:

§ 1. Frontē pēdējais svaidījums atcelts.

§ 2. Grūti slimos un ievainotos nav atļauts pārvietot uz aizmuguri pēdējā svaidījuma saņemšanas dēļ. Armijas garīdzniekiem uzlikts par pienākumu par šā noteikuma pārkāpšanu tūliņ ziņot attiecīgām militārām iestādēm.

§ 3. Kara slimnīcās aizmugurē uz kara ārstu atzinuma pamata pēdējo svaidījumu var izdarīt veselām grupām uzreiz, ja tas netraucē augšminēto militāro iestāžu darbu.

§ 4. Ārkārtējos gadījumos kara slimnīcu pārvalde var atļaut atsevišķām personām saņemt pēdējo svaidījumu aizmugurē.

§ 5. Armijas garīdzniekiem uzlikts par pienākumu pēc kara slimnīcu pārvaldes uzaicinājuma dot pēdējo svaidījumu tiem, kurus pārvalde norāda».

Tad feldkurāts izlasīja vēl kādu rakstu, kurā viņam bija pavēlēts rīt ierasties kara slimnīcā Karela laukumā un dot pēdējo svaidījumu kādam grūti ievainotam karēivim.

– Klausieties, Šveik, – feldkurāts iesaucās, – vai tā nav cūcība? It kā visā Prāgā nebūtu neviena cita feldkurāta. Kāpēc tur nesūta to dievbijīgo mācītāju, kas nesen pārgulēja pie mums? Man jādod pēdējais svaidījums Karela laukumā. Es jau esmu aizmirsis, kā to dara.

– Tad nopirksim katķismu, feldkurāta kungs, tur tas būs iekšā, – Šveiks aizrādīja. – Katķisms garīgiem ganiem ir tas pats, kas ceļa vadonis svešiniekiem. Emausas klosterī strādāja kāds dārznieka palīgs. Viņš bija nolēmis kļūt par klostera kalpotāju un dabūt mūka drēbes, lai nevajadzētu plēst pašam savējās. Tad viņam bija jānopērk katķisms un jāiemācās, kas vienīgais paglābies no iedzimtā grēka, kā met krustu, ko nozīmē tīra sirdsapziņa un tamlīdzīgas blēņas. Vēlāk viņš pārdeva zem rokas pusi no klostera gurķu ražas, un tad viņu ar kaunu un negodu padzina. Kad es viņu satiku, viņš teica: «Nu, gurķus es būtu varējis pārdot arī bez katķisma».

Kad Šveiks atnesa nopirkto katķismu, feldkurāts, to šķirstīdams, sacīja:

– Paskat tikai, pēdējo svaidījumu var dot vienīgi garīdznieks un turklāt tikai ar bīskapa svētītu eļļu.¹⁵⁵ Tātad redzat, Šveik, jūs pats nevarat dot sev pēdējo svaidījumu. Nolasiet man, kā dod pēdējo svaidījumu!

Šveiks lasīja:

– «To izdara tā: garīdznieks ieziež slimnieka piecus maņu orgānus un pie tam skaita lūgšanu: «Caur šo svēto svaidījumu un savu mīlestības pārpilno žēlsirdību lai dievs tas kungs tev piedod visu, ko tu esi nogrēkojies ar redzi, dzirdi, ožu, garšu, runu, tausti un gaitu»».

– Es labprāt gribētu zināt, Šveik, – feldkurāts sacīja, – kā cilvēks var nogrēkoties ar tausti. Vai jūs nevarat man to paskaidrot?

– Visādi var nogrēkoties, feldkurāta kungs, kad viņš, piemēram, grābstās pa svešām kabatām vai atkal ballītēs... vai nu nezina, kā tur nagus palaiž.

– Un ar gaitu, Šveik?

– Kad viņš sāk klibot, lai ļaudis par viņu iežēlotos.

– Un ar ožu?

– Kad viņš novēršas no kādas smakas.

– Un ar garšu, Šveik?

¹⁵⁵ V.E.: poslední pomazání může udělovat pouze kněz, a to jen olejem od biskupa posvěceným.

– Kad viņam pēc kaut kā slienā tek.

– Un ar runu?

– Tas savienots ar dzirdi, feldkurāta kungs, kad viens daudz pļāpā un otrs viņā klausās.

Pēc šiem filozofiskajiem apsvērumiem feldkurāts aplūsa un pēc brītiņa teica:

– Tātad mums vajadzīga bīskapa svētīta eļļa. Te jums būs desmit kronas, nopērciet vienu pudelīti! Armijas intendantūrā droši vien tādas eļļas nav.

Tā nu Šveiks devās meklēt bīskapa svētīto eļļu. Tāds uzdevums ir vēl grūtāks nekā dzīvības ūdens sameklēšana Boženas Ņemcovas¹⁵⁶ pasakās.

Viņš iegāja vairākos drogu preču veikalos, bet, līdzko pateica: «Lūdzu pudelīti bīskapa svētītās eļļas», – tā daži sāka smieties, daži šausmās paslēpās aiz letes. Šveiks visur rādīja ļoti nopietnu seju.

Tad viņš nolēma izmēģināt laimi aptiekās. Pirmajā aptiekārs lika laborantam izmest Šveiku ārā. Otrajā gribēja izsaukt ātro palīdzību, bet trešajā provizors viņam ieteica iegriezties Garajā ielā, Polāka firmā, tur droši vien būšot vajadzīgā prece.

Polāka firma Garajā ielā patiešām bija rosīga firma. Tā nelaida ārā neviena pircēja, neapmierinājusi viņa vēlēšanos. Ja pircējs vēlējās Kopajas balzāmu¹⁵⁷, viņam ielēja terpentīnu, un labi vien bija.

Kad Šveiks prasīja par desmit kronām bīskapa svētīto eļļu, šefs sacīja komijam:

– Tauhena kungs,¹⁵⁸ ielejiet viņam desmit dekagramu kaņepju eļļas Nr. 3!

Komijš, ietīdams pudelīti papīrā, teica Šveikam kā īsts veikalnieks:

– Vislabākās kvalitātes prece! Ja jums vajadzīga laka, otas vai pernica, griezieties, lūdzami, pie mums! Mēs jūs solīdi apkalposim.

Tikmēr feldkurāts ar katķismu rokā atkārtoja to, kas viņam kādreiz seminārā nebija iespiedies atmiņā. Viņam ļoti patika daži neparasti gudri izteicieni, par kuriem viņš smējās no visas sirds:

«Vārds «pēdējais svaidījums» cēlies no tā, ka šis svaidījums parasti ir pēdējais no visiem svētiem svaidījumiem, ko baznīca dod cilvēkam».

Vai arī: «Pēdējo svaidījumu var saņemt ikviens katoļticīgs kristietis, kas grūti sasirdzis un jau sasniedzis apzinīgu vecumu».

«Sirdzējam jāsaņem pēdējais svaidījums, ja iespējams, pilnīgā samaņas stāvoklī».

Tad ieradās raitnieks un atnesa rakstu, kurā feldkurātam tika aizrādīts, ka rīt pie pēdējā svaidījuma slimnīcā būšot klāt «Dižciltīgo dāmu savienība kareivju audzināšanai ticības garā».

Šī savienība sastāvēja no histēriskām vecām sievietēm, kuras slimnīcās izdalīja kareivjiem svēto attēlus un stāstiņus par kādu katoļticīgu karavīru, kas iet nāvē kunga un ķeizara labā. Stāstiņos bija krāsaina bildīte, kas attēloja kaujas lauku. Visur vāļājās cilvēku un zirgu ķermeņi, apgāzti munīcijas vezumi un lielgabali stāvus uzslīetām lafetēm. Pie apvāršņa dega sādža un sprāga šrapneli, bet priekšplānā gulēja kareivis ar norautu kāju; pār viņu noliecies eņģelis sniedza viņam vainagu ar uzrakstu uz lentes: «Jau šodien tu būsi ar mani paradīzē». Un mirējs svētlaimīgi smaidīja, it kā viņam būtu pasniegts saldējums.

Oto Kacs, izlasījis rakstu, nospļāvās un nodomāja: «Tad nu gan rīt būs dieniņa!»

Viņš pazina šīs «padauzas», kā viņš sauca «Savienības» dāmas, kopš tā laika, kad pirms vairākiem gadiem bija turējis dievkalpojumus armijai sv. Ignācija baznīcā. Toreiz viņš vēl ziedoja svētrunām daudz laika, un «Savienība» mēdza sēdēt tūliņ aiz pulkveža. Reiz viņam bija piesējušās divas izģindušas jumpravas melnās drēbēs, ar rožukroņiem rokās un divas stundas tērgājušas par kareivju audzināšanu ticības garā, līdz viņš galīgi noskaities bija pateicis: «Piedodiet, manas dāmas, mani gaida kapteinis uz kāršu partiju».

– Eļļa mums jau ir, – svinīgi paziņoja Šveiks, atgriezies no Polāka firmas. – Kaņepju eļļa Nr. 3, vislabākās kvalitātes, ar to varam iesvaīdīt veselu bataljonu. Tā ir solīda firma, tā pārdod arī pernicu, laku un otas. Mums vēl vajadzīgs vienīgi zvaniņš.

– Kāpēc zvaniņš, Šveik?

– Mums braucot jāzvana, lai ļaudis mūsu priekšā ņemtu cepures nost, kad mēs braucam ar dievu to kungu un kaņepju eļļu Nr. 3, feldkurāta kungs. Tā to dara, un daudzi jau iespundēti tāpēc, ka nav likušies ne zinīs un nav ņēmuši cepures nost. Reiz Žizkovā kāds mācītājs piekāva aklu ubagu, jo tas šai gadījumā nebija noņēmis cepuri. Šo ubagu ieslodzīja, jo tiesā pierādīja, ka kurlmēms viņš nav, tikai akls, tātad zvanām dzirdējis un ar savu izturēšanos kūdījis ļaudis uz nemieriem, kaut gan tas bija noticis

¹⁵⁶ Božena Ņemcova (1820.–1862.) – ievērojama čehu rakstniece; bez stāstiem izdevusi vēl čehu un slovāku pasaku krājumus.

¹⁵⁷ Dziedniecisku eļļu sakopojums.

¹⁵⁸ V.E.: Komijš Tauhens «drogu veikalā» Hašekam ir noturīgs personāžs: tas parādās arī {SVEJK2, 90.lpp.}, lai gan pēc fabulas tam Tauhenam ar šo Tauhenu nevar būt nekā kopēja.

naktī. Tas ir tāpat kā Kristus augšāmcelšanās svētkos. Citādi neviens uz mums pat nepaskatīsies, bet tā ikviens noņems cepuri. Tātad, feldkurāta kungs, ja jums nav iebildumu, es tūliņ iešu pēc zvaniņa.

Saņēmis atļauju, Šveiks pēc pusstundas atnesa zvaniņu.

– Tas ir no «Krustiņu» iebraucamās vietas vārtiem, – viņš sacīja, – un tas man maksāja piecas minūtes baiļu, un kur vēl tā ilgā gaidīšana, jo pastāvīgi gāja garām ļaudis.

– Es iešu uz kafejnīcu, Šveik, ja kāds atnāk, lai pagaida.

Apmēram pēc stundas ieradās vecāks sirms kungs ar staltu stāju un stingru skatienu.

Visa viņa āriene dvesa apņēmību un niknumu. Viņš meta visapkārt tādus skatienus, it kā liktenis būtu viņu sūtījis iznīcināt mūsu nabaga planētu un izdzēst tās pēdas pasaules izplatījumā.

Viņa valoda bija skarba, dzestra un stingra:

– Mājās? Aizgājis uz kafejnīcu? Man jāpagaida? Labi, kaut vai līdz rītam. Kafejnīcām viņam nauda ir, bet parādus ko maksāt nav. Mācītājs, tpi, tu nelabais!

Viņš nospļāvās virtuvē uz grīdas.

– Kungs, nespļaujiet te! – Šveiks aizrādīja, ar interesi vērodams svešo.

– Es nospļaušos vēlreiz, skatieties, tā, – svešais stūrgalvīgi noteica, otrreiz nospļaudamies uz grīdas. – Kā viņam nav kauna! Armijas garīdznieks! Fi!

– Ja esat kulturāls cilvēks, – Šveiks sacīja, – tad atmetiet paradumu spļaudīties svešos dzīvokļos. Jeb vai jūs domājat, ka pasaules kara laikā viss atļauts? Jums jāuzvedas kārtīgi, nevis kā mežonim. Jums jāizturas smalki, jārunā pieklājīgi, nevis jāizgāžas kā vecai sētai, jūs stulbais civilist!

Bargais kungs pietrūkās kājās, sāka aiz uztraukuma drebēt un kļiedza:

– Ko jūs atļaujaties? Ja es neesmu pieklājīgs cilvēks, kas tad es esmu, sakiet...

– Jūs esat cūka, – Šveiks pārtrauca, skatīdamies viņam tieši acīs. – Jūs spļaujiet uz grīdas, it kā atrastos tramvajā, vilcienā vai kādā citā publiskā vietā. Esmu vienmēr brīnījies, kāpēc tur izkārtas zīmītes, ka aizliegts spļaut uz grīdas, bet nu redzu, ka tas jūsu dēļ. Jūs laikam visur ļoti labi pazīst.

Stingrais kungs pietvīka un sāka bērt veselu virkni lamu vārdu, kas bija adresēti Šveikam un feldkurātam.

– Vai esat beidzis savu runu? – Šveiks mierīgi vaicāja, kad bija izskanējis pēdējais: «Abi plukatas; kāds kungs, tāds kalps». – Varbūt gribat vēl ko piebilst, pirms nolidojat lejā pa kāpnēm?

Tā kā stingrais kungs bija tā izsmēlis savu krājumu, ka viņam neviens vērtīgs lamu vārds vairs neienāca prātā un viņš apklusa, tad Šveiks uzskatīja to par zīmi, ka papildinājumu velti gaidīt. Viņš atvēra durvis, nostatīja stingro kungu ar seju pret kāpņu laukumu un deva viņam tādu spērienu, no kā nebūtu jākaunas pat vislabākās starptautiskās futbola meistarkomandas labākajam spēlētājam.

Un Šveiks nosauca pakaļ stingrajam kungam:

– Nākamreiz, kad ejat ciemos pie pieklājīgiem cilvēkiem, tad uzvedieties pieklājīgi!

Stingrais kungs ilgi staigāja gar logiem un gaidīja feldkurātu.

Šveiks atvēra logu un vēroja staigātāju.

Beidzot ciemiņš sagaidīja feldkurātu, kas ieveda viņu istabā un nosēdināja sev pretī uz krēsla.

Šveiks klusēdams atnesa spļaujamo trauku un nolika ciemiņam priekšā.

– Ko jūs darāt, Šveik?

– Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, ka ar šo kungu man jau bija maza saskriešanās sakarā ar spļaušanu uz grīdas.

– Atstājiet mūs vienus, Šveik, mums šis tas jāpārrunā.

Šveiks salutēja:

– Padevīgi ziņoju, feldkurāta kungs, ka atstāju jūs vienus. Viņš iegāja virtuvē, bet istabā tikmēr noritēja interesanta saruna.

– Jūs esat ieradies pēc naudas par vekseli, ja nemaldos? – feldkurāts uzrunāja savu ciemiņu.

– Jā gan, un es ceru...

Feldkurāts nopūtās.

– Cilvēks bieži nokļūst tādā situācijā, ka viņam paliek pāri tikai cerība. Cik jauks ir šis vārdiņš «cerība» tai trejlapiņā, kas paceļ cilvēku pāri dzīves likstām: «ticība, cerība, mīlestība»¹⁵⁹...

– Es ceru, feldkurāta kungs, ka tā summa...

– Protams, cienītais kungs, – feldkurāts pārtrauca, – es vēlreiz atkārtoju, ka vārds «cerība» stiprina cilvēku cīņā ar dzīves grūtībām. Nezaudējiet cerību arī jūs! Cik brīnišķīgi būt cilvēkam ar noteiktiem ideāliem, būt nevainīgai, skaidrai būtnei, kas aizdod naudu pret vekseliem un cer, ka to laikā

¹⁵⁹ V.E.: *vīra, nadēje, láska.*

atmaksās! Cerēt, nemitīgi cerēt, ka es jums atdošu tūkstoš divi simti kronu, kaut man kabatā nav pat simt kronu...

– Tā tad jūs... – ciemiņš sastostījās.

– Jā, tā tad es... – feldkurāts atbildēja.

Svešā kunga seja atkal kļuva nikna un ļauna.

– Kungs, tā ir krāpšana! – viņš pieceldamies iesaucās.

– Apmierinieties, cienītais kungs...

– Tā ir krāpšana! – ciemiņš tiepīgi atkārtoja. – Jūs esat nelietīgi izmantojis manu uzticību.

– Kungs, – feldkurāts sacīja, – gaisa pārmaiņa jums noteikti nāks par labu. Te ir pārāk spiedīgs gaiss.

– Šveik! – viņš sauca. – Šis kungs vēlas izkļūt svaigā gaisā.

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, ka es jau reiz izsviedu šo kungu laukā.

– Atkārtot! – skanēja pavēle, ko izpildīja ātri, strauji un enerģiski.

– Tas ir labi, feldkurāta kungs, – sacīja Šveiks, ienācis no kāpņu laukuma, – ka mēs tikām ar viņu galā, iekāms viņš paguva sacelt traci. Malešicēs bija kāds krodzinieks, svēto rakstu pratējs, kam visos gadījumos bija bībeles citāti pie rokas, un, kad viņš kādu apstrādāja ar pātagu, tad pastāvīgi daudzina: «Kas rīkstes taupa, tas nemīl savu dēlu, bet, kas viņu mīl, tas per to jau laikus. Es tevi mācīšu kauties manā krogā!»

– Redziet nu, Šveik, kas piemeklē tos, kuri negodā mācītājus, – feldkurāts pasmīnēja. – Sv. Jānis Zeltamute sacījis: «Kas godā mācītāju, tas godā Kristu; kas dara pāri mācītājam, tas dara pāri Kristum, kura pārstāvis ir mācītājs». Rītdienai mums jā sagatavojas pamatīgi. Izcepiet olu kulteni ar cūkgaļu, uzsildiet bordo punšu, un tad gremdēsieties pārdomās, jo, kā sacīts vakara lūgšanā: «Lai dieva žēlastība atvairā no šā nama visas ienaidnieka viltības!»

Pasaulē ir sastopami neatlaidīgi cilvēki, un pie tiem piederēja arī tas vīrs, kas jau divas reizes bija izsviests no feldkurāta dzīvokļa. Tieši tad, kad vakariņas bija gatavas, kāds piezvanīja. Šveiks gāja atvērt durvis un, pēc brītiņa ienācis, teica:

– Viņš ir atkal klāt, feldkurāta kungs. Es viņu ieslodzīju vannas istabā, lai mēs varētu mierīgi paēst vakariņas.

– Tas nav labi darīts, Šveik, – feldkurāts izsaucās. – Ciemiņš mājās – dievs mājās. Senos laikos ļaudis aicināja dzīrēs ākstus, lai uzjautrinātos. Vediet viņu iekšā, lai viņš mums pakavē laiku!

Pēc mirkļa Šveiks atgriezās ar neatlaidīgo vīru, kas drūmi raudzījās feldkurātā.

– Sēdieties! – feldkurāts viņu laipni uzaicināja. – Mēs patlaban beidzam ēst vakariņas. Mēs ēdām omārus un lasi un tagad ķersimies pie olu kulteņa ar cūkgaļu. Mēs varam uzdzīvot, ja ir ļaudis, kas mums aizdod naudu.

– Ceru, ka man nevajadzēs klausīties jokos, – drūmais vīrs sacīja. – Šodien es te esmu jau trešo reizi. Ceru, ka nu viss noskaidrosies.

– Padevīgi ziņoj, feldkurāta kungs, – Šveiks piebilda, – ka tā ir īsta hidra, kā tas Boušeks no Libniem, ko astoņpadsmit reizes izsvieda no «Eksnera», bet viņš kā līda, tā līda atpakaļ, – esot aizmirsis savu pīpi. Viņš līda iekšā gan pa logu, gan pa durvīm, gan šmauca cauri virtuvei, gan kāpa pāri sētai, gan ielavījās caur pagrabu pie bufetes un droši vien būtu nolaidies lejā pa skursteni, ja ugunsdzēsēji nebūtu viņu laikus nocēlušī no jumta. Viņš bija tik neatlaidīgs, ka no viņa būtu varējis iznākt kāds ministrs vai deputāts. Nu, tad viņam arī sadeva, kā pienākas.

Neatlaidīgais vīrs, neklausīdamies, ko citi runā, stūrgalvīgi atkārtāja:

– Es gribu skaidrību un vēlos, lai mani uzklausa.

– Runājiet, cienītais kungs, tas jums atļauts, – feldkurāts sacīja. – Runājiet, cik ilgi gribat, mēs tikmēr turpināsim mielastu. Ceru, ka tas jums netraucēs runāšanu. Šveik, nesiet kulteni iekšā!

– Kā jums zināms, – neatlaidīgais vīrs iesāka, – tagad visur plosās karš. Naudu es jums aizdevu pirms kara un, ja kara nebūtu, tad nemaz tā neuzstātu, lai atmaksājat man to. Taču man ir bēdīgi piedzīvojumi.

Viņš izņēma no kabatas piezīmju grāmatiņu un turpināja:

– Man viss pierakstīts. Virsleitnants Janata bija man parādā 700 kronu un tomēr iedrošinājās krist kaujā pie Drinas. Leitnants Prāšeks krita gūstā krievu frontē un palika man parādā

2000 kronu. Kapteinis Vihterle, kas man parādā tādu pašu summu, pieļāva, ka viņu nošauj paša kareivji pie Rāva Ruskas.¹⁶⁰ Virsleitnants Mašeks krīt gūstā Serbijā, palikdams man parādā 1500 kronu. Tādu man te pierakstīts daudz. Viņi krīt Karpatos, nesamaksājuši par vekseli, nokļūst gūstā, noslīkst Serbijā, nomirst Ungārijas slimnīcā. Tagad jums saprotamas manas bažas, ka šis karš var mani izputināt, ja nebūšu enerģisks un nepielūdzams. Jūs varat iebilst, ka jums nedraud tādas briesmas. Paskatieties vien!

Viņš pabāza savu piezīmju grāmatiņu feldkurātam zem deguna:

– Redzat: feldkurāts Matjašs pirms nedēļas miris Brno lipīgo slimību hospitālī. Jāplēš vai mati no galvas nost! Viņš nesamaksā man 1800 kronu un iet koleras barakā dot pēdējo svaidījumu cilvēkam, gar kuru viņam nav nekādas daļas.

– Tas bija viņa pienākums, mīļais draugs, – feldkurāts aizrādīja, – es arī rīt eju dot pēdējo svaidījumu.

– Un arī koleras barakā, – Šveiks piemetināja. – Varat nākt līdz, lai redzētu, ko nozīmē pašuzpurēšanās.

– Feldkurāta kungs, – neatlaidīgais vīrs turpināja, – ticiet man, ka es atrodos izmisuma pilnā stāvoklī. Vai tāpēc karo, lai izdeldētu no pasaules visus manus parādniekus?

– Kad jūs iesauks karā un jūs nokļūsiat frontē, – Šveiks atkal iejaucās, – tad mēs ar feldkurāta kungu noturēsim dievkalpojumu, lai debesu tēvs liek pirmajai granātai krist uz jums.

– Kungs, šis jautājums ir nopietns, – hidra pievērsās feldkurātam, – un es prasu, lai jūsu kalpotājs nejaucas mūsu darīšanās un ļauj mums tās nobeigt.

– Atļaujiet, feldkurāta kungs, – Šveiks atsaucās, – dodiet man tiešām pavēli nejaukties jūsu darīšanās, citādi es arī turpmāk aizstāvēšu jūsu intereses, kā tas krietnam kareivim pienākas un pieder. Šim kungam pilnīga taisnība, ja viņš grib aiziet no šejienes bez manas palīdzības. Man jau arī nepatīk trači, es esmu labi audzināts cilvēks.

– Šveik, man tas sāk jau apnikt, – feldkurāts sacīja, likdamies neievērojam ciemiņa klātbūtni. – Es domāju, ka šis cilvēks pakavēs mums laiku, pastāstīs kādas anekdotes, bet viņš prasa, lai es pavēlot jums neiejaukties šais darīšanās, kaut gan jums jau divas reizes bijušas ar viņu darīšanas. Tik svarīgas reliģiskas ceremonijas priekšvakarā, kad man visas domas jāpievērš dievam, viņš uzmācas man ar mulķīgām runām par nožēlojamām 1200 kronām, novērš mani no manas sirdsapziņas pārbaudes, no dieva un grib piespiest mani vēlreiz pasacīt viņam, ka tagad viņš no manis nekā nedabūs. Es negribu vairs runāt ar viņu, lai neapgānītu šo svēto vakaru. Pasakiet viņam, Šveik: «Feldkurāta kungs jums nedos nekā».

Šveiks izpildīja pavēli, iebrēkdams šos vārdus ciemiņam ausī.

Neatlaidīgais ciemiņš tomēr palika sēžam.

– Šveik, – feldkurāts uzaicināja, – pajautājiet viņam, cik ilgi viņš vēl domā te kvernēt!

– Es nekustēšos ne no vietas, kamēr man nebūs samaksāts, – hidra stūrgalvīgi paziņoja.

Feldkurāts piecēlās, piegāja pie loga un sacīja:

– Tādā gadījumā nododu viņu jūsu rīcībā, Šveik. Dariet ar viņu, ko gribat!

– Iesim, kungs! – sacīja Šveiks, sagrābdams

nelūgto ciemiņu aiz pleca. – Visas labas lietas ir trīs.

Un viņš atkārtoja savu paņēmienu ātri un eleganti, kamēr feldkurāts bungoja pa rūti sēru maršu.

Šim pārdomām veltītajam vakaram bija vairākas fāzes. Feldkurāts tuvojās dievam tādā svētbijībā un degsmē, ka vēl pulksten divpadsmitos naktī no viņa dzīvokļa skanēja dziesma:

Kad laiks bija pienācis projām mums iet,
Tad meičiņas nebeidza asaras liet...

Viņam līdzī dziedāja arī krietnais kareivis Šveiks.

¹⁶⁰ V.E.: Pareizāk būtu teikt – pie Rusu Rāvas (čehiski: *pod Ruskou Rávou*). (Rusi ir slāvu tautība Galīcijā; viņu nosaukums droši vien nāk no Senās Krievzemes, un līdzība ar krievu nosaukumu nav nejauša).

Kara slimnīcā pēc pēdējā svaidījuma ilgojās divi: vecs majors un bankas prokūrists, rezerves virsnieks. Abi bija Karpatos dabūjuši lodi vēderā un gulēja blakus. Rezerves virsnieks uzskatīja par savu pienākumu saņemt pēdējo svaidījumu, tāpēc ka viņa priekšnieks pēc tā alka. Rīkoties citādi, pēc viņa domām, būtu subordinācijas pārkāpums. Dievbijīgais majors pieprasīja pēdējo svaidījumu ar gudru ziņu, cerēdams, ka lūgšana izdziedinās viņu. Tomēr naktī pirms pēdējā svaidījuma abi nomira, un, kad no rīta ieradās feldkurāts ar Šveiku, abi jau gulēja zem līķu palagiem ar gluži melnām sejām kā visi, kas mirst nosmakdami.

– Mēs tik svinīgi braucām, feldkurāta kungs, un nu mums visu sabojāja, – sūrojās Šveiks, kad kancelejā viņiem pateica, ka abiem mirējiem nekas vairs nav vajadzīgs.

Viņi patiešām bija ieradušies visai svinīgi. Viņi brauca ormanī, Šveiks šķindināja zvaniņu, bet feldkurāts turēja rokā salvetē ievīstītu pudelīti ar eļļu un nopietnu seju svētīja ar pudelīti garāmgājējus, kas noņēma cepures. Tiesa, tādu nebija daudz, lai gan Šveiks centās sacelt ar savu zvaniņu iespējami lielāku troksni. Bērnu nevainībā ratiem skrēja pakaļ vairāki puišēļi, un, kad vienam izdevās pieķerties pie ratiem, pārējie vienā balsī brēca:

– Uzsēdās, uzsēdās!

Un Šveiks zvanija, bet ormanis zveteja ar pātagu pa ratu pakaļu. Vodičkas ielā kāda sētniece, Marijas kongregācijas locekle, rikšiem metās pakaļ ratiem, lai saņemtu svētību, tad pārmeta krustu un nosplāvās:

– Brauc ar dievu to kungu kā nelabā apsēsti! Tā jau cilvēks var dabūt delamo¹⁶¹!

Un aizsusies viņa steberēja atpakaļ.

Visvairāk zvaniņa šķindas ietekmēja ormaņa ķēvi, kurai šīs skaņas laikam bija saistītas ar kādām pagātnes atmiņām, jo viņa vienā laidā skatījās atpakaļ un lāgu lāgiem mēģināja uz ielas bruģa deļot.

Tas arī bija tas lielais svinīgums, par ko runāja Šveiks.

Feldkurāts aizgāja uz kanceleju nokārtot pēdējā svaidījuma finansiālo pusi un iesniedza hospitāļa darbvedim rēķinu, ka kara resors esot feldkurātam parādā ap simt piecdesmit kronu par svētīto eļļu un braucienu. Tad sekoja ķilda starp hospitāļa priekšnieku un feldkurātu, kurš vairākkārt zvēla ar dūri pa galdu un sauca:

– Nedomājiet, kapteiņa kungs, ka pēdējo svaidījumu dod par velti. Kad dragūnu virsnieku sūta uz zirgu audzētavu pēc zirgiem, tad viņam arī maksā komandējuma naudu. Man patiešām žēl, ka tie abi mirēji nesagaidīja pēdējo svaidījumu. Tas maksātu par piecdesmit kronām vairāk.

Tikmēr Šveiks ar svētītās eļļas pudelīti sēdēja apakšā, sardzes istabā. Pudelīte modināja kareivjos neliekuļotu interesi.

Kāds ieminējās, ka ar šo eļļu varētu ļoti labi tīrīt šautenes un durkļus.

Kāds jauns kareivītis no Čehu Morāvijas augstienes, kurš vēl ticēja dievam tam kungam, lūdza nerunāt tā par šādiem priekšmetiem un nediskutēt par svēto sakramentu, jo mums, sak, vajag cerēt un paļauties kā kristīgajiem.

Vecs rezervists paskatījās uz šo pienapuiku un nosmīnēja:

– Jauka cerība, ka šrapnelis noraus galvu! Mūs tikai vazā aiz deguna. Nesen pie mums ieradās kāds klerikāļu deputāts un stāstīja par dieva valstību zemes virsū, par to, ka dievs tas kungs negribot karu un vēloties, lai visi dzīvotu mierā un satiecībā kā brāļi. Bet ko nu tas ēzelis muld, kad izcēlies karš? Nu visās baznīcās aizlūdz par mūsu ieroču uzvaru un runā par dievu to kungu kā par kādu ģenerālštāba priekšnieku, kas šo karu vada un dirigē. Tik daudzi jau apbedīti no šā kara hospitāļa vien, un noņemtās rokas un kājas ved projām vezumiem!

– Un kareivjus apbedī plikus, – iejaucās kāds cits kareivis, – bet viņu drēbes uzvelk dzīvajiem, un tā tas turpinās.

– Kamēr mēs uzvarēsim, – piezīmēja Šveiks.

– Tāds pīpes kāts grib ko uzvarēt! – atsaucās kaprālis kaktā.¹⁶² – Uz fronti jūs vajadzētu aiztriekt, uz ierakumiem, un tad triekt durkļu cīņā pāri dzelonstieplu aizžogiem un vilku bedrēm, prefī mīnmetējiem. Vāļāties aizmugurē – to prot katrs, bet krist frontē nevienam nav patikas.

– Es gan domāju, ka tas ir varen jauki, kad durklis izurbjas cauri, – Šveiks prātoja, – un nav nemaz slikti dabūt lodi vēderā, bet vēl jaukā, kad cilvēku saplosa granāta un viņš redz, ka viņa kājas ar vēderu atrodas labu gabalu tālāk no viņa. Tas ir tik ērmīgi, ka viņš aiz pārsteiguma nomirst, pirms viņam kāds pagūst ko izskaidrot.

¹⁶¹ V.E.: *Člověk aby dostal souchotiny!*

¹⁶² V.E.: *«Taková fajfka chce něco vyhrát», ozval se z kouta desátník.*

Jauniņais kareivis nopūtās no visas sirds. Viņam bija žēl savas jaunās dzīvības. Kāpēc viņš piedzimis tik muļķīgā gadsimtā? Lai viņu nobeigtu kā govi kautuvē? Kam tas viss vajadzīgs?

Kāds kareivis, skolotājs pēc profesijas, ierunājās, it kā lasīdams viņa domas:

– Daži zinātnieki izskaidro karu ar saules plankumiem. Līdzko uz saules parādās kāds plankums, tā tūliņ notiek kaut kas briesmīgs. Kartāgas iekarošana...

– Paturiet pats savas gudrības, – kaprālis viņu pārtrauca, – un ejiet slaucīt istabu, šodien jūsu kārtā. Kāda mums daļa gar visādiem muļķīgiem plankumiem uz saules! Lai to būtu kaut vai divdesmit, mums par to nekas makā nekritīs.

– Nē, saules plankumiem patiešām liela nozīme, – iejaucās Šveiks. – Reiz parādījās tāds plankums, un to pašu dienu mani piekāva Noslē «Pie Banzeta». Kopš tā laika es vienmēr, līdzko grasos kur iet, skatos avīzē, vai nav atkal parādījies kāds plankums. Un, ja tas parādās, tad «ardievu, eņģelīt», es sēžu mājās un tā pārlaižu to laiku. Kad Monpelē vulkāns iznīcināja visu Martinikas salu, kāds profesors rakstīja avīzē «*Nārodnī Politika*», ka viņš jau sen vērsis lasītāju uzmanību uz lielo plankumu saulē. Bet «*Nārodnī Politika*» nebija laikā nogādāta uz šo salu, un tāpēc tur visus uzspēra gaisā.

Tikmēr feldkurāts augšā, kancelejā, bija sastapies ar kādu dāmu no «Dižciltīgo dāmu savienības kareivju audzināšanai ticības garā» – vecu, riebiņu grezeli, kas jau kopš agra rīta apstaigāja slimnīcu, izdalīdama svēto attēlus, ko ievainotie un sirgstošie kareivji svieda spļaujamtraukos. Viņa kaitināja visus ar savu muļķīgo gvelšanu, aicinādama no sirds nožēlot grēkus un laboties, lai mīlais dieviņš pēc nāves dotu visiem mūžīgo dzīvošanu.

Viņa bija gluži bāla, kad pienāca pie feldkurāta.

– Šim karam vajadzētu padarīt cilvēkus cildenākus, bet viņi pārvēršas par zvēriem.

Apakšā slimnieki rādījuši viņai mēli un saukājuši par riebiņu mātīti un debess kazu.

– *Das ist wirklich schrecklich, Herr Feldkurat, das Volk ist verdorben*¹⁶³.

Un dāma sāka klāstīt, kā viņa iedomājoties kareivja audzināšanu ticības garā. Tikai tad kareivis spējot varonīgi cīnīties par savu kungu un ķeizaru, kad viņš ticot dievam un esot ticības gara pilns, tikai tad viņš nebīstoties no nāves, jo zinot, ka viņu gaida paradīze.

Muldoņa sarunāja vēl daudz tādu aplamību, acīm redzot nolēmusi nelaist feldkurātu vaļā, taču viņš atvadījās pavisam negalanti.

– Brauksim mājās, Šveik! – viņš uzsauca, ieskatījies sardzes istabā.

Atceļā viņi brauca bez jebkāda svinīguma.

– Nākamreiz lai brauc dot pēdējo svaidījumu, kas grib, – feldkurāts noteica. – Cilvēkam naudas dēļ jākaulējas par katru dvēseli, ko viņš grib glābt. Tiem pamesliem grāmatvedība vien prātā.

Ieraudzījis Šveikam rokā pudelīti ar «svētīto» eļļu, viņš sarauca pieri:

– Prātīgāk būs, Šveik, ja jūs ar šo eļļu ieziedīsiet man un sev zābakus.

– Es pamēģināšu ieziest arī durvju atslēgu, – sacīja Šveiks, – jo tā neganti skrapst, kad jūs nakti nākat mājā.

Tā beidzās pēdējais svaidījums, kas nemaz nepaguva sākties.

XIV. Šveiks kalpo virsleitnantam Lukāšam

1.

Šveika laimei nebija ilgs mūžs. Nežēlīgais liktenis sarāva draudzības saites starp viņu un feldkurātu. Ja feldkurāts līdz šim likās simpātiska persona, tad tas, ko viņš tagad izdarīja, norāva viņam masku.

Feldkurāts pārdeva Šveiku virsleitnantam Lukāšam vai, pareizāk sakot, paspēlēja viņu uz kārtīm. Tā agrāk Krievijā rīkojās ar dzimtcilvēkiem. Tas notika gluži nejauši. Pie virsleitnanta Lukāša bija salasījusies jautra sabiedrība un spēlēja «divdesmit vienu».

Feldkurāts paspēlēja visu un beidzot vaicāja:

– Cik jūs man aizdotu pret manu kalpotāju? Drausmīgs muļķis, bet interesants tips, kaut kas *non plus ultra*¹⁶⁴. Tāds kalpotājs jums savu mūžu nav bijis.

– Es tev aizdošu simt kronas, – virsleitnants Lukāšs piedāvāja. – Ja līdz parītam tās neatdosi, tad sūti šurp savu retumu. Mans kalpotājs ir riebiņš subjekts – vaid vienā laidā, raksta vēstules uz

¹⁶³ Tas ir patiešām šausmīgi, feldkurāta kungs, ļaudis ir samaitāti (*vāc.*).

¹⁶⁴ Vienreizējs (*lat.*).

mājām un zog, kur pieticis. Arī piekaušana nelīdz. Katreiz, kā viņu ieraugu, tā dodu pa ausi, bet tas viņam bijis nebijis. Izsitu viņam pāris priekšzobu, bet tas tēviņš nav labojams.

– Tātad norunāts, – feldkurāts vieglprātīgi iesaucās. – Parīt vai nu nauda, vai Šveiks.

Viņš paspēlēja arī aizņemtās simt kronas un bēdīgs devās mājup. Viņš bija pilnīgi pārliecināts un nemaz par to nešaubījās, ka nekādas simt kronas līdz parītam nesadabūs un ka īstenībā ir riebigā un nožēlojamā kārtā pārdevis Šveiku.

«Man vajadzēja prasīt divi simti kronu», viņš pats sev pārmeta, bet, iekāpis tramvajā, kam pēc brīža vajadzēja nogādāt viņu mājās, sajuta sirdsapziņas pārmētumus un sentimentalitātes uzplūdus.

«Tā bija neglīta rīcība», viņš domāja, zvanīdams pie sava dzīvokļa durvīm. «Kā nu lai skatos viņa muļķīgajās, labsirdīgajās acīs?»

– Mīļais Šveik, – viņš sacīja, ienācis iekšā, – šodien notika kaut kas neparasts. Man ellīgi nelaimējās kāršu spēlē. Es spēlēju «*va-banque*», man bija rokā dūzis, un es piepirku desmitnieku, bet bankas turētājam bija rokā tikai kalps, un tomēr viņš piepirka līdz divdesmit vienam. Es vairākkārt liku uz dūzi vai desmitnieku, bet bankas turētājam katreiz izrādījās tikpat daudz. Paspēlēju visu...

Viņš mirkli klusēja.

– Un beidzot es paspēlēju jūs. Aizņēmos pret jums simt kronu, un, ja tās parīt neatdošu, tad jūs vairs nepiederēsiet man, bet virsleitnantam Lukāšam. Man patiešām žēl...

– Simt kronu man vēl ir pie rokas, – Šveiks sacīja, – tās es jums varu aizdot.

– Dodiet tās šurp, – feldkurāts atplauka, – es tūliņ aiznesīšu Lukāšam. Man, nūdien, negribētos no jums šķirties.

Lukāšs bija ļoti pārsteigts, kad ieraudzīja feldkurātu.

– Atnācu samaksāt parādu, – feldkurāts sacīja kā uzvarētājs. – Dodiet man arī kārti.

– Turu, – viņš teica, kad pienāca viņa kārta. – Tikai par acīti esmu pārpircies, – viņš piemetināja.

– Turu vēl, – viņš paziņoja otrajā gājienā. – Piepērku.

– Divdesmit ņem, – sacīja bankas turētājs.

– Un man ir veselas deviņpadsmit, – feldkurāts klusi noteica, ielikdams bankā pēdējās četrdesmit kronas no tām, ko viņam bija aizdevis Šveiks, lai atpirtos no jaunās dzimtkalpības.

Iedams mājup, feldkurāts nāca pie pārliecības, ka visam beigas, ka Šveiku nekas vairs nevar glābt un ka viņam pats liktenis nolēmis kļūt par virsleitnanta Lukāša kalpotāju.

Un, kad Šveiks atvēra durvis, feldkurāts viņam sacīja:

– Viss veltīgi, Šveik. No sava likteņa neviens nevar izbēgt. Es paspēlēju ir jūs, ir jūsu simt kronas. Darīju visu, kas bija manos spēkos, bet liktenis ir stiprāks par mani. Tas ieogrūdis jūs virsleitnanta Lukāša nagos. Pienācis laiks, kad mums jāšķiras.

– Vai jums paņēma banku, – Šveiks mierīgi apvaicājās, – jeb vai nelaime piemeklēja jūs pontējot? Traki slikti, kad nenāk labas kārtis, bet vēl trakāk ir, ja nāk pāri par mēru. Zderazā dzīvoja kāds skārdnieks Veivoda, viņš pastāvīgi spēlēja «marijažu» kādā traktierī aiz «Simtgadējās kafejnīcas». Reiz velns viņu dīdīja ieteikties: «Vai nesarausim uz acīti par pieciem kreiceriem?» Tā viņi sāka spēlēt, un viņš turēja banku. Visi rāva vaļā un nonāca jau līdz desmitniekam. Vecais Veivoda gribēja ļaut arī citiem laimēt un daudzinaja: «Mazas kārtis, sliktas kārtis, šurp pie manis!» Jūs nevarat iedomāties, kas viņam bija par ķezu. Mazās un sliktās kārtis kā nenāk, tā nenāk, bet bankā krājas, un tur jau ap simt kronu. Nevienam spēlētājam nebija tik daudz, lai varētu banku paņemt, un Veivodam sāka jau sviedri līt. Viņš skaitīja vienā gabalā: «Mazas kārtis, sliktas kārtis, šurp pie manis!» – visi lika pa pieci un paspēlēja kā likts.

Kāds skursteņslauķu meistars bija tā iekarsis, ka aizdrāza uz māju pēc naudas un spēlēja uz visu banku, kad tur bija jau pusotra simta. Veivoda gribēja tikt no likstas vaļā un, kā pats vēlāk stāstīja, nolēmis piepirkt kaut vai līdz trīsdesmit, lai tikai nelaimētu, bet viņam patrāpījās divi dūži. Viņš izlikās, ka viņam nekā nav, un tīšuprāt teica: «Sešpadsmit ņem», bet izrādījās, ka skursteņslauķu meistaram bija tikai piecpadsmit. Vai tā nav nelaime? Vecais Veivoda bija gluži bāls un izmisis, bet visapkārt jau sāka čukstēt un melst, ka viņš blēdījas, ka reiz jau piekauts par negodīgu spēli, kaut gan viņš bija pats godīgākais spēlētājs. Bankā nāca viena krona pēc otras, tur jau atradās ap pieci simti. Tad traktiernieks nevarēja vairs izturēt. Viņam bija iekrāta nauda, ko nomaksāt alus darītavai par alu, viņš atnesa savu krājumu, piesēdās, vispirms iegrūda divi simti kronu, tad aizvēra acis, apgriezta krēslu otrādi, lai tas nestu laimi, un paziņoja, ka spēlējot par visu banku. «Spēlēsīm ar atklātām kārtīm!» viņš uzaicināja. Vecais Veivoda būtu nezin ko devis, lai paspēlētu. Visi brīnījās, kad viņam piespēlēja septiņaci, un viņš to paturēja. Traktiernieks smīnēja vien bārdā, jo viņam jau bija divdesmit viena acs. Vecajam Veivodam pienāk otrais septiņacis, un viņš patur arī to. «Nu nāks dūzis vai desmitnieks», traktiernieks dzēlīgi piezīmēja, «šoreiz jums gals rokā, Veivodas, kungs». Iestājās pilnīgs klusums. Veivoda atklāj savas kārtis» un parāda trešo septiņaci. Traktiernieks bāls kā krīts – tā bija viņa pēdējā nauda, tūliņ virtuvē iekšā, un pēc brīža ieskrien zēns, viņa mācekļis, un sauc, lai nākot pārgrieziet auklu, ar ko traktiernieka kungs pakāries pie loga roktura. Pārgriezām auklu, atdzīvināja viņu un spēlēt tālāk. Naudas nevienam vairs nav, tā visa bankā, Veivodam priekšā, bet viņš tikai skaita; «Mazas kārtis, sliktas kārtis, šurp pie manis!» – tā viņam gribējās paspēlēt, bet, tā kā kārtis bija jāatklāj un jāliek uz galda, tad viņš nevarēja izdarīt nekādu blēdību un tīšuprāt pārpirkties. Visi bija kā ar stulbumu sisti šās viņa laimes dēļ un norunāja izrakstīt parāda zīmes, jo naudas vairs nebija. Spēle turpinājās vairākas stundas, un vecā Veivodas priekšā krājās tūkstošis pēc tūkstoša. Skursteņslauķu meistars bija parādā ap pusotra miljona, Zderazas ogļu tirgotājs apmēram miljonu, «Simtgadējās kafejnīcas» šveicars 800 000 kronu, kāds mediķis pāri par diviem miljoniem. Šķīvī, kur atlika daļu iespēles traktierniekam, bija jau parādzīmju par 300 000 kronām. Vecais Veivoda izmēģinājās visādi. Viņš bieži gāja uz klozetu un atstāja savā vietā kādu citu, bet atgriezies uzzināja, ka atkal laimējis. Aizsūtīja pēc jaunām kārtīm, bet tas nelīdzēja. Kad Veivoda apstājās pie piecpadsmit, pretspēlētājam bija tikai četrpadsmit. Visiem acis zvēroja, skatoties uz veco Veivodu, un visvairāk ārdījās ielu bruģētājs, kas gan bija ielicis bankā tikai astoņas kronas. Tas atklāti izteicās, ka tādām cilvēkiem kā vecajam Veivodam neesot vairs vietas šai pasaulē, ka viņu vajadzētu noslānīt, izsviest ārā un noslīcināt kā kucēnu. Jūs nemaz nevarat iedomāties, cik izmisis bija vecais Veivoda. Beidzot viņam ienāca prātā kas labs. «Es iešu uz klozetu», viņš saka skursteņslauķu meistaram, «spēlējiet manā vietā!» – bet pats bez cepures pa durvīm laukā un prom uz Mislīka ielu pēc policijas. Viņš sastapa patruļu un paziņoja, ka tai un tai traktierī spēlējot uz naudu. Patruļa lika viņam iet pa priekšu, šie sekošot. Viņš atgriezās un dabūja zināt, ka mediķis tikmēr paspēlējis pāri par diviem miljoniem un šveicars trīs. Traktiernieka šķīvī bija parādzīmju par 500 000 kronām. Pēc brīža ielauzās policisti; bruģētājs iebrēcās: «Glābjas, kas var!» – bet velti vien bija. Policija apķīlāja banku un aizveda visus līdzī uz komisariātu. Zderazas ogļu tirgotājs pretojās, tāpēc viņu aizveda «zaļajā Antonā». Parādzīmju bankā bija vairāk par pusmiljardu un skaidrā naudā tūkstoš pieci simti. «Kaut ko tamlīdzīgu man vēl nav gadījies redzēt», teica policijas inspektors, «tas jau vēl trakāk nekā Montekarlo». Visus paturēja līdz rītam policijas komisariātā, atskaitot veco Veivodu: viņu kā ziņotāju palaida uz brīvām kājām un apsoltāja trešo daļu no apķīlātās bankas, apmēram simt sešdesmit miljonu, bet vecais pa nakti no tā visa sajuka prātā, sāka staigāt apkārt pa Prāgu un pasūtīt dučiem seifu. To sauc par laimi kāršu spēlē.

Tad Šveiks uzvārtīja groku, un iedzeršana beidzās ar to, ka feldkurāts, kuru Šveikam nakti tikai ar pūlēm bija izdevies iedabūt gultā, sāka raudāt un vaimanāt:

– Es tevi pārdevu, draugs, negodīgā kārtā pārdevu. Nolādi mani, sit, es neko neteikšu. Es tevi iegrūdu zvēriem rīklē. Es nevaru skatīties tev acīs. Skrāpē man, kod, iznīcīni mani! Nekā labāka es neesmu pelnījis. Vai zini, kas es esmu?

Un, iespiedis saraudāto seju spilvenā, viņš noteica klusā un maigā balsī: – Es esmu bezrakstura nelietis, – un aizmigā kā nosists.

Otrā dienā feldkurāts, vairīdamies no Šveika skatieniem, agri izgāja no mājas un atgriezās vēlu vakarā ar kādu resnu kājničku.

– Parādiet viņam, Šveik, kur, mums viss kas atrodas, – viņš sacīja, tāpat vairīdamies no Šveika skatiena, – lai viņš varētu orientēties, un pamāciet, kā gatavo groku! Rīt agri piesakieties virsleitnantam Lukāša kungam!

Šveiks un jaunais kalpotājs patīkami pavadīja nakti, gatavojot groku. Uz rīta pusi resnis tikko turējās kājās un dungoja divainu tautas dziesmu mistrojumu: «Pie Hodovas strautiņi čalo, mīļā, lej krūzē

man sarkanu alu, kalns, ak kalns, to tavu augstumu, gāja meitenes pa celiņu, tur Baltā kalnā, rau, zemnieks ar».

– Par tevi es nebaidos, – Šveiks sacīja, – ar tādiem talantiem tu pie feldkurāta nepazudīsi.

Un tā šai priekšpusdienā virsleitnants Lukāšs pirmo reizi ieraudzīja krietnā kareivja Šveika godīgo un vaļsirdīgo seju, kad viņš pavēstīja:

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka es esmu tas Šveiks, ko feldkurāta kungs paspēlēja uz kārtīm.

2.

Virsnieku kalpotāju institūts cēlies sensenos laikos. Liekas, jau Maķedonijas Aleksandram bijis savs kalpotājs. Droši zināms, ka feodālisma laikos šo lomu tēlojuši bruņinieku ieroču nesēji. Kas tad bija Sančo Pansa Donam Kihotam? Brīnums gan, ka vēl līdz šim nav uzrakstīta virsnieku kalpotāju vēsture. Tur mēs atrastu ziņas, kā Toledo aplenkuma laikā Almagro hercogs apēdis savu kalpotāju bez sāls, par ko hercogs pats raksta savos memuāros, pieminēdams, ka šim kalpotājam bijusi mīksta, maiga un sulīga gaļa, garšas ziņā kaut kas vidējs starp vistas un ēzeļa gaļu.

Kādā vecā švābu grāmatā par kara mākslu atrodami norādījumi virsnieku kalpotājiem. Seno laiku kalpotājam vajadzēja būt dievbijīgam, tikumīgam, patiesīgam, pazemīgam, drosmīgam, varonīgam, godīgam, strādīgam. Vārdu sakot, viņam vajadzēja būt paraugcilvēkam. Mūsdienu «pīpes kāts»¹⁶⁵ parasti nav ne dievbijīgs, ne tikumīgs, ne patiesīgs. Viņš melo, krāpj savu kungu un bieži pārvērš tā dzīvi īstā ellē. Viņš ir pielīdējs vergs, kas izdomā visdažādākās blēdības, lai sarūgtinātu savam kungam dzīvi. Jaunajā kalpotāju paaudzē neatradīsies tik pašizliedzīgi radījumi, kas ļaus saviem kungiem apēst sevi bez sāls, kā to darījis Almagro hercoga cēlais Fernando. No otras puses, mēs redzam, ka kungi, cīnīdamies ar saviem kalpotājiem uz dzīvību un nāvi, lieto visdažādākos paņēmienus, lai saglabātu savu autoritāti. Brīžiem cīņa izvēršas terorā. Gracā 1912. gadā bija ierosināta prāva pret kapteini, kas ar kājas spērienu bija nogalinājis savu kalpotāju. Kapteini attaisnoja, jo tādu joku viņš bija izstrādājis tikai otro reizi. Pēc šādu kungu ieskatiem, kalpotāja dzīvībai nav nekādas vērtības. Kalpotājs ir priekšmets, daudzus gadījumos ķipars, ko var izplaukāt, vergs, kalps ar neskaitāmiem pienākumiem. Tāpēc nav brīnums, ka šāds stāvoklis prasa no verga attapību un viltību. Viņa stāvokli uz mūsu planētas var salīdzināt vienīgi ar tām ciešanām, ko nācās izturēt seno laiku pikolo, kuriem godīgumu centās ieaudzināt ar plaukām un spīdzināšanām.

Tomēr ir sastopami gadījumi, kad kalpotājs izvēršas favorītā un kļūst par visas rotas vai bataljona ļauno garu. Visi apakšvirsnieki cenšas viņu piekukuļot. No viņa atkarīgi atvaļinājumi, viņš var «aizlikt vārdu», lai raports izdotos labi. Kara laikā šos favorītus mēdza apbalvot ar lielajām un mazajām sudraba medaļām par drošsirdību un varonību.

Es pazinu vairākus tādus vīrus 91. pulkā. Kāds kalpotājs dabūja lielo sudraba medaļu par to, ka prata brīnišķīgi cept zosis, ko pats zaga. Otrs dabūja mazo sudraba medaļu par to, ka saņēma no mājām bagātīgus pārtikas produktu sūtījumus, ar kuriem viņa kungs vislielākajā badošanās laikā varēja tā pārēsties, ka tikko spēja kustēties.

Ieteikumu, lai kalpotājam piešķir medaļu, kungs iesniedza šādā stilistiskā redakcijā:

«Par to, ka viņš kaujās izrādīja nepārspējamu drošsirdību un varonību un, riskējot ar savu dzīvību, ienaidnieka nepārtraukto uzbrukumu ugunīs ne soli neatkāpās no sava virsnieka».

Īstenībā kalpotājs tikmēr kaut kur aizmugurē izlaupīja vistu kūti. Karš pārmainīja kalpotāja un virsnieka attiecības un pārvērtā kalpotāju par radījumu, ko kareivji ienīda visvairāk. Kalpotājs vienmēr saņēma veselu kārbu konservu, kamēr par pieciem kareivjiem izsniedza tikai vienu. Blašķe viņam pastāvīgi bija pilna ar rumu vai konjaku. Viņš cauru dienu sūkāja šokolādi un grauzā saldus virsnieku sausņus, smēķēja sava virsnieka cigaretes, veselām stundām cepa un vārīja un valkāja speciāli pašutu virskreklus.¹⁶⁶

Virsnieka kalpotājam bija visdraudzīgākās attiecības ar raitnieku, un viņš dalījās ar to sava galda bagātīgajās atliekās un savās priekšrocībās. Šai triumvirātā vēl pieaicināja mantzīni, un tad šis trio, būdams tiešā saskarē ar virsnieku, zināja visas operācijas un kara plānus. Tas vads, kura kaprālis draudzējās ar virsnieka kalpotāju, arvien bija vislabāk informēts par to, kad «ies vaļā».

¹⁶⁵ V.E.: fajfka.

¹⁶⁶ V.E.: extrablūzu.

Ja kalpotājs teica: «Divos trīsdesmit piecās šļūksim pa diegu», – tad tieši divos trīsdesmit piecās minūtēs austriešu kareivji sāka atkāpties.

Virsnieka kalpotājs bija intīmos draugos ar karalauka virtuvi, ļoti labprāt uzturējās katla tuvumā un izrīkoja pavāru, it kā atrastos restorānā un lūkotos ēdienu kartē.

– Es vēlos ribiņas, – viņš sacīja pavāram, – vakar tu man biji iedevis vērša asti. Ieliec man virā gabaliņu aknu, tu zini, ka liesai es virsū neskatos.

Kalpotājs bija meistars panikas celšanā. Ierakumu bombardēšanas laikā sirds viņam nošļuka papēžos. Tad viņš ar savām un kunga somām pastāvīgi slēpās visdrošākajā blindāžā un pabāza galvu zem segas, lai granāta viņu neatrastu. Viņa lielākā vēlēšanās bija, lai ievainotu viņa kungu un viņi abi varētu nokļūt drošā aizmugurē.

Paniku viņš mēdza radīt sistemātiski ar visādiem «noslēpumiem».

– Liekas, ka vāc jau kopā telefona vadus, – viņš konfidenciāli pačukstēja kādam vadam un bija ļoti laimīgs, kad varēja paziņot: – Nu jau telefons novākts.

Neviens neatkāpās ar tādu prieku kā viņš. Tad viņš pavisam piemirsa, ka pār galvu auro šrapneļi un granātas, un nenoguris lauzās ar savu bagāžu uz štābu, kur atradās vezumnieki. Viņš mīlēja austriešu vezumniekus un ļoti labprāt braukāja tiem līdz. Ļaunākos gadījumos viņš nepēla arī sanitāros divričus. Kad viņam bija jāiet kājām, tad likās, ka viņš tūliņ izlaidīs garu. Tādās reizēs viņš pameta virsnieka somas ierakumos un stiepa līdzī tikai savas mantas.

Ja gadījās, ka virsnieks izbēga un nekrita gūstā, bet kalpotāju sagūstīja, tad kalpotājs nekad nepiemirsa paņemt līdzī gūstā arī sava kunga somas.¹⁶⁷ Tās pārgāja viņa īpašumā, un viņš glabāja tās kā savu acuraugu. Es pazinu kādu sagūstītu virsnieka kalpotāju, kas nogāja kājām kopā ar citiem gūstekņiem no Dubno līdz pat Darnicai aiz Kijevas. Viņa virsnieks bija izbēdzis, un kalpotājs stiepa ne tikai savas un virsnieka mugur-somas, bet arī piecas dažāda lieluma rokassomas, divas segas, saini un paunu, ko viņš nesa uz galvas. Turklāt viņš vēl sūdzējās, ka kazaki viņam nozaguši divas somas.

Nekad neaizmirsīšu šo cilvēku, kas ar tādu bagāžu vilkās cauri visai Ukrainai. Viņš bija dzīvs spediācijas vezums,¹⁶⁸ un es vēl šodien nevaru saprast, kā viņš visu šo kravu varēja panest un aizstiept simtiem kilometru un tad aizbraukt ar savām saglabātajām somām līdz pašai Taškentai un nomirt uz tām gūstekņu nometnē ar izsitumu tīfu.

Mūsdienās virsnieku kalpotāji izklīduši pa visu republiku un visur stāsta par saviem varoņdarbiem. Katrs no viņiem ir Napoleons:

– Tad es sacīju savam pulkvedim, lai nu telefonē uz štābu, ka var sākt.

Savā vairumā viņi bija reakcionāri, un kareivji viņus ienīda. Daži bija denuncianti, tiem sevišķs prieks bija noskatīties, kad kareivi sasien.

Viņi izvērtās īpašā kastā. Viņu egoismam nebija robežu.

3.

Virslieknants Lukāšs¹⁶⁹ bija tipisks satrunējušās Austrijas monarhijas kadru virsnieks. Kadetu skola bija izaudzinājusi viņu par hameleonu. Sabiedrībā viņš runāja vāciski, rakstīja vāciski, bet lasīja čehu grāmatas un, kad apmācīja skolā brīvprātīgos, kas visi bija čehi, tad konfidenciāli paziņoja tiem:

¹⁶⁷ V.E.: Reālais virslieknanta Lukāša kalpotājs Strašlipka, kopā ar Hašekū padodamies gūstā, paņēma līdzī komandiera somu ar pārtiku.

¹⁶⁸ V.E.: *peditérský vůz*.

¹⁶⁹ V.E.: *Nadporučík Lukáš*. Virslieknants Lukāšs (vāciski *Lukas*) ir reāla persona. Kad Hašeks ieradās 91. pulkā un tika ieskaitīts 11. rotā, to komandēja rotmistrs Vimmers, taču neilgi pirms došanās (no Kirālihidas) uz fronti to nomainīja Lukāšs. Viņš palika Hašeka komandieris līdz pat 1915.gada 24.septembrim, kad Hašeks (kopā ar Strašlipku, Lukāša kalpotāju) pārbēga pie krieviem, bet Lukāšs atkāpās kopā ar austriešiem. Jau pēc Hašeka aiziešanas Lukāšs kļuva par bataljona komandieri turpat 91.pulkā. Lukāšs palika dzīvs karā, taču pēc kara nekādi nereaģēja uz Hašeka grāmatu. Lukāšs bija čehs un dzimis Prāgā, bet bija vienaldzīgs pret nacionālajiem jautājumiem. Hašeka attēlojums par Lukāšu kā sieviešu mīlētāju droši vien ir pārspīlēts, jo par to Hašeks faktiski neko nevarēja zināt: viņš netika redzējis Lukāšu Prāgā, bet sastapa viņu tikai Kirālihidā, jau uz Ungārijas robežas. Tāds

– Paliksim čehi, bet tas nevienam nav jāzina. Es arī esmu čehs.

Viņam likās, ka viss čehiskais saistās ar kādu slepenu organizāciju, no kuras labāk jāturas tālāk.

Citādi viņš bija godīgs cilvēks, no priekšniecības nebaidījās un manevros rūpējās par savu rotu, kā pienākas, vienmēr prata to ērti izvietot pa visādiem šķūņiem un bieži vien no savas nelielās algas izmaksāja kareivjiem mucu alus.

Lukāšam patika, ka pārgājienos kareivji dzied. Rotai bija jādzied arī tad, kad tā devās uz apmācībām vai atgriezās mājup. Tad, iedams blakus rotai, viņš vilka līdzi:

Bet, kad pusnakts tuvāk nāk,
Auzu maišelis kustēt sāk,
Žumtarija bum!¹⁷⁰

Kareivji viņu mīlēja, jo viņš bija neparasti taisnīgs un viņam nepiemita paradums kādu tiranizēt.

Apakšvirsnieki drebēja viņa priekšā, jo visnegantāko feldfēbeli viņš mēneša laikā prata pārvērst par jēru.

Tiesa, uzbrēkt viņš prata, taču nekad rupji nelamājās. Viņš lietoja izmeklētus vārdus un izteicienus.

– Redziet, – viņš mēdza teikt, – man nepavisam negribētos jūs sodīt, puis, bet nekā nevar darīt, jo no disciplīnas atkarīgas kareivja spējas un krietnība, un armija bez disciplīnas ir kā niedre vējā. Ja jums mundieris nav kārtībā, trūkst kādas pogas vai tā nav labi piešūta, tad tas liecina, ka jūs aizmirstat savu pienākumu pret armiju. Varbūt jums nebūs saprotams, kāpēc jūs iesēdina par tādu nieku, ko privātā dzīvē neviens neievēro, proti, par to vien, ka vakardienas pārbaudē jūsu virskreklam trūka vienas pogas. Taču tāda nolaidība pret savu ārieni ir sodāma. Kāpēc? Tas nav galvenais, ka jums trūkst pogas, bet gan tas, ka jums jāpierod pie kārtības. Šodien jūs nepiešujat pogu, tātad sākat izlaisties. Rīt jums liksies grūti izjaukt un iztīrīt šauteni, parīt jūs kaut kur traktierī aizmirsīsiet durkli, un viss beigsies ar to, ka aizmigsiet sardzē, jo ar to nelaimīgo pogu esat sācis palaidņa dzīvi. Tā tas ir, puis, tāpēc es jūs sodu, lai pasargātu no daudz lielāka soda par pārkāpumiem, ko jūs izdarītu nākotnē, lēni, bet neglābjami sākot aizmirst savus pienākumus. Es jūs iesēdinu uz piecām dienām un no sirds vēlos, lai jūs pie maizes un ūdens pārdomātu par to, ka sods nav atriebība, bet audzināšanas līdzeklis ar noteiktu mērķi – labot sodīto kareivi.

Viņam jau sen vajadzēja būt kapteinim, taču viņam nepalīdzēja pat piesardzība nacionālajā jautājumā, jo viņš nemēdza pieglaimoties priekšniecībai un nepazina pielīšanu.

Viņš bija dzimis Čehijas dienvidos starp tumšiem mežiem un ezeriem un saglabājis čehu zemnieka rakstura īpašības.

Taču, ja Lukāšs izturējās taisnīgi pret kareivjiem un nekad nesējās tiem klāt, tad pret saviem kalpotājiem viņš izturējās pavisam citādi. Viņš tos ienīda, jo viņam pastāvīgi laimējās dabūt visnekrietnākos un nelietīgākos radījumus. Viņš tos neuzskatīja par kareivjiem, sita tiem pa seju, pļaukāja tos un centās audzināt ar vārdiem un darbiem. Viņš cīnījās ar tiem gadiem ilgi bez jebkādiem panākumiem un beidzot bija spiests nopūsties: «Atkal man pagādījies nelietīgs ragulops!» Kalpotājus viņš uzskatīja par zemākas kārtas radījumiem.

Lukāšs ārkārtīgi mīlēja kustoņus. Viņam bija Harca kanārijputniņš, Angoras kaķis un pinčēris. Kalpotāji, ko viņš bieži mainīja, izturējās pret šiem kustoņiem tāpat kā virsleitnants pret viņiem, kad viņi bija izdarījuši kādu nekrietnību. Kanārijputniņu viņi mērdēja badā, Angoras kaķim kāds kalpotājs bija izsitis aci, pinčērim visi spēra ar kāju, un beidzot viens no Šveika priekšgājējiem bija aizvedis nabaga suni uz Pankrācu pie dīriķa, kur lika kustoni nomaitāt, nežēlodams no savas kabatas desmit kronu. Virsleitnantam kalpotājs paziņoja, ka suns aizbēdzis, kad to izveduši pastaigāties. Otrā dienā melis jau maršēja kopā ar rotu apmācības laukumā.

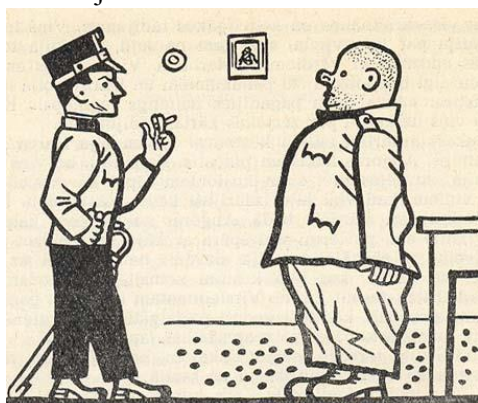
Kad Šveiks ieradās paziņot Lukāšam, ka stājas viņa rīcībā, virsleitnants ievēda viņu istabā un sacīja:

– Jūs ieteica feldkurāts Kaca kungs un lūdz, lai jūs nedarītu viņa ieteikumam kaunu. Man bijis jau ducis kalpotāju, bet neviens nav ilgi noturējies. Brīdinu jūs, ka esmu ļoti stingrs un bargi sodu par katru nelietību un meliem. Es prasu, lai jūs vienmēr runātu skaidru patiesību un bez ierunām

sava komandiera attēlojums īstenībā parāda zināmu Hašeka skaudību pret virsleitnantu, jo Lukāšs patiešām bija brašs virsnieks, kāds varētu patikt sievietēm.

¹⁷⁰ V.E.: *A kdýž bylo v pŭlnoci, voves z pytle vyskočí žumtarijá bum!* (pytle ir maiss, bet voves varētu būt auzas: krieviski *овец*; tātad auza izlēca no maisa; jādomā, ka tas ir dzimumakta attēlojums).

izpildītu visus manus rīkojumus. Ja es teikšu: «Leciet ugunī!» – tad jums jālec, gribat vai negribat. Uz kuriem jūs skatāties?

Šveiks, kas bija ar interesi vērojis krātiņu ar kanārijputniņu, pievērsa savas godīgās acis virsleitnantam un atbildēja piemīlīgā un labsirdīgā balsī:

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka tur ir Harca kanāriņš.

Un, tā pārtraucis virsleitnanta runas plūdus, Šveiks militāri saslējās un, acis nemirkšķinādams, skatījās viņam tieši sejā.

Virsleitnants gribēja teikt ko skarbu, bet, ievērojis Šveika nevainīgo sejas izteiksmi, tikai piebilda:

– Feldkurāta kungs raksturoja jūs kā reti sastopamu idiotu. Domāju, ka viņš nebūs maldījies.

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka feldkurāta kungs patiešām nav maldījies. Kad vēl biju aktīvajā dienestā, mani atbrīvoja par idiotismu, turklāt vēl par oficiāli atzītu. Toreiz atbrīvoja divus: mani un kapteini fon Kaunica kungu. Tas, ar atļauju sacīt, obrļajntanta kungs, ejot pa ielu, urbināja ar kreisās rokas pirkstu kreiso nāsi, ar labās rokas pirkstu labo nāsi un, kad veda mūs uz apmācībām, tad sastādīja visus ceremoniālā marša kārtībā un teica: «Kareivji... ē... ievērojiet..., ē... ka šodien ir trešdiena, jo rīt būs ceturtdiena... ē...»

Virsleitnants Lukāšs paraustīja plecus kā cilvēks, kam trūkst vārdu, lai izsacītu savas domas. Viņš sāka staigāt pa istabu no loga līdz durvīm un atpakaļ, bet Šveiks ar tik nevainīgu seju raudzījās «uz labo» vai «uz kreiso» atkarībā no tā, kur virsleitnants patlaban atradās, ka pēdējais nolaida acis un, vērdamies grīdsegā, ierunājās bez kāda sakara ar Šveika piezīmi par stulbo kapteini:

– Jā, pie manis jābūt kārtībai un tīrībai un melot nedrīkst. Man patīk godīgums. Melus es neciešu un sodīšu par tiem bez žēlastības. Vai jūs sapratāt?

– Padevīgi ziņoju, ka sapratu, obrļajntanta kungs. Nekas nevar būt ļaunāks par meliem. Kad cilvēks sapinas melos, tad viņš ir pagalam. Kādā ciematā aiz Pelhržimovas dzīvoja skolotājs Mareks, un tas bija iekēries mežsarga Šperas meitā. Mežsargs lika viņam pateikt, ka iešausot viņam dibenā sagrieztus sarus ar sāli, ja viņš vēlreiz satikšoties mežā ar šo meiču. Skolotājs atbildēja, ka tās esot tukšas valodas. Reiz mežsargs viņu pieķēra tieši tad, kad viņš bija aizgājis uz satikšanos, un gribēja jau izdarīt solīto operāciju, bet skolotājs atrunājās, ka esot nācis plūkt puķes. Otrreiz viņš atrunājās, ka gribējis ķert nezīn kādus kukaiņus, un tā sapinās aizvien jo vairāk. Beidzot, kad bija pavisam piespiests pie sienas, sacīja, ka nācis likt zaķiem cilpas. Tad nu mūsu mežsargs grāba viņu ciet un prom pie žandarmiem, no turienes lieta nonāca tiesā, un skolotājs ar mokām izspruka no cietuma. Ja viņš būtu teicis kailu patiesību, tad būtu saņēmis tikai sarus ar sāli. Es esmu tais ieskatos, ka vienmēr labāk atzīties, neko neslēpt, un, ja esmu ko izdarījis, tad atnāku un pasaku: «Padevīgi ziņoju, ka izdarīju to un to». Un, ja runā par godīgumu, tad tā patiešām ir jauka lieta, jo ar to cilvēks nokļūst vistālāk. Tas ir tāpat kā soļošanas sacīkstēs. Tiklīdz kāds sāk blēdīties un skriet, tā viņu diskvalificē. Tā klājās manam brālēnam. Godīgu cilvēku visur ciena un godā, viņš ar sevi vienmēr apmierināts un jūtas kā no jauna piedzimis, kad, iedams gulēt, var teikt: «Šodien es atkal biju godīgs».

Šās runas laikā virsleitnants Lukāšs jau labu brīdi sēdēja, atlaidies krēslā, raudzījās uz Šveika zābakiem un domāja: «Mans dievs, cik bieži es pats runāju tādas muļķības, starpība tikai formā, kādā tās ietērpj».

Tomēr, negribēdams zaudēt savu autoritāti, viņš sacīja, kad Šveiks bija beidzis:

– Pie manis jums jāstaigā nospodrinātos zābakos, jātur tērs kārtībā, pienācīgi jāpiešuj pogas un jāizskatās kā karavīram, nevis kā nezīn kādam civilistu sušķim. Taisni pārsteidzoši, ka nevienam no jums nav kareivja stājas. Tikai viens no maniem kalpotājiem bija braša izskata, bet viņš nozaga manu parādes mundieri un pārdeva to ebreju kvartālā.

Virsleitnants apklusā, bet tad atsāka no jauna, uzskaitīdams Šveikam visus viņa pienākumus, turklāt jo sevišķi uzsvērdams, ka viņam jābūt uzticamam un nekur nav jāstāsta, kas mājās notiek.

– Mani šad tad apciemo dāmas, – viņš piemetināja, – dažreiz kāda paliek arī pa nakti, kad man no rīta nav jābūt kazarmās. Tādā gadījumā jums vajadzēs pienest mums kafiju pie gultas, kad es zvanišu. Vai saprotat?

– Padevīgi ziņoju, ka saprotu, obrļajntanta kungs; ja es negaidot ierastos pie gultas, dažai dāmai tas varētu būt nepatīkami. Reiz es pats atvedu mājās kādu jaunkundzi, un mana kalpone pienesā mums kafiju pie gultas taisni tādā brīdī, kad mēs tā labi amizējāmies. Kalpone sabijās, nolēja man ar

kafiju visu muguru un vēl pateica: «Dievs palīdz!» Es zinu, kas pienākas un pieklājas, ja kaut kur guļ dāma.

– Labi, Šveik. Pret dāmām mums vienmēr jāizturas ārkārtīgi taktiski, – virsleitnants sacīja labā omā, jo runa novirzījās uz lietām, kas aizpildīja viņa brīvo laiku starp kazarmu, apmācību laukumu un kārtīm.

Sievietes bija viņa dzīvokļa dvēsele, viņas gādāja par mājību. Sieviešu Lukāšam bija vairāki duči, un daudzas savas viesošānās laikā centās izrotāt viņa dzīvokli ar visādiem nieciņiem.

Kāda kafejnīcas īpašnieka sieva, kas nodzīvoja pie Lukāša divas nedēļas, kamēr vīra kungs ieradās pakaļ, izšuva Lukāšam skaistu galdautu, izrotāja visu apakšveļu ar monogrammām un droši vien būtu pabeigusi izšūt sienas paklāju, ja likumīgais laulātais draugs nebūtu izjaucis šo idilli.

Kāda cita, kurai pēc trim nedēļām atbrauca pakaļ viņas vecāki, gribēja pārvērst viņa guļamistabu dāmu buduārā un novietoja visur dažādus nieciņus un vāzītes, bet virs gultas pakāra sargeņģeļa attēlu.

Sievietes roka, kas bija manāma visos ēdamistabas un guļamistabas kaktos, bija iespiedusies arī virtuvē, kar atradās visdažādākie trauki un virtuves piederumi, – tos bija dāvājusi iemīlējusies fabrikanta kundze, kas reizē ar savu mīlestību atveda arī kastrolus, pannas, bļodas, putu smeļamās karotes, kā arī ierīces, ar ko sasmalcināt dažādus dārzeņus, saberzt aknas, samalt gaļu, sagriezt baltmaizi, un daudz ko citu.

Tomēr pēc nedēļas viņa aizbrauca, jo nevarēja samierināties ar to faktu, ka virsleitnantam bez viņas ir vēl ap divdesmit citu mīļāko, kas neapšaubāmi ietekmēja dižciltīgā uniformētā tēviņa spējas.

Virsleitnantam Lukāšam bija plaša korespondence, albūms ar mīļāko fotogrāfijām un dažādu relikviju krājums, jo pēdējos gados viņam pamodās tieksme uz fetišismu. Krājumā atradās dažādi dāmu zeķturi, četrējas eleganti izšūtas biksītes, trīs caurspīdīgi, smalki dāmu krekliņi un batista lakatiņi, beidzot pat korsete un vairākas zeķes.

– Šodien man jādežūrē, – viņš sacīja Šveikam. – Pārnākšu tikai naktī. Sakārtojiet visu un uzposiet dzīvokli! Pēdējais kalpotājs sava laiskuma dēļ aizbrauca šodien ar kaujas rotu uz fronti.

Pateicis vēl dažus rīkojumus par kanārijputniņu un kaķi, viņš aizgāja, nepiemirsis vēl durvīs apstāties un pieminēt godīgumu un kārtīgumu.

Kamēr virsleitnants bija projām, Šveiks uzposa dzīvokli labi jo labi, tā ka varēja ziņot virsleitnantam, kad tas nakti pārnāca mājās:

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka viss ir labākā kārtībā, tikai kaķis izdarīja nedarbu un apēda jūsu kanāriņu.

– Kā tā?! – virsleitnants ieaurojās.

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, tas notika tā. Es jau sen zināju, ka kaķi nemīl kanāriņus un allaž dara tiem pāri. Es gribēju viņus abus iepazīstināt un gadījumā, ja tas nezvērs uzdrošinātos ko iesākt, tad sadot viņam tā pa kažoku, lai viņš līdz nāvei neaizmirstu, kā jāizturas pret kanāriņiem, jo es ļoti mīlu dzīvniekus. Mums mājās dzīvo cepurnieks, tas tādā pašā kārtā iedīdīja kaķi, kas sākumā aprija veselus trīs kanāriņus, bet nu vairs neskatās nevienam virsū, kaut vai kanāriņš sēž viņam uz galvas. Es arī gribēju to izmēģināt, izņēmu kanāriņu no krātiņa un devu kaķim paostīt, bet tas pērtiķis nokoda putniņam galvu, iekām vēl paspēju atjēgties. Tādu nekrietnību nūdien nebiju gaidījis. Ja tas būtu bijis zvirbulis, obrļajtnanta kungs, tad es vēl nekā neteiktu, bet jauks kanāriņš un vēl Harcas. Un cik kāri tas kaķis to aprija ar visām spalvām, turklāt vēl ņurdēja aiz prieka! Kaķi nav muzikāli izglītoti un necieš, ka kanāriņš dzied, – tie nezvēri no tā nenieka nesaprot. Es to kaķi pamatīgi izlamāju, bet pirksta tam nepiedūru, lai dievs pasarg, un gaidīju, kā jūs izlemsiet, ko darīt ar to kraupaino izdzimteni.

To stāstīdams, Šveiks tik vientiesīgi lūkojās virsleitnantam acīs, ka tas, sākumā jau pienācis pavisam tuvu ar ļaunu nolūku, atkāpās, apsēdās un jautāja:

– Klausieties, Šveik, vai jūs patiešām esat tāds dieva dots ragulops?

– Padevīgi ziņoju, – jā, obrļajtnanta kungs, – Šveiks svinīgi atbildēja. – Tādas ķezas mani piemeklē jau no bērna kājas. Es arvien gribu vērst visu uz labu, lai viss būtu kārtībā, bet no tā cits nekas neiznāk kā tikai nepatīkšanas man un citiem. Es patiešām gribēju abus iepazīstināt, lai tie saprastos, un nekā nevaru darīt, ja kaķis aprija kanāriņu un no iepazīšanās nekas neiznāk. Pirms kāda laika viesnīcā «Pie Štupartiem» kaķis aprija papagaili, jo tas bija kaķi ķircinājis un atdarinājis ņaudēšanu. Bet sīksta dzīvība gan ir tādām kaķim! Ja jūs, obrļajtnanta kungs, pavēlēsiet, lai es viņu nomaitāju, tad man vajadzēs iecirst viņam kaklu durvīs, citādi nekas neiznāks.

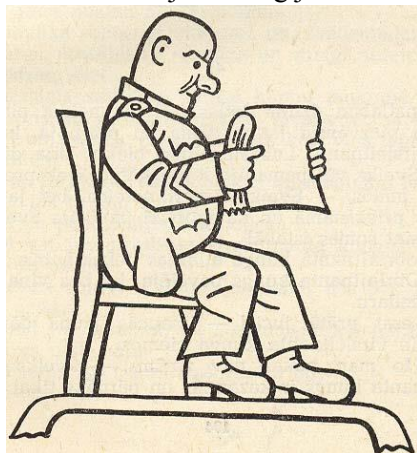
Un Šveiks ar visnevainīgāko seju un mīļu, labsirdīgu smaidu paskaidroja virsleitnantam, kā nomaitā kaķus. Dzīvnieku aizsardzības biedrības locekļus viņa stāsts vien būtu spējis novest līdz trakonamam.

Viņš demonstrēja tādas zināšanas, ka virsleitnants Lukāšs, aizmirsis dusmas, vaicāja:

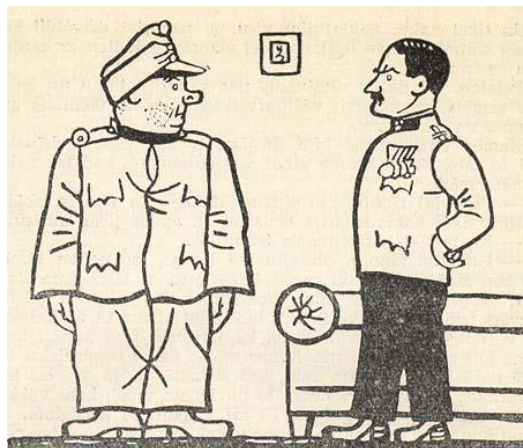
– Vai jūs protat apieties ar dzīvniekiem? Vai mīlat viņus?

– Visvairāk es mīlu suņus, – Šveiks sacīja, – jo tas ir ienesīgs veikals tiem, kas prot ar suņiem tirgoties. Man nekas prātīgs neiznāca, jo aizvien esmu bijis pārāk godīgs, kaut arī pie manis pircēji nāca ar pretenzijām, ka es viņiem veselīgu tīrasiņu suņu vietā esot pārdevis nezin kādus mirlas, it kā visiem suņiem vajadzētu būt tīrasiņu un veselīgiem! Turklāt katrs pircējs gribēja dabūt ciltsgrāmatu, tā ka man vajadzēja likt tās iespiest un kaut kādu sētas šuneli, kas nācis pasaulē kādā Košīrzes kieģeļnīcā, pārvērst par pašu dižciltīgāko un tīrasinīgāko aristokrātu, kas nācis no paša Arnima fon Bārheima suņu audzētavas Bavārijā. Pircēji bija ļoti apmierināti, ka viss tik labi izdevies un viņiem nu ir mājās tīrasiņu kustoni. Āpšu suņa vietā viņiem varēja iesmērēt pat Vršovices špicu, viņi tikai pabrīnījās, kāpēc tādām reti sastopamam sunim, kas nāk no pašas Vācijas, spalva ir pinkaina, bet kājas nav līkas. Tā rīkojas visās lielās suņu audzētavās. Jums tikai vajadzētu redzēt, obrļajntanta kungs, ko tur dara ar suņu ciltsgrāmatām! Tādu suņu, kas varētu par sevi teikt, ka viņi ir tīrasiņu kustoni, īstenībā gaužām maz. Vai nu viņa māmiņa ielaidusies ar kādu riebekli, vai vecmāmiņa, un gadās arī, ka viņam vairāki tētiņi un viņš no katra kaut ko mantojis. No viena ausis, no otra asti, no trešā degunu, no ceturtnā spalvainu purnu, no piektā augumu, un, ja nu tādu tēvu bijis kāds ducis, tad varat iedomāties, obrļajntanta kungs, kā tāds suns izskatās. Es reiz nopirku tādu suni balabānu,¹⁷¹ viņš savu tēvu vainas dēļ izskatījās tik nejauks, ka visi suņi no viņa bēga. Es viņu nopirku aiz līdzietības, tik nožēlojams viņš bija. Mājās viņš visu laiku sēdēja kaktā un skuma; es viņu pārdevu par pinčeri. Visvairāk es nopūlējos, lai viņu nokrāsotu «piparu un sāls» krāsā. Tad viņš ar savu saimnieku aizbrauca uz Morāviju, un vairāk es neesmu viņu redzējis.

Šī lekcija kinoloģijā sāka virsleitnantu interesēt, tāpēc Šveiks varēja netraucēts turpināt:

pircēju tā pierunāt, ka viņš žurku suņa vietā aizved līdz medību suni, bet, ja nejauši mājās ir žurku šunelis un kāds ierodas pirkt niknu vācu dogu, kas apsargātu māju, tad viņš jāsamulsina tā, ka beidzot doga vietā aiznes kabatā punduržurcēnu. Kad es agrāk tirgojos ar dzīvniekiem, pie manis ieradās kāda dāma. Viņai papagailis izbēdzis dārzā, bet tieši tobrīd puikas vasarnīcas priekšā tēlojuši indiāņus, viņi noķēruši papagaiļi, izplūkuši tam no astes visas spalvas un izrotājušies ar tām kā mūsu policisti. Un šis papagailis saslīmis aiz kauna, ka palicis bez astes, un veterinārs nobeidzis viņu pavisam ar sazin kādiem pulveriem. Nu viņa gribot jaunu papagaiļi, labi audzinātu, nevis tādu rupju tēviņu, kas tikai lamāties vien prot. Ko nu darīt, kad man mājās nav neviena papagaiļa un padomā arī neviena nav? Man bija tikai akls, traki nikns buldogs. Tad nu man, obrļajntanta kungs, vajadzēja no pulksten četriem pēc pusdienas līdz septiņiem vakarā pierunāt šo dāmu, lai viņa papagaiļa vietā nopērk buldogu. Tas bija trakāk par dažu labu diplomātisku sarežģītumu, un, kad viņa gāja projām, es teicu: «Lai nu puikas pamēģina izraut

¹⁷¹ V.E.: Šeit Baugai ir kļūdaini tulkojums; viņa tulko tā, ka sunim bijis Balabans vārdā (acīmredzot ņemot to no krievu tulkojuma, kur arī šī pati kļūda; skat. {R-SVEJK1}). Bet čehu oriģinālā ir: *Já jsem jednou koupil takovýho psa balabána, von byl po těch svých tátech tak vošklivej...* Skaidrs, ka *balabāns* nav suņa vārds, bet gan nozīmē kaut ko līdzīgu bastardam (vai dauzoniņam vai tml.).

šim asti!» – bet vairāk šo dāmu neesmu redzējis, jo buldoga dēļ viņai vajadzēja atstāt Prāgu, tāpēc ka suns bija sakodis visus mājas iemītniekus. Varat man ticēt, obrlajtnanta kungs, ka dabūt kārtīgu kustoni ir vairāk nekā grūti.

– Es ļoti mīlu suņus, – virsleitnants sacīja. – Dažs labs no maniem biedriem paņēmis suni līdzī uz fronti un raksta man, ka tāda uzticama un padevīga dzīvnieka sabiedrībā arī kara grūtības vieglāk panesamas. Es redzu, ka jūs ļoti pazīstat visas suņu šķirnes, un ceru, ka jūs prastu kopt suni, ja mums tāds būtu. Kāda šķirne pēc jūsu domām ir tā labākā, ja runājam par suni kā draugu? Man bija kādreiz pinčēris, bet es nezinu...

– Manuprāt, obrlajtnanta kungs, pinčēris ir ļoti mīlīgs suns. Tiesa, kuram katram viņš nepatīk, jo ir sarains un spalva viņam uz purna tik cieta, ka suns izskatās kā nule atbrīvots katordznieks. Pinčēris ir tik neglīts, ka liekas taisni skaists, turklāt gudrs. Šāds tāds stulbs bernardietis ar viņu nemaz nevar mēroties. Viņš ir vēl gudrāks par foksterjeru. Es pazīnu kādu...

Virsleitnants Lukāšs ieskatījās pulkstenī un pārtrauca Šveika runu:

– Ir jau vēls, man jāizguļas. Rīt man dežūra, tad jūs varat ziedot visu dienu, lai sameklētu kādu pinčeri.

Viņš likās gulēt, bet Šveiks atļaidās virtuvē uz dīvāna un sāka pārlasīt avīzes, ko virsleitnants bija atnesis no kazarmām.

– Re nu, – Šveiks noteica, ar interesi lasīdams dienas notikumus, – sultāns piešķīris ķeizaram Vilhelmam kara medaļu, bet man nav pat mazās sudraba medaļas.

Viņš iegrima pārdomās un pēc tam pietrūkās kājās:

– Gandrīz būtu piemirsis...

Šveiks iegāja pie virsleitnanta, kas gulēja cietā miegā, un pamodināja viņu:

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka man nav nekāda rīkojuma par kaķi.

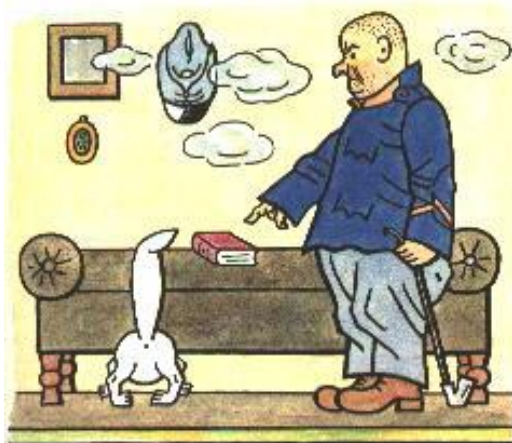
Virsleitnants samiegojies apgriezās uz otriem sāniem un norūca:

– Trīs dienas kazarmu aresta!

Šveiks klusu izgāja no istabas, izvilka no dīvāna apakšas nelaimīgo kaķi un pateica tam:

– Tev piespriestas trīs dienas kazarmu aresta, *abtreten!*

Un Angoras kaķis atkal palīda zem dīvāna.

4.

Šveiks patlaban dzīrās doties ārā un meklēt pinčeri, kad pie durvīm piezvanīja jauna dāma un paziņoja, ka vēloties runāt ar virsleitnantu Lukāšu. Viņai blakus bija divas lielas somas, un Šveiks vēl pamanīja lejup kāpjošā ekspresā cepuri.

– Nav mājās, – Šveiks stingri noteica, bet jaunā dāma jau atradās priekšnamā un kategoriski pavēlēja Šveikam:

– Inesiet somas istabā!

– Bez obrlajtnanta kunga atļaujas nekas nebūs, – Šveiks sacīja. – Obrlajtnanta kungs pavēlēja, lai bez viņa ziņas nekad neko nedaru.

– Jūs esat prātā jucis! – izsaucās jaunā dāma. – Es atbraucu pie virsleitnanta kunga ciemos.

– Par to man nekas nav zināms, – Šveiks atbildēja, – Obrlajtnanta kungs ir kazarmās un pārnāks tikai nakti, bet man jāiet meklēt pinčeri. Ne par somām, ne par dāmām man nekas nav teikts. Tūliņ slēgšu dzīvokli ciet un lūdzu, esiet tik laipna un ejiet projām! Man nav par jums nekādu rīkojumu, un es nedrīkstu atstāt dzīvoklī svešu, nepazīstamu personu. Mūsu ielā pie konditora Bjelčicka reiz tā atstāja svešu cilvēku, un tas bija uzlauzis drēbju skapi un aizlaidies. Es nedomāju neko ļaunu par jums, – Šveiks turpināja, kad redzēja, ka jaunā dāma rāda gluži izmisušu seju un sāk raudāt, – bet te jūs palikt nevarat, jo man uzticēts viss dzīvoklis un par katru nieku jāatbild. Tāpēc vēlreiz laipni lūdzu vēltīgi nepūlēties. Kamēr nebūšu saņēmis obrlajtnanta kunga pavēli, es neielaidīšos pat ar miesīgu brāli. Man ļoti žēl, ka tā jārunā ar jums, bet karadienestā jābūt kārtībai.

Tikmēr jaunā dāma bija mazliet attāpusies. Viņa izņēma no somiņas vizītkarti, uzrakstīja ar zīmuli dažas rindiņas, ielika kartīti burvīgi mazā aploksnītē un nomākta sacīja:

– Aiznesiet to virsleitnanta kungam, es tikmēr pagaidīšu te atbildi. Te jums būs piecas kronas ceļam.

– Nekas neiznāks, – Šveiks atbildēja, negaidītās viešņas neatlaidības aizvainots. – Paturiet savas piecas kronas, te tās ir uz krēsla, un, ja gribat, nāciet man līdzī uz kazarmām un pagaidiet tur, kamēr nododu jūsu vēstuli un saņemu atbildi. Te gaidīt jums nekādi nav iespējams.

Viņš ievilka somas priekšnamā un, žvadzinādams slēdzenes kā pils sargs, nostājās uz sliekšņa un zīmīgi noteica:

– Slēdzam ciet...

Jaunā dāma satriekta iznāca kāpņu laukumā. Šveiks aizslēdza durvis un gāja pa priekšu. Viešņa tecēja viņam pakaļ kā sunītis un panāca viņu tikai tad, kad viņš iegriezās bodītē pēc cigaretēm.

Nu viņa turējās Šveikam blakus un mēģināja iesākt sarunu:

– Vai jūs tiešām nodosiet vēstuli?

– Ja jau esmu solījis, tad nodošu.

– Bet vai jūs atradīsiet virsleitnanta kungu?

– To es nezinu.

Viņi atkal soļoja blakus klusēdami, bet pēc brītiņa ceļabiedrene atsāka:

– Tātad jūs domājat, ka neatradīsiet virsleitnanta kungu?

– Tā es nedomāju.

– Kā jums šķiet, kur viņš varētu būt?

– To es nezinu.

Ar to saruna izbeidzās uz ilgāku laiku, līdz jaunā dāma atkal atjaunoja to ar jautājumu:

– Vai neesat nozaudējis vēstuli?

– Līdz šim vēl neesmu.

– Tad jūs to noteikti nodosiet virsleitnanta kungam?

– Jā.

– Bet vai jūs viņu atradīsiet?

– Es jau teicu, ka nezinu, – Šveiks atbildēja, – un brīnos, kā cilvēki var būt tik ziņkāriģi un pastāvīgi taujāt vienu un to pašu. Tas ir taisni tāpat, kā kad es apturētu uz ielas katru otro cilvēku un prашnātu, kāds šodien datums.

Tā beidzās visi mēģinājumi saprasties ar Šveiku, un tālāko ceļu līdz kazarmām viņi nosoļoja klusēdami. Kad viņi nonāca pie kazarmām, Šveiks palūdza dāmu pagaidīt, bet pats sāka tērēt ar vārtos stāvošajiem kareivjiem par karu. Dāmai tas gan nesagādāja nekāda prieka, viņa nervozi staigāja pa ietvi un izskatījās visai nelaimīga, jo Šveiks nebeidza vien klāstīt savas gudrības ar tik muļķīgu seju, kādu toreiz varēja redzēt «Pasauls hronikā» ievietotajā uzņēmumā: «Austrijas troņmantinieks sarunājas ar diviem lidotājiem, kas notriekuši krievu lidmašīnu».

Šveiks nosēdās uz sola pie vārtiem un sāka skaidrot, ka Karpatu frontē mūsu uzbrukums esot izputējis, toties Pržemišļas komandants – ģenerālis Kusmaneks jau nokļuvis līdz Kijevai, tāpat arī ka Serbijā mums palikuši vienpadsmit atbalsta punkti un serbi ilgi neizturēsot pakalīdzīšanos mūsu kareivjiem.

Tad viņš sāka kritizēt dažādas pazīstamas kaujas un atklāja jaunu Ameriku, paziņodams, ka no visām pusēm ielenktai karaspēka daļai atliek tikai padoties.

Pēc patikas izrunājies, viņš piecēlās un, piegājis pie izmisušās dāmas, piekodināja viņai nekur neiet, bet pats devās augšā uz kanceleju. Tur viņš atrada virsleitnantu Lukāšu, kas tieši tobrīd klāstīja kādam leitnantam ierakumu shēmu un pārmeta, ka viņš neprotot rasēt un nekā nejēdzot no ģeometrijas.

– Redziet, tā tas jā dara. Ja uz horizontālas līnijas jā nolaiž perpendikulāra, tad tas jā dara tā, lai abas līnijas veidotu taisnu leņķi. Vai saprotat? Tad jūs novietosiet ierakumus pareizi un neiebrauksiet ar tiem pretinieka joslā, bet paliksiet sešsimt metru atstatumā. Tā, kā jūs esat uzzīmējis, mēs ar savām pozīcijām atdurtos pretinieka līnijā un jūs ar saviem ierakumiem stāvētu perpendikulāri ienaidniekam. Jums taču vajadzīgs platais leņķis.¹⁷² Tas ir tik vienkārši, vai ne?

Bet rezerves leitnants, miera laikā kādas bankas kasieris, stāvēja gluži izmisis pie zīmējumiem un nesaprata nenieka. Viņš atvieglots ievilka elpu, kad pienāca Šveiks:

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka šo vēstuli sūta kāda dāma un gaida atbildi.

To teikdams, viņš familiāri un zīmīgi pameta ar acīm. Tas, ko virsleitnants izlasīja, viņu nemaz tik patīkami neietekmēja:

¹⁷² V.E.: ...úhel vypouklý.

«Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muß unbedingt bei Dir ein paar Tage gastieren. Dein Bursch ist ein großes Mistvieh. Ich bin unglücklich. Deine Katy».¹⁷³

Virsleitnants Lukāšs nopūtās, ieveda Šveiku tukšajā kancelejā turpat blakus un sāka staigāt šurpu turpu. Beidzot, apstājies pie Šveika, viņš ierunājās:

– Dāma raksta, ka jūs esot ragulops. Ko jūs viņai darījāt?

– Padevīgi ziņoju, ka neesmu viņai nekā darījis, obrļajtnanta kungs, es uzvedos ļoti pieklājīgi, bet viņa gribēja tūliņ apmesties dzīvoklī. Tā kā nebiju saņēmis no jums nekāda rīkojuma, tad es viņu dzīvoklī nelaidu iekšā. Turklāt viņa atbraukusi ar divām somām kā savās mājās.

Virsleitnants vēlreiz skaļi nopūtās, ko atkārtoja arī Šveiks.

– Ko tas nozīmē? – virsleitnants draudīgi uzbrēca.

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka tas ir smags gadījums. Pirms diviem gadiem kādu tapsētāju Vojteha ielā apciemoja kāda jaunkundze, un viņš nevarēja tikt no tās vaļā. Vajadzēja noindēt ar deggāzi ir sevi, ir viņu, un tie vairs nebija nekādi joki. Ar sievietēm ir tīrais negals. Es viņas labi pazīstu.

– Smags gadījums, – virsleitnants atkārtoja Šveika vārdus, un nekad viņš nebija izteicis lielāku patiesību. Mīļais Heinrihs patiesām atradās neapskaužamā stāvoklī. Sava vīra vajāta sieva atbrauc viesoties pie viņa taisni tai laikā, kad no Tržebinas jāierodas Miceka kundzei, lai trīs dienas no vietas nodotos tam, ko viņa darīja ik gada ceturksni, kad iebrauca Prāgā iepirkties. Turklāt parīt vajadzēja atnākt kādai jaunkundzei. Tā pēc veselas nedēļas pārdomām bija noteikti apsolījusies ļauties pavesties, jo tik un tā pēc mēneša precēšoties ar kādu inženieri.

Virsleitnants sēdēja uz galda, nokāris galvu, taču pagaidām neko nevarēja izgudrot, tāpēc paņēma aploksni, papīru un uzrakstīja uz kancelejas veidlapas:

«Dārgā Katij! Būšu kazarmās līdz pulksten 9 vakarā. Pārņāks pulksten 10. Lūdzu, jūties pie manis kā mājās! Savam kalpotājam Šveikam es jau devu rīkojumu, lai viņš tev visur paklausu. Tavs Jindržihs».

– Šo vēstuli nododiet cienītajai kundzei! – virsleitnants sacīja. – Pavēlu jums izturēties pret viņu ar cieņu un taktu un izpildīt visas viņas vēlēšanās kā likumu. Esiet galants un kalpoiet viņai no sirds! Te jums simt kronu, vēlāk par tām norēķināšities, jo varbūt viņa jūs sūta pēc kaut kā. Pagādāriet viņai pusdienas, vakariņas un tā tālāk. Tad vēl nopērciet trīs pudeles vīna un cigaretes «Memfisa»! Tā. Pagaidām tas ir viss. Varat iet. Vēlreiz atgādinu, ka jums jāizpilda katra vēlēšanās, ko nolasāt viņai no acīm.

Jaunā dāma jau bija zaudējusi visas cerības vēlreiz ieraudzīt Šveiku un tāpēc bija ļoti pārsteigta, kad ieraudzīja viņu iznākam no kazarmām un tuvojamies ar vēstuli rokā.

Viņš salutēja, pasniedza vēstuli un ziņoja:

– Saskaņā ar obrļajtnanta kunga pavēli man pret jums, cienītā kundze, jāizturas ar cieņu un taktu, jākalpo jums no sirds un jāizpilda ikkatra jūsu vēlēšanās, ko nolasu jums no acīm. Man uzdots jūs paēdināt un nopirkt jums visu, ko vēlaties. Šim nolūkam man izsniegta simt kronas, bet par šo naudu man vēl jānopērk trīs pudeles vīna un kārbīņa «Memfisas».

Kad dāma izlasīja vēstuli, viņai atgriezās enerģija, kas izpaudās tā, ka viņa lika Šveikam sameklēt ormani un, kad tas bija izdarīts, apsēsties blakus ormanim uz bukas.

Viņi pārbrauca mājās. Dzīvoklī dāma ar lieliskiem panākumiem sāka tēlot namamāti. Somas Šveikam bija jānovieto guļamistabā, paklāji jāiznes pagalmā un jāizdauza tiem putekļi, bet niecīgs zirnekļa tīkliņš aiz spoguļa iesvēla dāmu svētās dūsmās.

Viss likās liecinām, ka viņa nodomājusi palikt šai kaujas pozīcijā uz ilgiem laikiem.

Šveikam lija sviedri. Kad viņš bija izdauzījis paklājus, viņai iekrita prātā, ka jānoņem logu priekšdari un jāiztīra. Tad Šveiks saņēma pavēli nomazgāt logus virtuvē un istabās. Vēlāk viņa sāka pārvietot mēbeles, bet darīja to visai nervozi, un, kad Šveiks bija visu pārvilcis no viena kakta otrā, viņai tas vairs nebija pa prātam un viņa stājās atkal pie jaunām kombinācijām.

¹⁷³ Mīļais Heinrih! Mans vīrs mani vajā. Man katrā ziņā dažas dienas jāpaviesojas pie tevis. Tavs kalpotājs ir liels maita. Esmu nelaimīga. Tava Katija (vāc.).

Viņa apgriezta otrādi visu dzīvokli, bet pamazām viņas enerģija ligzdiņas iekārtošanā sāka izsīkt, un postīšanas darbs beidzās.

Viņa izņēma no kumodes tīru gultas veļu, pati pārvilka spilvenus un pēļus, un varēja redzēt, ka viņa to dara ar mīlestību uz gultu, jo šis priekšmets lika viņas nāsīm jutekliski raustīties.

Tad viņa aizsūtīja Šveiku pēc pusdienām un vīna un pati tikmēr pārģērbās caurspīdīgā naktstērpā, kurā izskatījās ne-parasti kaira un pievilcīga.¹⁷⁴

Pusdienās viņa izdzēra pudeli vīna, izsmēķēja daudz papirosu un likās gultā, kamēr Šveiks virtuvē mīlojās ar kroņa maizi, mērcēdams to kādā saldā degvīnā.

– Šveik! – atskanēja no guļamistabas. – Šveik!

Šveiks atvēra durvis un ieraudzīja jauno dāmu spilvenus visai kārdinošā pozā.

– Nāciet tuvāk!

Šveiks pienāca pie gultas, un dāma ar savādu smīnu vēroja viņa plecīgo stāvu un spēcīgos gurnus.

Atsviezdama smalko audumu, kas aizsedza un slēpa visu, viņa stingri noteica:

– Novelciet zābakus un bikses! Parādiet...

Un tā nu krietnais kareivis Šveiks varēja ziņot virsleitnantam, kad tas atgriezās mājās:

– Padevīgi ziņoju, obrlajntanta kungs, ka izpildīju jebkuru cienītās kundzes vēlēšanos un kalpoju viņai no sirds, kā jūs tikāt pavēlējis.

– Paldies, Šveik, – virsleitnants atsaucās. – Vai viņai bija daudz vēlēšanos?

– Apmēram sešas, – Šveiks atbildēja. – Nu viņa guļ pēc tā brauciena kā nosista.¹⁷⁵ Es izpildīju visu, ko nolāstīju viņai no acīm.

5.

Kamēr austriešu karaspēka masas, atspiestas mežos pie Dunajecas un Rābas, stāvēja granātu krusā, kamēr Karpatos lielā kalibra lielgabali saplosīja un apbēra ar zemi veselās austriešu rotas un visu kaujas lauku apvāršņi liesmoja degošo ciemu un pilsētu ugunīs, virsleitnants Lukāšs un Šveiks pārdzīvoja ne visai patīkamo idilli ar dāmu, kas bija aizbēgusi no vīra un tēloja viņu dzīvoklī namamāti.

Reiz, kad viņa bija izgājusi pastaigāties, virsleitnants Lukāšs noturēja kara padomes sēdi, apspriedzdamies ar Šveiku, kā tikt no viešņas vaļā.

– Vislabāk būtu, obrlajntanta kungs, – Šveiks sacīja, – ja viņas vīrs uzzinātu, kur viņa atrodas, un atbrauktu viņai pakaļ. Jūs pats sacītāt, ka vīrs viņu meklējot, tā esot bijis tai vēstulē, ko jums aiznesu. Jānosūta telegramma, kur viņa atrodas, lai vīrs viņu pievāc. Pērnad šāds gadījums bija kādā vasarnīcā Všenorā. Toreiz gan šo telegrammu bija sūtījis pats sievišķis, un vīrs atbraucis izplaukāja ir sievu, ir mīļāko. Viņi abi bija civilisti, virsniekam neviens vīrs neiedrīkstēsies ķerties klāt. – Galu galā jūs nemaz neesat vainīgs, jo nevienu neesat aicinājis, un, ja viņa ir aizbēgusi, tad darījusi to pati uz savu galvu. Jūs redzēsiet, ka telegramma nāks par labu. Un sliktākā gadījumā pāris pļauku...

– Viņš ir ļoti inteligents cilvēks, – virsleitnants Lukāšs pārtrauca, – es viņu pazīstu, viņš tirgojas ar apiņiem vairumā. Man ar viņu noteikti jāaprunājas. Es nosūtīšu telegrammu.

Nosūtītā telegramma bija visai lakoniska un lietīšķa: «Jūsu sievas pašreizējā atrašanās vieta ir...» Sekoja Lukāša dzīvokļa adrese.

Un kādā jaukā dienā Katijas kundze bija nepatīkami pārsteigta, kad pa durvīm ievēlās apiņu lieltirgotājs. Viņš izturējās kā ļoti korekts un gādīgs vīrs, kad Katijas kundze iepazīstināja abus:

– Mans vīrs – virsleitnants Lukāša kungs.

Nekas cits viņai tobrīd neienāca prātā.¹⁷⁶

– Lūdzu, piesēdieties, Vendlera kungs, – virsleitnants Lukāšs laipni uzaicināja viņu, izvilkdams no kabatas portsigāru, – vai nevēlaties?

¹⁷⁴ V.E.: ...neobyčejně svůdnou a vábnou.

¹⁷⁵ V.E.: ...ted' spí jako zabítá od tý jízdy. (Viņa guļ «kā nosista» nevis no brauciena, bet no braukšanas).

¹⁷⁶ V.E.: Lukāšs tikko kā teica, ka esot pazīstams ar Katijas vīru.

Inteliģentais apiņu lieltirgotājs pieklājīgi paņēma cigareti un, laizdams gaisā dūmus, apdomīgi apvaicājās:

– Vai drīz dosieties uz fronti, virsleitnanta kungs?

– Esmu jau lūdzis pārcelt mani uz 91. pulku Budejovicē. Tikko beigsies darbs brīvprātīgo skolā, tā došos uz turieni. Mums vajag ļoti daudz virsnieku, bet pašlaik vērojama parādība, ka jauni cilvēki, kam brīvprātīgo tiesības, nepieteicas uz šīm vietām. Viņi labāk paliks vienkārši kājnieki, bet necentīsies izvirzīties par kadetiem.

– Karš stipri kaitē apiņu tirdzniecībai, bet es domāju, ka tas ilgi nevar vilkties, – apiņu lieltirgotājs piebilda, pārmaiņus skatīdamies uz savu sievu un virsleitnantu.

– Mūsu stāvoklis ir ļoti labvēlīgs, – virsleitnants Lukāšs aizrādīja. – Tagad neviens vairs nešaubās, ka karš beigsies ar centrālo valstu uzvaru. Francijas, Anglijas un Krievijas spēki ir pārāk vāji pret Austrijas, Vācijas un Turcijas cietoksni. Tiesa, dažās frontēs mēs esam cietuši vienu otru nenozīmīgu neveiksmi, bet, līdzko pārrausim krievu fronti starp Karpatu kalnu grēdu un Vidējo Dunajecu, vairs nebūs šaubu, ka karam būs beigas. Tāpat arī frančiem draud briesmas pazaudēt tuvākajā laikā visu Austrumfranciju, un vācu armija drīz vien iemaršēs Parīzē. Tas ir pilnīgi skaidrs. Jāņem vēl vērā, ka Serbijā mūsu manevri attīstās visai sekmīgi. Mūsu armijas atkāpšanos, kas faktiski ir tikai karaspēka pārgrupēšanās, daudzi mēdz iztulkot pavisam citādi, nekā to prasa kara laikā nepieciešamā aukstasinība. Visdrīzākajā laikā mēs redzēsim, ka mūsu stingri aprēķinātie manevri dienvidu kaujas laukā nesīs savus augļus. Lūdzu, paskatieties...

Virsleitnants Lukāšs maīgi saņēma Vendlera kungu pie pleca, pieveda pie kartes, kas karājās pie sienas, un, rādīdams atsevišķus punktus, skaidroja:

– Austrumu Beskidi mums ir pats drošākais atbalsta punkts. Tāpat Karpatu sektoros, kā redzat, mums arī drošas pozīcijas. Spēcīgs trieciens pa šo līniju, un mēs neapstāsimies līdz pašai Maskavai. Karš beigsies ātrāk, nekā mēs domājam.

– Bet kā ar Turciju? – ievaicājās apiņu lieltirgotājs, reizē ar to apsvērdams, kā labāk novadīt sarunu uz to jautājumu, kura dēļ bija atbraucis.

– Turki turas labi, – virsleitnants atbildēja, atkal aizvezdams viņu atpakaļ pie galda. – Turku parlamenta priekšsēdētājs Hali bejs un Ali bejs bija ieradušies Vīnē. Par Turcijas Dardaneļu armijas virspavēlnieku iecelts feldmaršals Limans fon Zanders. Golcs-pašā ieradies no Konstantinopoles Berlīnē, un mūsu ķeizars apbalvojis Enveru-pašā, viceadmirāli Usedomu-pašā un ģenerāli Dževedu-pašā. Samērā daudz apbalvojumu tik īsā laikā.

Brīdī abi sēdēja viens otram pretī pie galda un klusēja, līdz virsleitnants ieskatīja par savu pienākumu pārtraukt nepatīkamo klusumu:

– Kad jūs atbraucāt, Vendlera kungs?

– Šorīt.

– Ļoti patīkami, ka jūs sastapāt mani mājās, jo pēcpusdienās vienmēr eju uz kazarmām, kur man nakts dežūras. Tā kā dzīvoklis īstenībā visu dienu stāv tukšs, tad varēju piedāvāt cienītajai kundzei savu viesmīlību. Kamēr viņa uzturas Prāgā, neviens viņu nav šeit apgrūtinājis. Vecas pazīšanās dēļ...

Apiņu lieltirgotājs iekāsējās:

– Katija patiešām ir dīvaina sieviete, virsleitnanta kungs. Pieņemiet manu vissirsnīgāko pateicību par visu, ko esat viņas labā darījis. Ne aiz šā, ne aiz tā viņai iešaujas prātā braukt uz Prāgu ārstēt nervus. Es esmu ceļojumā, atbraucu mājās, – māja tukša. Katija prom.

Liekuļotā sirsnībā viņš padraudēja sievietei ar pirkstu un jautāja, greizi smaidīdams:

– Tu laikam domāji, ka tev arī tiesības pamest māju, ja es esmu izbraucis? Tev gan nemaz prātā neienāca...

Virsleitnants Lukāšs, manīdams, ka saruna novirzās neceļos, atkal pieveda inteliģento lieltirgotāju pie kartes un, rādīdams pasvītrotās vietas, sacīja:

– Es aizmirsu pievērst jūsu uzmanību kādam sevišķi interesantam apstāklim. Paskatieties uz šo lielo, pret dienvidrietumiem vērsto loku, kur kalnu grupa izveido dabiskus nocietinājumus! Tur šobrīd uzbrūk sabiedrotie. Pārraujot dzelzceļu, kas saista nocietinājumu ar ienaidnieka galveno aizsardzības līniju, tiks pārtraukta satiksme starp ienaidnieka labējo flangu un ziemeļu armiju pie Vislas. Vai tagad jums tas skaidrs?

Apiņu lieltirgotājs atbildēja, ka nu viņam viss esot skaidrs, un, aiz sava taktiskuma baidīdamies, ka var tikt pārprasts, paskaidroja, apsēzdamies vecajā vietā:

– Kara dēļ mūsu apiņi zaudējuši noņēmējus ārzemēs. Francija, Anglija, Krievija un Balkāni tos vairs nepieprasa. Vēl mēs sūtām apiņus uz Itāliju, bet es baidos, ka tikai Itālija arī neiejaucas karā. Nu, kad mēs uzvarēsim, tad diktēsim visiem preču cenas.

– Itālija ieturēs stingru neitralitāti, – virsleitnants viņu mierināja, – tas ir pavisam...

– Kāpēc tad Itālija neatzīst, ka saistījusies trejsavienībā ar Austroungāriju un Vāciju? – pēkšņi uztraucās apiņu lieltirgotājs, kam vienā mirklī sakāpa galvā visas likstas: apiņi, sieva un karš. – Es biju domājis, ka Itālija bruks virsū Francijai un Serbijai, tad karam sen būtu beigas. Noliktavās man pūst apiņi, vietējie darījumi irniecīgi, eksports līdzinās nullei, bet Itālija ietur neitralitāti. Kāpēc tad viņa 1912. gadā atjaunoja ar mums trejsavienību? Kur ir Itālijas ārlietu ministrs markīzs di San Džuliano? Ko tas kungs dara? Guļ, vai? Un vai jūs zināt, kāds bija man gada apgrozījums pirms kara un kāds ir tagad?

– Nedomājiet, ka es nesekoju notikumiem, – viņš turpināja, nikni raudzīdamies virsleitnantā, kas laida gaisā dūmu gredzenus. Katijas kundze ar interesi vēroja, kā tie dzenas cits citam pakaļ un beidzot saplūst kopā. – Kāpēc vācieši atkāpās atpakaļ uz savām robežām, kad bija jau gandrīz pie Parīzes? Kāpēc starp Māsu un Mozeli atkal notiek niknas artilērijas kaujas? Vai jūs zināt, ka Kombrvevrā pie Maršas¹⁷⁷ nodegušas trīs alus darītavas, kurām mēs ik gadus sūtījām vairāk nekā piecsimt maisu apiņu? Vogežos nodegusi Hartmansveileras alus darītava, Nīderspahā pie Mīlhauzenas milzīgā alus darītava nolīdzināta ar zemi. Tas manai firmai nozīmē zaudēt gadā 1200 maisu apiņu. Sešas reizes vācieši kāvās ar beļģiem par Klosterhekas alus darītavu, un es zaudēju 350 maisu apiņu gadā!

Uztraukumā viņš nevarēja tālāk parunāt, piecēlās, piegāja pie sievas un teica:

– Katij, tu tūliņ brauksi man līdzi uz mājām. Ģērbies!

– Visi šie notikumi mani stipri uzbudina, – viņš pēc brīža piemetināja kā atvainodamies. – Agrāk es biju pavisam aukstasinīgs.

Kad sieva izgāja ģērbties, viņš kļuva sacīja virsleitnantam:

– To viņa nedara pirmo reizi. Pērn viņa aizbrauca līdzi kādam palīgskolotājam, un es viņus panācu tikai Zagrebā. Tai pašā reizē es ar Zagrebas pilsētas alus darītavu noslēdzu līgumu par 600 maisiem apiņu. Jā, dienvidi vispār bija īsta zelta bedre. Mūsu apiņi gāja līd pat Konstantinopolei. Tagad mēs esam jau pa pusei iznīcināti. Un, ja valdība arī pie mums ierobežos alus ražošanu, tad tas būs mums pēdējais trieciens.

Un, aizsmēķēdams piedāvāto cigareti, viņš satriekts teica:

– Viena pati Varšava pirka no mums 2370 maisu apiņu gadā. Vislielākā alus darītava tur ir augustīniešiem. Tās pārstāvis mēdza mani katru gadu apciemot. Taisni trakam jāklūst! Labi vēl, ka man nav bērnu.

Šis loģiskais secinājums no Varšavas augustīniešu alus darītavas pārstāvja gadskārtējā apciemojuma izvilināja virsleitnantam smaidu, ko apiņu lieltirgotājs pamanīja un tāpēc turpināja savus paskaidrojumus:

– Ungārijas alus darītavas Šopronā un Lielajā Kanižā pirka no manas firmas caurmērā tūkstoš maisu apiņu gadā savam eksportalum, kuru sūtīja pat uz Aleksandriju. Tagad blokādes dēļ tās atsakās no pasūtījumiem. Es tām piedāvāju apiņus par trīsdesmit procentiem lētāk, bet ir tad tās nepasūta neviena maisa. Sastrēgums, sabrukums, posts un turklāt vēl visādas ģimenes nepatīkšanas.

Apiņu lieltirgotājs aplūsa. Klusumu pārtrauca Katijas kundze, kas bija saģērbusies prombraukšanai.

– Ko darīsim ar manām somām?

– Es tām vēlāk atbraukšu pakaļ, Katij, – vīrs mierīgi atbildēja, priecādamies, ka viss beidzies bez trača un nepatīkamām scēnām. – Ja tu vēl gribi iepirkties, tad pēdējais laiks doties ceļā. Vilciens atiet divos divdesmit.

Abi laulātie draugi sirsnīgi atvadījās no virsleitnanta, un apiņu lieltirgotājs, priecīgs par to, ka viss labi beidzies, priekšnamā sacīja virsleitnantam:

– Ja jūs karā ievainotu, no kā lai dievs pasargā, tad brauciet pie mums atpūsties! Mēs jūs kopsim, cik vien labi pratīsim.

Kad virsleitnants atgriezās guļamistabā, kur Katijas kundze bija ģērbusies, viņš atrada uz mazgājamā galda 400 kronu un vēstulīti:

¹⁷⁷ V.E.: ...v Combres a Wocwru u Marche.

«Virslēitnanta kungs! Jūs nepratāt mani pasargāt no mana vīra, no šā pērtiķa, šā pirmšķirīgā idiota. Jūs pieļāvat, ka viņš aizstiepj mani līdzī kā kādu priekšmetu, ko aizmirsis jūsu dzīvoklī. Turklāt jūs iedrošinājāties izsācīties, ka esot piedāvājis man savu viesmīlību. Ceru, ka nebūšu sagādājis jums lielākus izdevumus par šeit pievienotajām 400 kronām, kurās lūdzu jūs dalīties ar savu kalpotāju».

Virslēitnants Lukāšs mirkli palika stāvam ar vēstulīti rokās un tad lēni saplēsa to gabaliņos. Viņš smaidīdams paskatījās uz atstāto naudu un, ieraudzījis, ka Katija, sukādama matus spoguļa priekšā, uztraukumā piemirsusi savu ķemmi, pievienoja šo priekšmetu savam piemiņas lietiņu krājumam.

Šveiks pārnāca pēc pusdienas. Viņš bija staigājis apkārt, meklēdams virslēitnantam suni.

– Šveik, jums ir laime, – virslēitnants sacīja. – Dāma, kas šeit uzturējās, nupat aizbrauca. Vīrs viņu aizveda. Un par visiem pakalpojumiem, ko esat viņai izdarījis, viņa jums atstājusi uz mazgājamā galdiņa 400 kronu. Par to jums viņai resp. viņas vīra kungam sirsnīgi jāpateicas, jo īstenībā tā ir vīra nauda, ko viņa paņēmusi ceļā līdzī. Es jums nodiktēšu vēstuli.

Un viņš diktēja:

– «Godātais kungs! Atļaujiet izsācīt vissirsnīgāko pateicību par 400 kronām, ko man iedāvājis jūsu sievas kundze par maniem pakalpojumiem tai laikā, kamēr viņa uzturējās Prāgā. Visu, ko esmu darījis viņas labā, es darīju ar prieku, tāpēc nevaru pieņemt šo summu un nosūtu to...»

– Rakstiet taču tālāk, Šveik! Ko jūs tā grozāties? Kur es apstājos?

– «Un nosūtu to...» – Šveiks nočukstēja trīcošā, traģiskā balsī.

– Labi! «Un nosūtu to atpakaļ reizē ar saviem visdziļākās cieņas apliecinājumiem. Padevīgi sveicinu un skūpstu roku jūsu kundzei. Jozefs Šveiks, virslēitnanta Lukāša kalpotājs». Vai uzrakstīts?

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka vēl trūkst da-

tuma.

– «1914.gada 20.decembrī». Tagad uzrakstiet uz aploknes adresi, ņemiet šīs 400 kronas, aiznesiet, uz pastu un nosūtiet uz šo pašu adresi!

Un virslēitnants Lukāšs sāka jautri svilpot āriju no operetes «Šķirtā sieva».

– Pag, Šveik! – viņš uzsauca, kad Šveiks jau gribēja iet uz pastu. – Kas ir ar suni, ko gājāt meklēt?

– Viens man jau padomā, obrļajntanta kungs, varen skaists lopiņš, tikai pagrūti dabūjams. Nu, varbūt tomēr rīt viņu atvedīšu. Viņš kož.

6.

Pēdējos vārdus virslēitnants Lukāšs vairs nedzirdēja, un tomēr tie bija tik svarīgi.

– Tas lops kož kā traks, – Šveiks gribēja vēlreiz atkārtot, bet beidzot nolēma: «Kāda tur virslēitnantam daļa? Viņš grib suni, un to viņš dabūs!»

Protams, ir jau viegli pateikt: «Atvediet man suni!» Katrs suņa īpašnieks vērīgi uzmana savu suni, kaut tas arī nav tīrasiņu. Pat to krančeli, kas cita nekā nedara, tikai silda savai vecajai saimniecei kājas, viņa īpašniece mīl no sirds un neļaus tam pāri darīt.

Suns, it īpaši tīrasiņu, instinktīvi jūt, ka reiz kādā jaukā dienā viņu nozags. Suns dzīvo vienās bailēs, ka viņu nozags, ka viņam jātiek nozagtam. Pastaigas laikā suns sākumā priecīgs un pārdrošs pamet savu saimnieku, rotaļājas ar citiem suņiem, rāpjas tiem virsū, neatzīdams nekādu morāli, un tie savukārt viņam, osta bruģa akmeņus, ceļ kāju uz augšu pie katra staba un pat pie tirgotājas kartupeļu groza, vārdu sakot, bauda dzīvi pilniem malkiem. Pasaule viņam liekas tik skaista kā jauneklim, kas nule kā laimīgi izturējis gala pārbaudījumu.

Pēkšņi visa suņa jautrība vējā: viņš jūt, ka pazudīs. Viņu pārņem izmisums. Viņš bailēs šaudās pa ielu, ošņā gaisu, smilkst, tad, galīgi zaudējis dūšu, ierauj asti kājstarpī, pieglauž ausis un jož projām, kur acis rāda.

Ja viņš varētu runāt, tad kliegtu:

– Jēzus Marija, mani nozags!

Vai esat kādreiz bijis suņu tirgū un redzējis tur tādus baiļu pārņemtus suņus? Tie visi ir nozagti. Lielpilsēta izaudzinājusi īpašu zagļu pasugu, kuri pārtiek vienīgi no suņu zādzībām. Ir mazi salona sunīši – pundurterjeri cimda lielumā, tiem pietiek telpas mēteļa kabatā vai dāmu uzrocī, kur viņus parasti ievieto. Pat no turienes zagļi izčiepj šo nabadziņu! Nikno plankumaino vācu dogu, kas enerģiski apsargā

ārpilsētas savrupmāju, mēdz nozagt naktī. Policijas suni nozog detektīvam degungalā. Saimnieks ved suni saitē, saiti pārgriež, zaglis ar suni jau gabalā, bet saimnieks pārsteigts noraugās uz saites galu. Puse no visiem suņiem, kas sastopami uz ielas, vairākkārt mainījuši īpašniekus, un bieži gadās, ka cilvēks nopērk suni, kas viņam nozagts kā kucēns, kad bijis izvests pastaigāties.

Vislielākās briesmas tapt nozagtam draud sunim tad, kad viņu izved uz ielas izdarīt mazās un lielās vajadzības. Sevišķi pēdējā gadījumā pazūd daudz suņu, tāpēc šādos momentos ikviens suns uzmanīgi raugās apkārt.

Ir vairākas suņu zagšanas metodes. Suni var nozagt tieši, kā to mēdz darīt kabatas zagļi, vai viltīgi pievilinot nelaimīgo radījumu. Suns ir uzticams dzīvnieks... diemžēl, tikai hrestomātijās un dabaszinātņu grāmatās. Dodiet pašam uzticīgākajam sunim paostīt ceptu zirga gaļas desu, un viņš ir pazudis. Aizmirsis saimnieku, kam gājis blakus, viņš metas atpakaļ un skrien pakaļ kārdinātājam. Viņam tek slienas, gaidāmās baudas priekšnojautā viņš kūlā asti un rausta nāsis kā nevaldāms ērzelis, kad to ved pie ķēves.

*

Malostranā pie Pils kāpnēm atrodas maza dzertuve. Kādu dienu tur dibenā puskrēslā sēdēja divi vīri: kareivis un civilais. Sabāzuši galvas kopā, abi noslēpumaini sačukstējās. Viņi izskatījās kā sazvērnieki Venēcijas republikas laikos.

– Katru dienu pulksten astoņos, – civilais čukstēja kareivim, – kalpone ved viņu staigāt uz skvēru Havlīčeka laukuma stūrī. Bet tas nešpetnis kož kā traks. Paglaudīt nav ko domāt.

Un, pieliecies vēl tuvāk, viņš čukstēja kareivim ausī:

- Pat desu viņš nerij.
- Bet ceptu? – kareivis jautāja.
- Arī ceptu ne.

Abi nospļāvās.

- Ko tad tas pagāns rij?
- Tad dievs to zina! Dažs suns jau ir tik izlutināts un izlepis kā tāds arhibīskaps.

Kareivis un civilais saskandināja, un civilais stāstīja tālāk:

– Reiz kāds melns špics, ko man vajadzēja būt Klamovkas suņu audzētavai,¹⁷⁸ arī neparko negribēja ēst desu. Trīs dienas es staigāju viņam pakaļ, kamēr beidzot neizturēju un jautāju saimniecei, kas veda viņu staigāt, ko īsti šis špics ēd, ka tik skaists izskatās. Šai tas varen glaimoja, un viņa pateica, ka špics visvairāk cienot karbonādi. Tad es viņam nopirku šniceli, – domāju, ka tā viņam vēl vairāk ies pie sirds, bet lika pagaidīt! Tas sātana gabals pat uz to pusi nepaskatījās, jo, redzi, tā bija teļa gaļa un viņš, izrādās, atzina vienīgi cūkas gaļu. Nekas nelīdzēja, vajadzēja nopirkt viņam karbonādi. Iedevu viņam to paostīt un pats rikšiem projām. Suns pakaļ. Saimniece kļiedz: «Puntīk, Puntīk!» – bet mīļais Puntīks neceļ ne ausi. Viņš skrēja man pakaļ līdz stūrim, tur es viņam apliku saiti ap kaklu, un otrā dienā suns jau bija Klamovkas suņu audzētavā. Pakaklē viņam bija pāris baltu plankumiņu, tos es nokrāsoju melnus, tā ka viņu neviens vairs nepazīna... Bet visi pārējie suņi – un tādu bijis krietni daudz – vienmēr skrējuši pakaļ zirga desai. Vislabāk būtu, Šveik, ja tu apvaicātos kalponei, kas šim sunim vislabāk garšo. Tu esi kareivis, stāvs tev labs, tev viņa to drīzāk pateiks. Es jau reiz viņai to vaicāju, bet viņa paskatījās uz mani tā, it kā gribētu iedurt man ar iesmu, un noprasīja: «Kas jums par daļu?» Diezin cik glīta viņa nav, tāda veca grabaža vien ir, bet ar kareivi viņa runās.

– Bet vai tas ir tīrasiņu pinčēris? Mans obrlajtnants ne par ko citu negrib ne dzirdēt.

– Pirmšķirīgs pinčēris, kad tev saka! Varen glīts un tīrasiņu, tik tiešām, kā tu esi Šveiks un es Blahnīks. Man tikai jādabū zināt, ko viņš ēd, tad es viņam to iedošu un atvedīšu pie tevis.

Abi draugi atkal saskandināja. Kad Šveiks pirms kara tirgojās ar suņiem, Blahnīks viņam tos piegādāja. Tas bija vīrs ar lielu pieredzi. Runāja, ka viņš uzpērkot no dīrikiem veselības ziņā šaubīgus suņus un pārdodot tālāk. Viņš pats bija sirdzis ar trakumsērgu un jutās Vīnes Pastēra institūtā kā mājās. Nu viņš uzskatīja par savu pienākumu nesavtīgi pakalpot kareivim Šveikam. Viņš pazina visus suņus Prāgā un apkaimē un runāja dzertuvē klusu tāpēc, ka pirms pusgada bija nočiepis dzertuves īpašniekam

¹⁷⁸ **V.E.:** Košīržē (rajons Prāgas rietumu nomalē) pie Klamovkas parka atradās villa, kurā mitinājās žurnāls «Svēt zvířat» («Dzīvnieku pasaule»), un tur Hašeks 1908.gada rudenī iekārtojās darbā caur savu draugu Hājeku. Turpat atradās tam pašam īpašniekam piederoša suņu audzētava, kurā Hašeks arī labprāt darbojās. Žurnālu viņš pēc kāda gada pameta, bet vēlāk, ap 1911.gadu, jau apprecējies, viņš uz sievas vārda atvēra suņu tirdzniecības firmu ar nosaukumu «Kinoloģiskais institūts»; tajā piedarbojās arī kāds Čīžeks, kurš pārkrašoja suņus un darīja citas mahinācijas. Rezultātā klienti iesūdzēja Hašeka sievu Jarmilu (kā firmas īpašnieci) tiesā. Pirmās instances tiesa atzina Hašekus par vainīgiem krāpšanā, taču galu galā 1912.gada martā (pateicoties Hašeka paziņas advokāta Papoušeka pūlēm) otrās instances tiesa viņus attaisnoja. Bet Hašeka suņu bizness ar to bija beidzies.

mazu kucēnu, āpšu sunīti, kam bija devis zīst pienu no pudelītes, tā ka muļķa kucēns bija noturējis viņu par savu māti un pat nebija iepīkstējies zem mēteļa.

Blahņīks aiz principa zaga tikai tīrasiņu suņus un varētu būt tiesā par ekspertu. Viņš piegādāja suņus gan privātpersonām, gan suņu audzētavām, kā nu kuro reizi pagadījās. Kad viņš gāja pa ielu, uz viņu bieži rūca tie suņi, ko viņš kādreiz bija nozadzis, un, kad viņš apstājās pie skatloga, dažs labs atriebīgs suns viņam aiz muguras pacēla kāju un apslapināja viņam bikses.

*

Nākamajā dienā pulksten astoņos no rīta krietnais kareivis Šveiks bija redzams Havlīčeka laukuma stūrī, kur viņš pastaigājās šurpu turpu. Viņš gaidīja kalponi ar pinčeri. Beidzot gaidītie ieradās. Šveikam paskrēja garām bārdains, plušķains suns ar asu spalvu un gudrām, melnām acīm. Viņš bija jautrs kā visi suņi, kad tie nokārtojuši savas vajadzības, un trenkāja zvirbuļus, kas mielojās uz ielas zirgu mēslos.

Tad Šveikam pagāja garām tā, kuras uzraudzībā suns bija nodots. Tā bija gados vecāka jaunava ar klīriģi vainagā savītām bizēm. Viņa šad tad uzsvilpa sunim un vicināja rokā saitīti un elegantu suņu pātagu.

Šveiks uzrunāja viņu:

– Atvainojiet, jaunkundz, kā no šejienes var tikt uz Žižkovu?

Kalpone apstājās un pavērās Šveikā, vai jautājums ņemams nopietni, bet Šveika labsirdīgā seja liecināja, ka kareivim patiešām jānokļūst Žižkovā. Viņas seja atmaiga, un viņa labprāt pastāstīja, kā tur var nokļūt.

– Mani tikai nesen pārcēla uz Prāgu, – Šveiks paskaidroja, – es neesmu šejienietis, es esmu no laukiem. Jūs laikam arī neesat no Prāgas?

– Es esmu no Vodņaniem.

– Tad mēs esam gandrīz vai kaimiņi; es esmu no Protivīnas.

Dienvidčehijas ģeogrāfija, ko Šveiks bija apguvis manevru laikā, uzdvesa jaunavai dzimtās puses siltumu.

– Tad jūs droši vien pazīstat miesnieku Pejharu Protivīnas tirgus laukumā?

– Kā nu nepazīšu, tas ir mans brālēns. Viņu pie mums visi ciena. Kārtīgs cilvēks, pakalpīgs, veikalā vienmēr laba gaļa, un ar svaru neblēdījas.

– Vai jūs neesat kāds no Jarešiem? – kalpone jautāja, kurai nepazīstamais kareivis modināja simpātijas.

– Kā tad!

– No kuriem Jarešiem, no tiem, kas dzīvo Krčā pie Protivīnas,¹⁷⁹ vai no tiem, kas Ražicēs?

– No tiem, kas Ražicēs.

– Vai vecais Jarešs vēl vienmēr izvadā alu?

– Kā tad, ka izvadā.

– Viņam jau vajag būt krietni pāri par sešdesmit.

– Šopavasār viņam palika sešdesmit astoņi, – Šveiks mierīgi atbildēja. – Viņš nesen iegādājās suni, un nu viņam jautrāka brauksana. Suns sēž uz veltņa. Taisni tāds pats suns kā tas, kas tur dzenā zvirbuļus. Jauks sunītis, ļoti glīts.

– Tas ir mūsu, – jaunā paziņa paskaidroja. – Es kalpoju pie pulkveža kunga. Vai jūs pazīstat mūsu pulkveža kungu?

– Pazīstu, ļoti inteliģents kungs, – Šveiks atbildēja. – Pie mums Budejovicē arī bija pulkvedis...

– Mūsu pulkvedis ir ļoti bargs. Kad toreiz sāka runāt, ka Serbijā mūsējos samizojuši, tad viņš pārnāca mājās taisni traks aiz dusmām, izsvaidīja virtuvē visus traukus un gribēja man uzteikt.

– Ak tad tas ir jūsu sunītis, – Šveiks viņu pārtrauca, – žēl gan, ka mans obrļajnants suņus necieš. Es viņus ļoti mīlu.

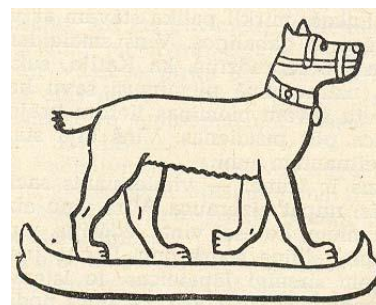
Viņš aplusa un tad pēkšņi ieteicās:

– Katrs suns vis neēd visu, ko viņam dod.

– Mūsu Fokss ir ļoti izvēlīgs. Kādu laiku nemaz negribēja ēst gaļu, bet nu ēd atkal.

– Un kas viņam vislabāk garšo?

– Aknas, vārītas aknas.

¹⁷⁹ V.E.: Krčā pie Protivīnas dzīvoja Hašeka vectēvs no mātes puses Antoņins Jarešs.

– Teļa vai cūkas?

– Tas viņam vienalga, – pasmīnēja Šveika «kaimiņiene», uzskatīdama šo jautājumu par neveiklu joku.

Viņi vēl pastaigājās kādu brīdi, tad viņiem piedroja pinčeri, ko kalpone piesēja saitē. Viņš izturējās pret Šveiku ļoti familiāri, mēģināja pārplēst viņam bikses caur uzpurni, lēca virsū, bet pēkšņi, it kā nojautis Šveika nolūkus, pārstāja lēkāt un gāja tālāk bēdīgs un nolaidies, šķielēdams uz Šveiku, it kā gribētu jautāt: «Tā tad arī man tas neies secen?»

Vecā jaunava pastāstīja Šveikam, ka nākot ar suni pastaigāties arī pulksten sešos pievakarē, ka neticot nevienam vīrietim Prāgā, jo reiz izsludinājusies avīzēs precību nolūkā un kāds atslēdznieks izkrāpis viņai nezin kādam izgudrojumam 800 kronu un tad pazudis. Uz laukiem cilvēki esot daudz godīgāki. Ja viņa kādreiz precēšoties, tad tikai ar laucinieku, bet vienīgi pēc kara, jo kara laika laulības esot tīrā aplamība, tāpēc ka tāda sieva parasti kļūstot atraitne.

Šveiks viņai deva lielas cerības, ka ieradīšoties pulksten sešos, un aizsteidzās paziņot savam draugam Blahnīkam, ka suns ēd visādas aknas.

– Es viņu pamieļošu ar liellopu aknām, – Blahnīks nolēma, – uz tām man uzķērās fabrikanta Vidras bernardietis, ļoti uzticams lopiņš. Rīt tev suns būs klāt kā nagla.

Blahnīks turēja vārdu. Kad Šveiks priekšpusdienā beidza uzpost dzīvokli, aiz durvīm atskanēja riešana, un Blahnīks ievilkā iekšā pinčeri, kas spirinājās pretī un bija vēl pinkaināks, nekā daba bija viņu radījusi. Suns zvērīgi bolīja acis un baismīgi

raudzījās apkārt kā izsalcis tīģeris sprostā, kura priekšā nostājies brangi apvēlies zooloģiskā dārza apmeklētājs, klabināja zobus un ņurdēja, it kā gribēdams teikt: «Saplosīšu gabalos, aprīšu!»

Viņi piesēja suni pie virtuves galda, un Blahnīks pastāstīja, kā norisinājusies suņa nolaupīšana.

– Es viņam tīšuprāt pagāju garām, turēdams rokā papīrā ievīstītas vārītas aknas. Viņš sāk ošņāt un lēkāt man apkārt. Es nedodu nekā un eju vien tālāk. Suns pakaļ. Pie parka es iegriezos Bredovas ielā un tur iedevu viņam pirmo gabaliņu. Viņš to aprija skriedams, lai neizlaistu mani no acīm. Iegriezos Jindržiha ielā un iedevu viņam jaunu porciju. Kad jau biju labi ieēdinājies, tad piesēju saitē un vilku pāri Vāclava laukumam uz Vinohradiem līdz pašai Vršovicei. Ceļā viņš taisīja visādus trakus jokus, – kad gāju pāri tramvaja sliedēm, nogulās uz tām un nekust ne no vietas. Laikam gribēja, lai viņu sabrauc. Es atnesu arī tīru ciltsgrāmatu, ko nopirku Fuksa papīru tirgotavā. Tu tak proti viltot ciltsgrāmatas, Šveik?

– Tai jābūt rakstītai ar tavu roku. Raksti, ka suns nāk no Leipcigas, no fon Bīlova suņu audzētavas. Tēvs Arnheims fon Kālsbergs, māte Emma fon Trautendorfa, cēlusies no Zigfrīda fon Būzentāla. Tēvs 1912.gadā ieguvis pirmo godalgu pinčeru izstādē Berlīnē. Māte apbalvota ar Nirnbergas dižciltīgo suņu audzēšanas biedrības zelta medaļu. Kā tu domā, cik vecs viņš ir?

– Spriežot pēc zobiem, divi gadi.

– Raksti – pusotra.

– Viņš slikti apgrauzīts, Šveik, paskaties uz ausīm!

– To var labot. Ausis apgriezīsim, kad viņš būs pieradis pie mums. Tagad tas viņu vēl vairāk saniknotu.

Nolaupītais nikni rūca, elsoja, skraidīja pa istabu un beidzot piekusis apgulās, ar izkārtu mēli gaidīdams, kas notiks tālāk.

Pamazām viņš kļuva rāmāks, tikai šad tad žēli iesmilkstējās.

Šveiks nolika sunim priekšā aknu atliekas, ko iedeva Blahnīks. Suns pat nepaskatījās uz tām, tikai uzmeta abiem tādu skatienu, it kā gribētu sacīt: «Es uz tām jau reiz uzrāvos, ēdiet nu pašī!»

Viņš gulēja ar padevīgu izskatu un izlikās iemidzis. Tad viņam kaut kas iešāvās prātā, viņš piecēlās, attupās uz pakalējām un ar priekšējām «lūdzās». Viņš padevās. Taču Šveiku šī aizgrābjošā aina nemaz neaizkustināja.

– Gulsties! – viņš uzsauca, un nabadziņš, žēli smilkstēdams, atkal apgulās.

– Kādu vārdu lai ierakstu ciltsgrāmatā? – jautāja Blahnīks. – Viņu sauca par Foksu. Vajadzētu pārkrītīt līdzīgā vārdā, lai viņš tūliņ saprastu.

– Nosauksim kaut vai par Maksī, Skaties, Blahnīk, kā viņš cilā ausis! Celies, Maksī!

Nelaimīgais pinčēris, kam bija nolaupītas ir mājas, ir vārds, piecēlās un gaidīja turpmākās pavēles.

– Domāju, ka vajadzēs viņu atraisīt, – Šveiks nolēma, – paskatīsimies, ko viņš tad darīs.

Kad suni atraisīja, tā pirmais ceļš bija pie durvīm. Tur tas trīs reizes ierējās, skatīdamies uz durvju rokturi un acīm redzot cerēdams uz šo ļauno cilvēku augstsirdību. Bet, kad cilvēki likās nesaprotam suņa vēlēšanos tikt ārā no šejienes, viņš nolaida pie durvīm peļķi, pārliecināts, ka nu viņu izmetīs laukā, kā to bija darījis pulkvedis, mācīdams suni ievērot tīrību.

Bet Šveiks tikai piezīmēja:

– Ak tu jezuīts tāds, kas par blēdību! – uzšāva sunim ar siksnu un iegrūda viņam purnu peļķē, tā ka nabaga kustonis nespēja vien pietiekami tīri nolaižties.

Suns iesmilkstējās aiz kauna un sāka skraidīt pa virtuvi, izmisumā ošņādams pats savas pēdas, tad bez kāda redzama iemesla piegāja pie galda, apēda aknu paliekas, apgulās pie krāsns un pēc visām likstām aizmiga.

– Cik es tev esmu parādā? – Šveiks atvadoties jautāja Blahnīkam.

– Nerunā blēņas, Šveik, – Blahnīks mīļi sacīja, – drauga labā es daru visu, sevišķi vēl tad, kad viņš ir karadienestā. Dzīvo vesels, dārgais, tikai pielūko, nekad neved suni pāri Havlīčeka laukam, lai nenotiek kāda nelaime. Ja tev vēl ievajagas kāda suņa, tad tu zini, kur es dzīvoju.

Šveiks ļāva Maksim labi izgulēties un tikmēr nopirka pie miesnieka ceturtdaļkilo aknu, izvārtīja tās un pielika Maksim pie deguna siltu aknu gabaliņu, lai viņš pamostos.

Maksis miegā aplaizījās, tad izstaipījās, apostīja aknas un aprija tās. Tad viņš piegāja pie durvīm un atkārtēja mēģinājumu ar durvju rokturi.

– Maksī, nāc šurp! – Šveiks uzsauca.

Suns neuzticīgi tuvojās. Šveiks paņēma viņu klēpī un sāka glāstīt. Nu suns pirmo reizi draudzīgi pavēcināja savu strupo asti, uzmanīgi satvēra zobos Šveika roku un, turēdams to mutē, pavēras Šveikā ar gudru skatienu, it kā sacīdams: «Nu vairs nekas nav darāms, es zinu, ka esmu paspēlējis».

Glāstīdams suni, Šveiks maigā balsī sāka stāstīt viņam pasaku.

– Reiz dzīvoja kāds sunītis, ko sauca par Foksu, un viņa saimnieks bija kāds pulkvedis. Kalpone veda Foksu pastaigāties, bet tad atnāca kāds kungs, kas Foksu nozaga. Fokss nokļuva karadienestā pie kāda obrļajntanta, un viņu nosauca par Maksī. Maksī, dod ķepiņu! Redzi nu, suņagabal, ka mēs būsim labi draugi, ja tu būsi godīgs un paklausīgs. Citādi tev karaklausībā nāksies iepazīties ar siksnu.

Maksis izlēca Šveikam no klēpja un sāka viņam pa jokam brukt virsū. Vakarā, kad virsleitnants pārnāca no kazarmām, Šveiks un Maksis jau bija vislabākie draugi.

Vērodams Maksī, Šveiks filozofiski domāja: «Ja tā īsti labi apsver, tad katru kareivi tāpat izzog no viņa mājām».

Virsleitnants Lukāšs bija patīkami pārsteigts, ieraudzījis Maksī. Arī suns izrādīja lielu prieku, ka atkal redz vīru ar zobenu.

Kad virsleitnants jautāja, kur suns dabūts un cik tas maksā, Šveiks gluži mierīgi atbildēja, ka suni viņam iedāvinājis kāds draugs, kas nupat kā iesaukts armijā.

– Labi, Šveik, – virsleitnants sacīja, rotaļādamies ar Maksī, – pirmajā jūs saņemsiet no manis piecdesmit kronu par suni.

– Es nevaru tās pieņemt, obrļajntanta kungs.

– Šveik, – virsleitnants stingri noteica, – kad jūs iestājāties pie manis dienestā, es jums paskaidroju, ka jums jāpaklausa bez ierunām. Ja es jums saku, ka jūs dabūsi piecdesmit kronu, tad jums tās jāsaņem un jānodzer. Ko jūs darīsiet ar šo naudu, Šveik?

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka es to nodzeršu, kā pavēlēts.

– Un, ja es to piemirstu, Šveik, tad pavēlu man atgādināt, ka man jādod jums par suni piecdesmit kronu. Vai sapratāt? Vai sunim nav blusas? Izmazgājiet un izsukājiet viņu, drošs paliek drošs. Rīt man dežūra, bet parīt es iešu ar viņu pastaigāties.

Kamēr Šveiks mazgāja Maksī, suņa bijušais īpašnieks, pulkvedis, mājās drausmīgi lādējās un zvērēja, ka to, kas nozadzis viņam suni, nodošot kara tiesai, likšot nošaut, pakārt, ieslodzīt uz desmit gadiem un sakapāt gabalos.

– *Der Teufel soll den Kerl buserieren*, – pulkvedis brēca tā, ka viņa dzīvoklī dārdēja logu rūtis, – *mit solchen Meuchelmördern werde ich bald fertig!*¹⁸⁰

Pār Šveika un virsleitnanta Lukāša galvām savilkās negaisa mākoņi.

XV. Katastrofa

Pulkvedis Frīdrihs Krauss fon Cillerguts (šo titulu viņš bija mantojis no kāda Zalcburgas ciemata, ko viņa senči bija paguvuši nodzert jau XVIII gadsimtā) bija apbrīnošanas cienīgs idiots. Stāstot par visparastākajām parādībām, viņš allaž taujāja, vai visi stāstīto sapratuši, kaut arī runa bija par pašiem primitīvākajiem jēdzieniem:

– Tas ir logs, mani kungi. Vai jūs zināt, kas ir logs?

Vai atkal:

– Ceļu, kam abās pusēs grāvji, sauc par šoseju. Jā gan, mani kungi. Vai jūs zināt, kas ir grāvis? Grāvis ir zināma strādnieku skaita izrakts padziļinājums. Jā gan. Grāvjus rok ar lāpstām. Vai jūs zināt, kas ir lāpsta?

Viņš slimoja ar izskaidrošanas māniju un nodevās izskaidrošanai ar tādu aizrautību, ar kādu izgudrotājs stāsta par savu izgudrojumu.

– Grāmata, kungi, ir liels daudzums sagrieztu līdzīga formāta papīra lapu, kuras apdrukā, sakopo, iesien un salīmē. Jā gan. Vai jūs zināt, kas ir līme? Līme ir lipekļis.¹⁸¹

Pulkvedis bija tik neglābjami stulbs, ka virsnieki jau pa gabalu bēga no viņa, lai nebūtu jāklusās, ka iela sastāv no bruģa un ietves un ietve ir paaugstināta, akmeņiem noklāta josla gar namu fasādēm, un fasāde ir tā ēkas daļa, kas redzama no ielas vai ietves, bet ēkas otra puse no ietves nav redzama, par ko ikviens var pārlicināties, nostājies uz ietves. Reiz viņš bija pat ar mieru demonstrēt šo interesanto mēģinājumu, bet tad viņš par laimi pakļuva zem riteņiem. Kopš tās reizes viņa stulbums vēl pieņēmas. Viņš apturēja virsniekus uz ielas un iesāka bezgalīgas sarunas par omletēm, sauli, termometriem, cepumiem, logiem un pastmarkām.

Bija tiešām dīvaini, kā šis idiots var samērā ātri tikt dienestā uz augšu un ka viņu atbalsta visai iespaidīgi vīri, piemēram, kāds korpusa ģenerālis, kas bija viņam vienmēr labvēlīgs, kaut arī pulkvedim trūka jebkādu militāru talantu.

Manevros viņš ar savu pulku darīja īstus brīnumdarbus. Nekad un nekur viņš neieradās laikā un veda pulku kolonās pretī ložmetējiem. Pirms dažiem gadiem, kad Čehijas dienvidos notika manevri ķeizara klātbūtnē, viņš ar savu pulku pēkšņi nozuda, ieklīda Morāvijā un maldījās tur vēl vairākas dienas pēc manevru beigšanās, kad visi pārējie kareivji sen jau slaidījās pa kazarmām. Arī to viņam piedeva.

Pateicoties draudzībai ar korpusa ģenerāli un citiem ne mazāk stulbiem vecās Austrijas augstmaņiem, viņš saņēma dažādas goda zīmes un ordeņus un tāpēc ārkārtīgi lepojās un uzskatīja sevi par labāko karavīru zem saules un lielāko stratēģijas un citu militāro zinātņu teorētiķi.

Pulka skatēs viņš vienmēr mēdza aprunāties ar kareivjiem, bet katreiz jautāja tiem vienu un to pašu:

– Kāpēc armijā ieviestās šautenes sauc par Manlihera šautenēm?

Pulkā viņam bija palama «*Der Manlichertrattel*»¹⁸². Viņš bija neparasti atriebīgs un centās pazudināt virsniekus, kuri viņam nepatika. Ja tie gribēja precēties, tad viņš sūtīja augstākām instancēm ļoti nelabvēlīgas atsauksmes par viņu lūgumiem.

Pulkvedim bija tikai puse no kreisās auss, jo otro pusi bija nocirtis pretinieks divkaujā, kas notika aiz vienkārša fakta konstatējuma, ka Frīdrihs Krauss fon Cillerguts ir nepārspējams muļķis.

Analizējot viņa garīgās spējas, būtu jānāk pie slēdziena, ka tās ne par mata tiesu nav lielākas par tām, kas resnvaidzīgo Franci Jozefu Habsburgu padarījušas slavenu kā vispār atzītu idiotu: tā pati nevaldāmā pļāpība, tā pati galējā naivitāte.

Kādā banketā virsnieku klubā, kad runa novirzījās uz Šilleru, pulkvedis Krauss fon Cillerguts pēkšņi ne aiz šā, ne aiz tā paziņoja:

¹⁸⁰ Velns lai parauj to tēviņu, gan es tikšu galā ar tādiem bandītiem! (*Vāc.*)

¹⁸¹ V.E.: *Klih jest lepidlo.*

¹⁸² Manlihera stulbenis (*vāc.*).

– Kungi, es vakar redzēju tvaika arklu, ko iedarbina lokomotīve. Iedomājieties, kungi, lokomotīve, turklāt nevis viena, bet divas! Redzu dūmus, eju tuvāk, skatos – lokomotīve un otrā pusē otra. Sakiet, kungi, vai tas nav smieklīgi! Divas lokomotīves, it kā ar vienu nepietiktu!

Viņš aplusa, bet pēc mirkļa turpināja:

– Kad pietrūkst benzīna, tad automobilim jāapstājas. To es arī vakar pats redzēju. Un tad vēl muld par inerci! Automobilis nebrauc, stāv, nekustas. Benzīna nav. Vai tas nav smieklīgi?

Ar visu savu trulumu viņš bija neparasti dievbijīgs. Dzīvoklī viņam bija mājas altāris. Viņš bieži gāja uz grēksūdzi un pie dievgalda sv. Ignācija baznīcā un pēc kara sākšanās aizlūdza par Austrijas un Vācijas ieroču uzvaru. Kristietība viņam jaucās kopā ar sapņiem par Vācijas virskundzību. Dievam bija jāpalīdz pievākt uzvarēto zemes un bagātības.

Viņš ikreiz briesmīgi noskaitās, kad lasīja avīzēs, ka atkal saņemti gūstekņi.

– Kāpēc vajadzīgi gūstekņi? – viņš auroja. – Tie visi apšaujami. Nekādas žēlastības! Dejoj pār liķiem! Serbijā visi civiliedzīvotāji jāsadedzina, visi līdz pēdējam. Bērni jānodur ar durkļiem.

Viņš nebūt nebija slinktāks par vācu dzejnieku Fīortu,¹⁸³ kas kara laikā publicēja vārsmas, kurās aicināja Vāciju iedegties naidā pret miljoniem franču velnu un aukstasinīgi apkaut tos:

Lai pāri kalniem iesniedzas mākoņos
Cilvēku kaulu un kūpošo miesu grēdas...

Kad viengadīgajā brīvprātīgo skolā¹⁸⁴ beidzās mācības, virsleitnants Lukāšs izgāja ar Maksis pastaigāties.

– Atļaujies jūs brīdināt, obrļajntanta kungs, – Šveiks noraizējies sacīja, – uzmaniet suni, lai viņš neaizbēg! Viņam var uznākt ilgas pēc vecā mājokļa, un viņš var dot kājām vaļu, ja jūs atraisīsiet saiti. Tāpat es neieteiktu vest viņu pāri Havlīčeka laukumam, tur daudzās apkārt kāds nikns suns no gaļas pārdotavas, kas atrodas namā pie «Marijas tēla»¹⁸⁵, – tas kož kā traks. Līdzko pamana savā rajonā svešu suni, tā tūliņ vai svilst aiz bailēm, ka tikai tas viņam ko neapēd, taisni kā ubags pie sv. Haštala baznīcas.

Maksis jautri lēkāja un pinās virsleitnantam pa kājām, tā ka saite satinās ap zobenu. Suns bija neparasti priecīgs, ka tiks pastaigāties.

Viņi izgāja uz ielas, un virsleitnants Lukāšs nogriezās ar suni uz Pršikopu ielu,¹⁸⁶ jo viņam Panu ielas stūrī bija norunāta sastapšanās ar kādu dāmu. Viņš bija iegrimis domās par rītdienas lekciju. Par ko runāt ar brīvprātīgajiem? Kā var noteikt kalna augstumu? Kāpēc vienmēr minam augstumu virs jūras līmeņa? Kā pēc augstuma virs jūras līmeņa var noteikt kalna augstumu, rēķinot no pakājes? Kāda velna pēc kara ministrija paredzējusi tādus jautājumus skolas programmā?! Tas taču vajadzīgs tikai artilēriem. Beidzot ir taču vēl ģenerālštāba kartes. Ja pretinieks atradīsies augstienē 312, tad nebūs laika domāt par to, kāpēc kalna augstums noteikts pēc jūras līmeņa, ne arī aprēķināt šā kalna augstumu. Katrs var paskatīties kartē, lai to zinātu.

Viņš jau tuvojās Panu ielai, kad viņu no pārdomām iztraucēja bargs «halt!»¹⁸⁷.

Reizē ar šo saucienu suns sāka rauties ārā no rokām un metās pretī cilvēkam, kas bija brēcis nikno «halt!».

Virsleitnanta priekšā stāvēja pulkvedis Krauss fon Cillerguts. Virsleitnants salutēja un atvainojās, ka nav pulkvedi pamanījis.

Pulkvedis Krauss bija pazīstams virsniekiem ar savu kaislību «*anhalten*».¹⁸⁸ Salutēšanu viņš uzskatīja par kaut ko tādu, uz kā dibinās visa Austrijas militārā vara un no kā atkarīga uzvara.

– Salutēšanā kareivim jāieliek visa sava dvēsele, – viņš mēdza sacīt. Šais vārdos slēpās dziļš feldfēbelisks misticisms.

Pulkvedis vērīgi raudzījās, lai apakšnieks salutētu pēc visiem likumiem un noteikumiem, ar cieņu un ievērojot visus priekšrakstus. Viņš uzglūnēja ikvienam garāmgājējam – no pat vienkārša ierindnieka līdz apakšpulkvedim.¹⁸⁹ Vienkāršus kareivjus, kas salutēja pavirši, tikai pieskardamies cepures nagam, it kā sacīdami: «Sveiks, večuk!» – viņš pats personīgi veda uz kazarmām, lai tie saņemtu sodu.

¹⁸³ V.E.: *německý básník Vierordt*.

¹⁸⁴ V.E.: *ve škole jednoročních dobrovolníků* (nevis viengadīgajā brīvprātīgo skolā, bet viena gada brīvprātīgo skolā).

¹⁸⁵ Senlaiku viesnīca Prāgā.

¹⁸⁶ V.E.: *...na Příkopy*. Laikam gan tas ir Prāgas rajons, nevis iela.

¹⁸⁷ Stāt! (*Vāc.*)

¹⁸⁸ V.E.: *Plukovník Kraus byl znám mezi důstojníky svou vášní anhaltovat*.

¹⁸⁹ V.E.: *Od infanteristy až na podplukovníka*.

Viņš neatzina nekādu attaisnošanos: – Es neredzēju.
 – Kareivim, – viņš mēdza teikt, – arī pūlī jāmeklē savs priekšnieks un jādomā tikai par to, lai izpildītu visus reglamenta priekšrakstus. Pat krītot kaujas laukā, viņam jāsalutē pirms nāves. Kas neprot salutēt, kas izliekas, ka neredz savu priekšniecību, vai salutē nolaidīgi, tas manās acīs ir nelietis.

– Virsleitnanta kungs, – pulkvedis Krauss bargi sacīja, – zemākajiem virsniekiem vienmēr jāsalutē, sastopot augstākos. Šis noteikums nav atcelts. Otrkārt: kopš kura laika virsnieku kungiem ir paradums pastaigāties ar zagtiem suņiem? Ja gan, ar zagtiem suņiem. Suns, kas pieder citam, ir zagts suns.

– Šis suns, pulkveža kungs... – virsleitnants Lukāšs iesāka.

– Pieder man, virsleitnanta kungs, – pulkvedis pārtrauca, – tas ir mans Fokss.

Fokss vai Maksis, atcerēdamies veco saimnieku, pilnīgi aizmirsu jauno un izrāvēs lēkāja ap pulkvedi un izrādīja tādu prieku, uz kādu spējīgs tikai iemīļējies sestās klases ģimnāzists, atklājis, ka viņa ideāls jūt pret viņu simpātijas.

– Pastaigāšanās ar zagtiem suņiem nekādi nav savienojama ar virsnieka godu, virsleitnanta kungs. Vai jūs to nezinājāt? Virsnieks nedrīkst pirkt suni, iepriekš nepārlicinājies, ka šim pirkumam nebūs ļaunu seku! – Krauss nemitējās brēkt, glāstīdams Foksu-Maksi, kas savā nelietībā sāka pat rūkt uz virsleitnantu un rādīt zobus, it kā pulkvedis būtu viņu jau uzskubinājis: «Grāb viņu ciet!»

– Virsleitnanta kungs, – pulkvedis turpināja, – vai jums šķiet, ka pieklājas jā ar zagtu zirgu? Vai jūs nelasījāt avīzēs «Bohemie» un «Tagblatt» sludinājumus, ka man pazudis pinčēris? Kā, jūs neesat lasījis sludinājumu, ko jūsu priekšnieks ievietojis avīzē?!

Pulkvedis sasīta rokas.

– Un tādi ir jaunie virsnieki! Kur palikusi disciplīna? Pulkvedis publicē sludinājumu, bet virsleitnants to nelasa!

«Varējis nu tev iegāzt pāris reižu pa ausi, vecais ķēms», virsleitnants Lukāšs domāja, lūkodamies uz pulkveža vaigu bārdu, ar ko viņš atgādināja orangutanu.

– Panāciet man gabaliņu līdzi! – pulkvedis uzaicināja. Tā nu abi gāja un risināja visai patīkamam sarunu.

– Frontē, virsleitnanta kungs, jums otrreiz nekas tamlīdzīgs vairs neatgadīsies. Pastaigāties aizmugurē ar zagtiem suņiem, protams, ir ļoti neglīti. Jā gan! Pastaigāties ar sava priekšnieka suni. Tādā laikā, kad mēs kaujas laukā diendienā zaudējam simtiem virsnieku. Un sludinājumus neviens nelasa. Es varētu sludināt vai simt gadu, ka man pazudis suns. Divi simti gadu, trīs simti gadu!

Pulkvedis skaļi nošņauca degunu, kas arvien nozīmēja lielu satraukumu, un noteica:

– Staigājiet vien tālāk!

Viņš apgriezās un gāja projām, nikni kapādams ar jājamo pātagu sava virsnieku šineļa stērbeles.

Virsleitnants Lukāšs pārgāja uz pretējo ielas pusi un atkal izdzirdēja «halt!». Pulkvedis aizturēja kādu nelaimīgu rezerves kājnieku, kas, domādams par savu mājās pamesto māti, nebija pamanījis pulkvedi, par ko pēdējais pašrocīgi aizstiepa viņu uz kazarmām, lamādamies, cik jaudas.

«Ko lai daru ar Šveiku?» virsleitnants domāja. «Es viņu savelēšu zili melnu, bet tas vēl nav nekas. Izgrieziet viņam sloksnes no muguras, arī tas vēl par maz».

Kaut gan virsleitnantam bija jāsatiek dāma, viņš satraukts pagriezās uz māju pusi.

«Es viņu nositīšu, to diedelnieku!» viņš nozvērējās, sēzdamies tramvajā.

*

Tikmēr Šveiks bija iegrimis sarunā ar kazarmu raitnieku, kas bija atnesis virsleitnantam dažus papīrus parakstam un gaidīja viņa ierašanos.

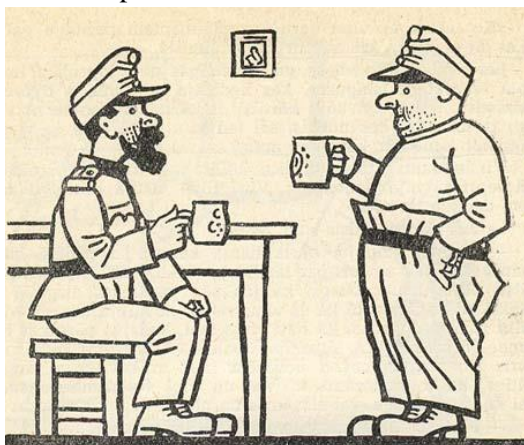
Šveiks mieloja viņu ar kafiju, un abi runāja par to, ka Austrija šai karā izputēs. Viņi sarunājās par šo tematu tā, it kā tas viss būtu jau skaidri zināms. Cits pēc cita bira izteicieni, kuros katru vārdu tiesā apzīmētu par valsts nodevību un par kuriem abus runātājus pakārtu.

– Kungs un ķeizars no tā visa būs galīgi stulbs ticis, – Šveiks sacīja. – Nekāds gudrais jau viņš nekad nav bijis, bet tas karš, tas viņu padarīs par pēdējo idiotu.

– Viņš ir galīgs nejēga, – ziņnesis autoritatīvi noteica, – dumjš kā zābaks. Viņš varbūt nemaz nezina, ka sācies karš. Droši vien tiem citiem bija neērti viņam to sacīt. Un viņa paraksts uz

manifesta, kas izsūtīts visām mūsu tautām, ir viltots. Manifestu iespieduši bez viņa ziņas, – viņš jau vairs neko nesaprot.

– Beigas viņam ir, – Šveiks kā lietpratējs apstiprināja, – savas vajadzības viņš izdara biksēs un ir barojams kā mazs bērns. Nesen kāds kungs krogā stāstīja, ka kungam un ķeizaram esot divas zīdītājas un tās ik dienas trīs reizes liekot viņu pie krūts.

– Būtu nu drīzāk pienācis gals! – ziņnesis nopūtās.

– Kaut viņi mūs krietni samizotu, tad Austrijai vienreiz būtu miers.

Un abi turpināja sarunu, kamēr beidzot Šveiks nolēma, ka tik stulbai monarhijai kā Austrijai neesot vietas pasaulē, un ziņnesis savukārt šo atziņu papildināja no praktiskās puses:

– Līdzko nokļūšu frontē, tā laidīšos lapās.

Tā abi pauda čehu tautas uzskatus par pasaules karu. Ziņnesis stāstīja, ka Prāgā kļīstot baumas, it kā pie Nāhodas jau varot dzirdēt lielpabulus un krievu cars drīzumā būšot Krakovā.

Vēl viņi runāja par to, ka labību no Čehijas izvedot uz Vāciju un ka vācu kareivjiem frontē izsniedzot cigaretes un šokolādi. Tad abi sāka atcerēties seno laiku karus, un Šveiks visai nopietni apgalvoja, ka nav bijis nekāds lielais prieks karot arī senos laikos, kad apsēstā pilsētā svieduši iekšā podus ar visādu smirdoņu. Viņš esot lasījis par kādu pili, kas bijusi ielenkta trīs gadus, un ienaidnieks diendienā tā kavējis laiku, apmētādams ielenktos.

Iespējams, ka viņš būtu pastāstījis vēl daudz ko interesantu un pamācošu, ja sarunu nepārtrauktu virsleitnants Lukāšs.

Uzmetis Šveikam briesmīgu, iznīcinošu skatienu, viņš parakstīja papīrus, atlaida ziņnesi un pamāja Šveikam, lai tas nāk līdz istabā.

Virsleitnanta acis meta zibeņus. Nosēdies uz krēsla, viņš lūkojās Šveikā un pārdomāja, kā sākt sodīšanu.

«Vispirms es viņam kraušu dažas reizes pa ģīmi», virsleitnants domāja, «tad gāzīšu pa degunu un atraušu ausis, bet pēc tam redzēsim».

Viņā vaļsirdīgi un vientiesīgi vērās Šveika godīgās un nevainīgās acis, un Šveiks iedrošinājās pārtraukt klusumu ar šādiem vārdiem:

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka jūsu kaķis ir pagalam. Viņš aprija zābaku krēmu un atļāvās nosprāgt. Es viņu iemetu pagrabā – nevis mūsējā, bet tanī, kas blakus. Tik krietnu un skaistu Angoras kaķi jūs vairs nedabūsiet.

«Ko lai es ar viņu daru?» virsleitnantam pazibēja galvā. Lai dievs žēlīgs, cik viņam stulbs ģīmis».

Bet Šveika labsirdīgās un nevainīgās acis joprojām izstaroja lēnprātīgu maigumu, kas liecināja par pilnīgu dvēseles līdzsvaru, it kā viss būtu kārtībā, it kā nekas nebūtu noticis, un, ja arī kaut kas noticis, arī tad viss ir kārtībā, jo vispār vienmēr kaut kur kaut kas notiek.

Virsleitnants Lukāšs uzlēca kājas, taču neiesita Šveikam, kā iepriekš bija nodomājis. Viņš tikai vīstīja dūri Šveikam zem deguna un rēca:

– Jūs esat nozadzis suni, Šveik!

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka pēdējā laikā man nekas nav zināms par tamlīdzīgu gadījumu. Atļaujot piebilst, obrļajtnanta kungs, ka jūs pēc pusdienas aizgājāt ar Maksī pastaigāties, tā ka es viņu vispār nevarēju nozagt. Man tūliņ radās nojausma, ka nav vairs labi, kad jūs pārnācāt bez suņa. Tā ir, kā saka, situācija.¹⁹⁰ Spālenas ielā dzīvo kāds somdaris Kunešs, tas nekad nevarēja iziet ar savu suni pastaigāties, lai to nenozaudētu. Vai nu viņš to aizmirsa krogā, vai kāds to nozaga, vai aizņēmas un neatdeva vairs atpakaļ...

– Muti ciet, ragulops, velns lai jūs parauj! Vai nu jūs esat slīpēts blēdis, vai stulbs kā kamielis un pēdējais plānprātīnš. Jūs esat iemiesota anekdote, bet es jums saku, nedzeniet ar mani jokus! No kurienes jūs dabūjāt to suni? Kur atradāt? Vai jūs zināt, ka tas pieder mūsu pulkvedim? Viņš man nupat kā atņēma to uz ielas. Tas ir kauns un negods pasaules mērogā! Sakiet patiesību – nozagāt vai ne?

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka neesmu to zadzis.

– Bet vai jūs zinājāt, ka suns ir zagts?

¹⁹⁰ V.E.: *Tomu se rīkā situace*. Šveikam šeit būtu jāsaka «intuīcija»: Hašeks liek viņam jaukt šos vārdus.

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, es zināju, ka suns ir zagts.

– Jēzus Marija, Šveik, tik tiešām, kā dievs debesīs, es jūs nošaušu! Lops, cūkcepure, govspuse, bandubērns! Vai jūs tiešām esat tik stulbs?¹⁹¹

– Jā gan, padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs.

– Kāpēc jūs atvedāt man zagtu suni, kāpēc atgādājāt to maitasgabalu uz manu dzīvokli?

– Lai sagādātu jums prieku, obrļajntanta kungs.

Un Šveika acis labsirdīgi un mīļi vērās virsleitnantam sejā. Viņš atkrita krēslā un vaimanāja:

– Par ko mani dievs soda ar tādu izdzimteni?

Virsleitnants labu brīdi sēdēja klusās skumjās un jūta, ka nav spēka pat uztīt cigareti, kur nu vēl ieplaukāt Šveiku. Pats nezinādams, kāpēc, viņš aizsūtīja Šveiku pēc «Bohemie» un «Tagblatt», lai izlasītu pulkveža sludinājumu par pazudušo suni.

Šveiks atgriezās starodams ar sludinājumu pusē atšķirtām avīzēm un priecīgi pavēstīja:

– Ir sludinājums, ir, obrļajntanta kungs! Obršta kungs tik jauki apraksta to nozagto pinčeri un vēl sola atradējam simt kronu atlīdzības. Tā ir ļoti laba atlīdzība, parasti maksā tikai piecdesmit kronas. Kāds Božetehs Košīržā no tā vien pārtika. Viņš pastāvīgi zaga suņus un tad lasīja sludinājumus un veda suņus saimniekiem atpakaļ. Reiz viņš nozaga skaistu, melnu špicu, bet īpašnieks avīzēs nesludinājās. Tad Božetehs ielika sludinājumu pats un nosludināja veselu piecnieku, kamēr īpašnieks pietiecās. Tā un tā, tas esot viņa suns, viņš to pazaudējis un domājis, ka velti meklēt, jo godīgu cilvēku pasaulē neesot. Bet nu viņš redzot, ka godīgi cilvēki tomēr sastopami, un, kaut gan principā esot pret to, ka godīgumu atalgo, tomēr dāvājot Božeteham par piemiņu savu grāmatu par istabas un dārza puķu kopšanu. Nabaga Božetehs tad bija pakēris melno špicu aiz kājām un krāvis tam kungam pa galvu. Kopš tā laika viņš nozvērējies nekad nelikt sludinājumus avīzēs, bet labāk pārdot suni dīriķim, ja neviens to nemeklē.

– Ejiet gulēt, Šveik, – virsleitnants pavēlēja, – jūs esat spējīgs gvelzt aplamības līdz rītam.

Arī virsleitnants devās pie miera un nakti sapņoja, ka Šveiks nozadzis troņmantnieka zirgu un atvedis viņam, Lukāšam, bet troņmantnieks armijas skatē zirgu pazīst, kad viņš, nelaimīgais virsleitnants Lukāšs, jāj ar to savas rotas priekšgalā.

Otrā rītā virsleitnantam bija tāda sajūta, it kā viņš būtu visu nakti žūpojis vai ticis piekauts. Viņa sirdi nospieda dīvains smagums. Drausmīgā sapņa nomocīts, viņš iemīga vēlreiz, bet viņu uzmodināja klauvēšana pie durvīm, kurās parādījās Šveika labsirdīgā seja un atskanēja jautājums, kad obrļajntanta kungam labpatiktu celties.

– Ārā, tu ragulops! Tas ir kas drausmīgs, – virsleitnants novaidējās.

Vēlāk, kad viņš bija piecēlies, Šveiks, ienesot brokastis, pārsteidza viņu ar jautājumu:

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, vai jūs nepavēlēsiet pameklēt kādu citu sunīti?

– Ziniet, Šveik, man ir liela vēlēšanās nodot jūs kara tiesai, – Lukāšs nopūzdamies sacīja, – tikai tur jūs attaisnos, jo tādu kolosālu muļķi neviens vēl nebūs redzējis. Paskatieties uz sevi spogulī. Vai jums nekļūst nelabi, redzot savu idiotisko ģīmi? Jūs esat vismuļķīgākā dabas rotaļa, kādu jebkad esmu redzējis. Nu, sakiet patiesību, Šveik, – vai jūs pats sev patīkat?

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, ka nemaz nepatīku, jo es šai spogulī izskatos tāds kā ar puniem. Tas nav slīpēts stikls. Pie ķīnieša Staņeka kādreiz bija izliekts spogulis, – kad tanī ieskatījās, tad tūliņ apskrējās dūša. Galva kā samazgu kubls, mute līdz ausīm, vēders kā žūpam kanoniķim, vārdu sakot, – bilde.¹⁹² Reiz tam spogulim gāja garām ģenerālgubernators,¹⁹³ paskatījās uz sevi, un ar to pietika, tūliņ vajadzēja spoguli novākt.

Virsleitnants novērsās, nopūtās un nolēma veltīt uzmanību kafijai ar krējumu, nevis Šveikam.

Šveiks jau rosījās virtuvē, un virsleitnants Lukāšs dzirdēja viņu dziedam:

¹⁹¹ V.E.: Švejku, ježí marjá, himlhergot, já vás zastřelím, vy hovado, vy dobytku, vy vole, vy hajzle jeden. Jste tak blbej?

¹⁹² V.E.: ...břicho jako u napitýho kanovníka, zkrátka figura. (Figūra – ne bilde).

¹⁹³ V.E.: pan místodržitel.

Gar Pulvertorni maršē Grenevils,
Tam zobens saulē mirdz, lūst daiļām meičām sirds...

Drīz vien virtuvē atskanēja jauna dziesma:

Mēs braši kareivji,
Mūs mīlē skuķēni,
Mums nauda kabatā
Un dzīve priecīga...

«Tev gan visur priecīga dzīve, draņķi!» virsleitnants nodomāja un nospļāvās.

Durvīs parādījās Šveika galva:

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka pēc jums atnākuši no kazarmām, jums tūliņ esot jāiet pie pulkveža kunga, te ieradies ziņnesis.

Un familiāri piebilda:

– Droši vien tā paša sunīša dēļ.

– Es jau dzirdēju, – virsleitnants sacīja, kad priekšistabā ziņnesis grasījās viņam ko teikt.

Viņš runāja iesmakušā balsī un izgāja, uzmetis Šveikam iznīcinošu skatienu.

Tas nebija raports, tas bija kaut kas daudz ļaunāks. Kad virsleitnants ienāca pie pulkveža, tas sabozies sēdēja atzveltnes krēslā.

– Pirms diviem gadiem, virsleitnanta kungs, – viņš sacīja, – jūs iesniedzāt lūgumu, lai jūs pārceļ uz Budejovici 91. pulkā. Vai jūs zināt, kur atrodas Budejovice? Pie Vltavas. Jā gan. Pie Vltavas, un tanī ietek Ohrže vai kaut kas līdzīgs. Pilsēta ir liela, es pat teiktu, patīkama, un, ja nemaldos, tur ir mols. Vai jūs zināt, kas ir mols? Tas ir mūris, kas uzcelts virs ūdens. Jā gan. Starp citu, ar šo jautājumu tam nav sakara. Mēs Budejovicē noturējām manevrus.

Pulkvedis aplusa un, skatīdamies tintnīcā, pievērsās citam tematam:

– Suns pie jums sabojājis vēderu, viņš nekā vairs negrib ēst. Paskat vien, tintnīcā ir muša. Tas gan brīnums, ka ziemu mušas krīt tintnīcā. Nekārtība.

«Runā taču visu līdz galam, vecais krupi!» virsleitnants domāja.

Pulkvedis piecēlās un pāris reižu pārstaigāja kabinetu.

– Es ilgi apsvēru, virsleitnanta kungs, kā rīkoties ar jums, lai tamlīdzīgi gadījumi **neatkārtotos**, un atcerējos jūsu vēlēšanos, lai jūs pārceļ uz 91. pulku. No galvenā štāba mums nesen ziņoja, ka 91. pulkā liels virsnieku trūkums, jo **serbi apkāvuši** visus. Dodu jums goda vārdu, ka pēc trim dienām jūs būsiet 91. pulkā, kur formējas **kaujas ešelons**. Jums nevajag man pateikties. Armijai vajadzīgi virsnieki, kas...

Un, nezinādams, ko piemetināt, viņš ieskatījās pulkstenī un sacīja:

– Jau pusvienpadsmit, pēdējais laiks pieņemt pulka raportu.

Ar to šī patīkamā saruna beidzās, un virsleitnantam kļuva vieglāk ap sirdi, kad viņš izgāja ārā un devās uz brīvprātīgo skolu, kur paziņoja, ka tuvākajās dienās braucot uz fronti un tāpēc sarīkošot atvadības Nekāzankā¹⁹⁴.

Pārnācis mājās, viņš zīmīgi uzrunāja Šveiku:

– Šveik, vai jūs zināt, kas ir kaujas ešelons vai marša bataljons?

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka marša bataljons ir maršbatjaks un kaujas jeb marša rota ir marška.¹⁹⁵ Mēs visu tā saīsinām.

– Tad es jums paziņoju, Šveik, – virsleitnants svinīgi noteica, – ka jūs brauksiet man līdz ar maršbatjaku, ja jums patīk tāds saīsinājums. Tikai nedomājiet, ka frontē arī varēsiet darīt tādas mulķības kā te. Vai jūs priecājaties?

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka es briesmīgi priecājos, – atbildēja krietnais kareivis Šveiks. – Tas būs kas lielisks, kad mēs abi kritīsim par kungu un ķeizaru un visu augsto namu.

¹⁹⁴ Šķērsiela Prāgas centrā, kur atradās vairāki naktslokāli.

¹⁹⁵ V.E.: *Poslušně hlásím, pane obrļajtnant, že maršbataliún je maršbat'ák a marška je marškumpačka.*

Pēcvārds pirmajai daļai «Aizmugurē»

Nobeidzot grāmatas «Krietnā kareivja Šveika dēkas pasaules karā» pirmo daļu «Aizmugurē», paziņoju, ka tai drīzumā sekos abas nākamās daļas «Frontē» un «Gūstā». Arī šais abās daļās tiklab kareivji, kā privātie iedzīvotāji runās un uzvedīsies tā, kā viņi runā un uzvedas īstenībā.

Dzīve nav skola, kur mācās smalkas manieres. Katrs runā tā, kā prot. Ceremonijmeistars Dr. Gūts runā pavisam citādi nekā traktiernieks Palivecs savā traktierī «Pie kausa», un šis romāns nav rokasgrāmata parketu slīpētājiem vai zinātnisks apcerējums par to, kādi izteicieni pieļaujami kulturālā sabiedrībā. Šī grāmata ir noteikta laikmeta vēsturiska aina.

Ja nepieciešams minēt spēcīgu izteicienu, kas īstenībā ticis lietots, es to minu bez mazākās vilcināšanās. Mīkstināt to vai lietot daudzpunktus es uzskatu par vismuļķīgāko liekulību. Šādus vārdus lieto arī parlamentā.

Kādreiz bija pareizi sacīts, ka labi audzināts cilvēks var lasīt visu. Nosodīt dabisko var tikai garā neķītri ļaudis vai rūdīti izvīrtuļi, kuri, vadīdamies no savas pretīgās viltus morāles, neskatās uz saturu, bet dzīvnieciskā niknumā brūk virsū atsevišķiem vārdiem.

Pirms vairākiem gadiem es lasīju recenziju par kādu romānu. Recenzents uztraucās par autora teikumu: «Viņš nošņaucās un noslaucīja degunu». Tas esot pretrunā ar visu to estētisko un cēlo, kas literatūrai esot jāsniedz tautai.

Tas ir tikai viens mazs piemērs, kas rāda, kādi ēzeļi sastopami zemes virsū.

Cilvēki, kas ģībst, padzirdējuši spēcīgu izteicienu, ir glēvuļi, kas bīstas no patiesās dzīves, un šādi vāji radījumi visvairāk kaitē kultūrai un sabiedriskajai morālei. Viņi pārvērstu visu čehu tautu par sentimentāliem činkstētājiem, par neīstas kultūras masturbantiem kā sv. Aloīzu, par kuru mūka Eistahija grāmatā stāstīts, ka viņam, izdzirdot kādu vīru ar lielu troksni izlaižam gāzes, sprukušas asaras vaļā un tikai dievlūgšana varējusi viņu cik necik nomierināt.

Tādi tipi sabiedrībā pauž vislielāko sašutumu, bet paši ar neparastu interesi staigā pa publiskām atejām, lasīdami piedauzīgus uzrakstus uz sienām.

Lietojot savā grāmatā dažus spēcīgus izteicienus, es tikai atveidoju to valodu, kādā ļaudis īstenībā sarunājas.

Nevar prasīt, lai traktiernieks Palivecs runātu tikpat izsmalcināti kā Laudovas kundze, Dr. Gūts, Olga Fastrovas kundze¹⁹⁶ un vesela virkne citu, kuri labprāt pārvērstu visu Čehoslovārijas republiku lielā salonā, kur pa parketi staigā frakoti un cimdoti radījumi, kas runā izmeklētā valodā un izkopj smalkus salona paradumus, kuru aizsegā šie saloni lauvās varētu nodoties vispretīgākajiem netikumiem un izvīrtībai.

Izmantoju šo gadījumu, lai paziņotu, ka traktiernieks Palivecs ir dzīvs. Viņš pārlaidis karu cietumā un palicis tāds pats, kāds bija toreiz, kad viņam gadījās klizma ar ķeizara Franča Jozefa ģīmetni.¹⁹⁷

Izlasījis, ka aprakstīts grāmatā, viņš apciemoja mani un nopirka vairāk nekā divdesmit eksemplāru pirmās burtnīcas¹⁹⁸, ko izdalīja saviem paziņām, tā veicinādam grāmatas izplatīšanos.

Viņam sagādāja lielu prieku tas, ko esmu par viņu uzrakstījis, parādot viņu visā viņa rupjībā.

– Mani neviens vairs nepārtaisīs, – viņš man sacīja. – Visu savu mūžu esmu runājis tikpat rupji, kā domājis, un runāšu tā arī turpmāk. Visādu ēzeļu dēļ es sev muti ciet nebāzīšu. Nu jau es esmu kļuvis slavens.

Viņa pašapziņa patiešām augusi. Viņa slava dibinās uz dažiem spēcīgiem izteicieniem. Tas viņu pilnīgi apmierina. Ja es, pareizi un precīzi attēlodams viņa runas veidu, būtu reizē ar to licis manīt, ka tā neklājas runāt (kas nebūt nebija mans nolūks), es katrā ziņā būtu aizvainojis šo krietno cilvēku.

Neizmeklētos vārdos, vienkārši un godīgi viņš izpauca čeha riebumu pret cilvēka necienīgu zemošanos, pats to nemaz neapzinādamies. Tas bija jau asinīs, šī necieņa pret ķeizaru un smalkiem izteicieniem.

Arī Oto Kacs ir dzīvs. Manā grāmatā sniegts viņa neviltots portrets. Pēc apvērsuma viņš pameta savu profesiju, izstājās no baznīcas un tagad strādā par prokūristu kādā krāsu fabrikā Čehijas ziemeļos. Viņš man atrakstīja garu vēstuli, kurā piedraudēja ar mani izrēķināties, jo kāda vācu avīze bija ievietojusi tulkojumā to nodaļu, kurā viņš bija parādīts savā dabiskajā izskatā. Es viņu apciemoju, un

¹⁹⁶ Laudova un Olga Fastrova – rakstnieces, žurnālistes; Dr. Gūts – ceremonijmeistars.

¹⁹⁷ V.E.: ...jako když měl tu afěru s obrazem císaře Františka Josefa. (Ne klizma, bet afēra).

¹⁹⁸ Pirmajā čehu izdevumā Šveiks iznāca burtnīcās.

viss nokārtojās ļoti labi. Ap pulksten diviem naktī viņš vairs nevarēja noturēties uz kājām, tikai vienā laidā teica svētrunas un daudzina: «Es esmu Oto Kacs, feldkurāts, jūs kramagalvas!»¹⁹⁹

Tādi ļaudis kā nelaiķis Bretšneiders, vecās Austrijas valsts slepenpolicists, arī tagad kuplā skaitā klimst apkārt pa republiku. Viņus ārkārtīgi interesē, ko kurais runā.

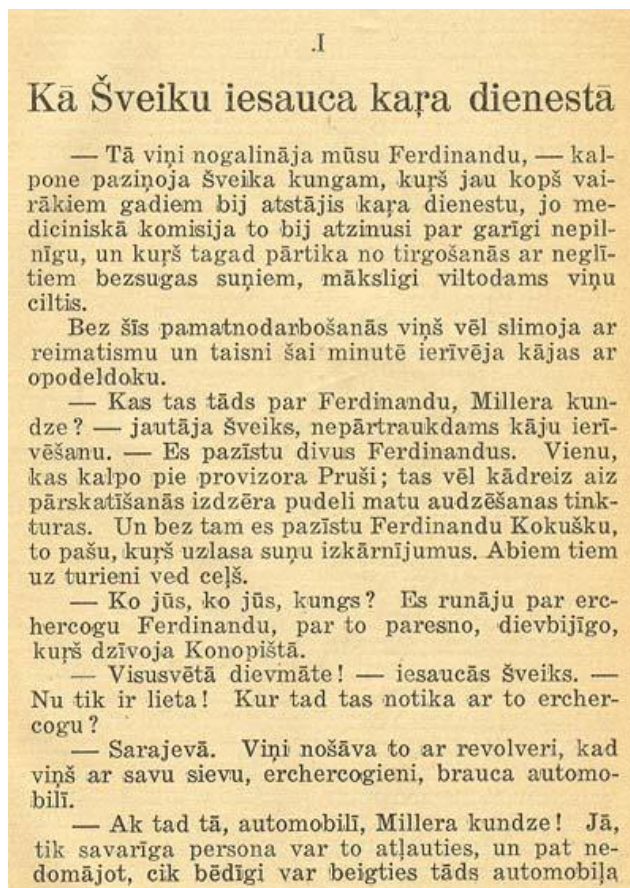
Nezinu, vai man izdosies sasniegt ar šo grāmatu to, ko gribēju. Tas fakts, ka reiz dzirdēju vienu cilvēku lamājam otru: «Tu esi tikpat stulbs kā Šveiks», – it kā liecinātu pretējo. Bet, ja nu patiešām vārds «Šveiks» izvērstos par jaunu lamu vārdu krāšņajā lamu vārdu vainagā, tad man būs jāsamierinās ar to, ka esmu vismaz padarījis bagātāku čehu valodu.

Jaroslavs Hašeks

Krievu teksts salīdzināšanai: [{R-SVEJK1}](#).

¹⁹⁹ V.E.: *Já jsem Otto Katz, polní kurát, vy gypsové hlavy.*

Pielikumi

«Šveika» pirmā latviešu izdevuma (1927) pirmā lappuse.

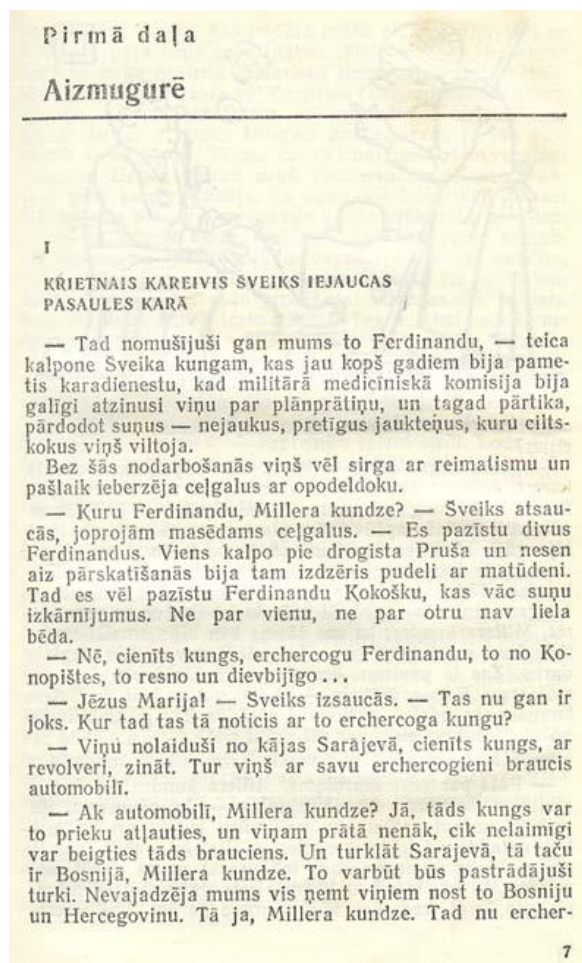

«Šveika» pirmā padomju izdevuma (1945) pirmā lappuse.²⁰⁰

²⁰⁰ Šis bija tas izdevums, no kura es pirmoreiz iepazinu «Šveiku» – un iemācījies gandrīz vai no galvas (skolas gados Balvos – līdz 1965.gadam). Kad es aizgāju uz Rīgu studēt, grāmata palika vecāku mājās un pēc tam izzuda no mana redzesloka. Pats savu «Šveiku» es iegādājos tikai 1976.gadā – un tas bija jau «oranžais izdevums».

«Šveika» «oranžā izdevuma» (1957) pirmā lappuse.²⁰¹

Trešā padomju izdevuma (1983) pirmā lappuse.

²⁰¹ Tas eksemplārs, no kura skenēts šis teksts – mans personīgais eksemplārs. Ar sarkanu zīmuli apvilktas un sanumurētas visas anekdotes, kuras Šveiks stāsta.

PIRMĀ NODAĻA

Drošsirdīgais kareivis Šveiks
iejaucas Pasaules karā

— Tad nu nogalinājuši gan mūsu Ferdinandu, — teica kalpone Šveika kungam, kas jau vairākus gadus bija atstājis karadienestu, pēc tam, kad kara ārstu komisija galīgā atzinumā bija paziņojusi, ka viņš ir plānprātīgs, un tagad pārtika, pārdodot suņus, nejaukus nesugas biedēkļus, kuŗu ciltskokus viņš atļāvās viltot. Bez šīs nodarbes viņu vēl bija piemeklējis reumatisms, un patlaban viņš iezieda ceļgalus ar opodeldoku.

— Kuŗu Ferdinandu, Millera kundze? — jautāja Šveiks, turpinādams laiti ceļgalu, — Es pazīstu divus Ferdinandus. Viens ir droģista Pruša kalpotājs un nesen aiz pārskatišanās bija izdzēris pudeli matūdens. Tad vēl es pazīstu Ferdinandu Kokošku, kas savāc suņu mēslus. Par tiem abiem bēda maza.

7

Ņujorkas izdevuma (1966) pirmā lappuse.

I

KRIETNAIS KAREIVIS ŠVEIKS
IEJAUCAS PASAULES KARĀ

— Tad nomušījuši gan mums to Ferdinandu, — teica kalpone Šveika kungam, kas jau kopš gadiem bija pametis karadienestu, kad militārā medicīniskā komisija bija galīgi atzinusi viņu par plānprātīgu, un tagad pārtika, pārdodot suņus, nejaukus, pretīgus jaukteņus, kuru ciltskokus viņš viltoja.

Bez šīs nodarbošanās viņš vēl sirga ar reimatismu un pašlaik ierzēja ceļgalus ar opodeldoku.

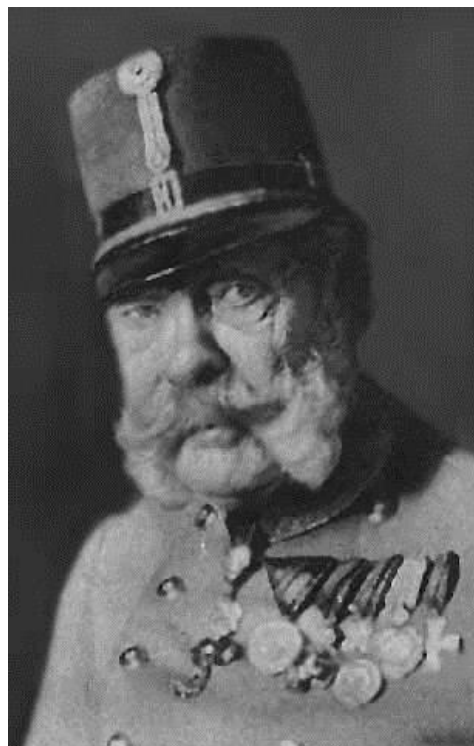
— Kuru Ferdinandu, Millera kundze? — Šveiks atsauca, joprojām masēdams ceļgalus. — Es pazīstu divus Ferdinandus. Viens

9

«Jumavas» izdevuma (1998) pirmā lappuse.

František Strašlipka²⁰² – prototips pusei no Šveika; virsleitnanta Lukāša kalpotājs reālajā 91.pulka 11.rotā

Francis Jozefs I, Austrijas imperators, Bohēmijas karalis, Ungārijas karalis
*1830.08.18 †1916.11.21 (†86 g.v.)

²⁰² Dzimis 1890.g. (tātad 7 gadus jaunāks par Hašeku), miris 1949.g. Mīlēja stāstīt anekdotes un anekdotiskus gadījumus, kuri parasti sākās ar vārdiem: «Pazinu es vienu...». Kamēr Hašeks nebija padarījis Šveiku par Lukāša kalpotāju, Šveiks šādus anekdotiskus gadījumus sevišķi daudz nestāsta (sāk stāstīt tikai īsi pirms pāriešanas pie Lukāša, kad Hašeks jau ir nolēmis tālāk savienot Šveiku ar Strašlipku). Pēc agrīnā Šveika un Strašlipkas apvienošanas šādas anekdotes kļūst Šveikam tipiskas, un tipiski kļūst arī tas, ka Šveiks ar savu «kalpošanu» vienmēr iegāž savus priekšniekus. 1915.gada 24.septembra rītā krievu uzbrukuma laikā Hašeks un Strašlipka bija divatā, kad Lukāšs viņus redzēja pēdējo reizi. Abi kopā padevās krieviem, pie kam Strašlipka paķēra sev līdzīgu Lukāša mugursomu ar pārtiku.

Erchercogs Francis Ferdinands d'Estē,

*1863.12.18 †1914.06.28 (†50 g.v.)

Sofija Marija Jozefīne Albīna Hoteka,
Hohenburgas hercogiene, erchercoga Ferdinanda sieva

*1868.03.01 †1914.06.28 (†46 g.v.)

Gavrilo Principis

*1894.07.25 †1918.04.28
(†23 g.v.)²⁰³

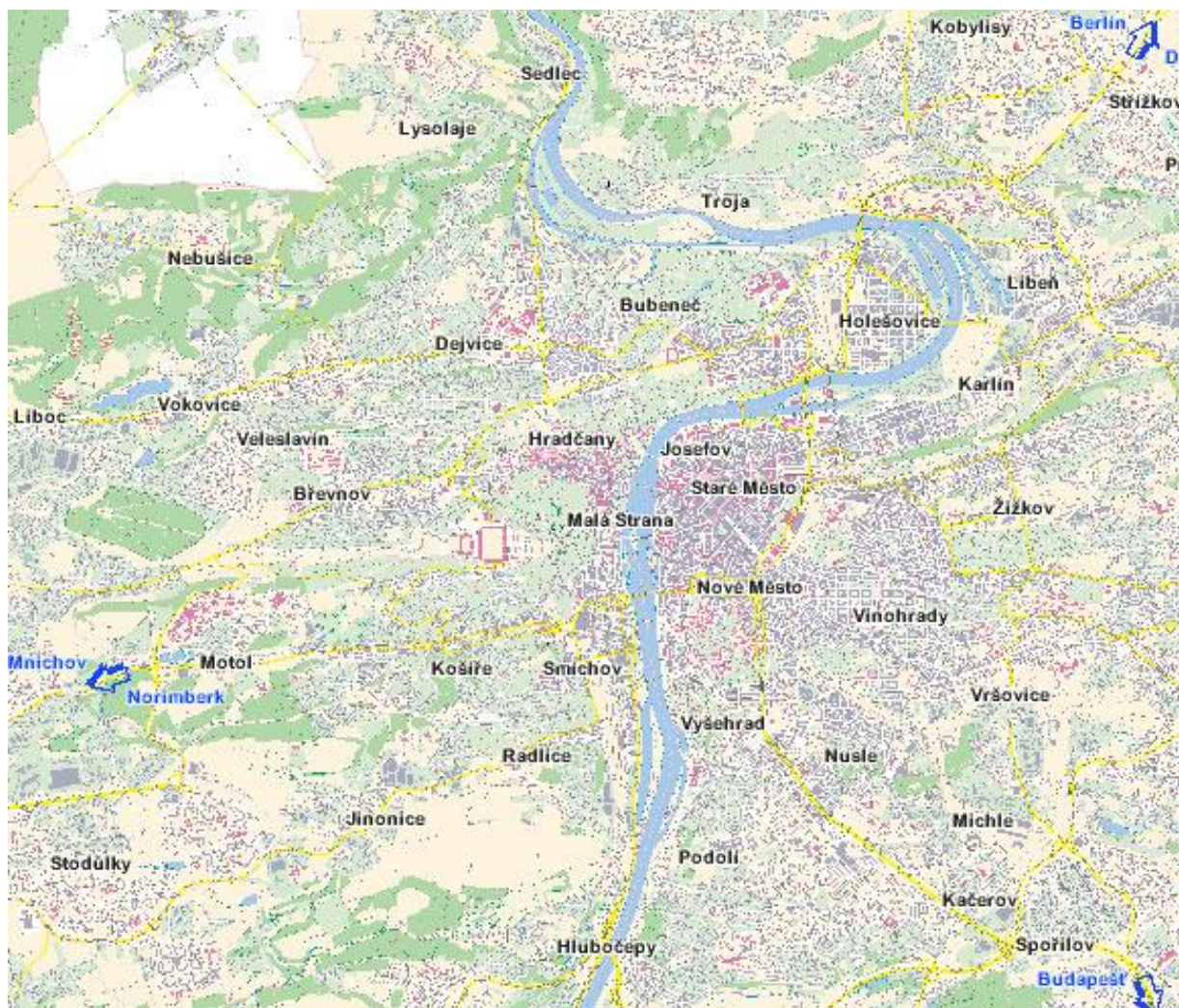
²⁰³ Sarajevā laulātais pāris tika nošauts ar divām lodēm. Vispirms Gavrilo Principis iešāva vēderā Sofijai, pēc tam kaklā Ferdinandam. Abi mira pa ceļam uz slimnīcu (acīmredzot no asiņu zaudējuma). Gavrilo Principa atentāts bija tajā dienā jau otrais serbu organizācijas «Melnā Roka» mēģinājums nogalināt erchercogu un viņa sievu. Pirms tam Milans Gabrinovičs meta viņu mašīnā bumbu, kuru Ferdinands atvairīja, un tā uzsprāga pūlī. Vēlāk laulātais pāris devās uz slimnīcu apciemot sprādzienā ievainotos cilvēkus, un ceļā viņus sagaidīja otra teroristu grupa, no kuras izlēca 19-gadīgais Principis un ātri divas reizes izšāva, pirms viņu paspēja arestēt.

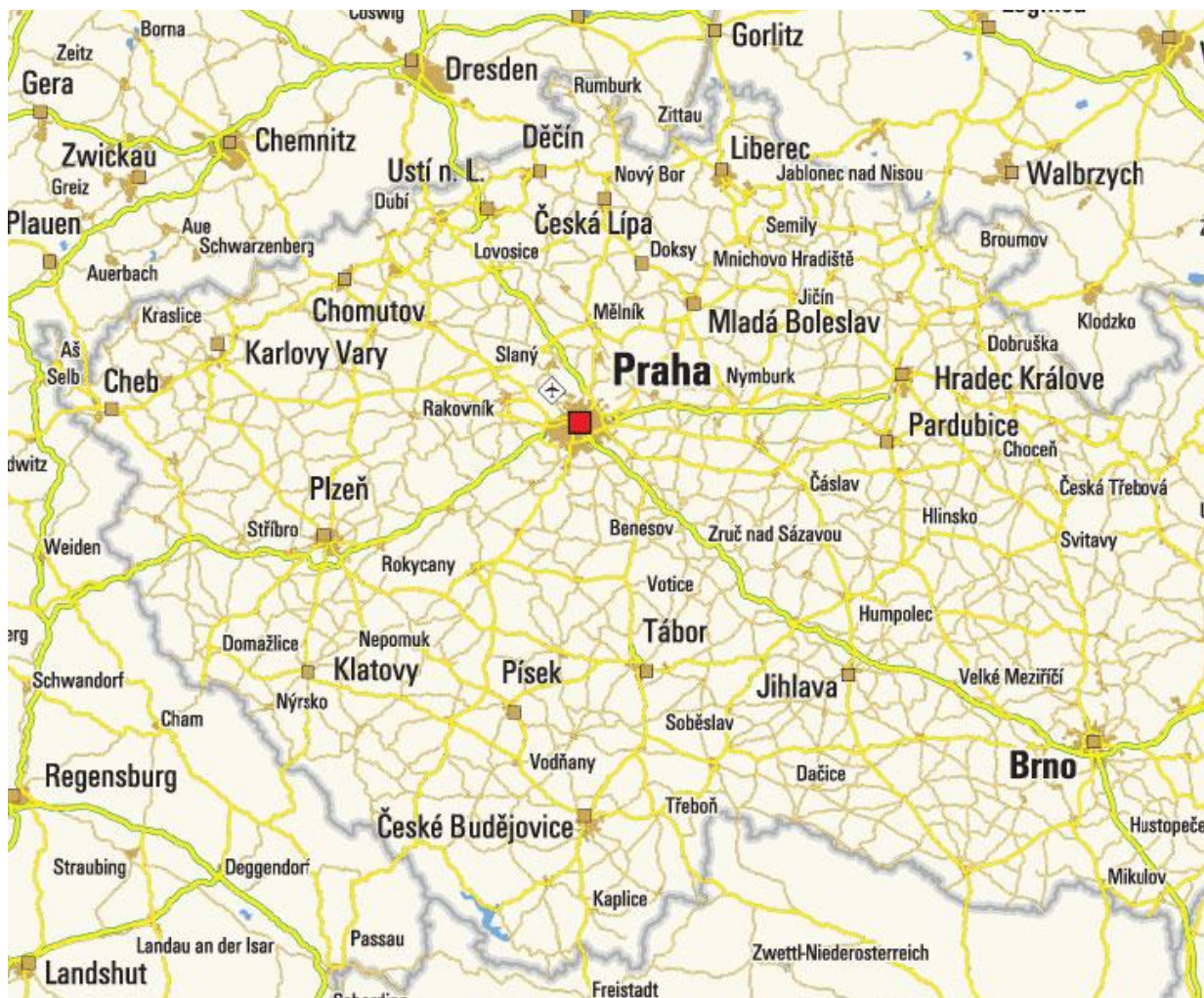
Vāks vienai no «Šveika» pirmā izdevuma burtnīcām (laikam nodaļas 7–8.)²⁰⁴. Vāku zīmējis Jozefs Lada²⁰⁵.

²⁰⁴ «Šveiku» izdot Hašeks negribēja respektablās izdevniecībās (un grāmata jau vēl arī neeksistēja, bija tikai pirmās nodaļas), tāpēc viņš kopā ar draugu F. Saueru nodibināja savu apgādu «Hašeks, Sauer un Ko», kur sāka to izlaist pa burtnīcām. Rakstīt «Šveiku» Hašeks sāka 1921.gada februāra beigās Prāgā, bet 1921.gada 25.augustā pārcēlās dzīvot uz Lipnicu, sastīdējās ar Saueru, un līdz ar to firma «Hašeks, Sauer un Ko» izjuka; tālāk «Šveiku» drukāja profesionāls izdevējs Sineks. Tā kā šajā attēlā redzamajai burtnīcai par izdevēju norādīts jau Sineks, tad tā ir iznākusi ne agrāk kā 1921.gada rudenī.

²⁰⁵ Hašeks bija pazīstams ar Jozefu Ladu vēl pirms kara; viņi kopā grozījās Prāgas bohēmā, un Hašeks kādreiz diktēja Ladam savus stāstus. «Šveika» vāka tapšanu Lada vēlāk aprakstīja tā: «1921.gadā Hašeks atnāca pie manis un palūdza uzzīmēt vāku «Krietnā kareivja Šveika dēkām pasaules karā». Grāmatu bija domāts izdot atsevišķiem laidieniem. Es ķēros pie darba. Šveiku es attēloju ne pēc kāda reāla prototipa, bet atbilstoši tam priekšstatam, kāds bija izveidojies Jaroslavam Hašekam, atbilstoši viņa ārienes aprakstam romānā. Es uzzīmēju Šveiku aizdedzinām pīpi starp lidojošiem šāviņiem un lodēm, starp sprādzieniem. Labsirdīga seja, pēc kuras mierīgās izteiksmes redzams, ka tas ir cilvēks «savā prātā», bet vajadzības gadījumā prātis izlikties par muļķīti. Norunātajā dienā es atnesu šo vāku viņa pagrabiņā «Pie Mogeļskiem». Hašekam un Frantam Saueram tas ļoti iepatīkās. Pēc neilgas domāšanas Hašeks apsoltīja man 200 kronas honorāru. Saueram tas izlikās par maz, un viņš paaugstināja manu honorāru līdz 500 kronām. Pēc ilgās pauzes Hašeks izbeidza debates par honorāru, apņēmīgi uzsiot ar dūri uz galda un paziņojot, ka es dabūšu 1000 kronas. Taču pagaidām es ne tikai nesauēmu nekādu naudu, bet man vēl nācās pašam samaksāt oficiantam par viņiem abiem. Vāks tika nodrukāts – bet honorāru kā nav, tā nav. Es jau uz to arī sevišķi necerēju, bet, kad biju jau pavisam par to aizmirsis, atnāca mācekļis no F. Saueru, kuram bija bodīte ar dažādu veļu, un atnesa man dažus pārus apakšveļas un zeķes – paskaidrojot, ka saimnieks klanās un sūta honorāru par vāku, bet agrāk atsūtīt neesot varējis, jo esot bankrotējis». Ladam tad bija 33 gadi, Hašekam – 37. Vēlāk Lada, kā zināms, uzzīmēja ne tikai vāku, bet deva tagad pasaulslaveno ilustrāciju sēriju «Šveikam». Bet tas notika 1924.gadā – jau pēc Hašeka nāves.

Prāgas karte

Čehijas karte

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietas: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-SVEJK1	1
Jaroslavs Hašeks	1
ŠVEIKS	1
Vekordijas autora Ievads	2
Priekšvārds	5
Pirmā daļa. Aizmugurē	6
I. Krietnais kareivis Šveiks iejaucas pasaules karā	6
II. Krietnais kareivis Šveiks policijas pārvaldē	12
III. Šveiks tiesas ārstu priekšā	16
IV. Šveiku izmet no vājprātīgo nama	19
V. Šveiks policijas komisariātā Salmovas ielā	22
VI. Izlauzies no apburtā loka, Šveiks atkal atgriežas mājās	25
VII. Šveiks dodas karā	30
VIII. Šveiks simulanta lomā	34
IX. Šveiks garnizona cietumā	41
X. Šveiks kalpo feldkurātam	50
1.	50
2.	54
3.	59
4.	61
XI. Šveiks un feldkurāts brauc noturēt karalauka dievkalpojumu	62
1.	62
2.	63
XII. Reliģisks disputs	66
XIII. Šveiks iet dot pēdējo svaidījumu	70
XIV. Šveiks kalpo virsleitnantam Lukāšam	76
1.	76
2.	79
3.	80
4.	85
5.	88
6.	91
XV. Katastrofa	96
Pēcvārds pirmajai daļai «Aizmugurē»	102
Pielikumi	104
Satura rādītājs	112